Vyskupas Vincentas Brizgys

NEIŠSKIRIAMI TRYS NEŽINOMIEJI

NEIŠSKIRIAMI TRYS NEŽINOMIEJI
ŽMOGUS, PASAULIS, DIEVAS

(Sekant Roberts Geulluy
La vie de foi et Tashes terrestres)

Vyskupas Vincentas Brizgys

Spausdino „Draugo“ spaustuvė 1982 m.
4545 West 63rd Street
Chicago, IL 60629

TURINYS

AUTORIUS SKAITANČIAM

Žmogus daug ką pažįsta, daug ką supranta, yra suradęs ar nors sužinojęs tiek daug praeityje nežinotų dalykų, kad nevienas neeilinis žmogus yra linkęs priimti tik tai, ką jis pažįsta ar nors supranta. Retas betgi pagalvoja, kad daugelis mūsų pažįstamų ar suprantamų dalykų yra tik labai antraeiliai, kad ne vienas nesupranta net pačių elementariausių dalykų, o tačiau, jų ir nesuprasdamas, jis ne tik privalo juos priimti, bet be jų negalėtų net egzistuoti. Tokių dalykų yra tiek daug, kad būtų perilga net pradėti juos išskaičiuoti. Pasvarstykime tik tris: žmogų, pasaulį ir Dievą. Ar kas laikytų save vadinamu tikinčiu ar netikinčiu, tačiau bent apie šiuos tris kiekvienas turėtų pagalvoti. Fiziologai ir medikai yra toli pažengę žmogaus kūno organizmo ir jo veikimo tyrinėjimuose, tačiau dar nedaug ką žinome apie žmogaus proto, valios, sentimentų veikimą. O svarbiausia, kad iki šiol žmonės yra dar toli nuo visiems aiškaus ir visų priimto vieno

supratimo, kas yra žmogus. Mąstytojai, filosofai ir teologai yra daug prirašę apie žmogų, tačiau, kaip šiandien atrodo, žmonės dar negreitai supras vieną ir visiems aiškią nuomonę, kas yra žmogus, aiškiau pasakius, kas esu aš pats.

Panašiai yra su pasaulio pažinimu. Apie pasaulį dažnai kalbama taip, tarsi apie kokią paprasčiausią žmogaus seniai ir pilnai suprastą sąvoką. Ogi faktas yra, kad iki šiol dar nė vienas žmogus nesužinojo ir nesuprato, kas ir koks yra pasaulis.

Taip yra ir su Dievu. To, kuris šiuo žodžiu vadinamas, dar joks žmogus pilnai nesuprato ir pilnai neišreiškė.

Koks paradoksas: mes negalime išvengti apie šiuos tris — žmogų, pasaulį ir Dievą nekalbėję, nes negalime jų išvengti egzistuodami, ir nežinome, kas jie yra. Žmogus, nors ir nesuprasdamas, kas jis yra, negali išvengti pats savęs, faktiškai visas jo gyvenimas yra jam pačiam. Nežinodami ir nesuprasdami, kas ir koks yra pasaulis, negalime paneigti jo buvimo, o esame neatskiriama jo fizinė dalelė, be jo negalime egzistuoti. Žodžiai „atsižadėti pasaulio“ yra posakis, vartojamas tik simboline prasme, o imti tuos žodžius kaip jie skamba, būtų absurdas. Žmogus gali pasišalinti nuo visų kitų žmonių, kaip yra padarę vadinamieji atsiskyrėliai, gali naudotis žemės gėrybėmis — oru, vandeniu, maistu — tik minimaliniu kiekiu gyvybei ir sveikatai palaikyti, tai vis tiek jis lieka pasau-

lyje, lieka pasaulio fizinė dalelė, savo egzistenciją palaiko pasauliu ir kai mirs, tai jo kūnas liks šiame pasaulyje — žemėje, kur jis gyveno.

Žmogus savo jausmais nepaliečia Dievo, kaip paliečia pasaulio medžiaginius daiktus, bet vis tiek kiekvienam mąstančiam tampa aišku, kad ir visą pasaulį, ir patį žmogų tvarko kažkas kitas, o ne žmogus ir ne pasaulis pats save. Žmogus pats sau neduoda nei egzistencijos, nei gyvybės, ne jis pats tai ir užbaigia. Taip yra ir su visu pasauliu: ne jis pats sau davė egzistenciją, ne jis pats save tvarko, ne jis pats lems savo ateitį. Toks žmogus, kuris norėtų priimti tik tai, ką jis supranta, turėtų nepriimti ne tik to, ką mūsų kalboje vadiname Dievu, o turėtų nepriimti ir netikėti pasaulio ir savo buvimu. Kitaip pasakius, asmuo, nusiteikęs priimti tik tai, ką jis supranta, kas jam aišku, neturi iš viso ko priimti, nes negali suprasti, taigi ir priimti net pats savęs.

Žmogus yra, jis yra pasaulyje ir daugeliu prasmių yra pasaulio dalelė, pasaulis ir žmogus yra su tuo, kurį vadiname Dievu. Šie trys savo tarpe yra taip sujungti, kad yra neatskiriami. Taigi, reikia ir mąstyti, ir kalbėti apie jų trijų santykius, reikia ne vien iš įdomumo, bet kadangi tai yra neišvengiama būtinybė. Kuris to nepaisytų, toks nieko nepaisytų ir santykiuose pats su savim, ir su kitais žmonėmis, ir su pasauliu, su Dievu galėtų padaryti tokių klaidų, kurios jį pražudytų visokia prasme. Kiek apie šiuos tris

— žmogų, pasaulį ir Dievą — pasakė žmogaus protas ir patirtis, dar niekas nepasakė taip pilnai, taip aiškiai, kad visi tai priimtų ir jau nebūtų ką daugiau mąstyti, tirti ir pasakyti pilniau ir tiksliau.

Šiuose puslapiuose bus bandoma kalbėti apie šiuos tris: žmogų, pasaulį ir Dievą, apie jų santykius tarp savęs ne tiek Apreiškimo, o daugiau žmogaus mintimis ir žodžiais. Kas bus pasakyta, nebus pasakyta taip, kad nebūtų ko daugiau, pilniau ir tiksliau pasakyti. Jeigu yra ribotas mūsų supratimas net pačių savęs, tai dar ribotesnis yra žmogaus sugebėjimas savo mintis išreikšti žodžiais. Jeigu dažnai yra sunku surasti tinkamų žodžių išreikšti suprantamiems dalykams, tai dar sunkiau reikšti žodžiais mintis apie dalykus, viršijančius žmogaus proto ribas. Kas telpa sekančiuose šios knygos lapuose, yra skiriama ir tinka kiekvienam žmogui be pažiūrų ir įsitikinimų skirtumo. Kas čia liečiamus klausimus išreikštų pilniau, tiksliau, padarytų daug gero visiem žmonėm.

Mintys, telpančios sekančiuose lapuose, nėra mano vieno. Daugiausia čia pasektas belgas teologas kun. Robert Guelluy (Vie de Foi et Taches Terrestres).

ĮVADAS

Biblinės istorijos eigoje panašūs epizodai, kaip Abraomo išskyrimas iš kitų žmonių, yra tarp lemtingiausių epizodų, aprašytų Biblijoje. Biblija — Šventasis Raštas trumpai, bet vaizdžiai pasako, kaip žmogus, apsvaigintas savo laimėjimais, ypatingai metalų suradimu, kurie labai daug padėjo pakeisti gyvenimo sąlygas ir tuo pačiu jo kasdienį gyvenimą, svajojo užvaldyti visą žemę ir dangų. Dievas nuramino šį tuščio išdidumo pasireiškimą. Tą visuotinę vienybę, apie kurią žmogus svajojo, Dievas apreiškė ir pažadėjo, bet ne kaip paties žmogaus susikurtą, o kaip dovaną, kurią žmogus turi priimti tikėjimo dvasioje. Babelio kūrėjų ambicijas pakeičia vieno tada niekam nežinomo žmogaus — Abraomo, tikinčiųjų tėvo, pašaukimas.

Bet tikėjimas neatpalaiduoja žmogaus nuo kūrimo savo pasaulio. Ir tikintis žmogus privalo kurti, tačiau kitokioje dvasioje negu netikintis. Mes turime rimtai žiūrėti į pasaulį, kuriame

gyvename. Pasaulis nėra aukščiausia vertybė. Žmogus negali leistis pasaulio suklaidinamas, pasaulis turi mums Dievą ne užslėpti, o padėti jį geriau suprasti. Reikia visu nuoširdumu atsidėti tam, ką kuriam. Tenka pasaulyje veikti, tačiau tuo pačiu metu pasilikti širdyje visiškai susirišusiu su Dievu. Būkime labai veiklūs, tačiau tuo pačiu metu visuose dalykuose labai paisydami Dievo veikimo mumyse ir pasaulyje. Reikia norėti ir siekti mūsų pastangoms visiškos sėkmės, tačiau visada esant pasiruošusiais priimti ir nesėkmę, ir kančią.

Šio gyvenimo kelyje stebint dalykus ir veikiant, mintys, kurios čia seks, tesužadina kiekviename naudingų minčių, padedančių geriau suprasti save ir žemiško gyvenimo kelią.

PIRMOJI DALIS

TIKĖJIMAS Į DIEVĄ TVĖRĖJĄ

I

SUTVĖRIMO DOGMOS RELIGINĖ REIKŠMĖ

Mes pažinome ir įtikėjome meilę (1, Jon. 4, 16). Apaštalas šv. Jonas sutraukė krikščionių tikėjimą į šiuos žodžius: „Mes pažinome ir įtikėjome meilę, kuria Dievas mus myli“. Tikėti krikščionių mokymui apie pasaulio sutvėrimą — tai yra tikėti meilę. Tai reiškia matyti meilę kaip būties pradžią, pasaulio buvimą išreikšti meilės buvimu. Tai reiškia, kad į pasaulį reikia žiūrėti kaip įvykdytą reikšmingą didžiadvasišką planą, kaip beribio Gerumo maloningą pasireiškimą.

Svarstyti pasaulį krikščioniškomis mintimis reiškia suprasti pasaulį kaip dovaną, matyti visą realybę, priklausančią maloningos apvaizdos. Tai reiškia ribotų būčių buvimą aiškinti beribės meilės buvimu.

Mūsų visatos pradžia yra kas nors, kuris myli ir iš meilės padaro realybe viską, kas tik egzistuoja. Negyva inertinė medžiaga egzistuoja tik todėl, kad visatą kūrusi Sąmonė taip nori ir žino jos paskirtį. Kiekvienam žmogui pasaulis

yra paslaptis, o tikinčiam tos paslapties raktas yra paslaptinga Meilė. Visata priklauso kam nors, sutverta kieno nors, yra tvarkoma kieno nors.

Ši dinamiška būtis, kurios pasėkas ir žymę matome viskame, kas tik egzistuoja, išaiškina taip pat ir Golgotos įvykį. Pasaulio pradžia yra ta pati, kaip ir Marijos sūnaus Jėzaus. Tai seka iš tos pačios beribės nesiliaujančios Meilės, kuri davė žmonijai ir Kristų. Pasaulio istorija yra neatskiriama nuo Kristaus istorijos.

Pasaulio sutvėrimo tiesa yra neatskiriama dalis naujo tvėrimo tiesos. Dievas, kuris tveria, yra tas pat Dievas, kuris atsiduoda pats save savo kūriniui. Pasaulis egzistuoja tik todėl, kad Dievas norėjo su juo šios vienybės. Kalvarijos Golgota, atskleidžianti mums Dievo jausmus, kalba mums apie galingą meilės srovę, kuri yra pasaulio atsiradimo priežastis.

Dievas ir tvėrimas. Visatos Tvėrėjas yra visų žmonių ir Jėzaus Kristaus Dievas. Pasaulio egzistavimo istorija yra kaip scena nesiliaujančios išganingos veiklos, kuri siekia nuo pirmojo žmogaus — Adomo per visas generacijas iki Atpirkėjo. Dievas, kuris tveria iš meilės, savo malones teikia iš meilės, reikalauja, kad tikėtume visagalę meilę, kuria jis valdo visatą. Tikėjimas į tvėrimą reikalauja pasitikėjimo gyvuoju Dievu, kaip ir tikėjimas į Išganymą.

Savo sprendimuose ir veiksmuose Dievas priklauso tik pats savęs. Jis yra pradžios —

iniciatyvos Dievas. Jo įkvėpimas seka tik iš jo paties širdies — iš meilės, jis nepriklauso nuo nieko kito, jam pakanka jo paties. Nepriklausomai nuo nieko kito Meilės Dievas nusprendė sutverti pasaulį. Kai jis tveria, jis tai daro taip laisvai, tokiu tikslu, kurio niekas iš šalies negali jam priskirti. Jis nepriklauso nuo jokios aplinkos, kuri ir atsiranda tik per jo kūrybą, kaip nepriklausė nuo žydų karinės galios, kai savo galia leido žydams užimti jiems pažadėtą žemę. Pasaulį jis leido taip laisvai, kaip laisvai pasirinko Izraelį tarp kitų žemės tautų. Tvėrimo veiksmas yra tyro dosnumo pasėka, kaip ir sprendimas išlaisvinti Abraomo tautą. Nepaisant, kiek tobulas ir didingas būtų pasaulis, jis buvo sukurtas tik iš gryno maloningumo. Dievas vienas visatos autorius, ir jis vienas už ją atsakingas. Jeigu pasaulyje vyksta kas nors, ką mes laikome blogu, tai ne todėl, kad Dievas nepajėgtų to sulaikykti. Kai jis leido savo tvariniui iškrypti, tai leido laisvai, tik sau pačiam pasilikęs galią pagal savo maloningą planą tą iškrypimą atitaisyti.

Dievas yra vienintelis valdytojas. Jis neturi su kuo dalintis atsakomybe už savo kūriniją. Pasaulis, koks yra, su laisvais tvariniais, galinčiais net piktnaudoti jo gerumą ir dovanas, atrodė jam geras. Jis žinojo ką darąs, ryždamasis kurti tokį pasaulį. Jo tvarinių jam pasipriešinimas jo nenugalėjo. Jis rado būdus atitaisyti jų papildytą sauvalę ir savo pirminiu

dosnumu bei meile paliko juos toliau egzistuoti. Jis nuėjo taip toli šiame atlaidume ir dosnume, kad siuntė savo Sūnų būti žmonių dalininku, kad tuo būdu mus atnaujintų.

Išpažinti šią tiesą, kad visos tvarinijos yra tik vienas autorius, asmeninis Dievas, savo veiksmuose absoliučiai nuo nieko nepriklausomas, reiškia tikėti į meilės pirmavimą, tą meilę pastatyti kaip pradžią ir pabaigą visokios realybės, išpažinti, kad ši meilė yra pagrindas visko, kas tik egzistuoja. Tai tikėjimas ir išpažinimas tokio optimizmo, kurio drąsa ir šiandien sukelia tam tikro nesutarimo ir kuris visada kai kam atrodė negalimas.

Didysis išlaisvinimas, kurį visais amžiais krikščionybė skelbia ir teikia žmonėms, yra pagalba žmogui suprasti, kad jis yra mylimas. Kaip visais amžiais, taip ir šių dienų žmogui didžioji pagunda yra šią žinią atmesti ar bent nepriimti jos pažodžiui, nes ji atrodo perdaug šviesi, kad galėtų būti tikra. Įsimąstę į žmogų, suprantame, kad jam yra sunkiau įtikėti ir priimti džiaugsmą negu liūdesį, instinktyviai esame linkę mažiau abejoti bloga naujiena negu gera. Esame linkę laukti dalykų blogiausios išeities negu įžiūrėti palankias aplinkybes. Esame labiau linkę į neviltį negu į viltį. Esame labiau veikiami įsivaizduojamų sunkumų negu galimos sėkmės. Mums daro didesnio įspūdžio pralaimėjimai negu laimėjimai. Esame linkę kituose greičiau pastebėti klaidas negu geras savybes.

Mums yra sunku tvirtai laikytis krikščioniškos tiesos be rezervų, išlikti tvirtai įsitikinusiais, kad pasaulis, kuriame gyvename, yra valdomas visagalės meilės, visa širdimi priimti Evangelijos gerąją naujieną, pagal kurią visokia kančia yra nugalėta ir per dieviškąjį gerumą gali būti prasminga. Mums yra sunku viską matyti šioje perspektyvoje, pasitikėti, kad visame yra mylinčio Dievo ranka. Mums tenka visada kovoti prieš egocentrinį impulsą būti „realistais", prieš impulsą, mums rimtai kliudantį priimti šią didingą meilę, prieš impulsą, kuris mus lenkia mąstyti apie šią meilę tarsi apie gražų sapną, o ne kaip apie aukščiausią realybę, visokios realybės pagrindą.

Krikščionių mokymas siūlo mums tikėti meile, kuri duoda ir palaiko buvimą to pasaulio, kuriame mes gyvename, tikėti dievišką meilę, nesvyruojančia tokiem pasiryžimam kaip Įsikūnijimas, Atpirkimas, kad atnaujintų nupuolusį pasaulį. Tokia meilė yra visiškai priešinga skepticizmui, kurį mes, žmonės, taip užsispyrusiai išpažįstame, klaidingai jį laikydami ir vadindami „dalykų supratimu". Tokia meilė yra priešinga mūsų nepasitikėjimui, kurį taip dažnai mes laikome išmintim.

Pasitikėjimas, kokio Dievas iš mūsų reikalauja, yra išmintingas nusiteikimas, paremtas protu, bet siekiąs toli virš proto. Toks pasitikėjimas reikalauja dvasinio pajėgumo, proto ir valios balansuoto bendradarbiavimo. Antgam-

tinė išmintis, kurios turi įkvėpti šis pasitikėjimas, reikalauja kartu ir atsargumo, ir pajėgumo bandyti.

Sutvėrėjas ir tvarinys. Bandykime suprantamiau ar gal ir tiksliau išreikšti Dievo kaip Tvėrėjo paslaptį. Kaip buvo minėta, šis tikėjimas žiūri į pasaulį kaip į meilės kūrinį, kad jis yra neatskiriamas nuo tikėjimo į atperkamąją meilę, kad jis priima ne tik idėją, o ir norą pasitikėti tuo, kurio meilė mums kartu yra ir neužtarnauta, ir visagalinti.

Asmeninio Dievo visagalingumas yra vienas jo visiškos laisvės aspektas. Jis veikia neįtakojamas jokios pašalinės jėgos ir be jokios galimybės pelnyti ką nors sau. Niekas iš šalies negali riboti jo veikimo, tai gali tik jis pats. Jo kūriniai negali kaip nors jo riboti ar daryti jam kokios nors įtakos. Jis yra visiškai nepriklausomas nuo to pasaulio, kurį jis pats leido egzistuoti. Tverdamas jis yra visiškai laisvas, nes jis yra tobulai pats savyje, nepriklausomas nuo to, ką jis sutveria, jis lieka tobulai tas pat savo kūrinių akivaizdoje, kokiu jis buvo ar būtų, jeigu tų tvarinių visai nebūtų.

Nors yra neįmanoma išreikšti žmonių kalbos žodžiais, kaip Dievas yra arti savo tvarinių, vis tiek juos nuo Dievo skiria beribė, nes Dievas yra begaliniai tobulas, o visa tvarinija daugybe atžvilgių yra ribota. Dievas yra visai kitokia būtis negu tvarinija. Tarpe Dievo ir tvarinijos yra radikalus skirtumas pačiame esime taip

esimo būdo, taip laiko atžvilgiu. Dievas taip pat nėra kokia nors jėga, paskleista tvarinijoje. Jis taip pat nėra tik aukščiausio laipsnio būtis. Proporcijos atžvilgiu negali būti jokio palyginimo tarp Dievo ir tobuliausio tvarinio. Nėra kaip palyginti ribotą su neribotu, visiškai priklausančius tvarinius su tuo, kurio visa tvarinija priklauso, kurio esimas, tobulumas, galia seka iš jo paties. Ką mes bemanytume apie žmogų ir jo kūrybą, tai žmogaus buvimas nėra iš jo paties, turi savo pradžią; žmogus nedavė pats sau proto, o jį gavo; ką žmogus kuria, kuria tuo protu, kuris yra jame, bet ne iš jo paties; kuria daug ką iš medžiagų, kurių buvimui jis neturi jokios dalies.

Kaip savo egzistencija, taip ir savo veikimu Dievas yra visiškai nepriklasomas. Jis tveria ne priemonių pagalba, o vien savo minties ir valios veiksmais. Užtenka jo minties — žodžio, kad pašauktų egzistuoti iki tol nebuvusią būtybę. Visa realybė šalia jo priklauso nuo jo. Kai Dievas tvėrė, prieš tai nebuvo jokios egzistencijos būties, tik jis vienas. Tarp tvarinijos priklausomumo ir Tvėrėjo nepriklausomumo nėra nieko tarpinio. Tvėrėjo vienas žvilgsnis viską apima, viskas yra paskendę tokioje priklausomybėje, kad ir savo egzistenciją, ir viską gauna ne iš savęs, o iš Tvėrėjo. Visatą Dievas sutvėrė iš nieko, sutvėrė ją dalyvauti tame, kas yra jis pats — Tvėrėjas.

Tvarinija yra absoliučiai priklausoma ir savo buvimu, ir buvimo būdu. Šis priklau-

somumas yra toks visiškas ir dabar, koks buvo pirmame tvėrimo momente. Laikas nieko nekeičia tvarinijos sąlygose išlaikyti savo egzistenciją vienų per kitus. Tik vienas Dievas yra iš savęs, per save savo prigimtimi, savo esme, savo sąvoka. Visa kita dalyvauja jo buvime jo paties laisvu pasirinkimu ir sprendimu, kiekvienu egzistavimo momentu yra tik per jį, taip, kad be jo palaikymo būtis išnyktų, kaip sakoma — pavirstų į nieką.

Sąvoką, kad pasaulio buvimas turi pradžią, yra tik antraeilė sąvoka, pasakanti, kad pasaulio buvimas nėra būtinas. Pradžios — Genezės knygoje yra kalbama apie sutverto pasaulio pradžią. Krikščionybė įsakmiai atmeta pasaulio amžinumo teoriją, ar ta teorija sektų iš hipotezės, kad medžiaga egzistavusi šalia Dievo, nuo jo nepriklausoma, ar kad medžiaga esanti būtina Dievo apsisprendimui, kad jis būtų kuo yra. Bažnyčia nepritaria nuomonei, kad neva būtybių egzistencija neturinti pradžios. Tokia hipotezė bando paneigti tiesą, kad visi daiktai priklauso nuo Dievo laisvo sprendimo. Sutvėrimo tiesos esmė yra tame, kad daiktai priklauso nuo Dievo, o ne Dievas nuo daiktų. Čia pravartu priminti dvi eksperimentinių mokslų išvadas. Vieną, kad visokia medžiaga yra tik energijos apraiška. Kai kasdieninėje kalboje sakoma: kokį nors daiktą paversti energija, tai reiškia išgauti tame daikte, to ar kito daikto išvaizdoje esančią energiją. Antrą, tikinčiam mokslininkui eksperimentai

neatsako į klausimą, ar energija yra būtis, niekieno nepriklausoma, ar ji yra kokios kitos būties. Kol kas ne eksperimentais, o tikėjimu tikintysis atsako, kad tai, ką vadiname energija, kokioje formoje ji bebūtų, yra vieno šaltinio — Dievo galios apraiška. Taip pat ir laikas nėra kokia nors atskira būtis, o yra tik žmogaus susikurta sąvoka apskaičiuoti ar matuoti daiktų vyksmą ir judėjimą. Jeigu nebūtų jokio vyksmo, judėjimo, neturėtume laiko sąvokos.

Tvėrimo tiesa skelbia Dievo visišką nepriklausomumą, kas liečia jo sprendimą tverti formas, kokias kuriam tvariniui ir visai sutvertai visatai jis duoda. Tvėrimo tiesa taip pat atmeta bandymą pasaulio atsiradimą aiškinti dviejų priešiškų būtybių — galių buvimu: viena gėrio, kita blogio autorius, kurios viena kitą apribojančios. Šios senovės Oriento dviejų priešingų būtybių teorijos jau eina užmarštin. Tvėrimo tiesa atmeta taip pat panteistinę ir emancipacijos teorijas, kurios abi sujaukia ribotą su neribotu ar bando išgalvoti tarp jų kokį tarpinį tiltą. Tvėrimo tiesa atmeta visokią sąvoką, kuri neigtų Dievo kaip asmens buvimą, pašaukusį egzistuoti visatą ir ją tvarkantį visiškai nepriklausomai, vadovaujamą visiškai neužinteresuotos meilės.

Tvėrimo doktrina ir šios paslapties prasmė. Visatos sutvėrimo krikščioniškoje doktrinoje telpa sąvoka viską viršijančio gyvojo Dievo, beribio tobulumo asmeninės būtybės, kuri

yra vienintelis visatos autorius. Dievas leidžia pasaulį egzistuoti iš savo meilės gerumo, tik norėdamas pasidalinti laime, be jokios kitos įtakos jo valiai, taip pat be jokių kliūčių, neišskiriant ir tai, ką žmonės laikome ar vadiname kliūtimis. Padarius klaidą tvariniui, kuriam jis davė laisvą valią, jo valia tą tvarinį išgelbėti yra tokia tvirta ir taip toli siekianti, kad tuo tikslu jis nusprendė Įsikūnijimą žmoguje.

Tikėti pasaulio sutvėrimą reiškia išpažinti ir tikėti paslaptį — žmogaus protui pilnai neišsemiamą tiesą. Aišku, kad suprasti, ką reiškia sutverti iš nieko, yra taip neįmanoma, kaip neįmanoma suprasti, ką reiškia būti Dievu. Suprasti Dievo mintis — intencijas reiktų turėti protą, lygų Dievo protui. Dievo veiksmai skiriasi nuo mūsų veiksmų tiek pat, kiek nuo mūsų skiriasi jis pats. Visos sutvertos būtys priklauso nuo Tvėrėjo nepalyginamai labiau, negu bet kokis žmonių kūrinys, negalįs toliau egzistuoti nepriklausomai nuo to žmogaus, kuris jį sukūrė. Tarp Dievo veiksmų ir mūsiškių nepriklausomumas yra didesnis, negu tik laipsnio skirtumas. Yra skirtumas tarp begalinio ir riboto.

Tveriančioji galia yra tik vienintelė. Tvėrimas yra veiksmas, kurio objektas gauna iš veikiančio savo būtį, o ne tik buvimo būdą. Mūsų protas yra pratęs lyginti vieną su kitu tik ribotus dalykus, ir jis negali lengvai ir aiškiai suprasti, ką reiškia **sutverti.** Svarstyti pasaulio sutvėrimą — reiškia svarstyti pasaulio ne tik san-

tvarką, o jo egzistencijos pradžią ir priežastį. Tai reiškia pasaulio egzistenciją aiškinti ne kokių nors fizinių priežasčių įtakoje, o tik gyvojo Dievo veikimu, kurio veiksminga mintis, sukūrusi pasaulį iš nieko, palaiko jo buvimą ir jį apgaubia nuolatine meile.

Svarstyti pasaulio sutvėrimą krikščioniška šio žodžio prasme reiškia svarstyti vieną iš meilės apsireiškimą. Tai reikalauja, kad mūsų tikėjimas ir pasitikėjimas remtųsi spontaniška ir visagalinčia meile, kad mes visiškai atsiduotume Tam, kurį žinome, kad jis yra Meilė, begaliniai tobula Meilė, reikalaujanti, kad mes ją ne tik priimtume, o kad pasitikėtum jos išmintim.

O tačiau, nors ši paslaptis taip viršija mūsų protą, vis tiek reikia mūsų proto pritarimo, kad ją priimtume. Bažnyčia turi drąsos skelbti, kad ši sutvėrimo dogma — paslaptis ir žmogaus protas savo tarpe sutaria. Dievas sutvėrė mus, galinčius protauti. Savo Apreiškimu jis mus užtikrina, kad mes turime galią jį pasiekti mūsų, kaip protingų būčių, jėgomis. Aišku, kad tikėti nėra tas pat ką protauti. Krikščioniui pasitikėjimas Dievu Tvėrėju yra neatskiriamas nuo pasitikėjimo protu, kurį Dievas sukūrė. Dogma arba paslaptis ragina mąstantį ieškoti jam paslėpto savo Dievo, kuris nori, kad žmogus priimtų jį savo protu.

Keli istoriniai priminimai. Bažnyčiai visais laikais teko kovoti, norint žmonėse palai-

kyti savo drąsų tikėjimą į Dievą Tvėrėją. Šią savo drąsą Bažnyčia išreiškė pačiu pasaulio sutvėrimo dogmos paskelbimo aktu, nors mąstantys žmonės visais laikais stengėsi šios dogmos sąvoką ir turinį taisyti, papildyti. Tiesa, kad tų žmonių ne vienas buvo mažiau religingas negu išmintingas, pajėgesnis galvoti negu tikėti.

Bažnyčiai teko gintis ir ginti dogmą nuo bandymų, kurie per eilę šimtmečių stengėsi išaiškinti blogio, sąvoką prileisdami šalia Dievo Tvėrėjo piktąjį tvėrėją, sukūrusį žemės nelaimes ar esantį tų nelaimių priežastimi vienokia ar kitokia prasme. Niceos visuotino susirinkimo (325 m.) Tikėjimo Išpažinime, kuris ir dabar kalbamas mišiose, išpažįstamas vienas Dievas, vienintelis visų regimų ir neregimų Sutvėrėjas. Himne Te Deum laudamus — Tave Dieve garbiname esame kviečiami garbinti kaip autorių visko, kas yra danguje ir žemėje, dėkojant atvirai išpažinti jį esant visokios realybės šaltiniu. IV Laterano visuotinis susirinkimas (1215 m.) pakartojo, kad ir pats velnias buvo Dievo sutvertas, buvo sutvertas geras ir jo sutvėrimas buvo meilės veiksmas. Nusikaltusių angelų likimas yra Dievo tvarinijos — pasaulio ta dalis, kuri yra virš arba už mūsų proto ribų.

Bažnyčiai teko ginti Dievo transcendentiškumą nuo daugelio kitų bandymų tai paneigti (prieš antropomorfizmą — atmetantį nesuprantamo Dievo paslaptį, prieš įvairias panteizmo formas). Bažnyčios susirinkimai, aptarusieji

Trejybės paslaptį, pareikšdami, kad Žodis-Dievas, įsikūnijęs žmoguje Kristaus asmenyje, nėra sutvertas, o yra vienos prigimties su Tėvu, aiškiai pabrėžė skirtumą tarp Dievo ir tvarinijos. IV Laterano susirinkimas aiškiai pareiškia, kad pasaulio autorius yra tas pat paslaptingasis Dievas, apie kurį kalba Šventas Raštas, asmeninis Dievas, kurio tobulumas viršija viską, ką mes besugebėtume apie jį pasakyti. Visagalis, sutvėręs visatą tik iš savo gerumo, per Mozę ir pranašus apreiškė savo planą išgelbėti nusikaltusią, nupuolusią žmoniją.

Kas buvo vadinta „trylikto šimtmečio aristotelizmo banga“, yra pradininkas modernaus racionalizmo. Vidurinių amžių teologai energingai gynė tverančios Meilės absoliučią laisvę, pasaulio sutvėrimo tikėjimo tiesą prieš graikų filosofijos idėjas, kad pasaulio egzistencija esanti būtina. Moderniais laikais teologams teko kovoti prieš deistus, ginant tverančio ir mylinčio Dievo buvimą su savo tvarinija (Deizmas — bandymai išaiškinti Dievo buvimą tik protu, atmetant Apreiškimą. Laikui bėgant — nuo XVI šimtmečio ir vėliau deizmo minties sekėjai yra pateikę kelias skirtingas Dievo sąvokas).

Filosofai ir gamtos mokslininkai 19-me šimtmetyje buvo didelėje įtakoje „nuolatinio vyksmo“ teorijos, ir šios krypties ideologija buvo pateikiama ateistinėje dvasioje.

Idealistai filosofai nedarė skirtumo tarp

dieviško ir žmogiško, laikėsi dvasios „tapimo" teorijos. Metafizinis supratimas buvo atmestas kaip neturįs objektyvios reikšmės. Vietoje tobulo Dievo pastatytas dievas, kuris tveria pats save. Esąs tik besivystantis pasaulis, o asmeninio Dievo šalia pasaulio nesą. Tik įmantriais žodžiais, tiesioginiai to nepasakant, Dievas sutapatinamas su pasauliu.

Kai kurie pozityvizmo atstovai manė, kad Dievas ir jo sąvoka esąs visai nereikalingas. Pasaulio dabartinę būklę galima esą išaiškinti jo ankstesne būkle. Žmogaus atsiradimas ir buvimas esąs lengvai išaiškinamas gyvulių buvimu, iš kurių žmogus esąs kilęs. Prileidus žmogaus kilimą iš gyvulio, atpuoląs reikalas ieškoti žmogaus autoriaus.

Neturime tikslo čia plačiai pasakoti realistinės filosofijos ir pozityvizmo išvadų ir klaidų istoriją. Priminsime I Vatikano susirinkimo (1869.XII.8—1870.X.20) pakartotą IV Laterno susirinkimo mokymą ir jį plačiau paaiškintą. Ten tvirtinama, kad žmogaus protas gali surasti Dievą Sutvėrėją, aiškiai pasisakyta prieš panteizmą, pabrėžta, kad savo sutvertą pasaulį Dievas tvarko savo apvaizda.

Po šio trumpo žvilgsnio į Bažnyčios mokymą ir įvairias kitas teorijas pasaulio sutvėrimo klausimu praeityje yra pravartu priminti P. Pijaus XII encikliką „Humani Generis" (1950 m. rugpiūčio 12 d.), kuria žmonija įspėjama prieš pavojų paaukoti tiesos pilnumą ir pastovumą tokiam jos

sprendimui, koks būtų lengviau priimtinas žmonėms. Tame dokumente P. Pijus XII pabrėžia pilnos tiesos reikalą, kuri neturi tendencijos derintis prie įvairių nuomonių. Atmesdamas mūsų laiko filosofų agnosticizmą, P. Pijus XII pakartoja I Vatikano susirinkimo mokymą, kad sutvėrimas yra Dievo visiškai laisvos valios, kad Dievo visažinojimas valdant pasaulį yra suderinamas su žmogui duota laisva valia. Toje enciklikoje žmonija raginama būti išmintinga evoliucijos klausimu ir primena reikalą priimti tiesą, kad siela yra sutverta betarpiai paties Dievo. Pastebima, kad poligenistinė hipotezė, neva žmonių giminė esanti kilusi iš daugelio skirtingų gimdytojų, o ne iš vienos žmonių poros, negali būti suderinama su gimtosios nuodėmės tiesa (II Vatikano visuotinis susirinkimas pakartoja tas pačias tiesas apie pasaulio ir žmogaus sutvėrimą ir Sutvėrėją. Plg. Konstit. apie Apreiškimą, apie Bažnyčią mūsų laiko pasaulyje).

Gyvulių ir žmogaus pasaulis. Pasvarstę bendrai pasaulio sutvėrimą, pasvarstykime žmogaus sutvėrimą. Neliesdami plačiau poligenizmo teorijų, čia tik priminsime Bažnyčios mokymą apie žmones kaip vieno tėvo ainiją. Šis mokymas pabrėžia visų žmonių lygybę ir jų prigimties pranašumą prieš visokias kitas kūnines būtis.

Priimti krikščionišką žmogaus sąvoką reiškia tikėti, kad žmogus yra sutvertas iš meilės ir Dievui už jo meilę turi atsilyginti savo meile. Bažnyčios aiškinimas žmogaus kilmės ir Dievo

veiksmas žmogaus atsiradime užbaigia tai, ką ji kalba apie sutvėrimą bendrai. Pasvarstykime tad kai kurias mintis, kurios papildys tai, kas pasakyta iki šiol.

Svarstymo, kas yra žmogus, tikslas bus ne tiek griežtai parodyti sielos dvasingumą ir iš to sekančios privilegijas, o daugiau tai, kad suprastume žmogaus dvasinės prigimties religinę prasmę, kaip ji suprantama krikščionybės. Žmogus, apie kokį kalba Bažnyčia, yra aptariamas ne pagal savo kūnines prigimties formas ir charakteristikas. Žmogus skiriasi nuo gyvulių kitais būdais negu tik savo galvos erdve, talpinančia smegenis, ar savo galūnių forma, ar savo nervų sistemos tobulumu. Bažnyčia taip pat neaptaria žmogaus pagal jo techninius sugebėjimus. Tiesa, kad žemėje tik žmogus sugeba pasigaminti įrankius, vartoti ugnį. Nors kartais atrodo gyvuliai stebėtinai sugebą, tai vis tiek yra aiškus skirtumas tarp žmogaus ir gyvulių prisitaikyti įvairioms sąlygoms. Tačiau, kiek žmogus besugebėtų geriau už gyvulius naudotis medžiaginiu pasauliu, tai jis ne tuo labiausiai skiriasi nuo gyvulių.

Mąstytojų protui viena iš ryškiųjų žmogaus savybių, kuri jį pastato aukščiau už visas medžiagines būtis, kuri ypatingai yra žmogiška, yra žmogaus sugebėjimas bešališkai žvelgti į daiktus. Žmogui rūpi daiktų ne tik naudingumas, žmogus apie viską sprendžia, kas yra teisinga ir kas klaidinga, kas yra gera ir kas yra

bloga. Jis sprendžia apie pareikštos minties objektyvumą, apie veiksmų moralinę vertę. Žmogus nėra naudingų dalykų vergas ir apie daiktus sprendžia ne tik pagal jų naudą sau, o ir kitokiais kriteriumais. Jis taip pat nesprendžia tik pagal tai, kas yra išviršiniai patrauklu ar kas atstumiančiu. Žmogus atsiliepia į moralės vertės balsą. Jis paiso ne tik impulsų kaip būtinybės, o paiso savo sąžinės.

Žmogus sugeba spręsti be aistrų ir pasirinkti su pagarba ne tik idėjas, o ir žmones. Meilė padeda jam gerbti ir pasišvęsti. Iš visų tvarinių žemėje tai gali tik žmogus. Jis žino, ką reiškia gerbti kitus, asmenis įvertinti, traktuoti savo artimą taip, kaip norėtų būti pats kitų traktuojamas, nes žmoguje mato savybes, aukštesnes negu kituose tvariniuose.

Žmogus sugeba su meile susitikti ir savo brolius, ir Dievą. Dievas parodė jam tiek meilės, kad davė jam sugebėjimą sąmoningai ir laisvai atsiliepti į meilę. Teologų protui prasmingiausia ir giliausia žmogaus aptartis yra ta, kad žmogus gali pažinti, priimti ir mylėti.

Žmogus yra karalius pasaulio, kuris buvo sutvertas iš meilės ir kad būtų įvykdytas meilės planas. Žmogus yra karalius ne ta prasme, kad iš visų tvarinių žemėje jis yra gudriausias, o kad tik jis vienas gali mylėti, į Dievo meilę atsakyti meile. Visus daiktus Dievas sutvėrė taip, kad jie galėtų tarnauti šiai privilegijuotai būtybei — žmogui ir kad tarnaudami jam tarnautų Meilei.

Žmogus niekad nėra taip pilnai žmogus, kaip iškildamas virš savų interesų. Jis niekad nepriklauso sau daugiau, niekad labiau savęs neapsaugoja, kaip bešališkai spręsdamas ir aukodamasis. Vaikelyje savos asmenybės sąmoningumas auga kartu su jo pajėgumu atsisakyti savo interesų. Mažas vaikas ilgai į viską atsakinėja „ne", kol pradeda sakyti „taip". Jis instinktyviai, beveik gaivališkai jėga priešinasi, kol išmoksta ir pajėgia kokio nors susivaldymo, atsižadėjimo veiksmo.

Tvarinys, turįs sąmoningumo galią, kuris save valdo, suprasdamas savo „aš", supranta savo vidinį vieningumą. Jis jau nėra tik sugebėjimų, tik teigiamų ir neigiamų savybių sudėtinis rinkinys. Jo galių ir charakterio savybių rinkinys — inventorius dar nepasako visko, kas jis yra. Jis nėra tik aritmetinė tų daiktų suma. Jis yra asmuo, turi asmeninę sielą.

Dievas ir žmonių gimimas. Žmoguje gali būti paveldėtų teigiamų ir neigiamų savybių, bet savęs sąmoningumas nėra paveldėtas. Tai, kuo žmogus yra intymiai ir neperteikiamai jis pats, nėra kitų žmonių kūrinys. Asmens sąmoningumą galima įtakoti, jį galima šiek tiek arba patobulinti arba jam pakenkti, tačiau joks žmogus negali duoti sąmoningumo kitam žmogui. Savęs sąmoningumą išvystyti galima kitam tik padėti. Tėvai gali perduoti savo vaikams savo gabumus ir tai skaityti savo šeimos paveldėjimu. Tačiau tėvai nėra kūrėjai savo

vaikų privilegijos būti savęs sąmoningomis būtimis, jų asmens vieningumo, jų vidinio „aš". Tėvai lieka šio viso tik liudininkai. Jie gali padėti pasireikšti savo vaikų sąmoningumui, tačiau jie nėra to sąmoningumo davėjai. Jie tik dalyvauja vyksme, kuris yra šalia jų ir virš jų, jie dvasiai padėjo, bet jos nesukūrė.

Kiekviena sąmoninga būtis turi kai ką bendro su gimdytojais, tačiau ji yra kartu ir absoliučiai nauja, iki tol neegzistavusi būtis. Kūdikio atėjimo į pasaulį faktas priklauso nuo tėvų, bet kaip asmuo savo kilme jis priklauso betarpiai nuo Dievo. Vaikams gali būti perduotos įvairios teigiamos ar negiamos savybės, sugebėjimai, tačiau ne tai, kaip kuris asmuo jas naudos ir ne asmens „aš". Savęs sąmonė kaip tokia neturi nei tėvų, nei protėvių. Tiesa, kad kai kuriuose sielos pasirieškimo būduose gali būti paveldėjimo pėdsakų, kadangi šiame gyvenime siela būtinai yra su savo kūnu, jos veikimo būdai daug priklauso nuo kūno, su kuriuo ji yra sujungta. Siela tačiau nėra paveldėta. Ji yra tiesioginiai iš Dievo. Kiekvieno kūdikio gimimas pastato tėvus akivaizdoje Dievo tiesioginio veikimo. Žmogaus asmuo, kurį vadiname jo tėvų vaiku, yra kartu ir Dievo, ir tėvų kūrinys. Kaip Dievo duodamą dovaną tėvai gauna iš Dievo tvarinį, per kuriuos jis ateina į pasaulį. Tokia, bendrais žodžiais, yra Bažnyčios priimta doktrina. Kiekvieno naujo žmogaus gimimas seka iš labai ypatingo bendradarbiavimo tarp Dievo ir žmogaus. Siela neper-

duodama gimdymu. Tik vienas Dievas gali sutverti sąmoningą būtį ir tai jis daro jo paties nustatytu gimdymo keliu. Žmogus todėl negali beatodairiškai elgtis su savo galia gimdyti. Jeigu visame gyvenime, tai šiame dalyke žmogus bendradarbiauja su Dievu labai ypatingu būdu, kadangi tai baigiasi ne tik sielos apgyvendinimu kūne, o kūnas ir siela tampa viena būtis — vienas asmuo.

Dievas ir pirmojo žmogaus atsiradimas. P. Pijus XII enciklikoje „Humanis Generis" (1950 m. gruodžio 12 d.) pakartoja tą pačią doktriną apie Dievo veikimą, atsirandant pirmajam žmogui. Jeigu kiekvieno žmogaus gyvenimas priklauso dieviško veikimo labiau, negu kurio nors medžiaginio daikto sutvėrimas ar gyvulio gimimas, tai pirmojo žmogaus kilmė buvo reikalinga Tvėrėjo ypatingo veiksmo.

Pažvelkime į evoliucijos hipotezę. Jeigu žmogaus kūno išvaizda ir būtų buvusi paruošta kokio nors gyvulio tobulėjančiu vystymusi, tai skirtumas tarp gyvulio ir žmogaus yra toks beribis, kad to skirtumo priežastimi galėjo būti tik Dievas. Žmogaus, kuo jis yra, nėra kaip palyginti su jokiu gyvuliu. Kiek panašus savo kūnu kokiam nors gyvuliui žmogus bebūtų buvęs, tai vis tiek jis buvo begaliniai skirtingas nuo jo savo galia suprasti ir nesavanaudiškai pasišvęsti. Gi žmogaus dvasinio gyvenimo iš viso nėra kaip palyginti su gyvulių gyvenimu, nes šalia žmogaus nėra gyvulio su siela. Tai buvo mums neįsi-

vaizduojamai ir nesuprantamai didingas momentas, kai žemėje pirmą kartą pasijuto esąs sąmoningas žmogus. Žmogaus sąmoningumas, dvasinės būties pasireiškimas kūninėje būtyje, galinčios dvasiniai mylėti, buvo neišmatuojamas naujas žingsnis pirmyn gyvybės istorijoje. Tai buvo savotiškas Dievo apsireiškimas, kurio paveikslas yra žmogus. Prieš Dievo įsikūnijimą — kai jis — Atpirkėjas gyveno žmogaus gyvenimu ir patyrė visas žmogaus mintis žmogiškoje savo sąmonėje, žmogaus sutvėrimas buvo pirmas Dievo savybių apsireiškimas kūninėje būtyje. Žmogaus sutvėrimas buvo tarsi pavaizdavimas ir paruošimas Dievo Sūnaus būsimojo įsikūnijimo. Jeigu ir priimtum žmogaus kūno išsivystymo hipotezę, tai tarp tokių „priešžmogių" ir pirmųjų žmonių bei jų ainijos negalėtų būti jokio palyginimo. Tarp gyvulio ir dvasinės būties yra ne laipsnio, o prigimties skirtumas. Skirtumas yra ne tik sąmoningume, o žmonių kaip gimdytojų vaidmenyje. Kai tėvai gauna iš Dievo kūdikį, kurio jie vieni negali sukurti, jie bendradarbiauja su Tvėrėju veiksme, kuriame žmogui priklauso tik dalis. Savo elgesiu, paveldėjimu gimdytojai netiesioginiai dalyvauja formavime tų, kurie iš jų gimsta. Visatos istorijoje buvo visa kita viršijantis momentas, kai žemėje atsirado dvasia, kai medžiaginiame kūne pirmą kartą atsirado siela. Žemėje atsirado būtis visai kitokia negu visa kita, kas žemėje egzistavo prieš tai. Tame įvykyje Dievas dalyvavo

taip, kas iki tol žemėje buvo nežinoma. Sakoma: „Dievas kvėpė“ į kūną ir davė tam kūnui sielą. Tas naujas tvarinys buvo toks artimas Dievui, kad dabar mes negalime to įsivaizduoti, nes esame netekę dalies to artimumo, bendravimo. Kai teologai vadina tą buvusį bendravimą ne gamtine, o antgamtine dovana, tai tokiu žodžiu jie vis tiek negali pilnai išreikšti to bendravimo. Gyvenimas malonioje draugystėje tarp Dievo, kuris yra Meilė, ir tvarinio, sukurto meilei, dvasinės būties pilnumas, viršijantis tvarinio natūralias galias, išvystytas tobula pusiausvyra, šioje naujoje būtyje dvasiai užtikrina neišreiškiamą viršenybę jos santykyje su medžiaga. Pirmasis žmogus buvo visiškoje sandaroje pats su savim, su pasauliu, su Dievu.

Koks buvo vidinis to žmogaus gyvenimas, jo savijauta, staiga atsiradus taip artimai su Dievu, su gyvulių pasauliu, dvasiniai esant panašiu Dievui, o kūniniai-anatominiai taip artimu gyvuliams? Visi esame sutikę žmonių, mažai išauklėtų, nesugebančių giliai galvoti, spręsti, o tačiau turinčių labai tobulą moralinį jautrumą, vyrų ir moterų su nedidele intelektualine kultūra, tačiau nepaprastai turtingomis sielomis. Pirmu žvilgsniu jie gal atrodytų neišsivystę, bet jų širdyse telpa dideli švelnumo lobiai. Gal jie nesugeba išrasti nieko naujo, bet žino stebėtinų būdų parodyti savo meilę. Jie yra atviros ir net naivios sielos, kurių dvasinis subrendimas yra stebėtinas. Jie gali būti mažo išsimokslinimo,

bet, kai jiems tenka spręsti, kas yra gera ir kas bloga, kai yra klausimas savęs atsižadėjimo ir Dievo, jų sprendimai dažnai yra stebėtinai sveiki. Tokiais atvejais galėjo būti ir mūsų protėviai, tie pirmieji gyvenusieji žmonės žemėje. Jie nebuvo kultūringi šio žodžio šiandienine prasme, bet jų širdys buvo savotiškas pasaulis, dabar mums, paliestiems nuodėmės, visiškai nesuprantamas. Kiekviena siela ir dabar yra atskiras visas pasaulis, apie kiekvieną būtų ką kalbėti niekad nebaigiant. Žmogaus vidus yra beribis pasaulis. O kaip daug teisingiau tai buvo su pirmuoju žmogum, dar nepaliestu nuodėmės, jeigu jo pusiausvyros nesugriovė net per nuodėmę patirtas blogis.

Žmogus yra sutvertas meilei. Priimti sutvėrimo krikščionišką doktriną — reiškia tikėti, kad visatos esimas yra surištas su meilės paslaptim. Tikėti, kaip moko Bažnyčia, kad žmogus yra žemėje geriausias Dievo kūrinys, reiškia žiūrėti į žmogų kaip priklausantį nuo meilės ir skirtą meilei. Tai ir norėta parodyti tuo, kas iki šiol kalbėta. Šių taip paprastų tiesų mąstymas gali mums padėti geriau suprasti lobius, mums paslėptus taip žinomose mūsų tikėjimo tiesose.

II

NAUJOS PAŽIŪROS Į PASAULĮ IR KRIKŠČIONIŠKOJI MINTIS

Pastaba ir paaiškinimas. Šiandien į pasaulį žiūrima šiek tiek skirtingai negu prieš šimtą metų. Pirmiausia, medžiaginiu atžvilgiu. Naujų optinių įrankių, elektroninių teleskopų ir mikroskopų pagalba atskleidė žmogui naujas erdves ne tik akims, bet ir intelektualiniu bei dvasiniu atžvilgiu. Šiandien ne tik matome daugiau pasaulio negu prieš šimtą metų, o tai, ką matome, kitaip aiškiname. Renesanso laikų intelektualinė pažanga ir religinė krizė buvo net mažiausiuose dalykuose neišpainiojamai susijusi su to laiko pažiūra į gyvybę. Taip antai aštuonioliktame šimtmetyje magnetinių ir elektros fenomenų atradimai turėjo gilios įtakos Vokietijos romantikams filosofams. Devynioliktame šimtmetyje rūšių evoliucijos teorija sutapo su Markso mintimis apie aplinkos įtaką būtims ir su ekonominio liberalizmo mintimis apie kompeticijos-varžybų reikšmę. Kurie gyvens po mūsų, pajėgs suprasti geriau už mus tarpusavią

mūsų, pajėgs suprasti geriau už mus tarpusavę įtaką mokslo atradimų, filosofinių krypčių, literatūros ir meno krypčių, religinių minčių ir kitokių žmogaus pasireiškimų. Šiandien, kaip ir pradžioje šios modernios eros, krikščionys kartais susimaišo įtakoje nelauktų atradimų erdvėse ar žemės elementų prigimtyje. Koperniko ir Galileo laikais nuomonės užbaiga apie žemės geocentriškumą atrodė pasitarnavimu racionalizmui. Tada buvo sakoma, kad jeigu žemė nėra fizinis visatos centras, tai ar ne naivu tikėti, kaip moko krikščionių religija, į Kristaus įsikūnijimą, Atpirkimą, iš kurių tiesų sektų, kad žemė esanti visatos centras. Mūsų dienose satelito iššovimą į erdves rusai bandė panaduoti ateizmo propagandai. Ir be tokios propagandos net inteligentiški, nuoširdūs krikščionys yra susimaišę įtakoje dabartinių mokslo hipotezių apie visatos platybes erdvės ir laiko atžvilgiu.

Gražios sintezės įtakoje, kokia seka iš gamtininkų ir teologų minčių, jėzuitas Teilhard de Chardin pasišovė aiškinti sutverto pasaulio evoliuciją, norėdamas suderinti dabarties pozityvistų teorijas su tikėjimo tiesomis. Jis pradeda mokslinėmis sąvokomis, aiškiai norėdamas parodyti, kaip jos derinasi su dogmatinėmis tiesomis. Šis bandymas čia paminimas tik dėl to, kad atkreiptume dėmesį, kaip jis skiriasi nuo to, kas čia bus pasakyta toliau. Čia bus pažvelgta į kai kurias tikėjimo tiesas, parodant, kiek jos derinasi su žmonių mokslinio galvojimo keliu.

Dievo keliai ir žmogus. Tikroji realybė yra nematoma. Tuo mus įtikina mūsų kasdieninė patirtis. Mums paslėpta net mūsų pačių tikroji realybė. Kiekvienas iš mūsų esame daug geresni ir daug blogesni, negu apie mus mano mūsų kaimynai. Visų įvykių aplink mus žmogiškas supratimas taip pat yra nematomas. Kiekvieną kartą, kada tik sprendžiame apie dabar vykstančius faktus, galime būti tikri, kad kur nors klystame. Svarstydami ne tik pozityvios doktrinos rezultatus, o bendrai mokslinę eigą, galime kartais teisingai suprasti ir save, ir kitus. Kad būtų suprasta faktų tiesa, atidengta visa jų reikšmė, neužtenka faktus rūpestingai tik suregistruoti, sukataloguoti. Dėl daugybės daiktų ir faktų gamtoje, atrodančių labai paprastais, mokslininkų svarstyta, ginčytasi ir iki šiol vis dar be absoliutaus tikrumo, ar jau galutinai teisingai atsakyta. Verta prisiminti, kad ne bemoksliai, o mokslininkai iki šiol dar nebaigė ginčo, kas yra žmogus. Daugybė faktų mus pastato prieš kažką virš ir šalia visų mums suprantamų faktų.

Taip, tikroji realybė yra nematoma. Šventas Raštas tai pasako, kalbėdamas apie pasaulio istoriją. Jausmais ir įrankiais pagaunama visata yra tik dalis daug platesnės tikrosios visatos. Dievo tvarinija yra daug didesnių dimensijų negu žmogus įsivaizduoja. Pasaulio tikroji istorija talpina savyje ir kovą tarp gėrio ir blogio, tarp Dievo šaukimo į meilę ir tai meilei pasipriešinimo. Žmogaus nupuolimo — nuodėmės kilmė

nėra pats žmogus. Žmogaus papildytas dieviškos meilės atmetimas turi daug gilesnį pagrindą, kurio kilmė yra toliau negu žmogus. Medžiaginis pasaulis yra neišrišamai sujungtas su dvasios pirmavimo kova; žmogus nuolat keičia medžiagą, o ta medžiaga keičia ir jį patį. Tačiau žmogaus prieštaravimas Dievui, kuris paliečia ir regimą pasaulį, yra tik atgarsis kitos kovos. Medžiaginės būtys yra paskendę dvasinėje visatoje. Žmogus yra tik menkas tvarinėlis, palyginus su angelu ir velniu. Pasirinkimas, kuriam žmogų Dievas kviečia ir kurį žmogus dabartinėje savo būklėje gali daryti tik palaipsniui, dalinai ir abejotinu būdu, seniai buvo anų dvasinių būtybių padarytas pilnai ir galutinai. Žmogus ir dabar patiria pasėkas ano angelų padaryto pasirinkimo. Aplink žmogų yra ir laimingų dvasių-angelų ir nelaimingų Dievą atmetusių dvasių įtaka, ir žmogus negali išvengti tos įtakos tiek, kiek jis pats to norėtų. Ta kova, žmogui nematoma šiame pasaulyje, pasiekia aukščiausio laipsnio. Anot Švento Rašto ir krikščionių tradicijos, dvasių pasaulyje nėra lyčių skirtumo. Pagal tradicinę teologinę nuomonę, šis faktas yra angelų tobulumo ženklas. Kiekvienas angelas yra visiškai nepriklausomas nuo kurio nors kito angelo, jų kilmė ne vieno per kitą, o kiekvienas yra sutvertas individualiai paties Dievo. Gimininis arba lytinis skirtumas, koks yra žemės gyvių ir augalų tarpe, angelų tarpe neturėtų nei pagrindo, nei prasmės. Žmonių

tarpe viena ar kita lytis yra žmonės kiek skirtingu būdu, lyčių skirtumas žmogų savotiškai apriboja. Juodu vienas be antro negali būti priemonė naujai žmogiškai būčiai. Tačiau dėl lyčių skirtumo vienos lyties žmonės esminiai nėra aukštesni už kitos lyties žmones. Kad daugelio žmonių ir tautų tarpe buvo įsivyravusi ne visur dar ir dabar išnykusi tendencija laikyti moterį žemesne už vyrą, tai tik todėl, kad žmonės viską sprendė ar sprendžia dar ir dabar fizine jėga, o ne protu. Kai šiandien plačiai kalbama apie moters ir vyro teisių sulyginimą, tai reikia suprasti civilinių ir bendro gyvenimo teisių lygybę. Jokios tendencijos ir jokie įstatymai nepakeis vyro ir moters prigimties, prigimtų teisių ir pareigų. Kaip sakyta, angelai kiekvienas yra vienintelis savo rūšies dvasinis vienetas ir kiekvievienas yra savaip tobulas. Žmogui iki šiol nepavyko kokiu nors deramu būdu pavaizduoti nei savo proto, nei valios, nei sielos, nei angelo, nei Dievo. Žmogus viską vaizduoja arba jo matytais daiktais arba medžiaginiais simboliais, šiek tiek veikiamas labai ribotos savo vaizduotės. Žmonių meno tradicija ir angelus vaizduoja žmogaus kūne, žmogaus veidu, kiek jam tai pavyksta, be vyro ar moters charakteringų kūno savybių. Žinoma, tie paveikslai neišreiškia dvasinio gyvenimo laipsnio ir galios, kurių neišreiškia jokia žmogiška asmenybė. Toks yra angelų pasaulis. Angelai yra ne tik švelnumo būtybės, o yra dvasios, visiš-

kai apvaldančios save, gyvenančios labai gyvu ir subrendusiu dvasiniu gyvenimu.

Ir angelai, ir velniai savo prigimtimi yra ir tobulesni, ir galingesni už žmogų. Tačiau dvasinio angelų pasaulio gyvenimo Šventas Raštas neparodo Dievo dėmesio centru. Šventas Raštas duotas per žmones ir žmogui. Ten nekalbama apie dvasinį-angelų ir velnių pasaulį, apie jų istoriją, apie jų santykius su Dievu. Nematomas pasaulis, paaiškinantis ir matomąjį, yra tam tikra prasme tik aplinka, kurioje vystosi matomasis pasaulis. Matomam pasaulyje Dievo dėmesio centras yra žmogus ir jo tikėjimas. Tik dėl žmogaus Dievo Sūnus tapo žmogumi. Savo planuose Dievas pirmą vietą skyrė ne grynoms dvasioms, o būtybei ant dvasinio gyvenimo ribos, ant ribos tarp dvasios ir medžiagos. Tvarinys, kuriam Dievas parodė daugiausia dėmesio, yra tas, kuris „taip" gali ištarti tik svyruodamas, visada silpnas ir nepastovus bent šiame laikiname gyvenime, kuris tačiau nulems ir amžinybę.

Žmonių giminėje, taip daug žemesnėje už angelus, Dievas atkreipia dėmesį į vieną tautą, visoje žmonių masėje bereikšmę ir palygintą su angelais, ir pačią savyje. Savo meilės veikimo įrankiais jis nepasirinko žmonių didelių imperijų. Jis neparodė ypatingo dėmesio senovės Indijos ar Kinijos civilizacijai. Priešingai, jis pasirinko Izraelį: pripuolamą aglomeraciją visokių žmonių, kurie, kol buvo Egipte, nebuvo net atskira bend-

ruomenė, o tik nedidelis skaičius tame krašte pakrikusių vergų. Ne tik prieš tai, o dar ilgai po to savo istorijoje Izraelis praktiškai beveik neturėjo politinės nepriklausomybės ar ekonominės galios, savos civilizacijos ar natūralių teritorijos ribų. Tai buvo giminė, kitų dažnai niekinama, gyvenanti pakelėje tarp Egipto ir Azijos. Hebrajai-Izraelis turėjo tik vieną turtą — savo religiją. Apart savo religijos jie kaip tauta žmonijos civilizacijai beveik nedavė nieko kito.

Iš šios daugelio tautų tarpe antraeilės tautos Dievas rinkosi toliau. Jis parinko Mozę, kuriam pradžioje nepavyko jo užsimojimas ir jis turėjo slapstytis. Vėliau šiai tautai vadovauti Dievas parinko Saulių iš mažiausios giminės ir menkiausios šeimos narį. Nugalėti Pilistinų atstovą Goliatą jis pasiuntė nesubrendusį jaunuolį, ne tik neparuoštą kariškai, o net be ginklo. Jėzui motina jis parinko jauną liaudies mergaitę, kurios to laiko rinktiniai žmonės tikrai nebūtų rinkę tokiai misijai. Pats Jėzus pasirinko tokį gyvenimo būdą, kad iš jo tikrai nebuvo jokių perspektyvų žmogiškai garbei. Jėzus nebandė kurti savo „įstaigos“ Romoje — tada pasaulį valdžiusios imperijos sostinėje, kurios valdžioje buvo ir Palestina. Jis nebandė siekti kokios nors aukštos vietos. Jo bendradarbių pasirinkimas taip pat neatrodė žavintis. Jis mėgo bendrauti su visuomenės atmestais. Prie savęs pasirinko būrelį vyrų, neturinčių visuomenėje jokio prestižo. Gero verslininko nuomonei Jėzus galėjo atrodyti

asmeniu, veltui eikvojančiu laiką ir energiją su tokiais žmonėmis, iš kurių nebuvo ko tikėtis.

Dievas nekeičia savo veikimo būdo. Moderniosios eros pradžioje Dievas nepasirinko Napoleono įrankiu kokiai nors ypatingai misijai. Pačią Prancūziją pabudinti iš dvasinio apmirimo Dievas pasirinko Napoleono bendralaikį, išvengusį tarnybos jo armijoje, mažiausiai žinomo užkampio Arso kleboną Joną Vyanney.

Galima manyti, kad velniai piktinosi, matydami, kad Dievas taip myli žmogų, jog nusprendė įsikūnyti žmoguje. Kai kurie Bažnyčios tėvai ir manė, kad šis Dievo planas sukėlęs Satano pasipriešinimą. Jeigu Oriento ar Graikijos filosofai būtų supratę Izraelio tautos parinkimą, jie būtų bent stebėjęsi, jeigu neužsigavę tokiu Dievo sprendimu. Ar Platonas, Aristotelis nebūtų išsigandę minties, kad Dievas lanko žemę Nazareto jauno staliaus asmenyje. Su ta mintimi nepajėgė apsiprasti net pačios Izraelio tautos vadai. Net Jėzaus pasirinktieji apaštalai nejaukiai jautėsi, matydami, kaip Jėzus gaišina laiką su mažais vaikais, jie tai net pareiškė savo Mokytojui. Jie gal nepagalvojo, kad Izraelio šviesuoliai su panašia panieka žiūri į Jėzų, kad jis pasirinko juos — dvylika tokių neauklėtų bemokslių asmenų. O pati Izraelio tauta ano laiko civilizacijos atstovams buvo taip pat toli nuo žmonijos centro, kaip mūsų laiko moderniems astronomams mūsų planeta — žemė nėra pasaulio centras. O Kristaus laikų Izraelio tautos vadams

Dovidas, iš jo giminės mergaitė Marija buvo tokios mažos reikšmės, palyginus su tautos rinktiniais asmenimis, kaip dabar atrodo mūsų žemė visatą tyrinėjantiems mokslininkams.

Galutinai, kiekvienam pajėgesniam kiek nors įžvelgti Dievo kelius gali atrodyti, kad žemė, kuriai Dievas parodė tiek dėmesio, turėtų būti visatos centru. Dievui yra tarsi būdinga ypatingo dėmesio parodyti tam, kas mums atrodo bereikšmiu. Šis faktas pasako, kaip silpnai mes pajėgiame suprasti Dievo mintis, jo planus, kas ko vertas jo sprendimu.

Pasaulio tikroji paskirtis. Jeigu Dievas skiria tiek daug dėmesio tokiai mažai visatos dalelei, kokia yra mūsų žemė, tai kokiam tikslui jis sukūrė tokią didingą, žmogaus dar nė vaizduote, nė mokslo priemonėmis neapimtą visatą? Gal tai kiek suprastume, jeigu Dievas būtų kūręs dabartinę visatą, geresnę už kitą, jeigu kita būtų buvusi prieš dabartinę. Dievas tačiau yra visko autorius, kuris neklysta, neturi ką apgailėti ar taisyti. Iš to seka, kad viskas, kas egzistuoja, yra pasėka viską apimančio ir vieno pasaulio plano. Koks tas planas galėtų būti?

Šventas Raštas sako, kad pasaulis buvo sutvertas žmogui. Kokią prasmę galima įžiūrėti šiandien tokiame tvirtinime? Pasaulio sutvėrimo pirmas atpasakojimas, koks telpa Pradžios-Genezės knygoje (ebraiškai Beresith), antrame skyriuje kalba svarbiausiai apie žmogaus kilmę. Tai būtų galima pavadinti „Pirmos šeimos istorija“.

To skyriaus tekstas įsakmiai nesako, kad visi daiktai buvo Dievo sutverti, o parodo Dievą, ruošiantį visko pilną žemę žmonių giminės tėvui, viską pavedant jo valdžion, ir pagaliau duodantį jam gyvenimo draugę. Dėmesio centras čia yra žmonių giminės paskirtis, kuri, kaip sakoma, turėjo gyventi taikoje su Dievu, kol nuodėmė padarė žmogaus egzistenciją tragiška ir iškreipė net ir žemės medžiaginį pasaulį. Tačiau tos pačios knygos pirmojo skyriaus jau pat pirmose eilutėse horizontai yra platesni. Čia autorius kalba, kad Dievas sutvėrė ne tik žemę, o visą visatą. Nors Oriento senovės religijose buvo garbinamos žvaigždės, tačiau Pradžios knygoje tos žvaigždės aprašomos kaip savo paskirtį turį sutverti daiktai. Tvėrėjas jas taip sutvarkė, kad bent kai kurios iš jų atžymi žemės laiko sezonus, skiria dieną ir naktį. Tvarinijos tikslas ir vainikas yra žmogus, kurį Dievas sutvėrė tvėrimo šeštą, tai yra paskutinę dieną jau paruoštoje jam aplinkoje. Dievas tarė žmogui: Pripildykite žemę, valdykite gyvūniją, tavo maistui duodu žemės ir medžių vaisius. Pradžios knygoje pasakojama, kad žmogus buvo apgyvendintas visko pilname Edeno plote — sodne, kad jį kultivuotų ir saugotų.

Švento Rašto minėta vieta turi ir religinį atspalvį. Žodis, kurį čia vartojame: kultivuoti, kitose Švento Rašto vietose reiškia tarnavimą Dievui. Įsakymas apvaldyti ir tvarkyti žemę savaime primena, kaip nugalėtojas užima nuga-

lėtojo gėrybes. Dievas užbaigia savo darbą ir perduoda žmogui teisę į jo kūrybą — į laimėjimo vaisius.

Šiose mintyse telpa ne tik programa, kaip išmintingai naudoti pasaulį, o kartu ir planas, kaip gyventi su Dievu visatoje, kuria žmogus turi naudotis su religine pagarba. Ko laukia Dievas iš žmogaus, tai darbo, įkvėpto panašiai, kaip vienuolių trapistų, o ne darbo, iš kurio būtų žiūrima tik kuo daugiausia produkcijos ir medžiaginės pažangos. Pasaulio sutvėrimo trumpą atpasakojimą reikia suprasti visos Biblijos kontekste, o ne kaip erą, įvykį, neturintį ryšio su visata ir amžinybe. Pažiūra į pasaulį turi būti ne ekonomisto ar industrijalo psichologijos, kurie į žmogaus pranašumą prieš gyvulius žiūri tik iš produkcijos metodų taško. Medžiaginės gėrybės yra tik tiek prasmingos, kiek jos vartojamos žmogišku ir religingu būdu. Tai suprantant, žemės gėrybių naudojimas talpina savyje ir susivaldymą, ir atsižadėjimą. Žmogaus viešpatavimas pasauliui reikalauja, kad pats žmogus pakiltų virš medžiaginių daiktų. Pranciškus Asižietis geriau valdė tvariniją, negu gamtą apvaldęs inžinierius, kurio siela būtų supančiota ir visiškai pavergta tos pačios gamtos daiktų.

Dievas davė izraelitams pažadėtą žemę, tačiau pareikalavo gyventi prie jos neprisirišant, išlaikyti dvasią, kokia gyveno tyruose. Dievas duoda medžiagines gėrybes, kad jos patarnautų kitoms gėrybėms, kurios Dievo akyse yra es-

minės. Dievas apgyvendino pirmus žmones rojuje, bet tuo tikslu, kad jie gyventų draugystėje su Dievu, pareikalaudamas iš žmogaus bent simbolinio apsivaldymo: naudojant rojaus gėrybes, uždraudė naudotis vieno medžio vaisiais. Panašiai Jėzus Galilejos Kanos vestuvėse davė svečiams vyno ne natūraliu būdu, lyg ir parodydamas, kad vietoje ritualinio apsiplovimo vandens vėliau bus duotas Eucharistinis vynas. Tose vestuvėse nei šeimininkai, nei svečiai tiek daug neprašė ir nelaukė. Jie pageidavo tik vyno, be jokių aukštesnių minčių. Deja, ir pirmieji žmonės rojuje daugiau susidomėjo draudžiamo medžio vaisiais, negu sandora su Dievu.

Medžiaginis pasaulis buvo sukurtas žmogui, tačiau ne vien kasdieniniam medžiaginiam tikslui, o dvasiniam. Pasaulis yra šventovė, kurioje žmogus turi garbinti Dievą. Darbas — tai tarsi liturginė apeiga. Medžiaginė pažanga yra vienas iš kelių, kuriais žmogus turi eiti link Dievo. Kaip vaizduojama pasaulio sutvėrimo atpasakojime, pasaulis turi šventą-sakralinį charakterį. Tai Dievo karalystė, Dievo taip tvarkoma, kad joje žmogus gali gyventi vienybėje su Dievu, jo akivaizdoje, jo meilėje ir jo tarnyboje.

Medžiaginis pasaulis žmogui patikėtas tokiu būdu, kad žmogus gali pasauliu ir naudotis, ir jo atsisakyti, juo domėtis ir nuo jo visiškai atsipalaiduoti, būti jo valdovu ir tapti jo vergu. Tvėrėjo esminis tikslas nuo pat pradžios buvo ne tas, kad viskas būtų tik žmogaus tarnybai ir jo

patogumui. Dievas, sukūręs rojų, jame patalpino ir medį su uždraustu vaisium.

Švento Rašto įkvėptas tekstas nesuveda religinio klausimo, kaip mes dažnai padarome, tik į psichologinio klausimo dimensiją, kuriame būtų svarstoma tik žmogaus dvasinė pažanga. Šventas Raštas kalba ne tik apie asmeninį vidinį žmogaus gyvenimą. Tas knygas rašiusieji turėjo mintyje visą žmonių giminę ir net visus daiktus. Ten pasakoma, kokia didelė kosminė nelaimė buvo angelų ir žmogaus nuodėmė. Ta pati mintis eina per Senojo Testamento mesianines pranašystes ir Naujo Testamento mokymą apie Atpirkėją. Vieną dieną Viešpats paims visus savo kūrinius atgal į savo rankas, ir galutinoji užbaiga, jau pradėta Kristaus atėjimu, bus visos tvarinijos atnaujinimas. Realusis pasaulis bus sugrąžintas savo pirminei paskirčiai, kai žmogus, kuriam buvo skirtas pasaulis, pasieks savo galutinąjį, tikrąjį tikslą. Esminė problema, kuriai Dievas ryžosi, tverdamas pasaulį, yra vienybės problema. Nuodėmė suskaldė Dievo kūrybą. Dievas veda ją atgal vienybėn, vienydamas su savim. Gi tuo tarpu diabolinės galybės stengiasi skirti pasaulį nuo Dievo ir laikyti padalintą. Vieną dieną ta vienybė, norėta nuo pat pradžios ir nuodėmės suardyta, bus atkurta aplink Atpirkėją. Apie tokią užbaigą, į kurią visata eina, kalba Šventas Raštas. Ten nepasakoma, kokiu keliu, išskyrus įspėjimą, kad Dievo keliai nėra tie patys kaip mūsų keliai.

Kokia bus žmonių giminės ateitis? Ar žmonės apgyvendins erdves, peržengę žemės ribas? Dar neatspėta, prieš kiek laiko žmogus atsirado žemėje. Atrodo, kad prieš žmogaus atsiradimą žemės gyvenimo pažanga ar kitimas buvo labai lėtas. Tačiau žmogaus pastangomis pasaulio kitimas pagreitėjo ir vis greitėja, didėja. Paskutiniais 50 metų žemės veidas pasikeitė daugiau, negu iki šiol per paskutinį tūkstantį metų. Ar greitai bus pastoviai keliaujama į kitas planetas? Ar žmogus pamažu pasieks ir apvaldys visą visatą? Aišku, dabar mes esame žmogaus bandymų dar tik pačioje pradžioje ir į save turime žiūrėti panašiai, kaip pirmieji krikščionys, liudininkai ir dalyviai pradžios dvasinės evoliucijos, kurioje dabartiniai mūsų mąstymo keliai yra dar tik pradinis taškas. Ateitis išsivystys toli gražu daugiau negu šiandien mes galime suprasti ar vaizduotis. Mes esame linkę perdaug apgaudinėti save, manydami, kad mes, dabar gyveną, esame pasiekę jau aukščiausio realizavimo ir daugeliu atvejų esame linkę užsidaryti dabartinėje būklėje, tarsi ateityje ji nepatirs rimtų pakeitimų. Siekdami savo paskirties mūsų gyvenimo kelionėje, turime skaitytis su tuo, kad esame pasaulyje ir esame jo dalelytė. Arba mes, žmonės, turime daryti pasaulį žmoniškesniu, ar pasaulis mums, žmonėms, gali būti labai pavojingas. Mūsų likimas yra surištas su tuo, ką mes veikiame su pasauliu: ar mes teikiame pasauliui prasmę, ar nuo jo nuplėšiame visokią

žmogišką žymę. Atpirkimas atnaujino žmogui visų daiktų prasmę ir tuo būdu atnaujino visos tvarinijos vieningumą. Tai apreiškimo turinio plotmė. Apreiškimas nepretenduoja mokyti kosmologijos ar pasakyti mūsų žemės fizinę ateitį.

Faktas, kad visatos vaizdas, ką dabar apie jį žinome, ir jo evoliucija mums yra dar nesuprantama beribė. Žvelkime į daiktus mums įmanomoje šviesoje ir prileiskime, kad ateis laikas, kai gyvybė išsilaisvins iš dabartinių jos apribojimų ir kad vieną dieną žmogus apgyvens visas erdves. Faktas, kad šiandien žmogus pasinaudoja maždaug tik viena 80,000-ja dalele saulės energijos. Visa kita saulės energija, mūsų atžvilgiu, yra išeikvojama veltui. Mūsų žemės tik trečdalis yra sausuma, o kita dalis padengta vandenynų ir jūrų. Sausumos tik maža dalis yra žmogaus gyvenama. Ogi iki šiol dar nesuskaičiuotos žvaigždės tarsi aistringai žėri gal jau bilijonus metų, skleisdamos žmogaus proto neapimamą energiją. O palyginus su pasaulio amžiumi, žmogus žemėje yra dar labai neseniai. Tačiau tai visai derinasi su tuo, ką Šventasis Raštas sako apie Dievą. Dievas skyrė ypatingo dėmesio Abraomui, Mozei, kai tuo tarpu kitur žemėje žmonija daugėjo, darė pažangą, vystė techniką ir bendrai kultūrą, kūrė imperijas. Sakytum, kad Dievas nėra metodiškas administratorius, jis vadovaujasi ne praktiška išmintim, o širdimi. Kai žmogus tvarko kokią nors įmonę finansininko protu ir rūpestingumu, tai jis neužsiima ekstravagan-

cijomis, lengvai nepakenčia nuostolių. Bet tas pat žmogus kaip šeimos galva ne kartą elgiasi visai skirtingai. Tada tas pat žmogus neskaičiuoja taip smulkmeniškai. Tarpusavė meilė neretai jį nuveda iki neišmintingųjų išlaidų. Kur nėra nors retkarčiais pasitaikančių „kvailysčių", ten nėra meilės. Apie tai mums primena ir šv. Paulius, nerinkdamas žodžių: jis kalba apie kryžiaus paikybę — taip daugeliui jo laiko žmonių atrodė Kristaus mirtis ant kryžiaus (1 Kor. 1, 18).

Pasaulis ir Bažnyčia. Eikime dar toliau ir bandykime atvirai pažvelgti į dar didesnį nesiderinimą, negu disproporcija tarp visatos masto ir žmonijos išgyvenimų. Tenka pareikšti ne tik tai, kad pasaulis yra sutvertas žmogui, o kad jis yra sutvertas Bažnyčiai.

Šventojo Rašto Senajame Testamente labiau centrinė yra paskirties negu sutvėrimo mintis. Dievas yra pats pirmasis, kuris savo veikla įėjo į žmonijos istoriją pasirinkti tautą, kurią jis apglobė ypatingu rūpestingumu, apie kurią vieną dieną jis surinks visą žmoniją. Tvėrimas yra dalis Dievo to paties veiksmo kaip ir paskirtis arba pašaukimas. Tai dalis to paties veiksmo, kurį Dievas įvykdė Izraelyje. Šio veiksmo vainikas buvo palaima, suteikta visai žemei, palaima, kuri buvo tik pavaizduota pasaulio pradžioje. Pradžios — Genezės knygos pirmame skyriuje žodynas dažnai yra toks pat, kaip ir

aprašant dievišką veiksmą, pasirenkant išrinktąją tautą. Pasaulio pradinė santvarka buvo tik įžanga visagaliam veiksmui, kuriuo Dievas patvarkys įvykių eigą pagal savo planą. Šv. Paulius išreiškia šią mintį, sakydamas, kad viskas yra sukurtu Kristuje ir Kristui (plg. Kolos. 1, 16).

Tačiau, jeigu pagal Tvėrėjo mintį esminis tikslas buvo visus žmones surinkti dvasinėn vienybėn apie Naują Izraelį, tai matomi viršiniai įvykiai šio fakto nepatvirtina. Prisimenant Abraomo istoriją, atrodo, kad ji buvo prieš visokią Abraomo viltį tapti gausios palikuonijos pradininku. Vėliau atrodė, kad tie jo palikuonys tapo Dievo visiškai užmiršti, jų istorija lieka beveik be jokių pėdsakų iki Mozės. Mozės laikais ir po Mozės sekė eilė visokiausių bandymų — nelaimių. Dovydo laiko palaima nors buvo sužadinusi laikinų vilčių, liko be aiškios ateities. Izraelio nelaimių eilėje gal didžiausias apsivylimas buvo karaliaus Josio likimas. Jis buvo valdovas, paisantis Dievo, tikėjimo vyras ir turįs valdovo savybių. Į jį buvo žiūrima kaip į naują Dovydą, su atgimimo viltim. Tačiau Josias dar jaunas žuvo kovoje su egiptiečiais 609 metais prieš Kristų. Tai buvo užbaiga Izraelio visų optimistinių vilčių. Sekė svetimų okupacija, masinės žudynės, tautos trėmimas. Ateinant Kristui, Izraelio padėtis buvo visai tamsi, tada Palestina buvo pavergta romėnų. Viltys, kurias šiek tiek pažadino Mesijas, tapo taip pat labai greitai

užgesintos. Po Palmių sekmadienio triumfo tuoj sekė Kalvarijos kalno įvykis — Mesijo mirtis.

Panaši įvykių eiga yra Bažnyčios istorijoje. Atrodo, tarsi Dievui būtų malonu nuolat pralaimėti. Visoki nesėkmingi įvykiai, persekiojimai nuolat sunaikina vertingiausius laimėjimus ir niekais paverčia sunkių pastangų vaisius. Dievas pasirenka iš žmonių šventų asmenų, tačiau ir iš tų vieniems trūksta praktiškos išminties, kitiems sveikatos, kad žemėje jie nepadaro didesnės įtakos. Vienas kitas pasireiškia didele įtaka, tai per anksti miršta. Kitas gal stebuklus padarytų, jeigu turėtų reikalingos nors minimalinės medžiaginės, finansinės paramos. Kitas vėl gal būtų labai daug gero padaręs, jeigu būtų turėjęs nors kelis draugus jam padėti. Neatrodo, kad Dievas skubėtų. Laikas nuo laiko jo darbai tai vienokiu, tai kitokiu būdu bent dalinai vis sugriaunami. Bažnyčia vienur yra nesusipratimų, kitur — ją valdančių apsnūdimo auka. Kitur vėl jai pakenkia jos pačios perdėtos uolumas. Antai, kur nors kunigas daro gera, ką tik sugeba, tačiau neatrodo, kad ir Dievas ten parodytų panašaus rūpestingumo ar nors dėmesio. Vienur jis galėjo apsaugoti, kad ugnis ar kitokia katastrofa nesunaikintų visos veiklos židinio, ar apsaugoti nuo tos žalos, kokios padarė vienas neatsargus žodis. Bažnyčios įtaka trukdoma ne vien pasitaikančių atskirų įvykių, o ne vienu atveju civilizacijos pažangos. Atrodo, kad Dievas

palieka Bažnyčiai vienai pačiai viskuo pasirūpinti.

Dievas tačiau veikia ir tarp žmogaus pralaimėjimų, nors dažnai visai kitokiais būdais negu būtų galima laukti. Jo ir tikslas yra daug aukštesnis negu žmonių tikslai. Antai, minėtoji karaliaus Isaio mirtis pažadino Izraelyje tikėjimo atgimimą ir nelauktą vilties atsinaujinimą. Kalvarijos kalno nelaimė tikrumoje buvo pergalė, kokią visur skelbia kryžiai. Bažnyčios nepasisekimai priverčia ją atsinaujinti tikėjime, sudvasinti savo viltis, sukilninti meilę.

Dievas trokšta ne mūsų — žmonių darbų, kuriuos mes visa širdim padarytume dėl jo, o viršžmogiško darbo, kurį jis padarys mumyse, jeigu mes turėsime tikėjimą. Jo garbė bus ne tame, ką mes galėtume paaukoti jam iš mūsų turimų menkniekių, o tame, ką jis įvykdys mumyse, jeigu mes sūniškai jam pritarsime. Jo garbė yra būti mūsų Tėvu ir būti tokiu mūsų priimtu ne vien žodiniu išpažinimu, o gyvenimu pagal jo mintį ir valią. Pasitikėjimas visada yra gražiausia pagarba, kokią gali pareikšti vienas asmuo kitam. Šios dovanos laukia iš žmogaus ir Dievas. Jis laukia, kad į jo meilę mes atsakytume mūsų tikėjimu.

Dėl to Dievas kartais mus išbando, leisdamas sugriūti visiems mūsų žemiškiems užsimojimams, apvildamas visas mūsų nuotaikas. Mes tikėjomės esą tikintys, o tuo tarpu mes džiaugėmės tik savo psichologinėmis nuo-

taikomis, pasitenkindami patys savimi, savais laimėjimais, bendradarbiavimo sugebėjimais. Mes manėme apie save esą giliai krikščioniški, o tuo tarpu mūsų gyvenimas pirmoje vietoje buvo visai žmogiško idealizmo forma. Kokiam nors talentingam kunigui pasiūlome būti vadovu ir dalimi tik mažos tikinčiųjų grupės, be įtakos perspektyvų, be pagrindo dalintis su visuomene savo talentais. Dievas siūlo pasitikėti juo tik todėl, kad jis yra Dievas, o ne dėl to, kad mes būtume patenkinti patys savimi ar savais pasisekimais kitų žmonių tarpe.

Žmogui reikia išmokti nesipriešinti Dievo veikimui, siekti aukštesnio išsigelbėjimo, negu dabartinis mūsų sielos tobulumas ir mūsų pasitikėjimas mūsų pačių pastangomis ar kitų žmonių pagalba. Žmogui reikia stengtis gyventi su Dievu visiškai pasivedant jo maloningam gerumui. Mes turime paruošti kelią Dievo veikimui mumyse, atverdami tam veikimui mūsų sielas, kad tas veikimas pakeistų mus antgamtiniai. Dievas myli žmogų ir laukia iš žmogaus tikėjimo, ugdančio žmoguje viltį ir meilę. Dievas yra žmogui dosnus. Kad sustiprintų žmogaus pasitikėjimą Dievu, jis duoda žmogui daugiau, negu žmogus pats sugalvotų. Tikintį Dievas išbando, kad jame Dievo meilė taptų tvirtesnė. Dievas leidžia žmogui pralaimėti, kad patrauktų atgal prie savęs tokius, kurie yra daugiau užinteresuoti iš Dievo gaunamomis dovanomis negu pačiu

Dievu, kurie užmiršta, kad pasaulis, kuriuo jie naudojasi, yra sutvertas Dievo ir jam priklauso.

Atpirkimo disproporcija. Dievo akyse yra vertingas jo tvarinių laisvai parodomas jam lojalumas, tvarinių, turinčių galią laisvai apsispręsti. Dievui malonus tvarinių pasitikėjimas, kuriam tiek pavojų, jie patys toki silpni, nepastovūs. Bet ar yra pateisinama, ar suprantama, kad šis pasikeitimas meile tarp Dievo ir žmogaus, kuriai Dievas aukoja visa kita, vyktų tokioje nežinios, netikrumo atmosferoje, talpintų tiek kentėjimų, tiek beprasmių skausmų, neįprasminamų tikėjimo gyvenimu? Kodėl šioje žemėje, ar tiksliau — žmonių gyvenime, kartais yra taip gražu, o kartais taip baisu?

Kiek siekia žmogaus patirtis ir bendrai pažinimas, Dievo tvarinija nėra pilnai išbaigta. Net ir negyvas pasaulis yra iki dabar ir bus nuolatinėje tapimo būklėje. Gyvybė pamažu užkariauja vis daugiau ir daugiau žemės sausumą, vandenis, orą, erdves. Net gyvybė tobulėja, nors jos laimėjimai pareikalauja didelių aukų. Žmogaus gyvenimo sąlygos nėra tik Dievo dovana, o yra taip pat vaisius žmogaus bendradarbiavimo su Dievu. Tas bendradarbiavimas reikalauja žmogaus aktyvaus dalyvavimo. Dievo veikimas nepaneigia ir nepalieka nuošaliai žmogaus laisvės, o kviečia ją bendradarbiauti, panašiai kaip vyksta geroje sandaroje tarp žmonių. Leisdamas laisvas būtis ir prisiimdamas su jomis bendradarbiauti, Dievas prisiima tam tikrą

riziką. Dievui buvo aišku nuo pat pradžios, kad, būdami laisvi, angelai gali jam paprieštarauti, kad, būdamas laisvas, žmogus gali jo nepaklausyti. Nuodėmei įvykus, priimdamas jos pasėkas, Dievas nusprendė, kad nuodėmė turi būti nubausta. Tikinčiam žmogui, gyvenančiam pasaulyje po nuodėmės, gali atrodyti beprasmiu ir nereikalingu dalyku suprasti ir vaizduotis pasaulį be nuodėmės. Krikščionybės esmė, branduolys yra Atpirkimo faktas ir tiesa, kas visus tvarinius mums parodo nuodėmės ir Atpirkimo paslapties realybėje.

Aišku, kad Dievas galėjo sukliudyti tokąi nelaimę — nuodėmę, nesukliudydamas savo tvarinio laisvos valios. Jis galėjo kiekvieną žmogų apsaugoti nuo nuodėmės, kaip apsaugojo Šv. Mergelę Mariją. Kai Dievas tvėrė pasaulį, turėdamas mintyje savo bendradarbiavimą su žmogum Kristaus Bažnyčioje, kai tai patikėjo žmonėms, jis galėjo kitaip suderinti tikslus ir priemones. Nepažeisdamas žmogaus laisvės, kurią gerbti jis yra apsisprendęs, Dievas galėtų Bažnyčios reikalus kiekvieną dieną geriau priderinti to laiko aplinkybėms. Laisvės pasireiškimai, per kuriuos turi būti vykdomas Dievo viršgamtinis veiksmas, galėtų turėti žmogui mažiau žalingą ir net nesužalotą išraišką. Netgi daugiau negu fizinės energijos, kaip žmogui atrodo, beprasmis eikvojimas visatoje yra niekad nesiliaują fiziniai kentėjimai. O dar ir už tai mįslingesnis atrodo daugelio pralaimėtas

Atpirkimas, Kristaus darbų, jo dvasinių ir fizinių kančių nesėkmė žmonių gyvenime. Kristus matė visus tuos atvejus, kur jo kančia atrodys beprasmė, verkė žiūrėdamas į Jeruzalę, verkė ne miesto sienų ateinančio sugriovimo, o to, kuo tomis dienomis ir ateityje pasirodys žmonės.

Šis veltui eikvojimas yra nesuprantamiausias. Kam Įsikūnijimas, kam kryžius? Kam tokiu būdu dalintis ta žmogaus menkyste, užuot, kad tą menkystę panaikintų kokiu nors paprastu būdu? Kam toks perdėtas troškimas iškentėti pilnai nusidėjėlio likimą? Kam visa tai, kam nors vienas lašas Kristaus kraujo, kai Dievas galėjo mus susigrąžinti, nedalyvaudamas žmogaus gyvenimo tragedijoje?

Dievo darbų kiekviena raidė yra atžymėta Atpirkimu. Jeigu atrodo, kad tarp tų darbų ir Atpirkimo nėra proporcijos, tai tą patį galime pasakyti ir apie mūsų išganymą per kryžių. Jeigu priimame tai, kas mums ne visai suprantama apie Kalvarijos kalno įvykį, tai galima priimti ir visus kitus mums neaiškius Dievo darbus. Kokių paaiškinimų mes galime reikalauti iš Dievo Tėvo apie Kristaus asmens likimą, jeigu Kristus iš meilės žmonėms pats sutiko būti žmonių prikryžiuotas? Kokių paaiškinimų žmonės galėtų reikalauti iš Jėzaus pačių žmonių prikryžiuoto už juos pačius?

Dievas perdaug mus myli... Kai sutinkame, kad Kristus išeikvojo tiek daug meilės, kaip mums atrodo, kad Alyvų kalne prakaitavo už

mus krauju, kad tai baigėsi laisvai prisiimta mirtim, tai niekas neturėtų mūsų stebinti. Visas Dievo darbas yra įvykdytas pagal Kristaus pavyzdį, kuris yra visko tikslas ir centras. Dievo darbų kiekvienoje detalėje yra Kristaus žymės. Jėzus beveik beprasmiai praleido apie trisdešimt metų, beveik veltui darbavosi sekančius trejus metus ir galutinai tapo nužudytas. Ši paslaptis yra raktas į visus klausimus.

Nedidelės reikšmės faktas, kad mūsų žemė yra mažas krislelis visatoje ar kad žmogui sukurtas pasaulis yra begalinis ir apimties, ir laiko atžvilgiu. Tai yra menkniekis, palyginus su esmine diproporcija, kad Dievo sūnus panorėjo tapti tuo, kuo mes esame, gyveno mūsų žemiškuose nepritekliuose ir pasirinko už mus numirti. Netgi, jeigu mes būtume visatos judėjimo centras, jeigu žmogus nuo pat pradžios būtų užvaldęs visus kitus erdvių visatos kūnus, jeigu Bažnyčiai jau priklausytų visi žmonės, tai tarp žmonių giminės ir Išganymo ir ką Išganymas kainavo Dievo Sūnui disproporcija būtų mums tokia pat mįslė, kaip yra ir dabar. Kokia bebūtų žmogaus ir Bažnyčios didybė, ar tai verta Jėzaus mirties, kai Dievas galėjo žmones išgelbėti ir be to?

Tačiau dar nebaigėme kalbėti apie užuominą iš astronomijos, kurią galėtume pritaikyti ir mūsų pačių elgesiui. Ko Dievas iš mūsų nori — tai kad būtume jo gyvybės dalininkais. Jis nori, kad mes būtume tai gyvybei priimlūs, savo atsi-

davimu išreikšdami pagarbą tam dieviškam veiksmui, kokį jis nori vykdyti žmogaus sieloje. Ar galėtume drįsti manyti, kad Dievo niekas kitas nedomina, tik žmogus. Dievo pirminis interesas yra viršgamtinis, tačiau jis gali padaryti, kad jo didingumas atsiskleistų paprastoje natūralioje laukų dirvoje. Jis gali padėti pasiekti didelio šventumo bemoksliui, vargšui žmogui. Biblijoje ir krikščionybės eroje yra daug pavyzdžių, kaip Dievas laisvai pasirenka kurį jis nori. Visai galima, kad žmogus taptų kultūringas, turtingas, ištobulinęs įvairius savo talentus, o tačiau liktų svetimas Dievui, liktų dvasios vargšas. Tokiais atvejais ne Dievas nuo žmogaus atsitraukia, tik žmogus, susikoncentravęs į laikino gyvenimo menkniekius, užsimiršta savo vertingiausią ir svarbiausią paskirtį — santykius su Dievu. Ir priešingai, žmonių žodžiais sakant, Dievas gali apipilti savo malonėmis tokį asmenį, kuris žemėje nelaimėjo nieko pasaulietiško. Tačiau toks asmuo paliko atvirą Dievo malonei savo sielą.

Tačiau ar būtų galima sakyti, kad žmonijos pažangą krikščionybė tik tiek vertina, kiek ta pažanga pasitarnauja žmogaus antgamtiniam reikalam, dvasiniam gyvenimui? Ir čia, jeigu nenorime klysti, turime mokėti atskirti. Turime suprasti skirtumą tarp daiktų, kas jie yra savyje, ir tarp to, kaip jie liečia mane ir į mane veikia. Tą skirtumą turime suprasti pirmoje vietoje antgamtinės priklausomybės atžvilgiu. Antai, savy-

je malda yra svarbesnė už darbą, tačiau kas liečia atskirą žmogų asmeniniai, Dievas gali pareikalauti, kad šis ar kitas asmuo neužsiimtų tik kontempliacija. Dievas konkrečiai nori, kad kiekvienas žmogus atitiktų savo asmeninį pašaukimą. Būtų klaida manyti, kad visi žmonės turėtų užsidaryti vienuolynuose tik maldai, kontempliacijai, kad tik tokiu keliu žmonės gali siekti tobulumo. Tik vienybėje su Dievu galima surasti kiekvienam mūsų kaip krikščioniui skirtą gyvenimo kelią. Tokius klausimus svarstydamas, žmogus tik pats vienas neišvengtų klaidų.

Konkrečiai kalbant, yra žmonių, kuriuos Dievas patraukia prie savęs ne tiek jų tikėjimo, kiek geros valios keliu. Nė vienas teologas nepritars nuomonei, kad Meilės Dievas atmestų visus nieko nežinančius apie Bažnyčią, ar nuo jos atskirtus kokiomis nors nenugalimomis psichologinėmis kliūtimis. Neturintieji tikėjimo aukoja savo gyvenimą grynai humanistinei pažangai. Tai vienintelis jų kelias siekti Dievo, ir iš tokio Dievas nieko kito nelaukia. Iš tikinčiojo, kurį Dievas pašaukė darbuotis pasaulyje, jis laukia tokių pat pastangų, kaip ir iš ano netikinčio, tačiau gaivinamų teologiniu gyvenimu. Ir krikščionis, atsisakydamas pasaulio, gali užsidaryti vienuolyne ne kitu motyvu, tik kad pabėgtų nuo atsakomybės gyvenime. O tikrumoje kiekvienas žmogus, save stiprindamas malda ir paisydamas jį saistančių aplinkybių, turi steng-

tis savo krikščioniškais laimėjimais būti tokiu, kokio iš jo laukia Dievas. Tikrieji laimėjimai kiekvieno žmogaus yra skirtingi.

Savyje tobuliausi dalykai nebūtinai yra skirti kiekvienam žmogui. Tačiau iš kitos pusės, neturėčiau nieko trokšti sau, kas nėra gera savyje. Kiekvienas siekiamas dalykas turi būti kuo nors geras ir pasiekiamas. Krikščionio pašaukimu negalėtų būti toks darbas, kuris neturėtų jokios vertės savyje, nepriklausomai savo vertės, sekančios iš to darbo tikslo, iš pasėkų. Dievo akyse viskas turi vertę, kas yra žmoniška, kam Dievas šaukia tikinčius ar netikinčius kiekvieną savo keliu. Savo prigimtimi vertingi ir pageidautini dalykai tikrumoje gali būti ir blogai naudojami ar siekiami intencija visiškai priešinga Dievo intencijai. Dievo darbai gali būti nukreipti prieš Dievą, jeigu žmogus klysta ar nekreipia dėmesio į Dievo balsą.

Kad Dievas leido žmonėms išlieti nekaltą Kristaus kraują, tai nereiškia, kad Kristus ir jo kraujas nerūpėjo Dangiškajam Tėvui. Kai Dievas leidžia, kad jo Bažnyčiai trūksta kunigų, tai iš to neseka, kad Dievui nerūpi, kas patarnaus tikintiesiems, kas darbuosis tarp stabmeldžių ir netikinčių. Kad Dievas padėjo pasiekti tobulumo-šventumo bemoksliams, tai nereiškia, kad Dievui nerūpi žmonių švietimas, kultūra. Taip galėtų atrodyti paprastam žmogaus protui, tačiau mes nepajėgiame suprasti visų Dievo

minčių. Jeigu Dievas nebūtų mūsų protams paslaptingas ir mįslingas, tai jis nebūtų Dievas, jis mūsų neviršytų. Tai būtų tik suasmeninta mūsų idėja, mūsų pačių sukurta pagal mūsų mastą. Dievas žino, ką jis veikia, tačiau jis galvoja širdim, ir tai sumaišo mūsų žmogiškus proto apskaičiavimus ir išvadas.

Istorijos užbaiga. Kad suprastume pasaulio istoriją krikščioniška prasme, turime nukreipti mūsų mąstymą į šį tą už mūsiškai suprantamos istorijos. Reikia galvoti ne vien apie praeitį, o apie istorijos užbaigą. Visatos ir Bažnyčios išsivystymas savo paslaptis atskleis tik laiko pabaigoje. Kas intencijoje yra svarbiausia ir pirmauja, tai vykdymo eigoje seka paskiausia. Žmogus veikia siekdamas tikslo, o ne jį pasiekęs. Pirminis Dievo tikslas, apie kurį viskas sukasi, yra galutinis amžinasis išsipildymas, kurį jis ruošia laiko eigoje. Norint suprasti tvėrimo prasmę, reikia galvoti apie tvarinijos užbaigą — apie „naują tvėrimą“. Šv. Jonas Apreiškimo-Apokalipsės knygoje kalba apie visų daiktų atnaujinimą, kuriam visi daiktai buvo sutverti. Jis aprašo tą užbaigą, į kurią savo tvariniją Dievas veda nuo pat laiko pradžios, išaiškina Pradžios-Genezės knygą, kuri pradeda Apreiškimą. Tvarkydamas visatą, kurios sutvėrimas Biblijoje minimas tik labai lakoniškai, Dievas galutinai mintyje turėjo vienybę. Tverdamas visatą, Dievas prieš akis turėjo galutinį visko subūrimą draugėn, kurios pradžia čia žemėje yra Bažnyčia.

Visatos istorija yra šios užbaigos ruošimas. Matomos visatos istorija atsiskleidžia tarp dviejų lemtingų įvykių: nepakeičiamo angelų apsisprendimo ir žmogaus amžino susitikimo su Dievu. Dvasinis pasaulis apima medžiaginį pasaulį ir žmogų, kuris lemia ir savo, ir pasaulio likimą, Dievą priimdamas ar jį atmesdamas. Suskilimas tarp angelų atsiliepė ir žmogui. Adomo nuodėmė yra pasėka, atgarsis Satano maišto. Žmogus yra ne savos, o kitų galybių kovos laukas. Žmogus vadovaujasi nematomo pasaulio įkvėpimu ir iš savo pusės traukia paskui save medžiaginį pasaulį. Užbaigoje matydami viską kaip yra, suprasime visos visatos prasmę ir jos tikrąsias dimensijas — jos pirminę ir galutinę paskirtį, istorijos eigą. Matysime regimų ir neregimų galių abipusės įtakos reikšmę.

Kristaus amžinosios karalystės nereikia vaizduotis kaip vietos, kurioje tie, kurie yra su Dievu, savo tarpe skiriasi tik šventumo laipsniu ir atpažįstami tik iš šio šventumo laipsnio. Dangus yra asmenybės išsipildymas. Gyvenamas kraštas, laiko kultūra, kiekvieno gyvenama aplinka, bendrai civilizacija, kurioje kuris gyvena, palieka žmoguje ir psichologinių pasėkų. Galima manyti, kad tos kiekvieno asmens būdingos psichologinės savybės liks mumyse amžinai. Pasipildymas paties žmogaus ir per jį jo gyvenamo pasaulio yra tai, ko Dievas nori. Visa, ką Dievas daro, prisideda galutinam jo tvarinių veido sukūrimui.

Įsikūnijimas ir Atpirkimas pratęsiami mumyse. Tai pilnai mes tik tada suprasime, kai tai pasieks savo pilnybę. Kai visa bus suvienyta Kristuje, tada mums nereiks tikėti: tada suprasime, kad visa buvo sutverta Kristui. Įsikūnijimo ir Atpirkimo tąsa yra Bažnyčia. Pasaulis buvo sutvertas Dangaus Bažnyčiai, kurioje susitiks visi, kurie matomu ar nematomu būdu priklausė Bažnyčiai žemėje. Tik tame galutiname išsipildyme mes suprasime tikrąją apimtį ir prasmę to, kas čia, žemėje, savo viršine išvaizda mums dar yra tik „maža kaimenė".

Pasaulis sutvertas žmogui, tačiau galutinai prisikėlusiam žmogui. Dieviškojo veikimo užbaiga parodys, ką žmogus padarė jam patikėtame pasaulyje ir kuo tapo žmogus per pasaulį. Parodys taip pat, ką Dievas padarė su pasauliu ir su žmogum, būtent: parodys viską, ko nuo laiko pradžios Dievas laukė iš pasaulio ir iš žmogaus.

Kai dabar nematomas taps matomu, kai pamatysim Dievo veidą, tada bus mums parodytas to dabar nematomo tikras veidas.

ANTROJI DALIS

TIKĖJIMAS Į DIEVĄ IŠGANYTOJĄ

III
AR KRIKŠČIONYBĖ YRA TIK HUMANIZMAS

Žmogaus gelbėjimas. Daug kalbama, kaip „gelbėti žmogų“. Ką mes turime mintyje, kalbėdami apie tai pagal mūsų krikščioniškąjį tikėjimą? Ką duoda žmogui Jėzus, ateidamas pas jį kaip Išganytojas? Mūsų, kaip žmonių, protui yra nuodėmė, iš kurios žmogus turi būti išgelbėtas. Nuodėmė, ta daugiaprasmė blogybė, yra ne tik nelaimė, tai yra vergija. Nuodėme žmogus pats save ne tik pažemina, o per ją patenka šėtono valdžion.

Tapti išganytu nėra pirmoje eilėje būti išlaisvintu iš apribojimų, sekančių iš mūsų prigimties, iš paveldėjimo, iš praeities, iš aplinkos, kurioje gyvename. Tapti išganytu — tai yra daugiau nebūti atskirtu nuo Dievo, o būti drauge su juo, būti jo draugu. Pašvenčianti malonė tai yra Dievo buvimas mumyse. Gi buvimas nuodėmėje yra atsiskyrimas nuo Dievo. Atskirtas nuo Dievo, žmogus yra ne tik paliktas vienas jo

paties likimui, o tampa vergu to, kas suprantama pragaru — velnio karalyste.

Vienuma ir bendravimas. Žmogaus gyvenimas — tai santykių, bendravimo kūrimas. Ir išganytu būti reiškia būti kartu su Dievu, o ne vienam. Pasmerkimas yra nutraukimas santykių su Dievu, susirišimas su velniu. Norint gyvenimą suprasti krikščioniškai, reikia galvoti ne tik apie savo paties išganymą, o turėti mintyje ir tą, kurio link mes einame. Reikia mąstyti ir apie tą, kuris žmoguje gyvena ir veikia, kuriuo žmogus pasitiki ir kuriame randa savo gyvenimą. Mus nuolat lydi ir slegia ne visada gyvai jaučiamas rūpestis: ar esu su Dievu, ar priešingai — esu vienas, kitaip sakant, esu su šėtonu, kurio tironija atskiria žmogų nuo visko kito. Pragaro pasaulis, tai atskirtųjų pasaulis, atskirtų nuo visko kito — nuo Dievo, nuo angelų, nuo išganytojų pasaulio.

Būti išganytu tai reiškia išsilaisvinti iš velnio valdžios ir susijungti su Dievu ir išganytųjų pasauliu. Tai dalyvauti stebėtiname gyvenime, daugiau nesipriešinti Dievo traukimui ir būti atviru jo veikimui. Tai būti kartu su Kristum, tampant jam panašiu tiek, kad per jį būtume dangiškojo Tėvo-Tvėrėjo vaikai. Būti išganytu tai reiškia tapti dalyviu susitikimo dieviško ir žmogiško, išbaigto per Kristaus įsikūnijimą. O šis įsikūnijimas visą savo reikšmę pasieks tik per visuotinį prisikėlimą.

Kas nors galėtų sakyti, kad tai neišaiškina

Dievo veikimo, kad tai tik pridengia vieną nesuprantamą dalyką ir aiškina kitu, dar mažiau suprantamu dalyku. Tai tiesa. Mes įtikėjome meilei, meilei be jokio saiko, be ribos. Yra sunku tikėti tokiai meilei, tai reikalauja ne tik proto, o ir visos sielos. „Tai kieti žodžiai“ (Jon. 6, 61). Toks buvo žydų atsiliepimas į Kristaus žodžius, kai jis atskleidė jiems Dievo meilę, pažadėdamas Eucharistiją. Atperkamosios meilės beribiškumas tiesiog išbando žmogaus tikėjimą. Tačiau, jeigu tikime į šią beribę Dievo meilę nuodėmingam žmogui, tai nėra ko stebėtis jokia mums atrodančia disharmonija Dievo darbuose. Ar toks Dievo pateisinimas, remiantis tik tikėjimu, gali turėti kokios nors reikšmės netikinčiam žmogui? Žinoma, ne. Tačiau Dievas, kaip mes apie jį kalbame, yra Krikščioniško Apreiškimo Dievas. Jeigu šis Apreiškimas yra teisingas, tada viskas, ką matome iš Dievo darbų, gali būti priimta su pasitikėjimu. Iš kitos pusės, jeigu kas neteikia jokios reikšmės Apreiškimui, tai toks neturi ko klausti tikinčiojo apie pateisinimą nepasisekimų Kristaus Bažnyčioje, dėl kurios, anot tikinčiųjų, Dievas sutvėrė pasaulį; nėra ko klausti apie mums atrodančias disproporcijas visatoje ir jų prasmę. Jeigu kalbame apie Dievą be Apreiškimo šviesos, tai kalbame ne apie krikščionių Dievą. O kokį nors kitokį Dievą yra sunku priimti.

Nuodėmės pasėkų žymės. Kad geriau suprastume Apreiškimo paslaptį, trumpai

pažvelkime į gyvybės istoriją prieš žmogaus atsiradimą. Energijos beprasmio eikvojimo sukrečiantis pavyzdys yra mums nežinomas skaičius jau užgesusių žvaigždžių. Visame kelyje kaip ir kas atsirado randame akligatvių, kaip žmogaus protui atrodo, kur gyvybė praranda kelią. Randame gyvių anatomines formas, kurie žemėje gyveno ir išnyko nepalikę jokio ženklo, kad būtų ką nors suteikę pasaulio pažangai. Daugybės didelių ir mažų gyvių nepaliko nieko, tik savo pačių liekanas, surandamas iškasenose. Iš to gyvybės medžio daugelio šakų nerandame nė žymių, kad jie būtų davę pradžią kokioms nors naujoms rūšims, jie nėra tarpininkai, o tik išeikvotos gyvybės. Taip galima spręsti iš to, kiek žmogus apie juos žino. Dar daugiau. Žmogaus protui atrodo, kad negalima paneigti gyvūnų geologinėje visatoje esant daug niekam nereikalingų būtybių. Arba antai, pliki negyvenami plotai mūsų planetoje, daugybė nenaudingos augmenijos, gyvūnijos, parazitų, kenkiančių kitiems tvariniams, naudingiems žmogui, ar net pačiam žmogui, net jo gyvybei. Mokslas labai stengiasi apvalyti žemę nuo šių parazitų, kad žemėje galėtų gyventi tvarinija, turinti dvasinį gyvenimą, ir šiai naudingi kiti žemesni gyviai. Visa gyvybės istorija yra nuolatinė negailestinga kova. Poetų ir kitų žmonių taip dažnai minima „miškų tyla“ yra nuolatinės žiauros žudynės. Visokios gyvos būtybės ryja viena kitą, ir gamta yra parodžiusi nepaprastos išminties,

suteikdama gyvoms būtybėms žiaurių žudymo ginklų. Žmogus nesugalvojo beveik nieko naujo, naudodamas savo išradingus sugebėjimus karams. Jėgos, kurios sutvarkė gyvūnijos pasaulį, padarė tai seniai prieš žmogaus atsiradimą.

Atrodo, nepriimtina mintis, kad žemėje gyvybė atsirado tik pripuolamai, be planingų priežasčių. Kokį žodį žmogus besugalvotų pavadinti jėgai, kuri yra gyvybės istorijos pagrindas, tai vis tiek negalima paneigti buvimo tikslios jėgos, kuri vadovauja pažangai. O vis tiek gyvybės kelias daugeliu atvejų atrodo aklas, kartais absurdiškas ir net žiaurus.

Biblijos rašytojams nebuvo svetima ta netvarka visatoje ir tos netvarkos tąsa, kurią jie mato pačiame žmoguje nuo pat pirmosios nuodėmės. Pradžios — Genezės knygos antrame skyriuje žemė parodoma prakeikta pirmosios nuodėmės pasėkoje. Pirmame skyriuje ta pati mintis pareiškiama konkretesniu būdu. Kaip atrodo, pradžioje buvo planuotas pasaulis, kuriame žmogus turėjęs būti vegetaras ir visi gyvuliai taip pat turėję maitintis tik augmenija ir jos vaisiais. Pirminėje visatoje žiaurumų nebuvę. Panašias mintis randame pas pranašą Izaiją. Mesianiniais laikais taika sugrįš, nebūsią pasikėsinimo prieš gyvybę. Liūtas gulėsiąs kartu su ėriuku (Iz. 11, 6). Šie atrodą simboliniais žodžiais turėtų tapti realybe gamtoje. Tačiau mintis, kad žmogus, sugadindamas pats save, sugadino ir

visos žemės gyvenimą, padeda išaiškinti mūsų laiko pasaulį. Kaip žmoguje, taip ir pasaulyje yra likę nuodėmės padarytų žaizdų. Anas Pradžios knygos mintis galima praplėsti toliau, kaip daro šv. Paulius. Kristui sutvertas pasaulis atspindi Atpirkimo paslaptį, mumyse visur yra įspaustos kryžiavimo žymės (plg. Galat. 6).

Kurdamas pasaulį, Dievas žinojo, kas gali jame įvykti, ir visa tai priėmė. Jis aiškiai matė laisvą valią gavusio tvarinio neklusnumo — nuodėmės galimybes ir nusprendė, kad tokiu atveju savo tvarinius jų nelaimėje jis pasieks per Įsikūnijimą ir Išganymą. Jis pramatė visas tas nesąmones, žiaurumus, kuriose skęs žmogus, ir nusprendė visas tas blogybes atitaisyti, dalindamasis tomis kančiomis savo Sūnaus asmenyje. Jis leido, kad pasaulis, sutvertas laisvą valią turinčio žmogaus tarnybai kaip priemonė, kuri padėtų žmogui pasiekti jo paskirtį, eitų savo vystymosi ilgą kelią tarp nesąmonių ir žiaurumų. Jis leido, kad žemės įstatymus žmogus pritaikytų ir Kristui, kai jis ateis į žmonių tarpą juos iš tų įstatymų išlaisvinti — iš įstatymų nesėkmių ir kančių.

Galima sakyti, kad po žmogaus pirmos nuodėmės gyvybės kelias žemėje bendrai imant yra panašus į Jėzaus gyvenimą žemėje, nes ir Jėzus į Prisikėlimą ėjo per visokias kliūtis ir kančią. Ir pasaulio skausmingas paveikslas yra panašus į Kristaus paveikslą ir mums primena Velykų paslaptį — mirties ir prisikėlimo paslaptį,

kuri kartojasi toliau Bažnyčios gyvenime. Pasaulis buvo sutvertas su mums nežinoma paslaptim, ir tai pasakantys pėdsakai yra sutinkami visur.

Reikia sutikti, kad Dievo sutvertame pasaulyje pradžioje viskas buvo gera, pabrėžiama Pradžios knygoje, kaip kartoja IV Laterano susirinkimas. Šalia to reikia sutikti, kad visokio blogio pasaulyje pradininkas buvo velnias, kuris taip pat yra visiškai priklausomas nuo Dievo. Turime atmesti viską, kas priešinga Dievo meilės įkvėptam krikščioniškam optimizmui, ir viską, kas yra panašu manichiejų dualizmui. Kartu turime išpažinti, kad Dievas yra meilė ir visagalis. Viso pasaulio darna buvo pažeista angelų nuodėmės dar prieš žmogaus nuodėmę. Tačiau, sustodami tik ties nuodėme, neturėtume pilno nuodėmės supratimo. Pilnai nuodėmę suprasti galima tik svarstant gailestingumo paslaptį, svarstant Atpirkimą. Tik dėl to viską, kas yra skausmingo pasaulio egzistencijos eigoje, nukreipiame į Kristaus kentėjimus. Atrodo, kad galima sakyti, jog pasaulis iš anksto buvo pažymėtas kryžiaus ženklu, panašiai kaip prieš Atpirkimą buvo padaryta Marijai išimtis iš gimtosios nuodėmės. Taip galvojant, manyti, kad Dievas leido pasauliui turėti Išganytojo kančių žymių seniai prieš Išganytojo kančią ir net prieš pirmųjų žmonių nuodėmę, nėra nieko nesuderinamo su tikėjimu į pirmykštę meilę.

Antgamtė ir pašaukimas. Kas pasakyta apie visatos tikslą, viskas tinka kalbant apie

kiekvieną žmogų. Iš fakto, kad mūsų žemė visatoje yra tokia mažareikšmė, kartais tokia nepriešiška žmogui, kad Bažnyčia iki šiol, tariant Evangelijos žodžiais, yra tokia „maža kaimenė“, kartais daromos labai klaidingos išvados. Mums labiau patiktų, jeigu mūsų žemė visatoje užimtų svarbesnę vietą, jeigu žmogaus galios ir valdžia siektų toliau, jeigu Bažnyčia būtų galingesnė. Atrodo, kad tada būtų lengviau tikėti Dievo meilei, tikėjimas būtų racionalesnis. Atrodo, kad tada būtų lengviau išpažinti ir visatos krikščionišką sąvoką. Tačiau tikėjimo negalima suvesti tik į pasaulio supratimo išpažinimą. Tikėjimas nėra tik protiniai sutvarkytos ir suprantamos sintezės. Tikėjimas pirmoje eilėje yra nuolankus pasitikėjimas Tuo, kurio rankose yra mūsų esimas ir gyvybė.

Kokiais bereikšmiais mes esame tvarinijos visatoje, tokiais mažais esame ir savo pačių akyse. Tai dar viena mūsų apsivylimo ir klaidingų išvadų priežastis. Mes norėtume didžiuotis savimi be jokių apribojimų, būti laisvi nuo klaidų mūsų sprendimuose, nuo mūsų menkystės, nuo nepastovumo. Atrodo, kad būtų lengviau tikėti ir Dievo meilei, jeigu jaustumės jos verti, jeigu jaustume nors šiokios tokios savo galybės. Gali mums tai nepatikti, bet tam tikras savo menkystės komplekso jausmas mums kliudo rimtai sutikti su tuo, kad Dievas mumis domisi. Kad būtume tuo tikri, mes pageidautume būti tikri patys savimi. Mūsų nepajėgumas garbingai

galvoti apie save kliudo mums pasitikėti ir Dievu. Mes pripažįstame, kad Dievas yra geras, bet tai ir baigiasi tik pripažinimu. Praktikoje mums yra sunku gyventi kaip žmonėms, nesant tikriems, kad esame mylimi.

Mes jaučiame reikalą būti pasitenkinusiais savyje, kad būtume patenkinti ir Dievu; būti sėkmingais savo gyvenime, kad galėtume skelbti, jog Dievas daro didžius dalykus; būti bent be didesnės nuodėmės, kad galėtume tikėti Dievo gailestingumu. Mums reikia kokio nors suprantamo pagrindo manyti apie save, jog esame nors šiek tiek verti meilės, pirmiau negu galėtume manyti, kad Dievas mus myli be jokios ypatingos priežasties, o vien todėl, kad jis yra mus sutvėręs ir yra geras. Tokia mūsų nuotaika aiškiai yra naivesnė už viduramžių geocentrinę teoriją. Mokslas užbaigė iliuziją, kad žemė esanti visatos centras, tad laikas išsilaisvinti dar iš didesnės vaikiškumo žymės. Liaukimės galvoję esą tokiu galingu traukos centru, kad mes patys galime pritraukti net patį Dievą. Pabandykime reikiamai nusižeminti ir pajusti, kad Dievas yra begaliniai geresnis už mus ir pajėgiantis mylėti mus tokius, koki esame.

Galėtų kas nors klausti: jeigu Dievas tikrai mus myli, tai jis galėtų sunaikinti mūsų negales ir mūsų moralines silpnybes bei blogybes. Atrodo, kad jeigu mes būtume Dievo vietoje, tai elgtumės kitaip, negu jis elgiasi. Turbūt mes pradėtume keisti visatos gravitacijos kelius

pagal tai, kokios svarbos skirtum kuriam erdvių kūnui. Tačiau nepretenduokime pertoli ir leiskime Dievui palikti mūsų žemę, kur ji yra, panašiai kaip Jėzus gyveno ant jos, kur ji yra, likime ir patys su savais netobulumais, nes Dievas myli mus tokius, koki esame.

Išganymas, kurį Dievas mums duoda įsikūnijusio jo žodžio — Kristaus asmenybe, yra visai ne tai, kas yra mūsų gyvenimo sąlygų pasikeitimas ir pažanga tik žmogiška prasme. Tai perėjimas iš žmogui velnio primestos vienumos į Dievo duotą bendravimą. Žmogaus veiksmai ir technika gali mus paskatinti tapti daugiau žmoniškais, tačiau tik Dievas gali pasiūlyti būti su juo — su Dievu, tai yra būti žmogumi viršžmogišku būdu.

Biblijos kiekviename puslapyje primenamas žmogui galimas pasirinkimas: arba siekti išganymo, pasiliekant vienam, arba gyventi su Dievu. Išganymas, apie kokį Biblijoje kalbama daugybę kartų, per šimtmečius buvo klaidingai suprastas kaip laikinas, žemiškas išsilaisvinimas. (Žydai vis laukė išlaisvinimų nuo pavojų jų laisvei). O tačiau visi tie Biblijos palyginimai yra tik komentarai — paaiškinimas to pažado: jūs priklausysite man, jūs vaikščiosite mano akivaizdoje, jūs būsite mano tauta, ir aš būsiu jūsų Dievas. Apreiškime išganymas reiškia pagrindinai priklausyti Dievui, gyventi su Dievu. Kristaus įsikūnijimas turėjo parodyti Išganymą kaip gyvenimą su Dievu.

Mūsų aukščiausių vilčių objektas yra ne žemiškos gerovės siekimas, o buvimas su Asmeniu. Nors ir silpnas, bet tam tikra prasme panašumas gali būti jaunų vedusiųjų gyvenimas. Juodu pirmoje eilėje siekia ne žemiško didesnio kasdieninio patogumo, ne tiek savų asmenybių papildymo ar pilnumos, o gyventi kartu. Kiekvienas žmogus, galvojantis, ką jis veiks savo gyvenime, turi pasirinkti vieną iš dviejų: jis gali arba tobulinti save griežtoje vienumoje — nuo visų atsiskyręs, lavindamasis fiziniai, vystydamas savo talentus, tobulintis doriniai; arba gali būti priimlus kitus suprasti ir mylėti, prisiimdamas tą priklausomumą, koks seka iš ryšių, santykių su kitais. Krikščionybė pateikia mums dar vieną savęs papildymo būdą. Tai išganymas, pasiekiamas ne techninėmis priemonėmis ir būdais, o pasikeitimu, bendraujant su Dievu. Tačiau, kaip toliau bus kalbama, šis išganymo kelias nesunaikina vertybių, pasiekiamų kitais minėtais keliais. Šis bendravimo su Dievu kelias žmogiškąjį asmenį ir anuos žmogiško pasipildymo kelius palieka antroje vietoje, kuri natūraliai jiems ir priklauso. Tarp ko kita, šis bendravimas su Dievu nustelbia ar net ir sunaikina puikybę, kuri žaloja gyvenimą ta prasme, kad nenori pripažinti bendrai žmogaus ar bent savo asmeninės priklausomybės Dievui.

Ir mūsų laiko žmogų Dievas klausia, kaip klausė visų laikų žmones. Dievas palieka pasi-

rinkti vieną iš dviejų idealų: atsiskyrėlio idealą ar sūniško priklausomumo idealą, kuris baigiasi amžina draugyeste.

Vienišas nepriklausomumas tikrumoje yra apgaulė. Pragaro sąlygos nėra nepriklausomas savistovumas, o yra vergija. Čia, žemėje, pagrįsti gyvenimą puikybe — reiškia pasirinkti ne laisvę, nepriklausomumą, o jų tik karikatūrą. Yra bendravimų, siūlančių žmogui užsidaryti savyje, yra įtakų, padarančių žmogų kaliniu. Tokios pat prigimties yra velnio veikla pasaulyje. Jis atskiria žmogų nuo Dievo, ragindamas jį į puikybę, visokios nuodėmės ir blogybių šaknį. Žmogus gali atmesti Dievą, pilnai suprasdamas, ką darąs, ir tam savo valia pritardamas. Tai vadinamoji nuodėmė prieš Dvasią. Ta nuodėmė gali tapti nenugalima kliūtimi žmogaus išganymui, kadangi išganymas turi būti priimtas laisvai, o ne primestas žmogui per prievartą. Žmogus gali atmesti Dievą ir susijungti su velniu per savo neišmanymą, nesuprasdamas šio pasirinkimo visos baisios reikšmės. Šis atvejis dažniausiai yra netikinčiųjų atvejis. Šiuo atveju Dievas dar gali „turėti paskutinį žodį“, o tas žodis visada yra gailestingumo žodis. Yra didelis skirtumas būti geros valios netikinčiu, kuris visada nusistatęs priimti pažintą tiesą, ir atmesti Dievą į jį tikint. Pirmuoju atveju yra galimas tiesos pažinimas, o antruoju atveju tiesa atmetama.

Pilnas susivienijimas yra galimas tik

būsimame gyvenime. Tikslia ir galutine prasme žmogaus išganymas yra amžinojo gyvenimo būklė. Tik amžinybėje žmogus bus su Dievu „veidu į veidą", be pavojaus, kad tas susitikimas galėtų būti kada nors kieno nors nutrauktas. Tikras gyvenimas, tikra šviesa yra gyvenimas kartu su Dievu, ne tik šalia jo, o be varžymosi, be nepastovumo pavojaus iš mūsų pusės.

Išganymu pasiektas artimas bendravimas su Dievu yra ne tik tai, ką jis žmogui duoda, o kas jis yra pats savyje. Šviesos gyvenimas, kaip dažnai vadinamas Šventajame Rašte, yra Dievo privilegija. Išganytas žmogus tampa to gyvenimo, tos šviesos dalininku. Žmogui Dievas duoda ne kokių kitokių gėrybių, o pats save. Dievas apšviečia savo tvarinius, ir vienybė tarp Dievo ir žmogaus tampa tokia artima, kad Dievo gyvenimas tampa žmogaus gyvenimu.

Tuo pačiu išganymas tampa vienybe ir tarp žmonių. Tai ne tik kokia nors koegzistencija — gyvenimas šalia vieni kitų ar tik nuoširdi sutartinė, o per kontaktą su Dievu sunaikinama viskas, kas žmones skyrė vienus nuo kitų. Ir čia, žemėje, yra asmenų, kurių patrauklumas yra tarsi užkrečiantis. Pirmiau negu kuo nors jie pasireiškia, jau savo buvimu išsklaido visokią nesantaiką, visokį nepasitikėjimą, pusiau nesąmoningai skiriantį vienus žmones nuo kitų. Čia, žemėje, kokios nors grupės asmenų tampri vienybė yra vaisius ne tiek paviršutiniškos geros valios, kiek visų rėmimasis kuria nors jiems

bendra žmogiška vertybe, o dar daugiau kuriuo nors asmeniu, kuriam visi jaučia gilaus patraukimo. Nepalyginamai labiau mus padarys tikrai vienos šeimos nariais mūsų susitikimas su Dievu, įvykęs aiškiu mūsų jam atsidavimu. Tai mus taip suartins, kaip negali suartinti jokia žmogiška, žemiška jėga. Kartu su pačiu Dievu, su jo dievišku gyvenimu mums taip pat bus duotas antgamtinis broliškas gyvenimas.

Mes tikimės mūsų asmeninio ir viso pasaulio išganymo. Tai du atžvilgiu vienos ir tos pačios realybės. Danguje mes priklausysime Dievui ir kartu būsime broliškoje vienybėje savo tarpe. Žmonės bus laimėti Dievo karalystės, jie bus nauji žmonės naujoje būklėje: būdami Dievo, su Dievu ir Dievuje nauju būdu priklausysime ir vieni kitiem.

Gyvenimas malonėje yra čia, žemėje, dabar mums nematoma ir ne visų suprantama vienybė. Mūsų išganymas, kuris yra pilnoje vienybėje su Dievu, prasideda čia, žemėje. Jau ir šiame žemiškame gyvenime mes nesame visiškai vieni. Susitikimas žmogaus ir Išganytojo, kuris sutelkia žmones, yra realybė čia ir dabar. Tačiau ši amžinybės pradžia ir buvimas jau dabartiniame mūsų laike yra mums dar paslėpta realybė. Kas yra esminio Kristaus Išganyme, yra paslėpta visoms akims, išskyrus tikėjimo akis. Realybė giliausia prasme viršija žmogišką pažinimo galią. Čia, žemėje, realybė, viršijanti visokią kitą realybę, yra malonė.

Malonė, esanti dar net sąmonės neturinčiame kūdikyje, mirštančiame jau netekusiame sąmonės (jei toks momentas iš viso būna, nes apie mirštančio savijautą ir būklę dar beveik nieko nežinomeK(, mūsų vadinamam nenormaliame žmoguje, kuris gal niekad neturės jį apsupančio pasaulio pilnos sąmonės ir nuovokos. Šiuose visuose asmenyse mūsų suprantamo ir vadinamo žmogiškumo yra nedaug, o tačiau labai daug dieviško. Gyvenimas su Dievu čia, žemėje, tai pirmoje eilėje yra šių dviejų skirtingų — dieviško ir žmogiško — paslaptingas junginys. Išganymas, kuris yra svarbesnis už visa kita, dangaus ir žemės susitikimas, viršijantis viską, ką mes beįsivaizduotume. Kūdikis gali būti mediciniškai pasmerktas ankstyvai mirčiai, gali nesulaukti protinio subrendimo amžiaus ar niekad nepasiekti psichologinio subrendimo. Toks asmuo yra skaitomas žemėje prarastų humanizmui ir socialiniams santykiams, tačiau jis nėra prarastas žmogaus amžinai paskirčiai. Jo Išganytojas yra su juo, ir per jo krikštą jo sieloje buvo pasėta amžino gyvenimo sėkla.

Kai Dievo planas bus įvykdytas, žmogus pilnai bus jis pats, kuo jis yra savo prigimtimi. Danguje nebus nei luošų, nei liguistų, nei neišmanėlių, nei bailių žmonių. Kai žmogus pilnai susivienija su Dievu, jis tampa tokiu, kokiu būti žmogų visada norėjo Dievas. Priešingai, žmogus, kaip mes dabar jį pažįstame, yra tapęs karikatūra to, ko Dievas tikėjosi iš žmogaus. Žmo-

nijai jos aiškiame tobulume atstovauja tik Kristus ir jo motina, kadangi tik juodu du suderino dieviškąjį gyvenimą savyje — savo sieloje ir kūne. Joks kitas žmogus nėra pilnai tobulas, nes kiekvienas kitas yra iškreiptas piktos velnio įtakos per gimtąją ir asmenines nuodėmes. Tai palietė net ir Kristaus kūną jo žmogiškame mirtingame gyvenime. Sutikdamas kentėti ir mirti, jis prisiėmė nuodėmės sužalotą žmogaus prigimtį ir tapo panašus į nusidėjėlius.

Sąmoningas susivienijimas su Dievu čia, žemėje — teologinis gyvenimas. Pasaulis, kuriame gyvename, yra tas, kuris buvo iš Dievo išplėštas, tačiau yra vėl jo atsiimtas. Pasaulis vėl yra dieviškos malonės įtakoje, kuri jį atitaiso tiek giliai, ko žmogus savo elgesiu nepajėgia parodyti. Pirmoji žmogaus nuodėmė atleista ir tokiu būdu ryšys tarp žemės ir dangaus yra atnaujintas. Dievo meilė pasauliui atsiliepia pasaulio meile jam. Susipainioję savo žemiškose silpnybėse žmonės vistiek siekia teologinio gyvenimo — ryšio ir susivienijimo su Dievu. Tikėjimas, kokio Dievas laukia iš mūsų, yra tvarinijos lojalumas jam, nors ir su nuodėmingumo žymėmis. Tai tikėjimas, pripažįstąs Adomo nupuolimu visai žmonijai padarytą nuostolį, ir šis tikėjimas yra kelias į išsilaisvinimą iš tos nelaimės. Teologinis gyvenimas yra pergalė prieš nuodėmę ir jos pasėkas, tačiau kitokia pergalė negu fizinis ar psichinis pagydymas medicinos ar psichologinio auklėjimo

keliu. Tikėjimas, iš kurio kyla viltis ir meilė, turi išganymo galią, nes tikėjimu susirišame su Kristum, pasivedama Dievui. Tikėjimu mes priimame Dievo planą padaryti mus Dievo vaikais, nepaisant mūsų nevertumo. Tas planas savaime vykdomas per žmogaus moralinio gyvenimo atitaisymą. Tačiau tai nėra tas pat, kas yra tik moralinė pažanga.

Krikščionio pastangos dorai gyventi yra dieviško žodžio vykdymas gyvenime. Tai tarsi nuolatinės maldos gyvenimo būdas. Šias pastangas gali trukdyti žmogaus temperamentas, paveldėtos savybės, papročiai, aplinka, dėl kurių žmogaus pastangos gali nepasiekti norimo tikslo. Tikėjimas reikalauja skaitytis su klaidomis, kurių žmogus negali išvengti. Tai reikalauja atsižadėti visokios ambicijos net dvasinei pažangai, kurioje tokia ambicija gal galėtų būti skatinančia jėga. Norint tas visas atsivertimui kliūtis nugalėti, reikia pastangų ne mūsų pasitenkinimui, o kad to reikalauja ir yra vertas mūsų Viešpats. Tikėjimas reikalauja mus išsilaisvinti iš žmogiško susirūpinimo laimėjimais ir eiti Dievo link tuo pačiu uolumu, ar mes matytum ar ne mūsų pastangų kokius nors apčiuopiamus vaisius.

Tikėjimas veda į kitokią būklę, negu tik mūsų žmogiškas pasitenkinimas ar pusiausvyra. Ne tik gali būti, o yra atvejų, kai žmogaus teologinis gyvenimas yra silpnas ar jo temperamentas su ydomis, kad po atsivertimo žmogus

gali atkristi į tas pačias ir taip dažnas nuodėmes, kokias pildė prieš surasdamas Dievą. Gal jis ir labai stoiškai kovojo ir tebekovoja prieš savo blogus polinkius be pastebimos pažangos. Tačiau jo dvasioje vyksta kitimas, stiprinantis jį ir jo norą bei nusiteikimą stengtis ir laimėti. Tas kitimas yra tiek gilesnis, kiek tvirtesnis tampa jo tikėjimas. Anksčiau jis kovojo prieš savo neigiamybes — silpnybes, ydas ar nuodėmes, paisydamas savęs ir savo jėgomis, jis vien sau priskirdavo pasisekimus ir nepasisekimus. Dabar jo pastangų raginantis motyvas yra pasitikėjimas gailestingojo Dievo meile. Tas jo tikėjimas meile jį palaiko ir laimėjimo, ir pralaimėjimo atvejais.

Tikėjimas yra visiškai nesuderinamas su tokia žmogaus dvasia ar nuotaika neva jam pakanka paties savęs. Tikėjimas reikalauja moralinio gyvenimo tokio atnaujinimo, kad jis būtų tikra išraiška aktyvaus lojalumo Dievui. Vis tiek tačiau, nors tikėjimas pašalina blogos valios nuodėmės pavojų, tai jis savaime nepašalina silpnybių, sekančių iš žmogaus temperamento ar blogų papročių. Tokias silpnybes tikėjimas gali pašalinti ar padėti jas pašalinti tik palaipsniui ir po daugelio nepasisekimų. Pagrindinis pasikeitimas, kurio žmogus patiria iš tikėjimo, yra žmogaus elgesio moralinėje nuotaikoje, kad žmogus neišsilaisvina iš silpnybių ne dėl blogos valios, o tik dėl savo nepajėgumo. Gali būti tačiau atvejų, kad ir šias

nuotaikas pakeisti daugiau padeda medicina, auklėjimas, drausmė negu tikėjimas.

Eventualiai žmogaus gyvenime gali pasitaikyti netobulumai, nepaisant jo tvirto tikėjimo ir pastangų, gal niekad ar retai bus nuodėmė. Reikia pripažinti, kad moraliniu atžvilgiu tikėjimas visada turi didelės reikšmės ir įtakos žmogaus elgesiui. Tačiau, kadangi tikėjimas automatiškai ar bent tiesioginiai nepakeičia charakterio ydų, nepapildo proto išsilavinimo, tai nepaisant asmens geros intencijos, tikėjimo įtaka objektyviai blogiems veiksmams gali būti ribota. Žmogaus krikščioniškas pasikeitimas ar atsivertimas yra visai kitokios srities, negu būdo ar elgesio pakeitimas kitokiais keliais ir kitokiais motyvais.

Taigi, čia, žemėje, pradėtas išganymas nėra pirmoje eilėje tik išsilaisvinimas iš žemėn traukiančių silpnybių, o išsilaisvinimas iš žemiško pasitenkinimo motyvų ir žemiško beviltiškumo, kurie vestų žmogų toliau eiti be Dievo. Svarbu ne vien tai, kad blogas žmogus liaujasi buvęs blogas, o tai, kad ir stengdamasis, ir laimėdamas, ir pralaimėdamas nesijaustų esąs vienas, o kad šauktųsi Dievo, jam pasisakydamas savo reikalus ir juo pasitikėtų. Kiekvieno atskiro žmogaus išganymas, pradėtas čia, žemėje, yra jo vienybėje su Dievu. Tai yra visai skirtingos prigimties, negu žmogaus kova už moralumą kitokiais motyvais ar žmogaus psichės gydymas žmogiškomis priemonėmis. Išganymas yra virš-

gamtinis siekimas ir viršgamtinė sritis. Tai gyvenimas vienybėje su Dievu, kuris visokias pastangas įkvepia viršgamtiškais motyvais. Tai nepasiekiama siekiant vien humanistinių idealų ar medžiaginėmis priemonėmis ar psichoterapija. Žmogus gali jo norėti ir gauti tik vienybėje su Dievu, kuris pats žmogui tai duoda.

Krikščioniška būsena savo giliausią apraišką randa antgamtinėje nuotaikoje, kurioje žmogus daugiau galvoja apie Dievą, negu apie savo kaip žmogaus kilnumą. Žmogaus esminis siekimas yra savyje įamžinti tikėjimo ugnį, o ne „kurti krikščionišką civilizaciją". Svarbiausias siektinas dalykas yra ne tai, kas gali būti bendro krikščionybės su filosofiniai įkvėptu humanizmu, o tai, ką gali duoti tik viena krikščionybė ir niekas kitas: kvietimas priimti antgamtinį išganymą, kurį Dievas nori įvykdyti mumyse jau net šioje žemėje, jeigu mes patys tam pritariam.

Kad teisingai suprastume ir Kristaus Bažnyčios tikrą vertę, lyginant ją su kokia nors labdaros draugija, reikia visada turėti mintyje Bažnyčios antgamtinę paskirtį. Bažnyčios negalima statyti greta su kokia nors organizacija, siekiančia moralinės pažangos. Religijos negalima suvesti tik į būdą ar sistemą pagerinti žmonių siekiamą žmoniškumą. Bažnyčios esminė žymė yra ne padaryti žmogų žmoniškesniu, o jam padėti save pavesti Dievui, kuris jį išgelbės, jeigu žmogus pats nuoširdžiai to norės.

Teologinis gyvenimas ir moralinio gy-

venimo reikalavimai. Žemiškieji idealai ir žemiškoji technika negali palengvinti žmogui atsivertimo prie Dievo, prie Kristaus per tikėjimą. Kaip yda gali padaryti žmogų nejautrių dieviškam šaukimui, taip ir žmogaus viršinė aplinka gali jam kliudyti pažinti Dievą bendrai ir Kristų. Žmogiškos kliūtys gali padaryti tikėjimą negalimu. Antai, nekrikščioniški kraštai, kur krikščionybė dar nepasiekė. Kaip pažinsi Kristų ir krikščionybę be skelbėjo (Plg. Rom. 10.4). Ir psichologiniai neparuoštas asmuo gali nesugebėti suprasti Kristaus šaukimo. Žmogaus vienatvė, dėl kurios kas nors nepažįsta Dievo, gali būti ne iš to asmens kaltės, žmogus gali būti tik sąlygų, aplinkybių vergas, auka ne savo apsisprendimų. Tokiais atvejais velnio viešpatavimas yra nepilnas ir netikras. Geros valios pagonys nėra Dievo nei atmesti, nei pasmerkti. Bažnyčia neturi teisės paisyti velnio tokio viešpatavimo. Bažnyčia privalo panaudoti visas priemones, kad laimėtų tikėjimas: moralinį auklėjimą, protinį auklėjimą, gyvenimo medžiaginių sąlygų gerinimą, psichologinį žmonių švietimą. Bažnyčia taip pat, matydama, kaip Dievo pažinimas ne visada padeda išsilaisvinti iš ydų, negali į tai žiūrėti nieko neveikdama. Ir visi tikintieji, ir jiems vadovaują turi paisyti žmonių ne vien tikėjimo, o jų ir elgesio. Individo ir visuomenės moralės pakėlimas yra normalus kelias žmogui, siekiančiam Dievo, reikalaujančio, kaip buvo jau minėta, pilno atsivertimo. Tarpe visu

religijų ir moralinių sistemų viena krikščionybė turi šį bruožą: žmogaus asmeninį pasidavimą asmeniniam Dievui ne baimės, o pasitikėjimo dvasioje. Šiuo keliu Dievas gali įvykdyti žmoguje tikrai dievišką darbą. Toje malonės šviesoje tikrai yra apgailėtinos visokios nuodėmės ypatingai todėl, kad jos liudija žmogaus daugiau ar mažiau sąmoningą laisvą netobulą pasidavimą Dievui, ne tokį, kokio reikalauja teologinis tikėjimo, vilties ir meilės gyvenimas.

Šią blogą nuodėmės pasėką reikia pabrėžti. Kai žmogus mano ir jaučiasi esąs pats savęs šeimininkas ir nejaučia savo pralaimėjimo, jam gresia pavojus nejausti Dievo ir Atpirkimo reikalingumo. Gi kai savo silpnybę žmogus jau pajunta ir supranta, jis atsiduria pavojuje netekti drąsos tikėti Dievo meilės ištikimybe ir gailestingumu. Baimė, kad visos pastangos gali būti veltui, pastato pavojun patį teologinį gyvenimą. Sunku pasitikėti ir tesėti, kai nėra kuo pasidrąsinti savais nuopelnais, laimėjimais, o lieka pasitikėti tik Dievo gailestingumu. Sunku eiti prie Dievo tuščiomis rankomis, griežtai pasiryžti valdytis, atsižadėti savęs tiek, kiek reikalauja silpnybių apvaldymas. Nelengva suprasti, kad Dievo akyse daugiau reiškia mūsų pastangos siekti vienybės su Dievu kaip sūnaus su tėvu, negu tų pastangų realūs rezultatai. Sunku tikėti, kad vaiką su tokiais menkais talentais ir menkais laimėjimais Tėvas mylėtų tokį, koks jis yra, visai neieškodamas ypatingų motyvų, ža-

dinančių jo meilę. Kartais reikia heroiškos nuotaikos, kad būtų galima džiaugsmingai gyventi tikėjimo gyvenimu. O tačiau mūsų tikėjimas iš mūsų to reikalauja. Mūsų pasisekimai visada bus primaišyti ir nepasisekimų, ir mes visada būsime reikalingi vienokios ar kitokios pagalbos.

Šis mūsų pastovumas teologinėje nuotaikoje, nepaisant pasikartojančių klaidų, tik paties žmogaus jėgoms yra ne tik sunkus, bet ir neįmanomas. Teologinis gyvenimas mumyse gali išaugti ir tesėti tik daugeriopos malonės pagalba, kurią mes turime priimti visa siela, būdami toki, koki esame, likdami ištikimi Išganytojui. Malonę mes turime priimti su nuolat atnaujinamu lojalumu ir pasitikėjimu, nepaisant pasikartojančių mūsų klaidų. Nepriklausomai nuo šių ryšių su teologiniu gyvenimu, kurie praktikoje yra tik tikinčio asmens ryšiai, tikinčiojo akyse yra apgailėtini visi išsikreipimai ir natūraliajai teisei, kokių jis mato susitikdamas su netikinčiaisiais, nes tie išsikreipimai yra bendrai prieš žmoniškumą. Dievas yra autorius ir natūralios teisės, kurios Apreiškimas ne tik nepanaikina, o ją tik papildo, paaiškina.

Teologinis gyvenimas ir „nuodėmės jausmas“. Kad geriau suprastume psichologinį atsinaujinimą, koks gali įvykti tikėjimo, vilties ir meilės poveikyje, pasvarstykime, kaip tikintis žmogus turėtų Dievo akivaizdoje žiūrėti į savo silpnybes. „Krikščioniškas nuodėmės pajautimas“ labai skiriasi nuo instinktyvios baimės,

patiriamos, kai žmogus pažeidžia kokį nors savo paties susikurtą stabą, arba nuo to nemalonumo, kokį asmuo natūraliai pajunta, pavyzdžiui, nusikalsdamas skaistybei, apie ką tiek daug kalba modernieji žmogaus psichologijos analizatoriai.

Aišku, nuodėmės jausmo nereikia sumaišyti ar sutapatybinti su baime ar depresija, kylančia iš liguistos psichologijos. Nereikia taip pat jos lyginti su jausmu, nusižengus kokiam nors žmonių įstatymui. Nuodėmingumo jausmas yra labai skirtingas nuo nerimo jausmo, kai nusižengiame kokiem nors mūsų priimtiems principams ar garbės taisyklėms. Taip pat negalima nuodėmingumo jausmo suvesti į atsakingumo jausmą. Visi anie atvejai gali būti ir vienišoje netikinčio sieloje, be ryšio ar santykio ne tik su Dievu, bet ir su bet kokiu kitu asmeniu. Nuodėmės jausmas yra nusikaltimo kam nors jausmas, nusikaltimo meilės Dievui. Tai yra netvarkos pajautimas, kylantis iš pajautimo nelojalumo Dievo meilei. „Nuodėmės pajautimą“ mes jaučiame pagal tai, kiek turime „Dievo pajautimo“. Prisipažinti nusidėjusiu krikščioniška prasme galima tik tada, jeigu tikime į Dievo meilę.

Nusidėjusio jausmas yra kaltės jausmas, tačiau kaltės, kurioje nėra kokios nors instinktyvios baimės ar kokios nors neapkantos sau ar kam kitam. Tame jausme nėra kokios nors desperacijos ar kokio nors agresyvumo — keršto jausmo kieno nors atžvilgiu. Tai gailestis akivaiz-

doje gailestingumo To, kurį nuodėmė atmeta, o ne vien liudesys, kyląs iš savo menkystės jausmo. Dievo meilės jausmas išskiria mintis apie savus žemiškus pasisekimus, pamėgimą gėrėtis savimi ar jausmą mūsų pralaimėjimo ir iš to sekančio nepasitenkinimo.

Mūsų susirūpinimas, kad esame nusidėję, tampa tyresniu ir sveikesniu, kai stengiamės būti Dievo akivaizdoje. Tas susirūpinimas tampa nekenksmingas, kai baigiasi mūsų vienumos jausmas. Kad jo sunkumą ir pajuntame, tai jis mūsų neprislegia, o tik labiau mus paskatina. Kaip yra beprasmiška tik krimstis, žvelgiant į save, taip yra naudinga atsistoti Dievo akivaizdoje atgailos dvasioje. Pirmuoju atveju žmogus save tik izoliuoja ir kankina, o antruoju atveju bendrauja. Gailestis seka iš meilės. Žmogaus nuotaika galvoti tik apie save, užsidarius savyje, žmogų suniekina ir ne retai duoda klientų psichiatrams. Priešingai, gailestis Dievo akivaizdoje teikia mūsų pastangoms naujo paskatinimo. Štai kodėl šventiems asmenims, kurie gal labai daug išgyvena, bet ne depresiją, niekad neįkyri save laikyti nusidėjėliais. Jie išpažįsta esą nuodėmingos menkystės, bet tai jie daro pasitikėjimo dvasioje, ramybėje ir tuo pasiragindami į gera. Kai jie išpažįsta savo nuodėmingumą, tai galvoja ne apie save, o apie Dievą. Jie nepasakoja verkšlendami savo istorijų, o skelbia Dievo gailestingumą. Jie nekeikia nei savęs, nei kitų, o garbina Dievą. Iš tikro, nuodėmingumo jausmas

yra kelias ne tik pažinti save, o taip pat pažinti Dievą. Tas nuodėmingumo jausmas susideda iš dviejų dalykų, kuriuodu paaiškina vienas kitą: iš savęs pažinimo tikėjimo ir Atpirkimo šviesoje ir Dievo meilės pažinimo, palyginant ją su tos meilės objektu — žmogaus nevertumu.

Iš kur tas paradoksas, kad tam pačiam krikščioniui nuodėmės yra didžiausia blogybė ir nemaloniausias dalykas ir kartu menkos reikšmės, nes kas jam tikrai rūpi — tai Aukščiausiojo gailestingoji meilė. Šv. Augustinas kartoja šv. Pauliaus žodžius, kad mylintiems Dievą viskas išeina į gera, net ir nuodėmė (Rom. 8, 28). O šv. Teresė Vaikelio Jėzaus savo autobiografijos užbaigoje, užrašytoje paišeliu ligonės, gulinčios ir laukiančios mirties, sako, jeigu ji būtų papildžiusi visokias nuodėmes, kokios tik yra įmanomos, eitų pas Deivą su tuo pačiu pasitikėjimu ir meile kaip ir dabar.

Kas yra tai, kas turi žmogui labai rūpėti ir kartu nerūpėti? Pirmiausia, tai praeityje mūsų papildytos nuodėmės. Mes turime gyventi kaip nusidėjėliai, kuriems nuodėmės yra atleistos. Mes išpažįstame Atpirkimo tikėjimą. Todėl mes negalime artintis prie Dievo išdidžiai iškeltomis galvomis, tarsi tarp jo ir mūsų nestovėtų prikryžiuotas už mus jo Sūnus. Kadangi mes tikime Meilę, aukštesnę už visokią žmogaus turimą meilę, tikime meilę, paraginusią duoti už mus savo Sūnų, tai Dievo baimė negali mūsų sustab-

dyti prie jo artintis. Mes turime eiti pas Dievą su meile, sekančia iš jo atlaidumo.

Žmonių ir ateities nuodėmės yra ir begalinės reikšmės, ir kartu bereikšmės. Mes turime daryti viską, kad nuodėmių išvengtume, o tačiau ramiai priimti mūsų silpnumo tikrovę, nepasiduodami baimei, kai galvojame, kad galime vėl atkristi į nuodėmę, kuri sustabdytų mūsų dvasinę pažangą ir gal net atskirtų nuo Dievo. Dievas laukia iš mūsų ne vien pastangų, kokių parodo ir stabmeldžiai, o sūnaus su pasitikinčia energija, kuriam yra užtikrinta jo Tėvo meilė. Mūsų pastangos, kylančios iš šio pasitikėjimo, stiprins mūsų teologinį gyvenimą ir bus proporcingos šiam pasitikėjimui. Kai visuose mūsų veiksmuose vadovaujamės dieviškąja malone, tai dažnai tampa galimu ir lengvu tai, kas būtų neįmanoma tik žmogiškom jėgom. Kas pasakyta apie teologinį gyvenimą bendrai, tinka visom moralinėm pastangom, žadinamom šiuo teologiniu gyvenimu. Žmogiškas išsipildymas pasiekiamas ne psichologiniu gydymu ar išlavinto proto malonumu. Ne, tai pasiekiama išsilaisvinimu, sekančiu iš pasidavimo Dievui. Žmogiškos savijautos laipsnis gali būti šio pasidavimo ir sąlyga, ir pasėka. Dievo siekiantis krikščionis vis tiek nori ir psichologinės pusiausvyros, ir kultūros, tačiau šie dalykai jam perkeičiami viršgamtine šviesa. Užuot siekęs veikti vienas, tikintysis stengsis viską veikti **kartu** su Dievu.

Šis dvasinis pasikeitimas ir nusiteikimas

gali būti nors šiek tiek palygintas su tokiais išgyvenimais, kurie kyla iš grynai žmogiško bendravimo, kaip pavyzdžiui moterystės prieteliškumas, gerų draugų tarpusavis pasitikėjimas ir bendravimas. Teologiškas gyvenimas yra šiek tiek panašus į žmogiškus kelius išvengti vienumos, tačiau nuo jų ir skiriasi tiek giliai, kiek skiriasi žmogus nuo Dievo. Kai bendravimu su Dievu prasideda dvasinis žmogaus pasikeitimas, tai įtampos atsileidimas ir kitoki vidiniai reiškiniai pasiekia nepalyginamai giliau negu tai įmanoma bet kokiais santykiais ar pagalba žmonių vienų kitiems. Reikia prisipažinti, kad mūsų tikėjimas dažnai yra silpnas. Tačiau vis tiek jis atgaivina kiekvieną mūsų būties gyslelę pagal tai, kiek jis yra tvirtas ir gilus.

Teologinis gyvenimas ir žmogiškos pažangos reikalavimai. Žmogaus religinės pastangos neišvengiamai rišasi su moralinėmis pastangomis, būtinomis kiekvienam žmogui, kuriam rūpi žmogų pakeisti. Moralė turi savo vertę nepriklausomai tikėjimo dvasios, tačiau tikėjimo dvasia tikinčiojo sieloje duoda tai moralei kryptį. Bažnyčia atmeta mintį, tarsi netikinčio žmogaus visi veiksmai būtinai nepatinka Dievui, tačiau tikinčiam moralinė pažanga turi dvejopos reikšmės: viena, kad tai rišasi su jo teologinio gyvenimo moraline pažanga; antra, kad ta pažanga ir tikinčio ir netikinčio gyvenime yra vertinga savyje, ko turi paisyti kiekvienas žmogus.

Dievo priėmimas tikėjimo dvasioje, susitikimas su Dievu padeda pasijusti Dievo vaiku, kas yra psichologinio pasikeitimo pradžia, kurį pradėjo Išganymas. Kaip jau pakartotinai minėta, tai yra malonės žymė pasauliui. Tai padaro visatą skirtingą nuo to, kuo ji būtų, jeigu nebūtų ruoštas Kristaus atėjimas ar jeigu Kristus nebūtų atėjęs. To negali duoti žmonijos humanizmas ir tai yra giliausias pasikeitimas, įneštas į žmogaus elgesį per Kristaus religiją. Tačiau gyvenimas tikėjimu yra būtinai sujungtas su moralinio tobulumo siekimu. Tiesa, kad moralinės pastangos turi ir savą atskirą reikšmę, moralės sritis nėra tas pat, kas yra tikėjimas.

Dar daugiau, moralės pažanga yra ne vien tikinčiųjų interesas. Kas kalbama toliau, tai tinka viskam, kas turi tikrą žmogišką vertę ir vienybę su Dievu, gali palengvinti ar padaryti pilnesne. Tuo yra net kasdieninių sąlygų pagerėjimas, žmonių fizinis ir psichinis sveikatingumas. Religija, būdama visai ne tai, kas yra bet kokia humanizmo forma, vis tiek iš mūsų reikalauja nebūti svetimais jokiai humanizmo formai. Dievas nėra indiferentus žmogui jokioje žemiško gyvenimo ir veiklos srityje.

Religijos vaidmuo žmogaus pastangoms sukurti „žmoniškesnį pasaulį“. Pirmas klausimas, kurio turime save klausti akivaizdoje Krikščioniško Atpirkimo ir humanizmo be Dievo, yra ne tas, ar religija turi įtakos moraliniam gyvenimui asmenų ir tautų santykiuose,

geresnei psichologinei pusiausvyrai. Ir ne tai ar antgamtinis Dievo veikimas turi įtakos žmogaus žemiškai pažangai. Pirmas klausimas yra: ar yra Dievas, ar jis mus šaukia, ar tiesa, ko moko Bažnyčia. Šis klausimas neišskiria dar kitos problemos, liečiančios klausimą, kuo patarnauja religija žmogui ir kokia prasme „Krikščioniškoji civilizacija" yra žmogiškas paveldėjimas, kuriam joks žmogus negali būti indiferentiškas. Mes turime teisę kuo plačiausiai ir kuo sėkmingiausiai pasinaudoti tuo, ką Bažnyčia yra nuveikusi žmogaus žmogiškosios pusės patobulinimui. Tačiau negalime užmiršti, kad tos žmogiškos pastangos sukurti tai, ką yra davusi krikščionybė, buvo kaip dalis religinių pastangų, kurioms Bažnyčia teisingai skiria pirmenybę.

Tikinčiojo asmeninės pastangos yra pasiekti ne savęs apvaldymo ar tapti geriau išbalansuotu ar būti dosnesniu ir naudingesniu savo artimui. Religija nėra kelias pirmoje eilėje tapti tobulesniu vien pasaulietiško humanizmo prasme. Religija aukščiau už visa kita yra pasidavimas Dievui. Tai esminės pastangos, kurių reikalauja gyvenimas tikėjimu. Svarbiau yra tikėti negu būti moraliu, gerai išbalansuotu, pasišventusiu. Tačiau nereikia daug aiškinti, kad ir moralinis sveikumas arba tvarkingumas, psichologinis subrendimas, nesavanaudiškumas nėra antraeiliai dalykai. Žmogus gali turėti ydų ir vis tiek savo menkystėje šauktis Dievo. Žmogus gali būti psichologinis ar fizinis išsigimėlis ir vis tiek savo

nelaimę priimti su viltimi Dievuje. Ir priešingai, žmogus gali apvaldyti savo ydas, bet gali būti nesusitaikęs su Dievu. Tačiau joks žmogus negali sakyti priimąs Kristų ir kartu sakyti, kad klusnumas jo įsakymams esąs nesvarbus dalykas, ypatingai tai, kas liečia jo santykius su artimu.

Negalima paneigti, kad mes dažnai siekiame sau ar norime padėti kitiems tapti tik labiau išsivysčiusiomis žmogiškomis būtimis, moralesniais, psichologiškai geriau išbalansuotais. Net ir tikėjimą panaudojame kaip priemonę skleisti humanistinius idealus. Ir religijoje mes stengiamės panaudoti techniką, panašią į metodus, vartojamus žmonių gyvenimui pagerinti, praktikas, randamas daugelyje veiksmų, siekiančių pagerinti ir privatų, ir socialinį gyvenimą. Aišku, kad siekiant pažangos, kuri rūpi ir pačiam Dievui, reikia neužmiršti, kokios pagalbos galime rasti tame, ką žinome apie Dievą. Tačiau nereikia sumaišyti tikslo su priemonėmis.

Pravartu visada atsiminti, kad nors socialiniai, medicinos mokslai, psichologinė technika, humanitariniai idealai ir geriausiai pavyktų, tai religija vis tiek nepraras savo reikšmės. Daug kalbama, kaip padaryti „žmoniją humaniškesne“. Reikia suprasti, kad tokios pastangos nors ir daugiausia pasiektų, tai vis tiek visi tie laimėjimai neatstotų religijos.

Krikščioniškoji religija yra visai kita sritis negu pasaulinis humanizmas. Yra didelis skirtumas tapti žmogui tik humaniškesniu ar atsi-

duoti į Dievo rankas, tarp sugebėjimo tobuliau apvaldyti pasaulį ar artėjimo prie Kristaus, tarp tobulėjimo tik savomis žmogiškomis pastangomis ir priemonėmis ar sugebėjimo bendrauti su Dievu. Vis tiek tačiau, nors krikščioniškasis tikėjimas turi prieš akis pirmoje vietoje kitus tikslus, tai privalo įvertinti viską, ką žmogus sukuria, patobulina, kaip nors pakelia.

Anksčiau buvo minėta, koks yra tikrasis religijos tikslas ir kame yra pavojus sumaišyti bendradarbiavimą ir bendravimą su Dievu ir idealus, sukurtus paties žmogaus. Prie tų pasakytų minčių yra pabrėžtinas dar vienas aspektas. Sakyta, kad tikintysis turi domėtis viskuo, kas humaniška. Tačiau reikia siekti aukščiau ir pabrėžti, kad žmogaus bendravimas su Dievu yra netiesioginis, tačiau ir neprilygstamas kelias žmogų tobulinti. Reikia visada turėti omenyje, kad į Dievą veda ne vienas kelias. Vieni yra Dievo šaukiami pasitraukti iš pasaulio. Kiti, priešingai, yra siunčiami į pasaulį, kur jie savo tikėjimo dėka imsis žemiškų uždavinių tyra intencija, kuri jų pastangas padarys nepalyginamai vaisingesnėmis. Tik pagalvokime apie visus dvasiniai įkvėptus krikščioniškos labdaros darbus. Prisiminkime, ką tikėjimas įsako pagarbos žmogaus asmeniui srityje, kaip Dievo sutvertai ir Kristaus atpirktai būtybei. Prisiminkime taip pat, kaip ištikimybė asmeniniam Dievui ir Dievo sutvertam žmogui veda į konkrečią pagarbą ir tarpusavę pagalbą motyvais,

visiškai skirtingais nuo principų apie žmogaus paskirtį, įkvėptų abstrakčių žmogiškų teorijų.

Sekimas absoliutaus, kuris pakeičia mūsų pažiūras į žemiškas realybes, reikalauja atsipalaiduoti nuo ribotų dalykų. Tai mūsų nepadaro svetimais pasauliui, bet mums padeda būti pasaulyje tokiu būdu, kuris yra ir giliau humaniškas, ir antgamtiškas.

Kokia bebūtų žemiška pažanga, žmogus visada pasiliks kentėjimų ir mirties auka. Teologiškas gyvenimas pakeičia kančių ir mirties prasmę. Tikėjimas padeda pakilti virš jų ir tai ne tokiu keliu kaip bendri patarimai ar ir pastangos jų nepaisyti, juos stoiškai pakelti.

Krikščioniškas gyvenimas apsaugoja žmogų ir nuo žemiškos klaidingos laimės ir teikia stiprybės kentėjimuose. Jis žmogų apsaugoja, kad jo lengvai nepavergtų praeinantieji malonumai lengvam gyvenimui, neturinčiam tolesnių perspektyvų. Jis padeda žmogui net čia, žemėje, rasti ramybę ir džiaugsmo, kokio jis niekad nepatirtų atsiskyręs nuo Dievo.

Šios mintys tinka kalbant ne vien apie atskirus asmenis ar atskirus atvejus, o kalbant apie visą Bažnyčią ir visą istoriją. Tiesa, kad trumpas žvilgsnis į Krikščionių bendruomenę ir jos praeitį pastebės daug dėmių. Tačiau mes galime džiaugtis Bažnyčios darbais žmonijos civilizacijai, kuriuos ir kokius yra nuveikusi per šimtmečius, tęsia šiandien šalyse, kokiomis yra dar ir

mūsų laikų vadinamos misijų šalys ir visaip nuskriaustos tautos.

Bažnyčioje yra daug netobulumų, kadangi jis susideda iš žmonių, ir yra daug vertybių šalia Bažnyčios. Norint viską teisingai vertinti, reikia paaiškinimo. O norint geriau paaiškinti, nepakanka dalykus tik išvardinti, suskaičiuoti. Reikia suprasti dvasią, kuri įvykiams suteikia ypatingą veidą. Krikščionišką humanizmo idealą reikia dar kartą nušviesti teologinių dorybių kontekste, jeigu norime suprasti pagrindą pastangų, kurios, nepaisant trūkumų, turi retą žmogišką kokybę ir turi jam vienam savą religinę vertybę.

Apreiškimo turinio esmė yra ne žmogaus, o Dievo sąvoka. Iš šio šaltinio plaukia Bažnyčios mokslo visos kitos pažiūros, panašiai kaip mūsų krikščioniškame gyvenime visų žmogiškų dalykų vertė seka iš mūsų tikėjimo į Dievą.

Atviras protas ir atvira širdis. Kai sakome, kad Bažnyčios pagrindinis darbas yra antgamtinė vienybė žmogaus su Dievu ir tarpe žmonių vienybė Dievuje; kai sakome, kad šis grynai dieviškas darbas tapo įkūnytas civilizacijos pažangoje, su ja tačiau nesusimaišydamas ir nesutapdamas, tai sakome, kad Bažnyčia gali ir turi atsižvelgti į visokias humanizmo formas, netapdama nė vienos iš jų belaisve.

Net mes, kaip krikščionys, turime ko pasimokyti ir iš Indijos, ir iš Islamo pasaulio. Tas, kuris moko mus per Bažnyčią — Dievas, kalba taip pat apie savo planą, liečiantį pasaulyje kiek-

vieną žmogų. Kadangi kiekviena žmogiška būtis yra dieviškas paveikslas, tai kokiu nors būdu Dievas pasireiškia kiekviename žmoguje. Jeigu eisime į stabmeldžių tarpą su Evangelijos skelbiama neturto dvasia, tai Dievas ir per juos mus praturtina. Bažnyčios, teologijos, šventumo istorija kalba ne tik apie patirtas dovanas, o ir apie jomis pasikeitimą.

Aišku, negali būti nė klausimo, kad mes duotumės suvedžiojami religinio sinkretizmo — mišinio, kuriame vergiškumas mūsų pačių patogumui užimtų vietą mūsų ištikimybės Dievui. Reikia mokėti ir pasistengti suprasti, ko ir kada laukia iš mūsų tikėjimas ir Dievas.

Šioje dvasioje mes turime atverti mūsų protus ir širdis viskam, kas padeda būti žmogumi ir padaryti žmogų žmoniškesniu, nepaisant, kaip tai skirtųsi nuo žmonėms įprastų kelių.

IV
BAŽNYČIA — IŠGANYMO PASLAPTIS

Tiesa. Svarstant, ko Dievas iš mūsų laukia išganymo darbe, reikia žvelgti ne pagal mūsų sugebėjimą, o iš objektyvios tiesos taško. Suprantama, mes norime, kad mūsų veiksmai būtų sėkmingi, tačiau pirma visko turi rūpėti, kad jie derintųsi su tiesa.

Didžiosios realybės: gyvenimas ir vienybė. Kaip jau minėta anksčiau, pagrindinė realybė yra nematoma. Pravartu prisiminti, kad mes esame taip apsupti matomų realybių, jog yra pavojaus netekti paslapties sąvokos, kuri yra tokia esminė visokiam krikščioniškam mąstymui. Pradėkime vienu pavyzdžiu. Šeima nėra ekonominė bendruomenė, šeimos tėvas nėra tas pat, kas užvaizda darbovietėje. Kuo jis skiriasi? Prekybos pasaulyje nuosavybę ir darbą jungiame su kitais, žinoma, žmogišku būdu, kuriame yra tam tikro atsižadėjimo ir atsidavimo, kad būtų pasiektas medžiaginis tikslas. O kas sudaro šeimą? Tai jos atsidavimas vienų kitiems, kad

būtų įgyvendinta meilė. Dėl to iš visokių sutarčių žmonių tarpe tik moterystės sutartis yra nenutraukiama, nesuardoma. Šeima yra Bažnyčios paveikslas. Šeimos paslaptis ir jos realybės pagrindas yra daug gilesnis, negu jungtinėmis jėgomis kokio nors viršinio darbo išpildymas. Moterystės nesuardomumas mums primena amžinai galiojantį Krikšto, Sutvirtinimo, Kunigystės charakterį.

Giliausios realybės yra nematomos, ir žmogaus giliausios problemos yra vienybės problemos. Apie tai mes turime tik labai paviršutinišką nuovoką. Mūsų gyvenimo svarbieji klausimai yra šie: kiekvieno mūsų vidinio vieningumo klausimas, mūsų santykiai šeimoje, visuomenėje, tautoje, tarptautinėje plotmėje, o už visus svarbiausia — mūsų ryšiai su Dievu. Atsakymą į visas šias problemas, nuo kurių mes niekad nesame laisvi, galima rasti mūsų tikėjimo didžiosiose paslaptyse, kurios yra vienybės paslaptys. Krikščioniškojo Apreiškimo Dievas apreiškė save žmonėms kaip Dievą, trokštantį vienybės.

Dievas, kuris mums kalbėjo per Jėzų Kristų, yra ne tik Pirmoji Priežastis ar Pirminis Protas, kuris tvarko visatą, apie kurį kalba filosofai. Jis yra daugiau negu pagrindinis dėsnis, kuriuo remiasi visuomeninė santvarka. Jis yra daugiau ir aukščiau už juos visus, nes **jis yra kuris yra.** Dievas yra ne tik būtis: jis yra tarpininkas tarp asmenų, jis yra Dialogas. Vienybė tarp Asmenų, Jis yra Tėvas ir Sūnus ir Šventoji Dvasia pilnoje

vienybėje. Jų atsidavimas savo tarpe yra visiškas taip, kad kiekvienas dieviškas asmuo yra grynai ir paprastai paties savęs dovana. Dievas Tėvas nėra ta prasme, kad jis būtų kieno nors tėvas, o yra tėvystė. Dieviškasis gyvenimas, kiek mes jį suprantame iš Apreiškimo, yra aukščiausias asmenybės pasireiškimas, tai yra esimas savyje ir vienybėje su kitu. Mes tikime į Dievą ne kaip į idėją, o į asmeninį Dievą, kuris yra Meilė. Mes tikime į Tėvą ir į Sūnų ir jų tarpusavę meilę — Šventąją Dvasią. Mes taip pat tikime, kad ši dieviška gyvybė yra perėmusi perdėm visą pasaulį. Mūsų tikėjimas padeda mums sutikti su ta mintimi, jis padeda įgyti malonę, kuri tvariniuose pasireiškia gyvybės ir vienybės buvimu, kuri yra Dievuje.

Gyvybė ir vienybė yra neatskiriamos. Gyventi, tai reiškia gyventi su kuo nors. Tai yra tiesa biologiniame gyvenime, bet daug gilesnę prasmę tai turi dvasiniame gyvenime. Kiekvienai dvasinei būčiai gyventi reiškia būti drauge. Tai galime matyti kiekvieną dieną. Mes save sumažiname, kai užsidarome nuo kitų, kai pasiduodame pagundai izoliuotis ir užsidaryti savyje, susigraužime, nusiminime. Mes sumažiname patys save, kai tampame indiferentiški tam, kas vyksta aplink mus, kai nutraukiame dialogą su Dievu ir su žmonėmis, kai apsitveriame tylos siena iš nepriešiškumo ar desperacijos jausmo. Tai pasikėsinimas į savo gyvybės pilnumą. Kasdieninė patirtis mus įspėja, kad užsidarymas

savyje yra kažkas demoniško ir tame užsispyrusiai pasilikimas sukuria tiesiog pragarišką nuotaikų sąlygas. Tai pragaras žemėje, priešingai, mes vėl gyvename, kai atgauname užuojautą, supratimą kitų. Mes tikrai būtume tikri **mes**, jeigu sugebėtume nesivaržomai broliškai bendrauti. Kada nors būsime tikri **mes** šioje vienybėje ir tai bus dangaus gyvenimas.

Gyvybė ir vienybė yra neatskiriamos. Dievas pašaukė egzistuoti pasaulį, kad jame įvykdytų gyvybę ir vienybę. Jis sutvėrė žmogų, kad galėtų kartu su juo gyventi. Šventame Rašte eilę kartų randame šį prisiminimą, pasiilgimą, šis pažadas kartojamas sangrąžinėje formoje, tuo pasakoma abipusė meilė ir priklausomybė: „Aš būsiu jūsų Dievas, jūs būsite mano tauta" (Kun. 26, 12). Dievas laukia iš mūsų šio to daugiau, negu tik tarnavimo. Tokius, kuo mes esame, jis mus sutvėrė iš meilės ir tokius, kad galėtume mylėti: „Tu mylėsi Viešpatį tavo Dievą visa tavo širdimi, visa tavo siela, visomis tavo jėgomis" (Pakrt. Įst. 6, 5; Met. 22, 37; Mrk. 12, 30; Luk. 10, 27). Jėzus paaiškino savo išrinktųjų ir visų mūsų pašaukimą šiais žodžiais: „Aš jau nebevadinsiu jūsų tarnais... Jus aš pavadinau prieteliais" (Jn. 15, 15). Krikščioniškas gyvenimas ir apaštalavimas, kuriam esame pašaukti, pirma visko kito yra prieteliškumas — prieteliškumas su Dievu, su žmonėmis, Dievo veikla šiame pasaulyje plaukia iš jo širdies ir mumyse pasireiškia meile.

Dievas nesitenkina, duodamas mums tik

įvairias dovanas. Jis mums pats atsiduoda. Ir iš mūsų jis reikalauja ne tik dovanų, jis reikalauja atiduoti jam pačius save. Visiškas atsidavimas, kas yra meilė, yra negalimas kitaip kaip būnant kartu. Visiškas atsidavimas, kokio iš mūsų reikalauja Dievas, žmogui yra neįmanomas, pasikliaujant tik savo vieno jėgomis. Tai įmanoma tik tada, kai žmogus, būdamas aktyviai pasyvus, prisiima bendravimą, kurį jame pažadina pats Dievas, savo sielą atveria Dievo malonei ir Dievui atiduoda savo tikėjimą, viltį ir meilę.

Gyvybė ir vienybė Atpirkimo paslaptyje. Kalbame apie Atpirkimo ir Bažnyčios paslapties gelmes. Šv. Trejybės paslaptis yra pratęsta kitoje vienybės paslaptyje — Dievo, tapusio žmogumi per Įsikūnijimą, ir tuo būdu Kristaus Mistinio Kūno paslaptyje. Tikintieji į Trejybės gyvenimą tikime taip pat į Dievybės ir žmogaus prigimties vienybę įsikūnijusio Žodžio asmenyje. Galutinai, mes tikime į visos žmonijos pašaukimą vienybėn Jėzuje Kristuje.

Dievo šaukimas gyventi kartu su juo yra parodytas nepaprastai galingu būdu Sūnaus įsikūnijime, gyvenimu ir mirtimi tarp žmonių ir jo prisikėlimu mumyse. Amžinasis Sūnus — Išganytojas buvo duotas mums. Jis ne tik prisiėmė mūsų prigimtį, o net tapo nariu mūsų nuodėmingos giminės. Šv. Marija — jo motina yra kartu ir maištininkų prieš Dievą — žmonių duktė ir kartu motina Šventumo Dievo. Kristus gyveno pilnu žmogišku nemalonės gyvenimu, išskyrus

nuodėmę. Ir šiuo nupuolusio žmogaus gyvenimu jis gyveno iki mirties ant kryžiaus, prie kurio jį prikalė tie žmonės, kuriuos jis atėjo gelbėti. Taip elgdamasis jis padarė visiškai naujomis žmogaus sąlygas. Jis pakeitė jas į prisikėlimą, mums paslaptingu būdu, pradėtu čia, žemėje. Kaip gyvas ir efektingas šaukimas vienybėn, Jėzus atėjo padaryti mus per save tikrais Tėvo vaikais ir tikrais broliais savo tarpe.

Visa Evangelija yra vientisas kvietimas į tikrą gyvenimą, į tikrą vienybę. Dievas nesiriboja būti tik geradariu mūsų nuodėmingam pasauliui, pats pasilikdamas šalia pasaulio. Jis davė savo Sūnų gyventi su mumis, už mus numirti ir atsikelti mumyse. Mes einame pas Dievą ne tik „tarsi jis būtų mūsų Tėvas“, ar prie savo artimo, „tarsi jis būtų mūsų brolis“, kaip elgėsi Jėzus — ne „tarsi jis būtų žmogus“. Jėzus tikrai tapo žmogumi, tapdamas mūsų broliu pilniausia to žodžio prasme. Visų žmonių paskirtis yra jaustis broliais, būti broliais realiausia šio žodžio prasme, gyventi autentiškiausiu, arčiausiu šeimos gyvenimu.

Pasvarstykime šią realybę, kuri mums tik todėl atrodo tokia paprasta, kad mūsų gyvenime jos nėra. Tikrovė yra ši: visi žmonės yra paskirti būti Tėvo vaikais; visi — ir didžiausi išsigimėliai, ir tvirčiausios valios, ir nereikšmingiausi, ir įtakingiausieji, laukiniai ir hipercivilizuotieji, išdidūs apvaldę gamtos jėgas, susekę ir apvaldę atominę energiją — visi be išimties yra

Jėzaus Kristaus ir jo Bažnyčios šaukiami būti Dievo vaikais, gyventi tuo pačiu dvasiniu paveldėjimu, ta pačia malone kaip vienos šeimos vaikai. Gimimu visi ir visiškai esame neverti ir netikę gyventi antgamtiniu gyvenimu, kurį Dievas duoda visiškai veltui, iš savo gerumo. O tačiau visi esame Šv. Trejybės šaukiami, būdami vienybėje savo tarpe, tapti būtimis kartu ir labai menkomis, ir labai spindinčiomis, kiekvienas vienu šeimos narių, kuriems yra atleistos nuodėmės.

Išsiskyrusieji asmenys, pavyzdžiui — prisiekusieji moterystėje tik susitaikę supranta, kuris kame klydo. Ir mes nesuprantame savo nuodėmės blogybės, kol nepasikeičiame, nepasitaisome iš nuodėmės. Mes tol nematome, kaip esame neverti mums veltui duodamos dieviškos meilės kvietimo, kol to kvietimo nepriimame. Tik supratę mūsų paskirties malonei vertę, suprantame mums Dievo reikalingumą ir tampame dėkingi ir nusižeminę. Tik matydami mūsų menkystės nelankstumą, žvelgiame į tai, kas yra virš ir šalia mūsų menkystės. Visa, kas yra mumyse neigiamo, tada pasirodo tikroje šviesoje, kai pastatoma prieš ką nors pozityvaus. Norint pasiekti krikščionišką nuodėmės supratimą, reikia suprasti mums visiems parodytą begalinį gailestingumą. Tik tada mes galime eiti link Dievo ir link žmonių, išsilaisvinę iš savimeilės, iš kartelio ir susitaikiusių vaikų sielomis. Reikia eiti šio griežto atsivertimo keliu, kad

suprastume ir mūsų silpnybę ir jėgą, kad būtum mes patys tikrai visi kartu ir tikrai susivieniję su savo broliais.

Taip, mes visi esame vienodai reikalingi pagalbos akivaizdoje to gailestingumo, kuris veikia visuose žmonėse dažnai mums nepastebimu būdu. Nepaisant mūsų natūralių gabumų ar mūsų vietos visuomenėje, mes visi esame vienodai nuogi akivaizdoje tos paskirties, kuri yra perdidelė, kad ją suprastume. Mes visi esame priklausomi mums veltui duotos meilės, visi esame reikalingi atlaidumo, kuris iškels mus aukščiau visko, ko mes negalime teisingai tikėtis. Dieviškas pašaukimas per malonę gyventi vienybėje su Dievu ir su artimu, šeimoje, kurios ryšiai yra įgavę savo formą per mūsų visų bendrą nuodėmę ir visiems bendrą atleidimą, aiškiai yra brolybės šauksmas, paliečiąs širdį taip, kaip joks kitas šauksmas, kokį ir kada nors žmogus galėjo pažinti ar pažins.

Išganymo darbas Bažnyčioje. Dievo tėviškas planas bus užbaigtas tik danguje, visų vienybės tėvynėje. Ten mes susivienysime su Jėzumi Kristumi tokiu būdu, kurio čia, žemėje, mes nesugebame išreikšti ir per jį mes būsime suvienyti savo tarpe tokiu neišskiriamu būdu, su kuriuo negali būti palyginti šiame gyvenime joki artimiausi žmogiški ryšiai.

Bažnyčia yra dieviškas vienybės troškimas, jau įvykdytas tokiu būdu, kad mums tai yra dar paslaptis, pradžia šio visiško ir galutino buvimo

mūsų su Dievu ir vienų su kitais. Tai pradžia čia, žemėje, to amžino pasikeitimo, kuriame žmonės visų rasių, spalvų, kultūrų bus nauja tauta, šventa tauta, prisikėlusio Kristaus amžinoji karalystė. Tai preliudas išsipildymo mūsų Išganytojo nuolatinio troškimo: „Kad visi būtų viena, kaip Tu, Tėve, esi manyje ir aš tavyje (Jn. 17, 21).

Bažnyčia yra pasaulio istorijos užbaiga, kuri yra dabar matoma, bet dar tik paslėptu būdu. Dievas visada buvo, yra ir bus iki laiko pabaigos žmogaus protui dar paslėptas Dievas. Jis buvo paslėptas Dievas, kai buvo su savo tauta Senojo Įstatymo dienose ir kai jis atėjo gyventi su žmonėmis žemišku gyvenimu kaip Išganytojas. Jį Nazareto dailidės asmenyje atpažino tik tie, kurie jį matė tikėjimo akimis. Dabar Bažnyčioje gali jį matyti tik tos sielos, kurios yra atviros paslapčiai. Dievo darbas, kuris vieną dieną bus užbaigtas šviesoje, čia, žemėje, atsiskleidžia tik per ženklus, rodančius Dievą ir jo veikimą, bet pilnai neatskleidžiančius jo paties. Tai Sakramentų, ypatingai Eucharistijos veikimas, kuris yra Bažnyčios gyvenimo ir jos liturgijos centras. Eucharistijoje Viešpats parodo tikintiesiems, kad jie yra skirti dangaus bendrystei, tapusiai mums pasiekiama jo mirties ant kryžiaus paslaptingomis pasėkomis. Šiame Sakramente Viešpats veda mus į amžiną su juo bendrystę.

Bažnyčios narys yra asmuo, kuriam per Krikštą yra leista dalyvauti Eucharistijos paslaptyje per sakramentinę Komuniją —

Vienybę, kuriam leista taip pat dalyvauti Kristaus Mistinio Kūno vienybėje. Kunigystė teikia žmogui galią į Eucharistinį Kristaus kūną ir kartu į Mistinį Kūną. Žodžiai, kuriais Bažnyčios hierarchija moko ir vadovauja Mistiniam Kūnui, yra tam tikru būdu pratęsimas sakramentinių žodžių, kurie įvykdo Eucharistinį Kristaus buvimą. Bažnyčios gyvenimas, kartu kunigų ir tikinčiųjų pasauliečių, yra Eucharistijos tąsa. Bažnyčios gyvastingumo problema yra sakramentinės Komunijos — Vienybės problema ir vienybės tąsa meilės vienybėje.

Bažnyčia, būdama mistinė tąsa Kristaus eucharistinio buvimo, yra ženklas kaip ir pati Eucharistija. Tai veiksmingas ženklas išganymo darbo, kurio visos dimensijos mums paaiškės tik danguje. Kaip sakramentinės malonės veikimas siekia toliau negu sakramento teikimas, taip ir Bažnyčią gaivinantis Šventosios Dvasios veikimas siekia toliau už Bažnyčios ribų. Bažnyčia šiandien — visi tie žmonės, pašauktieji darbuotis pasaulio išganymui, yra paslaptingas Dievo veikimo ženklas visuose žmonėse, be rasių ar kokio nors asmenų vertingumo skirtumo. Tačiau vis tiek tai yra dar tik paruošimas. Tiktai danguje — galutinio išsipildymo dieną stebėdamiesi suprasime šio dieviško darbo plotmę, kurio netobulu įrankiu yra dabartinė Bažnyčia.

Siekiant vienybės, tarnybų įvairumai Bažnyčioje. Laike pradėta, Bažnyčia yra vienybė laiko pabaigoje. Tačiau dangaus vieny-

bė nėra tarsi kokia paslėpta brangenybė, žmogui visiškai neprieinama. Ji yra kaip sėkla, pasėta žemėje, kuri, augdama į subrendusį augalą, patiria įtakos ir iš saulės aukštai, ir iš žemės, į kurią suleidžia šaknis, prisitaikydama prie dirvos, kurios žymių ji pasilaikys net perdirbdama tą dirvą į savas dalis — augmenį, vaisius. Vienybė, kuriai Dievas sutvėrė pasaulį, jau turi šaknis mumyse. Laikui bėgant, tai įgyja ir įgis savo pastovius bruožus. Toje žmonijos istorijos dirvoje Dievas įkurdino savo Bažnyčią.

Kurdama tarp žmonių jai charakteringą dvasinę vienybę, Bažnyčia nei nepanaikina, nei neignoruoja epochų ir kultūrų skirtumų. Bažnyčia įvertina istorijoje nuolat kuriamus ryšius ir viso pasaulio, ir kiekvieno individo darbu, draugystėmis šeimoje, tautoje. Bažnyčia neprimeta savęs kaip nors iš aukšto daugybei žemiškų sambūrių, tarsi jie būtų kokie nors pašaliniai. Bažnyčios siekiamas tikslas, jos paskirtis yra tuo pačiu metu būti nuo tų sambūrių ir skirtinga, ir gyva juose.

Bažnyčios paslaptingoji vienybė pasireiškia jos liturgijoje, jos dogmose, jos moralinėje doktrinoje, tikinčiųjų jungime į bendruomenes pačioje Bažnyčioje, kaip diecezijos, parapijos, įvairios religinės organizacijos ir tikinčiųjų lojalumu savo dvasinei vadovybei, tvarkančiai dogmų, moralės mokslą, liturgiją ir įvairias krikščionių institucijas. Iš viso to — iš priklausymo tai pačiai Bažnyčiai, paklusnumo tam pačiam dan-

giškam Tėvui, pasitikėjimo ta pačia Dvasia, iš bendrumo tikėjime, viltyje, meilėje seka kaip jos privilegija kelias gyvenimo kartu, nors ir netobulu būdu. Tačiau Bažnyčia negali pasitenkinti vykdydama tik tai, kas yra griežtai jos sritis. Ji privalo įkvėpti gyvybės malonės ir grynai žmogiškom bendruomenėm ir taip tam tikra prasme jų siekiamai vienybei. Nekeisdama jų vidinio charakterio, ji privalo pakelti jų vienybės tikslus į aukštesnį, negu vien tik žmogišką lygį.

Krikščioniška veikla turi savo būdus, kaip pavyzdžiui vieša ir privati malda, apreikštų tiesų nagrinėjimas, asketinės praktikos. Tačiau aišku, kad ji nesiriboja tik šiais dalykais, nesiriboja tik tuo ir krikščioniško gyvenimo vienybė. Krikščioniškas gyveniams nėra koks atskiras priedas žmogaus darbui ar jo šeimos gyvenimui, jis neatleidžia žmogaus nuo žmogiškos veiklos, žmogaus veiklą jis tarsi persunkia ir pagyvina. Pavyzdžiui, artimo meilė nėra kokia nors kokybė, kuri būtų tik pašalinis priedas ekonomisto, teisininko pastangoms padėti žmonių santaikai. Artimo meilė savo išvadomis nėra kas nors skirtingo nuo tų, kurių reikalauja darbo sutartys, medicina, visuomeninė teisė ar tarptautinės sutartys. Artimo meilė nei nepanaikina, nei nepavaduoja žmogiškų procedūrų. Priešingai, ji turi visas jas perimti, pagyvinti ir sukilninti. Panašiai ir Bažnyčia nėra koks pašalinis priedas darbo bendruomenei, šeimai, tautai. Išskyrus nepaprastus

atvejus, kur tektų jai užpildyti kokią nors tuštumą, Bažnyčia nesiima to, kas priklauso anoms. Ji tik įkvepia joms dvasinio ir kartu žmogiško gyvastingumo. Savo dalį Bažnyčia turi atlikti taip, kad ir šeima, ir tauta išliktų tuo, kuo jos yra savyje, kad žmonės savo žmogiškose bendruomenėse gyventų antgamtiniai kaip Dievo vaikai. Bažnyčia privalo palaikyti savo narių vienybę, vidaus taiką tautoje ir tarp tautų, nors kartu siekdama kurti tokią vienybę ir taiką, kuri yra antgamtinė Dievo dovana.

Šioje vienybėje ir gyvenimo veikloje Bažnyčia turi tvirtai laikytis dvilypės realybės. Jis turi kreipti dėmesį į abi — dievišką ir žmogišką — realybę. Žmonių bendruomenė, kurioje Bažnyčia tęsia Kristaus veiklą šioje žemėje, turi savus tikėjimo ir meilės lobius. O kadangi šios dovanos yra šio laikino gyvenimo keleivių, tai jos persunktos viltimi. Šios dorybės gyvenimo eigoje reiškiasi pagal to laiko žmonių civilizaciją. Visa, kas rišasi su laiko, vietos civilizacija, seka taip pat iš Dievo planų ir todėl tai rūpi Bažnyčiai, skatina krikščionių pastangas. Ir pats Dievas domisi šiais dalykais ne mažiau negu ūkininkas kultivuodamas savo laukų dirvą, į kurią jis sės įvairias sėklas.

Dieviškas ir laikinas. Dievas veikia pasaulyje įvairiose srityse ir nesuskaičiuojamais būdais. Paprasčiausia techniška pažanga, kad ir naujo siūlo audiniui, vaikams žaislelio išradimas yra tarsi nauja papėdė Dievo ant-

gamtiniam darbui. Visa, kas padeda civilizacijos pažangai, padeda vystyti žmogaus kelius būti tikresniu žmogumi ir gyventi arčiau su Dievu. Civilizacijos pažanga teikia žmogui tiesioginiai ir netiesioginiai naujų galimybių eiti link Dievo su viskuo, kas jame Dievo sukurta. Net ir toki dalykėliai, kurie neturi jokio tiesioginio ryšio su religija, reikalingi krikščionių bendradarbiavimo. Medžiaginis pasaulis yra Dievo sutvertas, ir to pasaulio mes priklausome, kad būtume kuo esame. Visi žemiški dalykai liečia Dievo tautą, kaip liečia ir Tvėrėją. Tikėjimas į dangaus ir žemės Dievą, vieną visų daiktų Sutvėrėją, įpareigoja tikinčius kartu su netikinčiais gerbti laikinojo gyvenimo pažangą.

Panašiai kaip Dievas pasaulyje veikia daugeliu būdų, taip ir Bažnyčios uždaviniai yra labai įvairūs. Vieniems jos narių, pašauktiems Kunigystėn, Dievo yra patikėta speciali misija. Jie yra Dievo žodžio ir Sakramentų teikimo tarnai. Kiti pasirenka vienuolinių įžadų kelią tikslu pasišvęsti maldai ir artimo tarnybai. Kiti vėl panašiems dalykams pasišvenčia ir be vienuolinių įžadų. O visa dauguma kaip krikščionys gyvena visiem žmonėm bendru gyvenimu.

Yra taip pat daug ir kitų įvairių kelių, kuriais Dievo vedami žmonės jungiasi savo tarpe į galutinę vienybę. Tai gali vykti per religinius sambūrius, per įvairią katalikišką veiklą, per krikščionių įvairias profesines grupes tikslu skleisti krikščionišką gyvenimą, tarnaujant visuomenei,

buriant savo narius iš įvairių religijų per darbininkų sąjungas ar per prekybos draugijas, tiesioginiai neturinčias nieko bendro su religija, per šeimas, per valstybę, per tarptautines organizacijas.

Visur, vienuolyno klauzūroje ar pasaulyje, ar antgamtinės malonės darbuose, ar pasauliniuose užsimojimuose Bažnyčios nariai turi gyventi ta pačia dvasia, kurią bandysime nors trumpai pasvarstyti.

Krikščionio prisirišimas ir atsipalaidavimas. Krikščionybę iškreiptai suprastų, kas manytų, kad ji atpalaiduoja krikščionis nuo rūpesčių kūniškais reikalais ir visą jų dėmesį nukreipia tik į doros sritį. Priešingai, krikščionys yra raginami visai į kitokį nusiteikimą. Iš vienos pusės, iš krikščionio yra reikalaujama suprasti šio pasaulio paskirtį ir pagal tai gyventi pasaulyje, o iš kitos pusės neprisirišti klaidingai net ir prie dorybių. Toks pasakymas gali kurį nors nustebinti, tačiau tai pasako labai svarbią tikrovę. Tai reiškia, kad ir gera darydami mes nesame niekieno nepriklausą, kad turime privilegiją daryti gera. Krikščioniui ir netinka, ir negalima dvasinio turtuolio nuotaika žiūrėti iš aukšto į tuos, kurie turi ydų. Būdami patys nuodėmingi, nė vienas negalime žiūrėti į klystančius su panieka. Mums nevalia gėrėtis pasisekimais ar graužtis dėl nepasisekimų. Gėrėjimasis savimi ir kartėlis yra tokios savanaudiškos nuotaikos, kokias puoselėti savyje mums nevalia.

Mes turime ugdyti savyje dėkingumo, atgailos jausmus, kurie yra meilės pasireiškimo būdai, vieningumo nuotaika.

Užtat, kiek tai yra mūsų galioje, reikia paisyti dorovės įstatymų, o tačiau neprisirišti prie laimėjimų mūsų pastangomis, suprasti nužemintai ir prisiimti faktą, kad esame niekas daugiau tik vargšai nusidėjėliai. Reikia stengtis, n(ir kovoti, kad nenusikalstume tyrumui ir kitoms dorybėms, nors aiškiai matome netyrumo liekanas ir tyriausiuose, puikybės liekanas vargšuose, egoizmo liekanas gailestinguose. Krikščioniškos gyvybės šaknys yra tikėjime, viltyje ir meilėje, kurios moko atspėti Dievo valią ir ją priimti, nepaisant klaidinančių mūsų širdies polinkių.

Esminis dalykas yra ne pasikeitimas ar pasitaisymas iš ydų į natūralias dorybes, nes tokio pasikeitimo galima atsiekti ir neatsižadant savęs, netampant labiau atsidavusiu Dievui, kitaip pasakius, ir nepasiekiant krikščioniškų dorybių. Suprantama, jog šiuo nenorima pasakyti, kad krikščionis neturėtų rūpintis būti žmogumi su natūraliu žmogui derančiu charakteriu. Ir krikščionis turi ištvermingai stengtis tapti natūraliai doru, tačiau kitokiais motyvais, ne pasitenkinimui, kai laimės, ar nusiminimui, jeigu pralaimės. Mūsų pastangų reikalauja daug pagrindinesnis atsivertimas negu išdidus fariziejiškas pasukimas iš klaidų į dorybes. Iš žydų buvo reikalaujama atsisakyti savininkų senti-

mentų į Senojo Testamento dvasines gėrybes. Tačiau jie prarasdavo ne tik savininkų sentimentus, o ir pačias dvasines gėrybes, jas pakeisdami deginamomis ir kitokiomis aukomis. Yra ir tokių, kurie nutolsta nuo Dievo, prisirišdami prie gautų iš Dievo dovanų.

Žmogui reikia atsipalaiduoti nuo visko, kas nėra Dievas, vienintelė absoliuti vertybė, su kuria susirišti reikia be jokių rezervų. Tačiau nuo viso kito atsipalaiduoti reikia netampant tiems dalykams indiferentišku. Netiesa, kad krikščioniui aukščiausias gėris yra moralumas, kad palygintos su juo visokios kitos gėrybės esą menkavertės. Ir moralės atžvilgiu mūsų nusiteikimas turi būti atsipalaidavimas. Tai reiškia, kad mūsų sielai turi mirti dorinio moralumo **ambicijos,** tačiau kartu ir labai stengiantis to moralinio tobulumo siekti. Panašiai reikia nusiteikti visokių kitų vertybių atžvilgiu, kokių mes turime siekti pagal jų reliatyvią svarbą, tačiau visada suprasdami kiekvienos jų tikrąją vietą. Toks turi būti mūsų nusiteikimas ir civilizacijos, ir ekonominei pažangai. Mes negalime būti tiems dalykams indiferentiški, mes privalome būti ir tose srityse aktyviai rūpestingi, tačiau nereikia prie jų prisirišti. Esame raginami kovoti prieš ligas, nors žinome, kad jų neišvengsime. Esame raginami kovoti prieš neturtą, tačiau pasilikdami beturčiais dvaisoje. Esame raginami domėtis kultūra, nors ir būtume atsisakę ja naudotis. Esame raginami kovoti prieš neteisybę

ir neteisingumą, tačiau nemaištaudami. Esame raginami būti tvirtais, tačiau ir mandagiais. Esame raginami būti užsispyrusiais kame reikia, tačiau suprasdami ir kitus. Esame raginami būti klusnūs, tačiau ne vergai. Esame raginami būti aktyvūs, tačiau ne pigūs agitatoriai. Galime kalbėtis sieloje, būdami linkę į tylą, būti tylūs, tačiau ne iš liguisto užsispyrimo, o kad geriau bendrautume su kitais. Visuose dalykuose iš mūsų laukiama ne prievartos, jėgos, o tvirtumo, kurio vadovas yra švelnumas ir kurio pagrindas yra nusižeminimas.

Mirtis ir prisikėlimas santykyje su dieviška meile. Iš mūsų reikalaujama numirti patiems sau, jeigu norime, kad mumyse gyventų Dievas. Vienu žodžiu, iš mūsų reikalaujama meilės. O meilė visada reiškia vienaip ar kitaip numirti sau, kad gyventum kitam ir kitu. Taigi meilė visada pasmerkia žmogų gana paradoksiškai nuotaikai. Antai, moterystėje vyras ir moteris yra gundomi klausti save, ar iš moterystės pakankamai patyrė sau, o tačiau tą klausimą turi pakreipti kitaip ir paklausti save, ar vienas antram suteikia tai, ko vienas iš antro tikėjosi. Kurie iš meilės pasišvenčia našlaičiams, ligoniams, vargšams, niekad neklausia, ko ir kiek patiria iš to patys sau, o klausia, ar pakankamai patys jiems atsiduoda. Toks yra meilės įstatymas. Iš meilės patiriam tiek ir pagal tai, kiek iš meilės atsiduodame. Iš savęs turime tiek ir pagal tai, kiek save atiduodame, pasišvenčiame,

daugiau ar mažiau esame mes patys pagal tai, kiek savęs atsižadame.

Mylėti — visada reiškia mirti pačiam sau, gyvenant nauju gyvenimu, kuriame mes atgauname tai, ko atsižadėjome prie ko nors prisirišdami, praturtėjome nauja vertybe. Žmogiškas prisirišimas, ar tai būtų moterystė ar tik draugystė, turi savyje tam tikrą kiekį ir fizinio patraukimo, nes šiame gyvenime žmogus nėra tik siela, o siela kūne. Kadangi tačiau tai yra žmogiškas patraukimas, o ne vien instinktyvus prisirišimas, tai žmogaus fizinė dalis — kūnas su sava prigimtimi jungiamas į aukštesnę sistemą, eina per tam tikrą mirtį ir prisikėlimą. Instinktas lieka gyvas ir kilnioje moterystės meilėje, tačiau gyvybė, jį žadinanti, yra skirtinga nuo gryno vien kūniško instinkto. Vedusiųjų meilė yra perkeičiama, kai įjungiama į moterystės dvasingumą. Krikščionys vyras ir žmona, kuriuodu abu kartu myli Dievą, visa savo siela, visomis savo jėgomis, ir vienas antrą myli ne mažiau už netikinčiuosius, tačiau myli skirtingu būdu, kuris netikinčiam visai nesuprantamas. Į jųdviejų tarpusavį prisirišimą Dievo meilė įneša ne mirtį, o mirtį ir prisikėlimą — prisirišimui suteikia aukštesnę prasmę.

Tą patį tenka pasakyti apie krikščionio visus žemiškus interesus. Ko iš jo reikalaujama šiuo, kaip atrodo, prieštaraujančiu atveju, apie kokį kalbama, nėra tik pusiausvyra, panaši į rūpinimąsi sveikata ar rezignacija ligai, tarp

ambicijos gyvenime laimėti ir ramiai priimti nepasisekimus, tarp protinių siekimų, entuziazmo ir indiferentiškos nuotaikos naudotis kultūra, tarp kovos už teisybę ir atlaidumo priešams. Iš krikščionio laukiam šio to gana skirtingo. Laukiama, kad į viską žiūrėtų kito' 'oje šviesoje — atsistotų ne prieš daiktus ir idėjas, o prieš tą, kuris laukia mūsų meilės. Iš krikščionio laukiama, kad užuot žmogiško prisirišimo jis tikėtų meilę ir ją priimtų. Tai yra toks didelis pasikeitimas, kad mūsų sielose jis niekad nebus užbaigtas.

Šis antprigimtinis pasikeitimas gali būti palygintas su tuo, kas vyksta visiškai žmogiškoje plotmėje, kai žmogus iš didelės meilės pasiekia tokios pusiausvyros, kokios jis veltui siektų tik protu ir savo vidiniu monologu — kalbėdamasis mintimis ar žodžiais tik pats su savim. Toks atrodantis prieštaraujančiu įsipareigojimo ir kartu emancipacijos junginys, prisirišimo ir atsižadėjimo, kokių reikalaujama iš krikščionio, pasiekiamas tik išsilaisvinimu iš vienatvės ir einant bendrystėn su Dievu. Žmogus, pasilikęs tik su savomis jėgomis, yra persilpnas suprasti ir sekti elgesio kelią, kokį tikinčiajam pateikia Evangelija. Tai kelias, kuriuo jis gali eiti tik kartu su Dievu, kuris savo meilėje per tikėjimą reikalauja juo pasitikėti. Tikintysis, kuris yra sūniškai susirišęs su Dievu, bus išgelbėtas iš pasaulio, kuris graso jį pražudyti, ir kartu pasiliks šiame pasaulyje, kai gal buvo įvairių moty-

vų gundomas jį palikti ir užsidaryti tik savyje. Toks nusiteikimas ir gyvenimas nebus kompromisas tarp pasaulio dvasios ir religinio išsilaisvinimo. Jis dalyvaus pasaulio gyvenime, tačiau iš meilės ir su meile Tam, kurį jis turi mylėti. Ir šeimos meilė susideda ne iš kompromisų tarp savinaudos ir altruizmo, o yra aukštesnės prigimties vienybėje, sukurtoje tikėjimo į meilę ir į šią meilę atsiliepimu.

Krikščionybė įneša į mūsų gyvenimą ne tik abstrakčius principus. Jos gyvybės kraujas yra meilė, o ne tik lojalumas kokiai nors ideologijai. Dėl to mes ir galime, ir privalome visuose žemiškuose užmojuose dalyvauti viršgamtinėje dvasioje. Taip viltis, kokią mes turime iš mūsų žmogiškų pastangų, neužims teologinės vilties vietos, kuria mes siekiame Dievo, o taps teologinės vilties forma.

Pabrėždami pakartokime, kad Bažnyčia nėra iš šio pasaulio, o tačiau ji yra ir šiame pasaulyje, ir pasauliui nėra pašalinė. Mes esame piliečiai kitokios viršžemiškos šalies ir vis tiek tuo pačiu metu ir žemės gyventojai, ir jos įvykių dalyviai, tik kitokiu būdu negu būtume, jeigu nepriklausytume Bažnyčiai. Priežastis, kodėl mes esame tokioje atrodančioje prieštaraujančia būklėje yra ta, kad mes esame įsipareigoję meilei. Vienintelis dalykas, kuris sujaukia žmonių gyvenimą, yra buvimas ar nebuvimas mylimojo objekto. Mūsų gyvenime yra Dievas, kuris yra meilė, ir to fakto pasėkoje žmonės mums yra ne paprastu natū-

raliu, o kitokiu — viršgamtiniu būdu. Tikėjimas pakeičia žmogaus sumišusį gyvenimą, nes į gyvenimą įneša gyvąjį Dievą. Pastatydamas žmogų asmeninio Dievo akivaizdoje, tikėjimas jį pastato ir žmogiškų asmenų akivaizdoje. Galutinėje išvadoje žmonių gyvenime yra tik viena nuodėmė — tai sąmoningai laisvai ignoruoti gyvąjį Dievą, laisvai pamiršti mums viską davusią meilę ir to išvadoje ir Dievą, ir žmones traktuoti kaip daiktus. Kitais žodžiais pasakius, yra tik viena nuodėmė — tai laisva valia pasirinktas vienumas — Dievo ir žmonių nepaisymo nuodėmė.

Įsijungti į Bažnyčią, tai reiškia rasti Dievą ir žmones — Kristuje, su Kristum ir per Kristų. Bažnyčia nėra kokia filosofinė draugija ar organizacija, kurios tikslas būtų tik pagerinti mūsų moralinį gyvenimą. Taip, ir šis yra jos tikslas, tačiau yra kiti didesni. Bažnyčia yra tąsa Kristaus, kuris paviršutiniškai galvojančiam yra nesuprantamas ir atrodo net priešgynybė. Jis yra žmogus ir Dievas, yra iš mūsų, tačiau jo tėvynė yra danguje, jis yra šventumo Dievas ir tačiau tapo nuodėmingos žmonijos sūnumi, gyvenęs pilnu nuodėmės paliestu žmogaus gyvenimus, išskyrus tai, kad pats buvo be nuodėmės. Jis buvo nukankintas ir šį pralaimėjimą pakeitė į didžiausią pergalę. Jis prisiėmė mirtį, o tačiau prieš ją triumfavo, padarydamas ją perėjimu į naują gyvenimą. Jis nugalėjo šėtoną jo paties ginklais, kartu su mumis nešęs tą jungą, kokiam

mus pasmerkė nuodėmė. Kartu su Kristum šią priešgynybę gyvena ir jo Bažnyčia. Joje žmogiškas susitinka su dievišku, mirtis susitinka su gyvenimu. Per Velykinę paslaptį Bažnyčioje tęsiama mirties ir prisikėlimo paslaptis.

Dalyvaujant Bažnyčios gyvenime, mūsų santykiai su Šventąja Dvasia. Kas nors galėtų sakyti, kad mes negalime išrišti visų mūsų problemų tik suradę, kas yra Bažnyčia, tik būdami Dievo akivaizdoje. Tai tiesa. Kad per Apreiškimą Dievas mums padeda geriau pažinti save, kad per Bažnyčią duoda mums pakankamai aiškias taisykles išganymui, tai tas mūsų neatleidžia nuo pareigos ir pastangų apsispręsti ir pasirinkti. Gyvenimas yra tam, kad jį naudotum atradimams. Mes žinome mūsų aukščiausią tikslą, tačiau mums reikia panaudoti ir savas jėgas, kad nusitiestume kelią į tą tikslą. Vienybėje su Bažnyčia tačiau privalome patys ryžtis eiti pirmyn kiekvienas savo būdu, kurį mes patys turime ir suprasti, ir apsispręsti, ir tesėti. Evangelija pamoko, kaip naudoti šios žemės gėrybes ar apsispręsti jų atsisakyti. Bažnyčia nepasako atskirai kiekvienam asmeniui, kuris ir kiek gali turėti medžiaginių gėrybių, kuris ir kurių turi atsisakyti. Evangelija moko, kokioje dvasioje žiūrėti į ligą, tačiau nepasako nei būdų, nei ribų, kaip su ligomis kovoti. Mus moko, kaip laikytis neteisybės atžvilgiu, tačiau nenustato ribos, iki kurios kuris turėtume neteisybę pakęsti, ar ir kokiose aplinkybėse, kokiais būdais į ją reaguoti.

Neturto dvasia, ar taikysime ją mūsų dorybėms, ar protiniams gabumams, ar medžiaginėms gėrybėms, aiškiai reikalauja tam tikro laipsnio atsižadėjimo. Kitaip būtų neįmanoma naudotis šio pasaulio gėrybėmis taip, tarsi jomis nesinaudotume. Mes turime paskirti mūsų laiko valandas išimtinai tik Dievui, kad galėtume visada išlaikyti maldos dvasią. Mums reikia prisiimti pažeminimus, kad galėtume nužemintai ginti mūsų teises. Mes turime atiduoti dalį mūsų turto, kad galėtume išmintingai valdyti likusią dalį, kaip Dievo nuosavybės užvaizdos. Taip ir Bažnyčiai reikia sielų, išimtinai pasišventusių tik Dievui, kad jų įtaka galėtų padėti kitiems būti ištikimais Viešpačiui. Bažnyčioje turi būti žmonių, kurie prisiimtų kaip visuomeninę pareigą tyrinėti tobulumą, kad tobulybės siekimas būtų ne atskirų asmenų, o visos žmonijos reikalas. Kiekvienas turi surasti savo kelią, kuriuo Šventoji Dvasia jį ves, kad galėtų pasirinkti kiekvienai dienai geriausią dalyką. Atsiliepti visiems bendrą šaukimą nėra tas pat, kas atsiliepti į individualinį pašaukimą. Tai reiškia dalyvauti visai visuomenei skirtame Dievo plane, kuriame tačiau Dievas skiria kiekvienam asmeniui atskirą vietą ir ypatingas pareigas.

Dievas pastato visą Bažnyčią ir kiekvieną žmogų veidu į veidą prieš klausimą, ir mūsų tikėjimas, kurį išpažįstame, mus įpareigoja į tą klausimą atsakyti. Bažnyčioje, kuri yra viena, yra atviri įvairūs keliai. Žmonės vieni yra šau-

kiami kurti šeimas, kiekvienam savo šeima rūpintis ir jai padėti, naudojant turimas žemiškas gėrybes ir kitokius būdus. Kiti yra šaukiami atsisakyti šeimos ir medžiaginių gėrybių, o pasirinkti vienuolinį gyvenimą. Evangelija mūsų nesurūšiuoja, kurie iš žmonių turi pasirinkti dvasinį pašaukimą, kurie moterystę ar kitokį gyvenimą pasaulyje. Vedusiems nenusako, kokius medžiaginius patogumus, kuris turėtų sukurti savo šeimai. Evangelija tik pasako, **kokioje dvasioje** mes turime gyventi ar pasaulinį gyvenimą, ar pasirinktą neturto, klusnumo, skaistybės įžadą.

Dvasia yra viena. Kalno pamokslas kalba į visus Kristaus sekėjus. Ta pati dvasinė jėga turi gaivinti krikščionį pasaulietį jo profesijoje ar amate ir asmenį, užsidariusį vienuolyno klauzūroje. Norint išspręsti atskirus konkrečius klausimus ar uždavinius, reikalaujamus šios pažiūros į gyvenimą, mums reikia viršgamtinio sprendimo, sekančio ir iš aukštos pusiausvyros temperamento, bet dar daugiau iš šventumo.

Nė vienas negali girdėti Šventosios Dvasios balso, jeigu kuris izoliuosis tik savyje, nes Šventoji Dvasia yra šeimos Dvasia — Trejybinio gyvenimo danguje ir Bažnyčios dvasia žemėje. Istorija pakankamai aiškiai primena, kad mūsų kelias veikti yra tvirtai, abiem kojom stovint ant žemės ir širdimi danguje. Šis uždavinys mums yra duotas ne kaip izoliuotiems individams, o bendruomenei, kartu žemėje ir danguje, kas yra

Bažnyčia. Nė vienas nesugebės spręsti, ko reikalauja jo pašaukimo dvasia, jeigu nestebės atsidėjęs įvairių dvasios įkvėpimų, esančių toje didelėje Bažnyčios šeimoje, kurios nariu yra ir jis pats.

Bažnyčioje hierarchija turi saugoti Dievo Apreiškimą ir jo ištikimai laikytis antgamtinėje nuotaikoje. Kristus patikėjo dvylikai, su Petru priešakyje, tikėjimą, kuriuo turi gyventi jo Bažnyčia. Jis patikėjo jiems savo kaimenės — tikinčiųjų vadovavimą ir pareigą juos mokyti, kaip pritaikyti nekintančius Dievo įsakymus kintančioms aplinkybėms. Hierarchijos uždavinys yra Dievo žodį aiškinti ir organizuoti priemones, tinkamiausiu būdu įgyvendinti Dievišką mirties ir prisikėlimo planą. Pavyzdžiui, hierarchija turi remti socialinio pilnesnio teisingumo pastangas, bet nepritardama vadinami klasių kovai. Ji turi padėti pagal išgales pakelti žemišką gerovę, tačiau nuolat primindama žmonėms, kad žmogus sutvertas ne žemiškai laimei.

Kad šiuose uždaviniuose pasielgtų teisingai pagal Dievo valią, Bažnyčios hierarchija yra reikalinga dialogo su visa krikščionių bendruomene. Pavyzdžiui, paprastų pasauliečių pamaldumas į Šv. Mariją paskatino Bažnyčios hierarchijos autoritetus suprasti ir surasti Dievo mintį, kas liečia Šv. Mariją ir jos vaidmenį. Arba, jeigu nebūtų buvę šeimų, kuriose buvo brandinamas šeimos dvasingumas, Bažnyčia nebūtų tokia turtinga šeimos klausimais kaip yra

turtinga dabar. Jeigu krikščionys vyrai ir moterys nebūtų tiek pasireiškę socialinėje veikloje, Bažnyčia gal dar neturėtų tokios socialinės doktrinos, kokią skelbia dabar. Toliau, Bažnyčia savo mokymu neišriša konkrečių šeimos ar socialinio gyvenimo klausimų, liečiančių pasauliečius. Bažnyčios vardu klausimas iškeliamas, paaiškinama jo prasmė ir paliekama pareiga asmenims, grupėms, šeimoms, tautoms, visuomenės klasėms išrišti tuos klausimus konkrečiais atvejais. Bažnyčios gyvenimas susideda iš bendradarbiavimo ir pasikeitimo pažiūromis tarp hierarchijos ir tikinčiųjų, tarp individų ir įvairių bendruomenių, kurioms jie priklauso.

Ta pati Šventoji Dvasia vadovauja ir mokančiąją Bažnyčią, ir mintį visos Bažnyčios kartu. Ta pati Dvasia vadovauja visai Bažnyčiai, kad joje būtų vykdomas mirties ir prisikėlimo darbas ir taip vienybės darbas. Šis darbas nėra pirmoje eilėje hierarchijos uždavinys, su kuria bendradarbiauja pasauliečiai, o bendras gėris visos prisikėlusios Bažnyčios, tai yra visų krikščionių. To pat klusnumo Dievui reikalaujama iš visų, jeigu norime, kad visuose veiktų Dievas, tačiau iš kiekvieno reikalaujama pagal specifines atliekamas pareigas ir kiekvieno sąlygas. Dalis krikščioniško kelio gyventi kartu išganymo paslaptį yra klusnumas, kokio reikalauja Dievas jo paties įsteigtam autoritetui. Tai viena iš konkrečių formų dalinės mirties sau kiekvieno Bažnyčios nario. Klusnumas tikėjimo dvasioje

neišskiria ir netrukdo iniciatyvos, neslopina išsireiškimo laisvės. Tikrumoje iš tikinčiųjų to reikalaujama, tik su sąlyga, kad vyresniems padaromos pastabos būtų įkvėptos nuolankumo Dievui, kalbančiam ir mūsų viduje, ir taip pat per vyresnybę. Klusnumas reikalauja, kad kiekvienas žingsnis ir žodis būtų įkvėptas ne tik žmogiškos išminties, bet ir meile įkvėpto apsimarinimo.

Ypatingoji ir kartu įprastinė nuotaika reikalinga, kad Viešpaties Velykinėje — Atpirkimo paslaptyje būtų maldos nuotaika. Dirva, kokioje gema sąmoninga ir tikra malda, yra ramybė, kylanti iš švelnumo, iš geros valios ir iš nusižeminimo. Šis gilus ir ištikimas kelias priimti Dievą ir žmones yra kelias beturčių dvasioje, žinančių, kad dieviškoji meilė gausiai teikia jiems savo malonių ir laukia, kad šis meilė pakeistų jų gyvenimą. Tai gali būti pavadinta „maldos nuotaika". Tai nuolat gyva malda, kuri pasireiškia pilnai sąmoningu maldos aktu, kada tik būna proga sielai pasijusti Dievo akivaizdoje ir su juo kalbėtis. Ši „nuolatinė malda" aniems formalios maldos momentams suteikia prasmingumo ir nuoširdumo.

Nuolatinis nusiteikimas dalyvauti Velykinėje paslaptyje yra pasėka Eucharistinės paslapties šviesos Bažnyčios gyvenime. Krikščionių bendruomenės vadai ir nariai visoje jų veikloje yra neatskiriami, atnašaujant mišių auką. Pabrėžtinas vienas iš koncelebravimo

bruožų, telpantis Eucharistinėje maldoje, kaip ir visuose krikščioniškuose užsimojimuose: norint vaisingai dalyvauti Komunijoje, neužtenka vien kunigo, tarnaujančio tikintiesiems, o yra reikalingi žmonės, savo gyvenimu priimą tą Komuniją. O kad tikintieji pratęstų savyje Komunijos pasėkas, yra būtinas jų rimtas pasiruošimas ir kilnios pastangos. Tikras krikščionis yra žmogus, gyvenąs nuo vienos Komunijos iki kitos, niekad nesiliaująs būti gyvu ir sąmoningu Bažnyčios nariu.

Bažnyčios apaštalavimas. Po šių bendrų Bažnyčios gyvenimo bruožų pasvarstykime jos apaštališką misiją.

Aišku, kad Dievas gali ir be žmogaus įvykdyti tai, į ką jis kviečia žmogų. Pavyzdžiui, Dievas gali padėti suprasti paprastu mūsų proto apšvietimu tai, ką mums pasakyti jis pasirenka kitus žmones. Dievas gali išgelbėti žmoniją ir pasaulį ir be mūsų pastangų. Jis galėjo išgelbėti pasaulį ir be Bažnyčios, kaip galėjo išgelbėti ir be Kristaus Įsikūnijimo, be jo kančios, mirties, prisikėlimo.

Dievas tačiau, sutvėręs pasaulį pagal mintį pasaulio galutinės vienybės Kristuje, norėjo mus išgelbėti, suvienydamas Kristuje net jau čia žemėje. Jis mus sutvėrė, kad visus mus surinktų danguje, todėl jis nori matyti mus kartu jau čia žemėje, mūsų meilėje jam ir mūsų tarpusavės broliškos meilės vienybėje. Atrodo, kad Dievas nori matyti mus danguje ir kad mūsų kelias čia,

žemėje, būtų atžymėtas vienybe, kuri bus mūsų kelionės užbaigoje. Šios mūsų vienybės pasaulyje išraiška yra Bažnyčia.

Kadangi Bažnyčios paskirtis yra Kristaus tąsa, tai jos apaštališkumas yra jos esmė. Krikščionių bendruomenėje įamžinama Kristaus vienybė su Tėvu. Mums yra patikėtas mūsų Išganytojo giliausias troškimas, kad jo Tėvas būtų ir mūsų Tėvas. Apaštališkumas, kuris yra krikščionių šeimos — Bažnyčios pareiga, yra sūniško lojalumo išraiška. Per Bažnyčią mes turime atsiduoti. Mes žinome, kaip Dievas yra vertas pažinti ir mylėti, mes, kurie paskui Jėzų kartojame pagrindinę maldą, kuri išreiškia visą mūsų kaip tikinčiųjų gyvenimo sąvoką: „Tėve mūsų, kuris esi danguje, teesie šventas Tavo vardas, teateinie Tavo karalystė, teesie Tavo valia kaip danguje taip ir žemėje". Apaštališkumas yra ne kas kita tik pastangos įgyvendinti mumyse „Tėve mūsų".

Apaštališkas uolumas tikinčiuosiuose kaip ir pačiame Kristuje pagrindiniai ir pirmoje vietoje yra nukreiptas Tėvo garbei daugiau negu žmonių išganymui. Galėtų kam nors atrodyti, kad mylėti kitus dėl Dievo meilės nėra tas pat, kas juos mylėti dėl jų pačių. Ko nors mes nemylime dėl jo paties, jeigu mylime tik dėl principo. Tačiau yra visai kitaip, kai su kuo nors mes jungiamės arba abu mąstydami apie tą patį asmenį ar asmeniniai esame su tuo, kuris myli mus ir mes jį. Pabandykime šią mintį paaiškinti šeimos

pavyzdžiu. Savo brolių, seserų vaikus mes mylime kitaip negu mums nežinomų tėvų vaikus, kuriems aukojame gal ir labai daug laiko, pastangų. Mūsų brolių ir seserų vaikus mes mylime dėl to, kad jie yra vaikai mūsų brolių ir seserų. Jeigu kartu su jais yra ir jų tėvai, mūsų tarpusaviai jausmai su jais tampa dar asmeniškesni, visai nesumažindami mūsų jausmų nei šiems, nei kitiems mūsų mylimiems vaikams. Panašiai yra su tikinčiuoju, kuriame Dievo meilė žadina broliškumo dvasią artimui.

Kristus yra tarpininkas tarp Tėvo ir žmonių ne ta prasme, tarsi jis būtų tik pašalinis tarp Dievo ir žmonių. Jis yra vienodai visiškai kartu su Tėvu kaip yra kartu ir su žmonėmis. Ir mūsų atsidavimo artimui nuoširdumas bus pagal tai, kiek nuoširdžiai esame atsidavę Dievui, kuris dalinasi su mumis visais mūsų gyvenimu.

Apaštalavimas, reikalaudamas abiejų — Dievo ir žmonių — meilės, tuo pačiu metu suponuoja Dievo ir nuodėmės supratimą, supratimą to, kas yra Aukščiausias, ir supratimą mūsų reikalų ir trūkumų, kuriuos tik jis vienas gali papildyti ar pašalinti. Apaštalavimas todėl esminiai skiriasi nuo grynai žmogiško auklėjimo ar kokio nors propagandos darbo. Apaštalavimo šaknys yra Dievo garbinimas. Kad altruizmas ar bet kokia filantropija pasikeistų į apaštalavimo darbą, jie turi pereiti per mirtį ir prisikėlimą: tik žmogiškieji motyvai turi numirti ir turi atgimti — prisikelti per antgamtinius motyvus. Tokia

prasme mirtis ir prisikėlimas yra apaštališko gyvenimo kaip ir bendrai viso krikščioniško gyvenimo esminės sąlygos.

Apaštalas turi tikėjimo dvasioje išpažinti, kad Dievas yra vertas visų daiktų aukos, kad jis galėtų užbaigti jame — apaštale savo darbą, duodantį gyvybę. Dievas yra vertas visko, įskaitant ir mūsų norą padaryti ką nors gero. Tada šis mūsų noras tampa tikru meilės aktu. Dėl Dievo mes turime atsižadėti mūsų natūralios ambicijos turėti kitiems kokios nors įtakos, kad ta ambicija galėtų būti pakeista į apaštališką uolumą. Kad galėtume tikti kam nors antgamtiniam, mes turime teologiškoje šviesoje sutikti su faktu, kad esame nieko neverti. Iš kitos pusės, nereikia pasiduoti ir mūsų natūraliai inercijai ar nedrąsai. Kad galėtume imtis apaštališko darbo, pasitikėdami Dievu, turi mumyse numirti šios ir kitokios egocentriškumo formos.

Būti apaštalu reiškia būti kartu ir tarpininku ir pasilikti užpakalyje. Mums turi rūpėti ne tai, kad kiti taptų tokiais, kokių mes norėtume, nors tie mūsų norai būtų ir kilniausi, ar kuo jie norėtų tapti, nors jų norai būtų idealūs. Mūsų norai, vedami Dievo ir artimo meilės, turi būti, kad kiti būtų tuo, ko iš jų nori Dievas.

Darbas, koks turi būti atliktas Bažnyčioje dėl Dievo, yra atliekamas paties Dievo, nes tik Dievas gali duoti pats save, o ne mes Dievą. „Niekas negali ateiti pas mane, jeigu Tėvas jo nepatrauks“ (Jn. 6, 44), sako Kristus. O šv. Povi-

las moko, kad nė vienas negali išpažinti Jėzaus Dievu, jeigu Šventoji Dvasia jam nepadės tai išpažinti (1 Kor. 12, 3). Bažnyčios antgamtinė įtaka yra galima tik per joje veikiančią Šventąją Dvasią. Mes galime turėti kitiems dvasinės, įtakos tikrai priimdami mus veikiančią malonę. Mes turime būti priimlūs Dievo veikimui, kad tas veikimas pasiektų kitus. Mes turime numirti sau, kad mumyse galėtų gyventi Dievas ir per mus vykdytų savo darbą.

Nors Dievas galėtų vykdyti savo darbą ir be mūsų, nes tas darbas vis tiek yra daugiau jo negu mūsų, tai vis tiek iš dalies tai yra ir mūsų darbas. Būtų netikslu sakyti, kad Dievas padaro gera tik mūsų darbo proga, o ne per mūsų darbą. Kaip Sakramentai yra malonės priežastis, taip ir mes Dievo rankoje esame tikra to priežastis, o ne tik proga tam, kas padaroma per mus.

Dievas nori visatos vienybę įvykdyti per žmonių meilę vienų kitiems, prie savęs traukdamas vienus per kitus ir visus kartu išganydamas. Kristus mirė, kad Bažnyčia galėtų skelbti Evangeliją visokiam sutvėrimui ir kad ta Bažnyčia galėtų tapti amžinai suvienyta vienon visaton danguje. Žodžiai, kuriais mes tikime, yra skirti visai žmonijai, mūsų vilties objektas yra ne tik mūsų asmeninis likimas, o išsipildymas Kristaus maldos už visos žmonijos vienybę.

Bažnyčia turi veikti daugeliu skirtingų būdų, kad padėtų pasauliui pasiekti vienybės. Jos pareiga skelbti Evangeliją ir užsitikrinti, kad tai

giliai pasieks krikščionių gyvenimą. Kartu ji turi budėti viskam, kas gali paruošti kelius malonei. Štai kodėl ji turi skatinti žmonių visokias švietimo pastangas. Iš kitos pusės, nors Evangelijos skelbimas pirmoje eilėje yra antgamtinis dalykas, kurio didžiausia galia yra maldoje, tai vis tiek skleisti idėjas yra reikalingas ir organizuotumas, ir technika, ir visokių teisėtų žmogiškų priemonių naudojimas.

Apaštalavimas ir krikščioniškas gyvenimas. Kokiais būdais bebūtų vykdomas apaštalavimas, tai jis visada išlaiko savo pagrindinį charakterį. Pirmiausia, tai yra ne šiaip sau strateginis užsimojimas, o tai yra Bažnyčios gyvastingumas. Ir kiekvieno apaštalaujančio gyvastingumas yra jo ryšyje su Kristaus Bažnyčia. Bažnyčia, mumyse gyvenąs Kristus, vykdydama mumyse ir per mus gyvybės ir vienybės darbą, yra ne tik išganymo priemonė. Išganymas — mūsų vilties objektas tam tikra prasme yra jau įvykęs. Bažnyčia yra kartu ir priemonės, ir tikslas, panašiai kaip žmonių bendruomenė yra ne tik mums padedanti priemonė, o ir kelias būti žmonėmis. Ir apaštalavimas yra ne tik priemonė padėti kitiems pasiekti išganymo: tai yra krikščioniškas būdas gyventi mūsų išganymu — gyventi kartu. Tai ne tas pat, kas rinkti narius kokiai nors ideologijai, o tai yra kitų vedimas daugiau ar mažiau tiesioginiai Dievo akivaizdon tuo pačiu faktu, kad jo akivaizdoje gyvename mes patys.

Buvo užsiminta, kad vaikų auklėjimas yra pirmoje vietoje tėvų auklėjimasis. Ir kitus auklėjame tik patys auklėdamiesi. Taip yra ir su apaštalavimu. Apaštalavimas reikalauja nesiliaujančių pastangų pirmoje vietoje atsiversti pačiam apaštalaujančiam. Tokį atsivertimą apaštalavimas suponuoja ir iš apaštalavimo jis seka.

Broliška savitarpė pagalba nėra koks priedas šeimos gyvenime, tai yra šeimos reikalavimas, jos forma. Draugų savitarpė pagalba nėra priedas jų draugiškumui, tai yra draugiškumo reikalavimas — jo forma. Apaštalavimas krikščioniui nėra antraeilis — pašalinis užsiėmimas jo krikščioniškam gyvenimui. Tiesa, kad savitarpė pagalba gali būti sunki našta surištiems šeimos ryšiais. Ir apaštalavimas tikintiesiems, susirūpinusiems savo brolių — tikinčiųjų ir netikinčiųjų reikalais, gali pareikalauti įvairaus pridedamojo darbo. Vis tiek tačiau savitarpė pagalba šeimoje ar apaštalavimas Bažnyčioje tik tuo nesiriboja. Apaštalavimas nėra darbas šalia pareigų ribos uždėtų krikščioniško gyvenimo, o yra to gyvenimo esminė dalis. Krikščioniško gyvenimo kelyje apaštalavimas yra pirma ir aukščiau už viską.

Apaštališkas gyvenimas esminiai yra Tėvo vaiko ir todėl Bažnyčios nario gyvenimas. Kiekvienas, kuris priima savo kasdieninio gyvenimo tikrovę „Tėve mūsų“ dvasioje, kuris ima kiekvieną savo dieną sąryšyje su asmeniniu Dievu, savo tėviška meile tvarkančiu visą pasaulį; kiek-

vienas, kuris stengiasi gyventi tikėjimu taip, kaip ką tik esame kalbėję, visada pasiliks veiklaus apaštalavimo nuotaikoje. Pagal tai, kiek mes stengiamės sutikti savo kasdieninius uždavinius su gilesniu krikščionišku nusiteikimu, sūnų ir brolių sielomis, tiek mes stengiamės padėti ir kitiems visais mūsų veiklos būdais geriau pažinti Dievą, kurį mes tikime, visiems aplink mus padėsime labiau domėtis Dievo buvimu. Jeigu gyvensime šiuo būdu, mes prisiimsime naujas naštas ir rasime laiko, kuris tarnaus išimtinai krikščionybės plitimui ir įtakai. Tie apaštališki darbai savaime dažnai mus atves prie krikščioniško gyvenimo būdo, geriausiai tinkančio kiekvieno sąlygoms.

Apaštališko darbo apimtis, kuriam mes pašvenčiame mūsų laiką, pagal kiekvieno sąlygas, bus vienas iš kriteriumų, kuriuo galėsime spręsti mūsų pačių dvasinio gyvenimo vertę.

Nereikia laikyti apaštalavimo darbu dalyvavimo visokios veiklos darbuose. Reiktų visiškai pamiršti išsireiškimus: padaryti, atlikti darbą. Mums turi rūpėti ne tik dirbti, o kartu ir „gyventi“ broliškai sūnišku gyvenimu. Reikia pastebėti, kad žmonių susivienijimui su Dievu mes galime pasitarnauti, dalyvaudami ir tokiuose darbuose, kur tiesioginiai apie Dievą nei nekalbama, nei negalvojama, jeigu tai, ką darome, darysime skirtingu būdu, nors ta skirtinga nuotaika ir nereikalautų ypatingų pastangų ar veikimo būdo. Iš kitos pusės, galima eikvo-

ti laiką daugybėje krikščioniškos veiklos ir toje veikloje neturėti krikščioniškos dvasios ar teisingo supratimo apaštališkos veiklos. Šis pavojus gresia kiekvienam, kuris pasišvenčia kokiam nors dalykui. Viskas priklauso, kokioje dvasioje veikiama.

Apaštalavime klusnumas Šventajai Dvasiai. Kiek savo gyvenimo mes privalome pašvęsti apaštalavimui? Kiek pasišvęsti visokiai veiklai ir kiek nuo jos susilaikyti? Kiek ieškoti pagalbos maldoje ir kiek žmogiškose priemonėse? Į šiuos klausimus Evangelija tiksliai nieko nepasako, tačiau ji pasako, kad reikia apaštališkos dvasios, kurioje mes turime gyventi kaip krikščionys ir toje pat dvasioje panaudoti žemiškos veiklos būdus: būtent nusižeminimo ir antgamtinio pasitikėjimo, tai yra maldos dvasios, priešingos gundymui ir polinkiui pasitikėti tik savo jėgomis. Evangelija pamoko ir kaip reikia melstis: sūniško pasitikėjimo dvasioje, o ne su paniekos jausmu sau kaip žmogui, ieškančiam Dievo pagalbos, ne su jausmu prarasto pasitikėjimo žmonėmis. Evangelija nepasako, ką mes turime daryti bendradarbiaudami su netikinčiais. Ji tik sako, kad svarbiausias dalykas yra gyventi su jais kaip su broliais, nelaikant savęs aukštesniu todėl, kad mes esame tikintys, o anie ne.

Į tą patį klausimą, į kurį turi atsakyti kiekvienas tikintis, turi atsakyti ir Bažnyčia. Kiek Bažnyčia bet kuriuo istorijos momentu, o ypa-

tingai mūsų gyvenamu momentu, turi pasišvęsti misijų veiklai ar savo jėgas panaudoti evangelizmui tų žemės šalių, kuriose ji yra jau iš senesnių laikų? Iki kokio laipsnio ji privalo raginti žmogiškas pastangas į civilizaciją ir raginti krikščionis joje dalyvauti ar tikinčiųjų dėmesį kreipti tik į dvasinius reikalus? Kiek Bažnyčia turėtų panaudoti žmonių technikos priemones ar jų atsižadėti, o tikinčiuosius raginti tik į maldą ir pasiaukojimą? Į šiuos klausimus Evengelijoje nėra tiksliai apribotų atsakymų. Tačiau aišku, kad negalima aukoti tiesos laiko reikalavimams, kad žmogiškas priemones reikia vartoti prie jų neprisirišant, o jeigu atsisakome žemiškų priemonių, tai atsisakyti tikėjimo dvasioje, o ne su karteliu ar panieka.

Šiuos klausimus tikintiesiems ir užduoti, ir tiksliai į juos atsakyti Kristus paliko savo Bažnyčią su oficialiais mokytojais, kurių rankoms pavedė tvarkyti ir dvasinį apaštalavimą. Ši vadovavimo misija buvo pavesta Petrui, bendradarbiaujant kitiems apaštalams ir jų paskirtiems bei paliktiems įpėdiniams. Tačiau į šį uždavinį, kuris yra visos krikščionių bendruomenės kaip tokios, jungiasi taip pat ir tikinčiųjų pasauliečių visuomenė. Kad milžiniškas darbas galėtų būti vykdomas, vyskupams ir kunigams, kurių yra per mažai ir dėl kitokių motyvų, yra reikalingas ir pasauliečių bendradarbiavimas. Gyvendami pasauliečių gyvenimu, tikrai broliška būdu pasauliečiai gali padaryti vieni kitiems

didelės įtakos ir savo keliu liudyti Kristų ir Evangeliją. Kristus paliko Bažnyčiai hierarchiją, kad ji derintų apaštališką veiklą, kurioje dalyvauti yra šaukiami visi krikščionys. Hierarchija yra palikta tam, kad dvasiškija ir pasauliečiai apaštalavimo tikslais galėtų savo tarpe pasikeisti gyvenimo patirtim, mintimis ir pasišventimo pavyzdžiais.

Tikėjimo dvasia Bažnyčios ir jos narių gyvenime. Čia nebandysime smulkiai aptarti pasauliečių uždavinių Bažnyčioje ir išaiškinti visus ryšius, jungiančius pasauliečius su ganytojais, viršgamtiniam gyvenimui. Čia norima tik atkreipti dėmesį į tikėjimą, kuris turėtų įkvėpti mūsų svarstymus apie Dievo planus, liečiančius mūsų dienų pasaulį ir Bažnyčią, svarstymus, kurie turėtų būti kartu ir nužeminti, ir išdidūs. Taigi, kokių išvadų pasidarysime?

Bendrai pasakius, kiekvienas žmogus turi Dievo akivaizdoje pasidaryti savas išvadas. Aiškiai prisipažinkime, kad mums trūksta tikro apaštališko jausmo, atskirai paimtų mūsų kiekvieno yra persiauras akiratis, nes paprastai mes ir nesugebame, ir net atsisakome priimti ir kitų žmonių problemas, pasaulio ir Bažnyčios problemas. Mums reikia pasistengti geriau suprasti, kad mes esame pašaukti ne tik veikti, o gyventi antgamtiniu gyvenimu, kad gyventi reiškia ne tik egzistuoti, kad apaštalavimas yra esminis reikalas mūsų ir brolių, pašauktų gyventi mirčiai ir prisikėlimui. Nemokėdami gyventi

mirties ir prisikėlimo paslaptimi, mes esame pavojuje nereikalingai apriboti mūsų siekimus, klaidingai siekdami būti Dievo gynėjais ar jo reikalų atstovais užuot buvę jo vaikai. Dėl šios priežasties, kai kalbame apie vaikų dvasią, mums gresia pavojus užmiršti, kad tai nėra kokia sentimentali ar neužgaulinga idealistinė nuotaika, o yra praktiškas, aiškus, drąsus nusiteikimas, kuris iš mūsų reikalauja tuo daugiau, juo tikresnė yra mūsų meilė artimui.

Visada gerai prisimintini pamokymai, kaip gyventi kartu parapijoje, organizacijoje, šeimoje, kaimynystėje, koki turi būti mūsų santykiai, kaip su gerais draugais, su priešingų pažiūrų žmonėmis, kadangi Kristus mirė už visus žmones, įsteigęs Bažnyčią, jis norėjo išganyti visus žmones.

Dievo Bažnyčia, kadangi susidedanti iš žmonių, nėra tobula, nes žmonės — jos nariai nėra tobuli. Ne vienas gali būti linkęs kreipti dėmesio tik į tuos netobulumus. Visą Bažnyčios spindesį mes suprasime tik danguje. Žinome, kad Kristus mirė už savo Bažnyčią, kuri yra mūsų motina, kurios nepasisekimai, pralaimėjimai mus kartais sudrumsčia. To turėtų pakakti, kad apramintume savo baimę ir suteiktume sau pasitikėjimo malda. Tačiau tai reikalauja iš mūsų taip pat nepasiduoti situacijoms, kurių negali toleruoti tikras tikėjimas, nepasiduoti dalykams, kurie turi būti pašalinti ar nors pataisyti pirmiausia pačiuose mumyse.

Mes įtikėjome asmeninio Dievo meilę mums ir tą meilę prisiėmėme. Mes įtikėjome Tėvui, kuris mus kviečia pas save, Sūnui, kuris mus atpirko, Šventajai Dvasiai, gyvenančiai mumyse. Mes įtikėjome Dievui, kuris buvo ir kuris yra su mumis per savo Bažnyčią.

TREČIA DALIS

UŽDAVINIAI, KURIE TURI PAVYKTI

V
ŽMOGIŠKO GYVENIMO PAŽANGA YRA KRIKŠČIONIŲ INTERESAS

Keli klausimai. Ar savyje padorus krikščionis gali nuoširdžiai atsižadėti visokio dėmesio pasaulinėms gėrybėms ir žemiškai — laikinai pažangai? Krikščionio sprendimų vertės kriteriumas turi būti kiekvieno jo veiksmo santykis su jo galutinuoju tikslu, tai yra siekti Dievo. Todėl kaip galėtų krikščionis skirti kokios nors vertės pasauliniams malonumams, technikos pažangai, moksliniams atradimams, kultūriniams laimėjimams, kai šie visi dalykai atrodo kliudą ieškoti ir siekti vienintelio gėrio ir jam tarnauti ir dėl to jie atrodo savo prigimtimi esą svetimi moralinei-dvasinei sričiai? Ar mokslas ir kultūra gali kuo nors pasitarnauti žmogaus aukščiausiam tikslui? Ar psichologiniai reikalavimai derinasi su šiuo logikos klausimu: ar galima nuoširdžiai siekti Dievo ir vien Dievo ir kartu domėtis kokiais nors žemiškais reikalais? Iš kitos pusės, ar galima nuoširdžiai pasišvęsti žemiškiems siekimams, jeigu esame įsitikinę, kad

esminiai dalykai yra kur kitur ir kad šie siekimai yra tik antraeiliai?

Tikrai, ar Kristus ir jo mokiniai, geriausiai supratę ir sekę jo keliais, nereikalauja, kartais labai griežtai, atsižadėti būti indiferentiškais pasaulio reikalams, kad siela galėtų nekliudomai kilti link Dievo? Ir ar iš savo pusės istorija neparodo, kad pagerėjusios gyvenimo sąlygos silpnina dvasinius siekimus ir kad pažanga civilizacijoje paskui save neša religijos susilpnėjimą? Be to, krikščionys, siekią gyventi giliu tikėjimu, kartais jaučiasi nepatogiai, kai jiems tenka vykdyti daugelį grynai žemiškų funkcijų. Jiems gali kartais atrodyti, kad jie yra vergai tokio gyvenimo būdo, kuris nėra daugiau kaip pusiau krikščioniškas, tai juos verčia tik puse širdies domėtis Dievo šaukimu. Kai jie skaito kai kuriuos Evangelijos puslapius ar palygina savo gyvenimą su gyvenimu klauzūroje, tai jų gyvenimo sąlygos, kur tiek daug dėmesio tenka žemiškiems reikalams, gali atrodyti kompromisu, stoka logikos ir drąsos.

Panašiai galvoja kai kurie netikintys. Kai kurie pasauliečiai rašytojai sako, kad krikščioniškas gyvenimas esąs tik išsisukinėjimas. Anot jų, laukti gyvenimo po mirties tai esąs šio gyvenimo iškreipimas, sumenkinimas, atsisakymas šio gyvenimo malonumų, belaukiant būsimų kitame pasaulyje. Kai kurie marksistai mums priekaištauja, kad nesame pilnai šio pasaulio žmonės, pavyzdžiui netikę atjausti darbininkų

vargų naštos, kad per savo tikėjimą mes netenkame dalies veiklumo, pajėgumo ir laimėjimų, kuriuos galėtume panaudoti dabarties reikalams, jeigu ateities lauktume ne kitame, o šiame gyvenime.

Tačiau ar tiesa, kad krikščionių gyvenime ir tiksluose turi reikšmės tik išganymas ir kad tikintis yra tik tiek užinteresuotas socialine pažanga savo ir kitų žmonių reikalais, kiek tai turi reikšmės religijai? Ar krikščionys tik tiek domisi socialiniais klausimais, kiek juos priverčia nuolaidos silpnybėms, kad jie priima tik praktišką kelią į amžinybę, nereikalaujantį atsižadėti žemiškų gėrybių? Ar Bažnyčios taktika yra tik oportunistinė, ar gal net apskaičiuota propaganda? Ir ar tiesa, kad krikščionys, net veikliausi socialinių reformų siekėjai, gali tik dalinai atsidėti šiai veiklai? Ar jų tikėjimas užtemdo jiems vizijos aiškumą ir drąsą naujovėms, kurioms drįsta realistai, revoliucionieriai, besigirią esą persiėmę realia būkle ir laisvi nuo metafizinių ir religinių prietarų?

Visus šiuos klausimus peržvelkime sekančių minčių šviesoje.

Ištikimybė realybei. Bažnyčia, ragindama praktikuoti evangelinius patarimus, visada atsisako sekti ekstremistais, kurie norėtų uždrausti Bažnyčiai domėtis šio pasaulio gėrybėmis ir jomis naudotis. Bažnyčia tokius smerkia ne tik dėl stokos jiems nuosaikumo ir vertybių nepajautimo, o pagrindinių dėsnių vardu, kuriais ir

tie vadovaujasi, galvodami ir kitus mokydami.

Sąmoningas krikščionis žino, kad visa, kas tik yra ir ką jis turi, paeina iš Dievo, ir kad visai tvarinijai skirta meilės dvasioje grįžti į Dievą — jos autorių. Čia, žemėje, mūsų pareiga ne tik mylėti visomis jėgomis tą, kurio ir kuriam esame sutverti, o mylėti nuoširdžiai. Jis reikalauja jį ne tik mylėti, o mylėti vystant visas mūsų jėgas ir talentus. Imkime du krikščioniu, vienodai mylinčiu Dievą — jeigu galima drįsti vartoti kokybinius žodžius, kalbant apie moralinės srities dalykus. Dievo akyse turi daugiau reikšmės išauklėtas krikščionis, negu laukinis. O jeigu ano laukinio Dievo meilė yra tikra, tai tas žmogus bus linkęs ne tik meilėje stiprėti, o tapti ir žmogiškai turtingesniu, daugiau apsišviečiant. Teologinė meilė skatina neišauklėtą krikščionį siekti daugiau šviesos savo protui, lavinti širdies jautrumą. Tai jį skatina išpuošti savo lojalumą Dievui visokiais įmanomais žmogiškais tobulumais, skatina jį ir į civilizaciją. Krikščionis viso to sieks intuityviai tuo pačiu įkvėpimu. Apaštališkai nusiteikęs krikščionis, siekdamas atvesti žmones arčiau Dievo, tuo pačiu stengsis padaryti juos kuo pilniausiais žmonėmis. Jis stengsis lavinti visus Dievo jiems duotus gabumus, kurie gali jiems padėti pasiekti Dievą geriau suderintomis pastangomis pilnesnės ir turtingesnės asmenybės.

Pasaulis, kuriame Dievas mus patalpino, yra viena iš Dievo kalbų, papildanti Šventojo Rašto

kalbą. Realybė visuma — Sutvėrėjo darbas, nuo kurio jis niekad nenukreipia savo akių ir palaiko jos egzistenciją, liudija apie jo intencijas ir viltis ir mums pasako jo mintis. Kad suprastume tą kalbą, kuria kalba apie Dievą medžiaginis pasaulis, mums yra reikalingas jo žodis, užrašytas ir Šventajame Rašte, ir gyvas Bažnyčios žodis, paaiškinantis anuos žodžius. Tačiau mes klaidingai suprastume dieviškąjį Apreiškimą, jeigu atsisakytume priimti tiesas, įrašytas sutvertoje visatoje, kurias Bažnyčia paėmė savo globon, aiškindama prigimtąją teisę.

Tarnyba Dievui nėra kelias išsisukinėjimams. Priešingai, tai yra gryniausias realizmas. Bažnyčia nė nebando iškelti mus į kažkokį aukštesnį egzistencijos laipsnį, nesiūlo pabėgti nuo mus slegiančių problemų, ko galėtum laukti pavyzdžiui iš poezijos, iš muzikos. Bažnyčia mus pakelia ta prasme, kad parodo, kaip mes turime žiūrėti į aplinkybes, kurios kartais kelia mumyse nerimo, į sunkenybes, kliudančias mūsų pažangą, palaikydama mus, sugebančius suprasti ir apvaldyti mūsų žemiškąsias sąlygas. Lojalumas Dievui skatina mumyse „realybės jausmą". Kad būtume visiškai atviri malonei, mes turime likti ištikimi realybei visokiose jos formose.

Deja, žmonės per dažnai atskiria Dievą nuo realaus pasaulio, užuot jį matę esantį pasaulyje, užuot daiktus ir žmones supratę per jį. Kadangi Dievą mes pastatome šalia pasaulio, vaizduodamiesi jį esant kažkur nepasiekiamai toli, tai

pasaulį pastatome vieton Dievo. Mylėti Dievą, tai reiškia mylėti viską, ką jis mums duoda, naudotis savais talentais ir sugebėjimais, kuriuos jis mums duoda kaip kelius jo meilei. Tikrai, mylėti Dievą tai reiškia jame mylėti visus mūsų brolius. Mylėti juos, kaip krikščionis turi mylėti, mylėti juos ne dėl ko nors šalia jų ar iš prisirišimo prie vieno ar kito. Juos reikia mylėti dėl to, kas yra kilnaus giliai žmogaus esmėje, būtent — mylėti juose Dievą. Todėl artimą mylėti reikia visokiomis priemonėmis, kokios yra mūsų galioje, visomis jėgomis, visokiais mums įmanomais būdais.

Veiksmingai mylėti Dievą tai reiškia atsiliepti į balsą, kurio aidas mus pasiekia iš medžiaginio pasaulio. Priimti laikinus uždavinius taip, kaip krikščioniui reikia juos priimti. Tai reiškia, nepasiduoti jiems dėl juose esančių racijų, o imtis tų uždavinių dėl jų pačių. Krikščioniška dvasia turi mus paveikti gerbti ir mylėti mums patikėtas gyvenimo naštas. Pasaulio kelyje mes sustotume tarnavę Dievui, jeigu mums pavestus darbus atlikinėtume puse širdies, jeigu pasiduotume jausmams, mus traukiantiems atlikti darbus ne pilnu valios atsidavimu mums tenkantiems darbams. Mūsų idealas turi būti darbą atlikti ne iš pareigos be malonumo, o mūsų pareigų darbus atlikti su džiaugsmu.

Jeigu mes nesiektum visą mūsų būtį įdėti į mūsų darbus, tai neišnaudotume visų Dievo duotų mūsų sugebėjimų, daugiau ar mažiau są-

moningai, daugiau ar mažiau tiesioginiai atsisakytume kelių, padedančių geriau pažinti ir mylėti Deivą, kuris tuos kelius pats mumyse sukūrė, jais praturtindamas mūsų asmenybę ir gyvenimą. Tai būtų paneigimas vienybės, kuri telpa idėjoje, kad Dievas sutvėrė kiekvieną mūsų ir visus daiktus taip, kad mes galėtume jam sugrąžinti viską, kas mes esame ir ką jis atidavė į mūsų rankas.

Veidu į veidą be jokių tarpininkų būsime su Dievu danguje. O žemėje veidu į veidą esame tik su jo darbais, jo kūrinija ir vienijami su juo esame tik per daiktus. Klaidingai suprasdami Dievo buvimą su mumis, mes dažnai elgiamės su Dievu taip, tarsi Dievas būtų kokia abstrakcija, ir stengiamės jo siekti per abstrakčias sąvokas, nepanaudodami ir nepaisydami mus supančių visų realybių ir konkrečiausios realybės, kuria esame mes patys. Dėl šios priežasties žmonės dažnai gyvena ištižusiais norais, užuot gyvenę tvirtais pasiryžimais. Mes apgaudinėjame save, manydami, kad norėtume pasiekti to ar kito idealo, labai gerai žinome ką darytume, jeigu būtume mūsų įsivaizduojamose palankiose aplinkybėse, bet ne tose, kuriose Dievo Apvaizda mus patalpino. Mes apgaudinėjame patys save visokiausiais „jeigu", „kad" ir priešindamiesi mums tenkančiai tikrovei, užuot ėmęsi siekti to, ko siekti yra mūsų pareiga. Mes taip esame paskendę mūsų įsivaizduojamuose dalykuose, mūsų svajonėse, apgailestavimuose, kad tam-

pame kurti girdėti Dievo žodį, kalbantį iš nedidelės vertės ir mums atrodančių apgaulingų dabarties momentų. Mes nepažįstame ir nesuprantame Dievo labai konkretaus kvietimo, mums skirto per kiekvienos dienos paprasčiausias aplinkybes ir įvykius. Mes kreipiame permažai dėmesio į konkrečius dalykus, per mažai dėmesio į asmenis tik todėl, kad negyvename Dievo akivaizdoje taip, kaip turėtume gyventi. Mes geriau įžvelgtume mūsų laikų problemas ir į jas aktyviai atsilieptume, jeigu būtume giliai persiėmę tikrove, kad Dievas visiems žmonėms yra ne kokia pašalinė būtis ir kad viskas yra verta mūsų dėmesio, kadangi pirmoje eilėje visu tuo interesuojasi Dievas. Mūsų tikėjimas neturi padaryti mus svetimus pasauliui ir pasaulio svetimu mums, o jaustis su juo ir jame labai arti, kaip esame realiai. Tikėjimas neturi atplėšti mūsų nuo realybės, o joje mus paskandinti, kad joje surastume Dievą, esantį mumyse ir aplink mus.

Viskas, kas yra mumyse, gali būti didesnės meilės priemonė, padedanti mums mylėti pilniau ir labiau, viso mūsų žmogiškumo pilnybe. Tai apima visus mūsų talentus, visas mūsų proto ir širdies jėgas, net ir mūsų silpnybes bei klaidas, kurias mes privalome ne tik pakelti, bet ir panaudoti bei pagal mūsų išgales jas taisyti. Tokiu būdu mes galime mylėti Dievą viskuo, ką jis įdėjo mumyse, meile, sekančia iš mūsų vieningumo su juo ir su jo kūrinija. Dievas nenori netvarkingos,

miglotos mūsų meilės. Jis nori, kad jam atiduotume realios ir konkrečios mūsų būtybės kiekvieną gyslelę. Gal jis nori prisirišimo jausmo ir jautrios, švelnios sielos, apvalytos giedriu tikėjimu ir vilties bei meilės jausmais. O gal jis nori jautraus choleriko prisirišimo, kuris stropiai naudoja ir antgamtines, ir gamtines priemones, kad taptų nuolankios, nužemintos širdies asmeniu.

Viskas, kas yra šalia mūsų, gali būti didesnės meilės priemone. Naudingi ir malonumai, ir atvangos progos, ir priemonės ar progos susitelkti. Reikia panaudoti viską, kas tik gali padėti būti arčiau su Dievu, įskaitant ir pagerinto gyvenimo sąlygas, ir pažangą technikoje, ir bendrai mokslą. Jeigu mes būtume pilniau persiėmę Dievu, tai greičiau suprastume, kaip aplink mus esą daiktai gali geriau padėti ir mums, ir mūsų broliams. Tada daugiau domėtumės įvairiomis mokslo sritimis, technikos pažanga. Visokių daiktų naudojimą žmogus gali daugeliu būdų padaryti naudingesniu. Tais keliais mes galime tapti labiau mūsų laiko ir bendrai pilnesniais žmonėmis.

Mūsų religiniam gyvenimui trūksta jėgos, ir dėl to jis lieka mūsų realus kasdieninio gyvenimo periferijoje — antraeiliu dalyku. Kadangi tikėjimas yra išjungtas iš mūsų įvairios veiklos, tai jis lieka privatus asmeniškas dalykas. Jeigu mūsų krikščioniškumas būtų rūpestingesnis, tai mes lengviau ir giliau įžvelgtume providencialią

prasmę mūsų darbų, mūsų šeimos ir visuomeninio gyvenimo. Mūsų žmogiškas jautrumas būtų turtingesnis, mūsų protas būtų budresnis, mūsų valia būtų tvarkingesnė ir tvirtesnė. Jeigu mes giliau atsidėtume mūsų kaip žmonių vaidmeniui, jeigu rūpestingiau paisytume, ko iš mūsų laukia Dievas pasaulio gyvenime, tai mūsų krikščioniškumas nepatirtų taip dažnai gėdos.

Krikščioniškas gyvenimas tikintiesiems uždeda ir kitokių pareigų šalia religinių. Norint pasaulį pakreipti Dievo link, yra reikalinga ne tik malda, o ir veikla. Kad žmonės gyventų meilėje, reikia kai ko šalia meilės. Antai, yra prekybiniai santykiai, ekonominės sutartys, visuomeninė veikla. Kad būtų sukurta tarp tautų taika, neužtenka taikos tik melsti, ją skelbti, propaguoti Evangelijos dvasią nerealistiniais pamokslais. Reikia, kad pagal Evangeliją būtų rišami susipratimo ir tarpusavės pagarbos dvasioje techniniai ir taktikos klausimai. Norintieji, kad triumfuotų gailestingumas ir meilė, krikščionys turi jausti savo atsakingumą, kad to gailestingumo būtų paisoma visokioje veikloje.

Konkrečiame realybės pasaulyje, kuriame esame Dievo patalpinti jam tarnauti, šalia religinių problemų yra ir kitos ir jos turi reikšmės mūsų gyvenimui tikėjimu. Visas pasaulis yra iš Dievo ne mažiau kaip Apreiškimas. Krikščionis turi gerbti ir šioje visatoje įrašytus Dievo įstatymus lygiai taip, kaip gerbia skelbiamus Dievo Bažnyčioje.

Natūralių vertybių reliatyvi autonomija. Mūsų idealas yra suderinti prigimtį su antgamte krikščioniško gyvenimo vienybėje. Mūsų gyvenime viskas turi praturtinti kelią mūsų priklausymo Dievui: naudojimasis negyvais daiktais, fizinis lavinimasis, mūsų proto ir emocijų praturtinimas, ekonominė, socialinė pažanga. Tačiau, kad ne visada taip yra, tai ir krikščioniui yra leista rūpintis žmogiška pažanga, nors iš to ir nebūtų naudos religiniam gyvenimui?

Tikėjimas leidžia kiekvienam žmogui, taigi ir krikščioniui, atsidėti mokslui. Tai daryti netgi raginte ragina, kadangi tikėjimas sako, kad Dievas davė žmogui protą, kad jis suprastų ir pažintų Dievą ir kad mokslas padės jam tikėti giliau ir išmintingiau. Bet ar tikėjimas leidžia krikščioniui atsidėti mokslui tik dėl mokslo ir pasaulyje moksliniai bendrauti su ateistais, kur mokslas nieko neduos religijai? Pagal krikščionišką doktriną, ar mokslas tik dėl mokslo, tik žmogiškas žinojimas turi kokios nors vertės? Ar techninė, ekonominė pažanga be ryšio su dvasiniu gyvenimu verta dėmesio? Šis jau anksčiau paliestas klausimas nebuvo atsakytas tuo, kas iki šiol pasakyta.

Iki šiol buvo kalbama daugiau apie išvadas, sekančias iš pasaulio sutvėrimo. Reikia prisiminti ir kitas Bažnyčios mintis tais klausimais. Bažnyčia nepritaria pesimizmui tų, kurie paneigia visokią natūralią vertę tokiems veiksmams, kurie nebūtų tiesioginiai nukreipti į bendravimą

su Dievo malone. Bažnyčia nepritaria nuomonei, kad gimtoji nuodėmė taip sugadinusi visokią prigimtį, jog veiksmai, seką iš prigimties, neturėtų jokios vertės. Ką galima pasakyti teologinio apie natūralių vertybių reliatyvią autonomiją?

Pagal moralės dėsnius, kai kurie veiksmai yra savyje blogi. Jie yra klaidingi pačia savo prigimtimi ir todėl objektyviai yra smerktini, nors atskirais atvejais kas nors juos padarytų iš klaidingo supratimo ar net gera intencija. Pavyzdžiui, toks savyje blogas veiksmas yra nekalto žmogaus nužudymas, nors tai būtų padaryta ir gera intencija. Šis skirtumas tarp objektyvaus ir subjektyvaus moralumo tinka ir savyje geram veiksmui. Religinis aktas, kaip pavyzdžiui malda, nukreiptas į Dievą savyje yra geras, o tačiau gali būti atliktas bloga intencija, pavyzdžiui prašant iš Dievo artimui nelaimės. Veiksmas geras savyje padaromas niekšingu subjekto iškrypimu — bloga intencija. Sprendžiant veiksmų vertę, reikia skirti veiksmų objektyvinę moralinę vertę nuo veiksmo autoriaus subjektyvaus nusiteikimo. Reikia pakartotinai pabrėžti, kad vidiniai arba savyje blogo veiksmo vertės nepakeičia — nepadaro geru aplinkybės, kuriose veiksmas įvykdytas, ar veikiančiojo intencija. O savyje geras veiksmas gali būti iškreiptas pagal tai, kaip jis buvo įvykdytas. Net ir tokių dalykų vertė, kurie žmonių bendra nuomone yra indiferentūs, priklausys nuo veikiančiojo nusiteikimo.

Pavyzdžiui, koks nors žaidimas, kuris savaime yra tinkamas žmogui protiniai pailsėti, gali būti blogu, jeigu veikiantis teikia jam klaidingos ar blogos reikšmės — daro bloga, klaidinga intencija. Arba techniniai laimėjimai, darbo geresnis organizavimas savyje žmogui naudingi, gali tapti klaidingi, blogi, jeigu jie panaudojami tik žmogaus pavergimui, išnaudojimui, užuot žmogui palengvinę. Pažanga geras dalykas, bet netenka pažangos prasmės ir vardo, naudojama blogu tikslu. Objektyviai ar abstrakčiai pageidaujama pažanga konkrečiai tampa žalinga.

Viskas, kas patarnauja žmogui papildyti save kaip žmogų, objektyviai imant, tinka žmogui padėti siekti tobulesnės harmonijos su Dievu. Viskas, kas užtikrina žmogui žmoniškesnį gyvenimą, gali padėti praturtinti ir krikščionišką žmogaus gyvenimą. Tikintysis laiko geru viską be rezervų, kas nukreipia į Dievą tikėjimo dvasioje. Jis pripažins autentišką vertę kiekvienam žmogaus laimėjimui, kuris gali žmogui padėti tobuliau krypti link Dievo.

Užtat reikia daryti skirtumą tarp daiktų ar veiksmų tinkamumo padėti žmogui labiau suartėti su Dievu ir tarp daiktų vartojimo ar veiksmų atlikimo būdų: ar šiam tikslui padės ar pakenks tai, kaip daiktas vartojamas ar veiksmas atliekamas. Kas konkrečiai tinka tam tikslui, krikščioniui viskas yra vertinga ir verta jo pastangų. Tai tiesa apie visokius pasaulinius darbus ir jais pasiekiamą pasaulietišką pažangą.

Tie patys dalykai krikščioniui gali būti sėkminga priemonė jo tikslui — suartėti su Dievu, o ateistas ar bet kuris žmogus, tokį tikslą sąmoningai išskiriąs, išskiria ryšį su žmogaus aukščiausiu paskyrimu. Nepaisant tomis priemonėmis besinaudojančių žmonių skirtingų individualinių nuotaikų, visos tos priemonės turi savo vidinę vertę.

Žmogiški veiksmai, turintieji savo objektyvinę vertę, yra dviejų rūšių. Vieni savo prigimtimi gali artinti žmogų prie Dievo. Tai religiniai veiksmai, nors ir jie, jeigu netinkamai atliekami, gali kartais savo tikslo nepasiekti. Kiti veiksmai gali žmogui tik palengvinti suartėti su Dievu. Tai veiksmai grynai pasaulietiškos prigimties. Pagal tai, kokioje dvasioje, kokia intencija jie yra atliekami, jie gali efektyviai padėti žmogui gyventi arčiau su Dievu, arba gali būti šiam tikslui bereikšmiai. Tačiau grynai žmogiškos vertybės, ar jos turėtų įtakos religijai ar ne, gali turėti teigiamos reikšmės krikščionių moralei, kaip priemonė žmogui geriau orientuotis į galutinį tikslą. Taigi krikščioniška doktrina neignoruoja žemiškos-žmogiškos pažangos. Žmogaus gyvenimo sąlygų įvairūs pagerinimai girtini pagal natūralią teisę principe yra girtini ir pagal antgamtinį moralės mokymą. Tokia pažanga neturi tiesioginio ryšio su Dievu, yra nepriklausoma nuo asmens nuotaikų, kuris ta pažanga naudojasi. O tačiau savo objektyvia verte yra visiškai tinkanti tarnauti žmo-

gaus santykiavimui su Dievu. Ar kurie iš tos pažangos dalykų faktiniai pasitarnaus, priklausys nuo tikėjimo to asmens, kuris jais naudosis. Dievas visa tai paliko žmonių galioje mums padėti link jo eiti galimai darnesniu, tobulesniu keliu. Tai yra tiesa kalbant ne tik apie bet kokios pažangos žemišką vertę, o ir kalbant apie jos galutinę paskirtį, į kurią ta pažanga gali būti nukreipta. Visa tai seka iš Tvėrėjo žmogui duotų galių ir todėl visa tai yra verta kiekvieno krikščionio pagarbos.

Kadangi esame krikščionys, turime vertinti visas priemones, kurios natūralaus proto šviesos pagalba gali padėti pagerinti žmogaus gyvenimą. Kadangi esame įtraukti į antgamtinę santvarką, tai turime būti nuoširdžiai lojalūs natūraliom vertybėm. Mokslo laimėjimai ir socialinio gyvenimo pažanga yra vertingi savyje, nepriklausomai nuo to, ką jie gali duoti teigiamo religiniam gyvenimui. Jie patys savyje yra verti krikščionių dėmesio, šalia visokių galimybių tai panaudoti apologetiniams ar apaštalavimo laimėjimams.

Laikais, kai taip svarbu atvesti žmones arčiau Dievo, Bažnyčiai leistina paraginti kai kuriuos kunigus ar vienuolius atsisakyti privilegijos dalyvauti tiesioginėje krikščioniškoje veikloje, o vietoje to pasišvęsti mokslui ar rankų darbui. Taip elgdamiesi, jie pasitarnauja Bažnyčios misijai netiesioginiai kaip ir visi kiti, kurie kokiu nors būdu prisideda pagerinti, pagražinti

žmonių gyvenimą. Tuo jie taip pat parodo, kokią vertę Bažnyčia mato visokiame žmogiškame darbe, tuo pačiu padeda geriau suprasti ir mylėti Dievą.

Bažnyčios ir tikinčiųjų užduotis. Bažnyčia paprastai neprisiima grynai žmogiškos atsakomybės — grynai žmogiškuose dalykuose, išskyrus nepaprastus artimo meilės atvejus. Kitaip ir negali būti. Nors visi žmonių užsimojimai gali ir pagal Dievo norą turėtų prisidėti žmonių dvasinio gyvenimo praturtinimui, tai vis tiek tik griežta prasme dvasiniai darbai yra Bažnyčios misijos dalis ir jos jurisdikcijoje. Kaip dvasiniai dalykai yra išimtinai Bažnyčios dalis, taip pasauliniai uždaviniai yra pasaulinės bendruomenės sritis, kurios nepriklausomybė nuo Bažnyčios yra aiški. Yra atskirų sričių, kurios liečia ir Bažnyčią, ir pasaulinę bendruomenę. Bažnyčia kviečia pasaulinę bendruomenę tokiose srityse bendradarbiauti. Yra darbų, kuriuos padaryti turi pavieniai asmenys ar grupės, o netiesioginiai valstybė. Tuos asmenis ir jų veiklą valstybė privalo respektuoti ir reikiamais būdais drąsinti. Krikščionys turi teisę tokius darbus vykdyti krikščioniškoje atmosferoje ir per religines organizacijas. Bažnyčia iš savo pusės gina tokias tikinčiųjų teises. Bažnyčia drąsina veiklą, kuria jos nariai vykdo palyginamai nepriklausomu būdu ir nuo Bažnyčios, ir nuo valstybės organizacijose, kurios faktiškai yra krikščio-

niškos, nors formaliai ir nebūtų Bažnyčios srities.

Yra daug uždavinių, kuriuos reikia atlikti žmonijos kelyje link Dievo. Bažnyčia turi vykdyti savo darbą, teikdama savo pagalbos ir kitokiomis pastangomis, kurios turi savo vertę. Bažnyčia domisi socialiniais klausimais dėl dviejų priežasčių. Viena — šių klausimų svarba savyje ir individų teisių svarba. Antra, kad socialiniai klausimai turi įtakos ir žmonijos religinei pažangai. Tačiau Bažnyčia nesiima atsakomybės pati šiuos klausimus išspręsti. Tai valstybės ir piliečių teisių ir pareigų sritis. Net ir krikščionių tarpe buvo tokių, kurie siūlė taip apriboti Bažnyčios mokymą šioje srityje, kad net tvirtino iš viso nesant tokio dalyko kaip „Bažnyčios socialinė doktrina".

Aišku, kad tikinčiųjų kaip pasaulinės bendruomenės narių — piliečių uždaviniai siekia daug toliau negu Bažnyčios oficialiai prisiimtieji. Krikščionys privalo prisiimti įvairias laikinas pasaulines pareigas, turinčias ryšio su jų gyvenimo sritimis ir formomis. Kaip visi kiti piliečiai, taip ir krikščionys privalo imti į širdis visas žmogiškas vertybes, Dievo pavestas ne Bažnyčiai, o jų kaip žmonių ir kaip krikščionių sąžinėms. Krikščionys turi tai daryti tik ypatingu būdu — savo tikėjimo šviesoje. Ir krikščionys privalo atsidėti savo pareigoms ir darbams visomis jėgomis ne vien dėl religinių pasėkų, kokių iš savo darbų jie belauktų, o savo gyvenimo neda-

lindami į atskiras apribotas sritis. Pavyzdžiui, krikščionis gydytojas privalo nuoširdžiai rūpintis savo pacientų sveikata su pagarba, kokios reikalauja jo tikėjimas kiekvienam dieviškam darbui. Sveikata yra viena iš priemonių kilti žmogui link Dievo, ir todėl turi savo objektyvią vertę nepriklausomai nuo to, kaip kuris pagydytasis savo sveikatą naudosis. Ar pacientas būtų tikintis ar ne, šventas ar nusidėjėlis, kiekvieno sveikata verta rūpestingumo, kokio reikalauja iš gydytojo pagalba pacientui. Galimas atvejis, kad atgauta sveikata tik prailgins žmogaus nuodėmingą gyvenimą, tačiau tai yra antraeilis klausimas, kuris neliečia gydytojo kaip tokio. Krikščioniškas tikėjimas įpareigoja gydytoją praktikuoti savo specialybę kuo efektingiausiai. Čia nėra pavojaus konfliktui tarp jo krikščioniškos ir profesinės sąžinės. Jo krikščioniškumas ir profesija vienas kitą tik paaiškins. Kad gydytojui kaip gydytojui nerūpės, kaip pacientas naudosis atgauta sveikata, tai šiam klausimui jis nebus indiferentus kaip krikščionis. Gydytojas kaip krikščionis padarys, kas jo galioje, ką gali duoti krikščioniška meilė asmeniui, esančiam fiziniame ir dvasiniame reikale. Panašiai yra ir su kokiu nors stambiu industrialu bei jo darbovietės darbininkais. Jiems visiems rūpės ir tos žemiškos vertybės, kurioms jie atiduoda savo protines ir fizines jėgas, jiems rūpės technika, atiduota į jų rankas, ir džiaugsis, kad savo pastangomis ir darbu gali padėti žmonėms

gyventi patogesniu būdu. O kaip krikščionims jiems rūpės, kad medžiaginė gerovė, kurią stengiasi pakelti, galėtų patarnauti žmonių ir dvasinei pažangai. Taigi ir tikintys, ir netikintys gali darbuotis žmonių gerovės pažangai pilniausioje harmonijoje ir su vienoda energija. Tikinčiam jo tikėjimas teiks gilaus persiėmimo savo žemiškais uždaviniais. Žinodamas, kad žmogaus ir daiktų prigimtis yra Dievo kūrinys ir turi pas Dievą sugrįžti, tikintysis naudos visas progas ir žmogiškai pažangai, ir malonės veikimui.

Sunkumai ir įvairumai, darant praktiškus sprendimus. Krikščionis gali ir privalo gerbti grynai natūralias vertybes, gerbti ir netikinčiųjų geras pastangas ir jose net bendradarbiauti. Tačiau ar neatrodo, kad praktikoje krikščionis privalėtų stengtis tame dalyvauti tiktai ribotai, kiek tai derinasi su Evangelijos mokomu atsižadėjimu? Ar nėra pavojaus, kad krikščionis, savo veikla visur dalyvaudamas, gali pamiršti Dievą ir nuolat galvoti tik apie Dievo kūrinius; gali tikrąjį gyvenimą tikėjimu iškeisti pavyzdžiui tik į labdaros darbus, savo dvasiniame moraliniame pakilime tapti priklausomu daugiau natūralių priemonių negu maldos ar natūralaus pasitikėjimo; gali užmiršti savo priklausomumą kaip tvarinio, savo natūralią menkystę, savas skolas Dievui; gali paskęsti dabartinio gyvenimo reikaluose ir užmiršti ar net prarasti nuoširdų tikėjimą ateinančiu gyvenimu; matydamas vertę laikinosios pažangos, ar jis neužmirš, kad

tai laikina ir ribota vertybė? Atvejai, kad ta pažanga besinaudoją niekad neranda Dievo, ar nesako, kad yra veltui visos tai pažangai pašvęstos pastangos? Tad krikščionis, dalyvaudamas žmonijos pažangos pastangose, ar neturėtų rimtai pagalvoti, kad ir savo darbu, ir pastangomis, užuot kitiems padėjęs, gali jiems tik pakenkti? Ar krikščionio krikščioniškumas nereikalauja, kad ir mąstytų, ir veiktų tik kaip kito pasaulio pilietis? Ar nereiktų kai ką kitaip surikiuoti ir, nepaneigiant natūralių gėrybių objektyvaus garbingumo, sakyti, kad tikintis turėtų dėl vertingų psichologinių motyvų pasisaugoti veiklos, kuri galėtų silpninti jo antgamtinį pajautimą ir jo asmeniniame gyvenime, ir bendravime su kitais žmonėmis, ar vestų antraeilius dalykus pastatyti vieton esminių?

Kad tikintis ir netikintis jungtų savo jėgas bendram darbui, aišku, kad pirmoje eilėje turi sutarti dėl vertybių eilės, kurios juos jungia tam bendram darbui, padedančiam plačiau pasireikšti žmogaus prigimčiai. Bažnyčia remia tik dvasiniai įkvėptą humanizmą. Tokio dvasiniai įkvėpto humanizmo sąvoka talpina savyje ir atsižadėjimo principą. Vienoks ar kitoks atsižadėjimas yra būtinas visokioje mūsų veikloje, jeigu ta veikla pretenduoja būti tikrai humaniška. Net girtiniausi mūsų polinkiai yra sumenkinami, jeigu jie mus veda išskirti visokius kitus motyvus, o pasilikti tik prie pomėgių. Lojalumas savo šeimai ar tėvynei, teisingumui ar kultūrai

tampa išsigimusiu, jeigu tampa netolerantingu, nepalieka vietos kitokių formų pasireiškimui. Net ir motina savo meile negali būti egoistiškai siaura tik savo vaikams, o turi būti pasiruošusi parodyti meilės ir kitiems. Apie tai jau buvo užsiminta, kalbant apie reikalą individo labą palenkti visuomenės labui. Suabsoliutinti bet kokį žemišką gėrį reikštų degraduoti ir tą gėrį, ir save. Tai būtų beatodairiška psichologinė nepusiausvyra ir moralinė degradacija.

Atsižadėjimą reikia praktikuoti visuose dalykuose, kad tarp jų išliktų pusiausvyra. Dalykų reikia siekti, paisant jų objektyvios vertės. Jie nėra visi vienodai vertingi, o mūsų pajėgumas valdyti save yra ribotas. Net mūsų savisauga reikalauja kiekvienam dalykui skirti jam deramą vertę.

Šis natūralus apsimarinimo reikalavimas turi savo pagrindą ir Apreiškime. Ką sako Apreiškimas apie mūsų kaip atpirktų nusidėjėlių sąlygas, daug šviesos duoda mūsų padarytoms išvadoms iš svarstymo, kas mes esame. Bažnyčia pasmerkė vadinamus Illuminatus, skelbusius nevaržomas nuolaidas instinktams. Pasmerkė vadinamus Įkvėptuosius, perdaug pasitikėjusius žmogaus natūraliu gerumu. Šiuos ir daug kitų atmesdama Bažnyčia sekė savo stegėjo — Kristaus mokymu, telpančiu ir jo žodžiuose, ir kryžiaus kelio pavyzdyje, kuriuo jis grįžo pas Tėvą. Antgamtinės santvarkos griežti reika-

lavimai sutinka su tuo, ko žmogus išmoksta stebėdamas konkrečias gyvenimo realybes.

Nors antgamtinė sritis derinasi su natūralia sritim, tai antgamtinės srities reikalavimai siekia daug toliau. Apreiškimas sako, kad pagal antgamtinę tvarką mirtis yra tik kelias pasiekti gyvenimą. Kentėjimai yra pradžia džiaugsmo, ištyrimai paruošia kelią į palaimą. Apreiškimas sako, kad Kalvarijos pralaimėjimas ir visi tie pralaimėjimai, kurie yra šio Kalvarijos pralaimėjimo tąsa, Dievo akyse turi vertę, nepalyginamą su žmogiškomis pastangomis. Tai mus įveda į nematomų realybių pasaulį, kur dabartis nublanksta į visiškai nežymią realybę prieš ateitį, kokia yra pažadėta mūsų vilčiai. Tame nematomam pasaulyje didelės vertybės, kokias žmogus paveldės, padeda mums suprasti, kad žemiški pasisekimai yra tik klaidingai atrodą dalykai. Ši tiesa teikia pasauliui naujas dimensijas, negriaudama to, ką mūsų protas supranta apie pasaulį. Tai nėra priešinga žmogiškai pažangai, tai mus tik kviečia ramiai priimti ir pažangos trūkumus, o kartais tuos trūkumus, palyginus juos su visa realybe, kuria mums parod-yti gali tik apreiškimas, vertinti daugiau negu pažangą.

Kristus kalbėjo apie esminius dalykus, pabrėždamas žmogiškos išminties ribotumą ir mokydamas mus suprasti atsižadėjimo vertę net tokių dalykų, kurių pageidauti mes turime teisę. Jeigu mes gyvename jo šviesoje, tai prisiimame

visokią atsakomybę kaip žmonės. O jeigu esame susirūpinę pirmoje eilėje sekti mūsų proto diktantus, tai rizikuojame pasirodyti perdaug „išmintingais“, kad ką nors suprastume apie tikros meilės galią. Neturintieji tikėjimo, o klausą tik savo proto, yra pavojuje savo racionalizmu išduoti protą. Pavyzdžiui, stengiantis pramatyti ir užtikrinti ateitį, galima patekti į godumo pavojų. Silpno tikėjimo ar visai be tikėjimo žmoguje grynai žmgiškos dorybės lengvai gali pavirsti ydomis, kadangi pirmenybę jie skiria savo ego — sau pačiam.

Vienintelis kelias išsilaisvinti iš savo egocentriškumo ir pasivesti Dievui yra tik spontaniškas ir laisvàs pasiaukojimas. Žmogus negali būti priverstas jėga nei tikėti, nei atsižadėti teisėtų aspiracijų daugiau negu sako sveikas protas. Todėl krikščionis negali reikalauti krikščioniško atsižadėjimo iš tų, kurie netiki, arba kad ir tikinčius savo brolius jėga priversti priimti tokius atsižadėjimus. Tikintysis, galėdamas ir privalėdamas būti Evangelijos apaštalu, neturi teisės paneigti žmonių gyvenimo pagerinimo tik todėl, kad tie, kurie tuo pagerintu gyvenimu naudosis, nepasinaudos siekti Dievo. Tiesa, kad krikščionis negali būti indiferentus tikėjimo pažangai, tačiau jis privalo remti pastangas padaryti pasaulį žmonėms geresne vieta ir žemišku atžvilgiu.

Civilizacija gali išlaikyti savo pusiausvyrą tik su sąlyga, kad kartu su medžiagine pažanga

darys pažangą ir žmogaus širdis. Išsivystytų kenksminga disharmonija, jeigu civilizacija siektų rišti žemiškas problemas tik žemiško švietimo pakėlimu, jeigu susirūpinimas medžiaginiais dalykais vestų į nepaisymą dvasinių dalykų. Pusiausvyros stoka šiose srityse gali pasiekti labai giliai ir turėti visuomenei sunkiai pataisomos didelės žalos. Kad medžiaginė pažanga tikrai būtų žmoniška, ją turi lydėti ir dvasinės įtakos stiprėjimas. Tiesa, kad artimo meilė, labdara niekad neatstos ekonominės ir socialinės atskirų šalių ir visos žmonijos pažangos, tačiau yra daug didesnė blogybė tik materialinė pažanga, o bedvasėje visuomenėje.

Techninė pažanga padeda pilniau išsivystyti ir išsilaisvinti žmogaus aukštesnėms galioms, nors tai pareikalauja protinio darbo aukos. Žmogaus natūralių galių išvystymas gali padėti jam pagilinti ir religinį gyvenimą, nors kartais tai gali apsunkinti religijos praktikavimą. Juo komplikuotesnis balansas tarp skirtingų jėgų, tuo jis tampa jautresnis. Auklėjimas, mokymasis atskleidžia galimybes ir tokiems minčių išklydimams, kokių neturi analfabetas. Sielos auklėjimas didina žmogaus jautrumą dvasinėms kančioms ir padaro jį labiau pažeidžiamu. Kunigo gyvenimas reikalauja didesnio budrumo negu pasauliečio. Kontempliatyvų gyvenimą gyvenančio asmens dvasinis sveikatingumas reikalauja daugiau atsargumo negu asmens atviro veikliam gyvenimui. Tai tinginystės patarimas

priešintis medžiaginei pažangai todėl, kad ta pažanga reikalauja auklėti ir lavinti žmogaus ir aukštesnes galias. Yra taip pat klaida nepritarti žmogaus natūralių talentų ugdymui, kadangi tai pareikalauja naujų pastangų vystyti asmens ir religinį gyvenimą bent iki tokio pat laipsnio, kiek išvystomi talentai. Gali būti atvejų, kad objektyviai, tai yra savyje geras kuris nors civilizacijos elementas, vystomas netinkamai kurios nors vietos ar laiko aplinkybėms, gali būti nepageidaujamas dėl būdo, kuriuo vystomas, gali tapti žalingas religiniam gyvenimui. Priežastis gali būti ta, kad religija, kadangi yra kartu ir dieviška ir žmogiška, tokia kaip ji kurioje šalyje yra ar kaip kuriuo laiku praktikuojama, gali patirti kokios nors neigiamos įtakos. Tokiais atvejais kuris nors krikščionis gali būti pateisintas, kad nesidomi žemiškais rūpesčiais, o savo pastangas daugiau nukreipti siekti tik religinės pažangos, būtinos geresniam panaudojimui ir žemiškų vertybių. Jeigu tokios pastangos kartais atrodytų nevykusiomis ir nesėkmingomis, tai dėl to nebūtų už ką kaltinti krikščionį kaip tokį ar jo tikėjimą humanizmo kliudymu ar bent nepalankumu humanizmui.

Greitai besikeičiančiame pasaulyje reikalaujama daugiau veiklos ir iš Bažnyčios, tačiau taip tampa didesni ir jos laimėjimai. Šių dienų dirbtuvės darbininkas yra daugiau žmogus negu ankstesnių laikų vergas, pagrįstai prileidžiant, kad panašiai didesnė ir sąmoningesnė yra ir jo

meilė, kad jis geriau tinka būti tuo, ko iš žmogaus laukia Dievas. Todėl, darant civilizacijai pažangą, Bažnyčia negali atsisakyti prisiimti ir jautresnių uždavinių, kadangi jos pareiga raginti žmones kaip tokius vystyti pažangą.

Pašaukimų įvairumai. Yra analogijos tarp religijos reikalavimų ir pasaulio pažangos ir žmogaus dvasinės pažangos pasaulyje, darančiame pažangą. Ir viena, ir antra sritis yra to paties žmogaus. Abiem atvejais žmogus yra šaukiamas daugiau pasišvęsti moralinių vertybių pirmavimui negu tik medžiaginei pažangai. Kad civilizacija laikytųsi deramam lygyje, visuomenei yra reikalingi asmens, kurie būtų specialiai pasišventę dvasiniam gyvenimui. Jeigu kylančioje civilizacijoje krikščionybė nori klestėti, ji privalo turėti žmonių, kurie būtų evangelinio tobulumo pavyzdžiai. Negalima kaltinti Bažnyčios už tai, kad ji drąsina vyrus ir moteris praktikuoti pasaulio aukštesnio laipsnio atsižadėjimą, atsisakyti lengvo gyvenimo, neapsisvaiginti begaudant technikos pažangą, paliekant antroje vietoje net meną, bendrai žemišką kultūrą. Tarp kitų dalykų, iš tokių žmonių yra ta nauda, kad jie žemėje liudija Dievą.

Vienuolis nėra indiferentus pasauliui, klauzūron jis užsidaro ne iš paniekos savo broliams. Jis žino, kad Dievas yra vertas jo visos būties, visiško lojalumo ir atsisakymo visko kito. Jis taip pat žino, kad Dievo ieškojimas suteikia prasmės viskam kitam, kad krikščioniškas gyve-

nimas, pilnas kasdieninių pareigų, yra gyvenimas, pilnas prasmės pas Dievą ir gausus nuopelnais.

Bažnyčia nuolat primena savo nariams evangelinius patarimus ir moko, kad religinis luomas vidiniai yra pranašesnis už pasaulietišką gyvenimą. Bažnyčia tačiau aiškiai sako, kad žmonijai yra būtini ir visi kiti luomai. Tai žino taip pat ir tas mistikas, kuris parašė gražiausius puslapius apie sutvertųjų daiktų niekinumą ir apie būtinumą radikalaus savęs atsižadėjimo, siekiant tobulumo. Evangelija, Bažnyčia ir šventieji visi sutaria, reikalaudami iš žmogaus visokiose gyvenimo sąlygose neniekinti nieko, kas yra Dievo sutverta, bet ir netapti vergu kokiu nors prisirišimu, kuris galėtų būti tik instinktyvus polinkis siekti malonumų.

Vienintelė krikščionims griežtai draudžiama prisirišimo forma yra prisirišimas prie savęs — egoizmas. Meilė juo kilnesnė, tuo galingesnė. Žmogų pakelianti meilė nemonopolizuoja sielos kam nors vienam, o jai suteikia galią skirti savo meilę daug kam. Taip yra, kai žmogus myli Dievą. Ši meilė nepadaro širdies verge, o ją išlaisvina. Žmogaus artimumo su Dievu savijauta nesunaikina ir neužstelbia kitų širdies polinkių, o juos tik pakelia, sukilnina. Krikščionių bendruomenės nariai visi privalo turėti bendrą vieną dalyką — ar jie būtų darbininkai, ar sėkmingi verslininkai, veikėjai, ar mokslo žmonės, būrio vaikų motina, ar Dievui pasišventusi mergelė —

tai būti laisvais nuo egoizmo. Krikščioniškas gyvenimas pasaulyje yra įsipareigojimų ir savęs užmiršimo gyvenimas. Kiekvienas turi mokėti skirti deramą vietą ir medžiaginėms, ir dvasinėms gėrybėms, kiekvienas pagal savo sąlygas ir pagal laisvę, reikalingą sielos reikalams. Kurio nors luomo pasisekimas ir ypatingas nusiteikimas tame luome nėra tik pusiausvyroje tarp nuolaidų egoizmui ir tarp atsižadėjimo praktikų, o pastangose, kad gyvenimas būtų kiek įmanoma didesnė meilė ir kuo mažiausia egoizmo.

Kiekvienas gyvenimas yra reikalingas ir darbo, ir poilsio. Poilsis nėra nuolaidžiavimas ištižimui, o priemonė sėkmingai dirbti. Įtemptų pastangų valandos turi būti balansuotos su atvangos momentais. Malonumai nesiektini mūsų jausmingumo patenkinimui, o kaip pagalba išlaikyti pusiausvyrą ir pajėgumą atsižadėti savęs. Giliau įžvelgus, krikščioniui siekti malonumo reiškia atsigaivinti ryžtingumo pastangose. Tie patys kriteriumai galioja ir renkantis gyvenimo kelią, ir gyvenime visokią veiklą. Tie pasirinkimai turi būti vadovaujami intencijos kiek įmanoma tobuliau tarnauti Dievui pagal sugebėjimus, kokių kuriam Dievui davė, pagal aplinkybes, kokiose kurį patalpino: niekad savanaudiškai suktai — neskaičiuojant ir nematuojant, kokią dalį atiduoti Dievui ir kokią savo instinktams. Tik šia prasme galima sakyti, kad krikščionis laikiniems dalykams pasišvęs tiek, kiek jam leidžia krikščioniškas supratimas. Tai

nereiškia, kad krikščionis negalėtų turėti ir kitokių interesų, o vien tik religinius.

Ir Evangelija, ir Bažnyčia yra labai realistiškos. Jos abi duoda tuos pačius įsakymus visiems, bet reikalauja juos taikyti skirtingais būdais pagal kiekvieno sąlygas. Aukos dvasios reikalaujama ir iš turtuolių, ir iš vienuolių. Tačiau asmeninis pajėgumas, patirtis, skirtingas tinkamumas ir pareigos yra skirtingi, kiekvienas tai prisitaikys savo keliui, išlaikydamas savo sprendimų laisvę. Nė vienas negali praktikuoti tik bendrai atsižadėjimo, o kiekvienas pasirenka jo gyvenimo sąlygoms tinkantį būdą.

Tiesa, kad religinis luomas yra savyje tobulesnis už gyvenimą pasaulyje. O tačiau sąmoningas pasirinkimas gyvenimo pasaulyje Bažnyčios požiūriu nereiškia rezignacijos ar kapituliavimo silpnybėms ar aplinkybėms, o gali būti drąsus Dievo pasirinkimas tokiose konkrečiose aplinkybėse, kurios reikš Dievo valią. Vyskupo pašaukimas yra daugiau savyje ir turi būti tobulesnis negu kunigo, o tačiau niekas negali priekaištauti kunigui, nesiekiančiam vyskupystės. Bažnyčia nešaukia visus kunigus tapti vyskupais, nė visus pasauliečius tapti vienuoliais. Bažnyčia reikalauja kiekvieną būti tuo ir tokiu, kuo ir kokiu Dievas nori, kad jis būtų.

Iš visų krikščionių denominacijų Katalikų Bažnyčia reikalauja daugiausia negu kuri kita.

Vienuolynų bendruomenėse ji oficialiai ir su didžiausiu atsidėjimu ir griežtumu organizuoja gyvenimą pagal evangelinius patarimus. Tik Katalikų Bažnyčia reikalauja kunigų celibato. O tuo pačiu metu ji yra priimtiniausia religija visokiais gyvenimo aspektais. Jeigu ji priimtų tik tikinčiuosius, pasiryžusius atsisakyti pasaulinio gyvenimo, ji netektų daugelio dabar turimų kelių suprasti Kristaus mokslui, skirtam įvairiems gyvenimo keliams. Rankų darbininkas turi natūralesnį ir gilesnį supratimą kai kurių krikščioniškų tiesų negu intelektualas. Kai kuriuos Evangelijos aspektus konkrečiau ir tiksliau supranta šeimų tėvai ar profesionalai negu vienuoliai. Ir pasaulyje gyvenant, yra kelių rūpintis Dievo reikalais. Apaštaliniame veikime, ypatingai gelbstinti individams jų dvasiniuose reikaluose, pavyzdžiui, norintiems tapti katalikais kitatikiams, Bažnyčia neskiria ir neįsako visiems to paties uždavinio. Bažnyčia reikalauja kiekvienam būti tuo ir ten, kur Dievas nori, ir tokiu būdu, kokio iš kurio nori Dievas.

Joks krikščionis negali laisvai apsiriboti tik būtinai privalomais dalykais, įsakmiai ir iš principo atsisakydamas siekti didesnio tobulumo. O tačiau kokiu nors konkrečiu atveju reikia taip pasielgti, kaip reikia tuo atveju, o ne svajoti apie negalimą tobulumo atvejį. Kiekvienas turi nuoširdžiai persiimti jam skirtu vaidmeniu, nepamiršdamas bendro ryšio su krikščionišku gyvenimu ir kartu neprarasdamas

drąsos ir nuotaikos dėl ribotumo sekančio iš jam pavesto uždavinio.

Kiekvienas krikščionis turi suprasti savo kelią ir praktikuoti jam sėkmingiausią atsižadėjimą savęs, kokio reikalauja jam skirtas pašaukimas. Savo gyvenime jis turi sugebėti skirti, kas yra jam būtina ir ką galima laisvai pasirinkti. Sprendimą jis turi daryti garbingai, drąsiai, nuoširdžiai ir jo laikytis. Tai yra įmanoma tik Evangelijos šviesoje ir su malonės pagalba.

Krikščionis tesės tik tada, jeigu jam padės Bažnyčia. Bažnyčia privalo visiems priminti, pagal kiekvieno aplinkybes, jų laikinų uždavinių vietą ir vertę, jų galutinį tikslą, kurio pagrindas yra antgamtiniame gyvenime. Pasitaikius progai, Bažnyčia privalo kiekvienam priminti ir kliūtis, kylančias pasaulyje iš nuodėmės, ir reikalą bei būdus iš nuodėmės išsilaisvinti savęs atsižadėjimo keliu. Kai Bažnyčia mato, kad Dievo malonės darbas trukdomas klaidingu dvasingumu, ji gins tai, kas teisingai priklauso pasauliui ir natūralioms dorybėms. Bažnyčia, paraginta pasaulinėje visuomenėje esančio skurdo ir vargo, ne tik primins, o tvirtai reikalaus visuomenės veiklos tai pašalinti ar bent pagal išgales tai sumažinti. Kai materializmas niekina pasiaukojimo ir atsižadėjimo gyvenimą, Bažnyčia krikščionims primins nuodėmės realumą ir Atpirkimą per kryžių.

Šie visi prisiminimai yra būtini, ir visais

laikais būna sunkumų ištikimai sekti Bažnyčios skelbiamas tiesas. Mes esame nuolatiniame pavojuje pamiršti mus saistančius krikščioniškas pareigas laikinų dalykų atžvilgiu, o pabrėžti tik pareigą gyventi tikėjimu. Esame taip pat linkę pamiršti, kad laikinųjų problemų rišimas savyje yra už religijos srities ribų. Nors socialinė pažanga padeda ir krikščionims, tai tie, kurie iš Bažnyčios atsitraukė, grįžta į ją atgal, tik jeigu domisi ne vien socialinėmis problemomis, o pirm visko krikščionišku ir atsižadėjimo dvasia, kokios reikalauja Bažnyčia.

Žvilgsnis į praeitį. Buvo kalba apie tai, kad Kristus ir jo Bažnyčia smerkia savęs ieškojimą — visokį egoizmą, kad ragina budėti prieš bet kokius prisirišimus, kurie krikščionį paralyžuoja, nors atrodytų duodančiais laisvės iliuzijų. Evangelija pabrėžia ir darbo reikalą, bet labiau pabrėžia neturto dvasią, kaip pabrėžia išmintį ir kitas žmogiško žinojimo praktiškas dorybes. Evangelija giria neturtą ir kentėjimus. Tačiau, kalbėdama apie ligonius, ji neduoda nieko kito, tik moko, kaip iš kentėjimų patirti dvasinės naudos. Kristus davė duonos jį sekusioms minioms, vestuvėse šeimininkams ir svečiams davė vandenį perkeistą į vyną, kurio ten buvo pritrūkę. Mums pavyzdžiu duoda gailestingą samarietį, kuriam rūpi nelaimingo artimo ne tik dvasinis gėris, o panaudoja visas jam įmanomas priemones padėti jo kūno negalėse. Tame palyginime Kristus nesakė, kad būtų buvę geriau

sužeistąjį pamokyti, kaip panaudoti žaizdas ir skausmus dvasiniam apsivalymui. Priešingai, jis labai pagyrė samarietį už paaukotą laiką ir jam įmanomas priemones palengvinti artimui jo laikinoje būklėje.

Pirmieji Kristaus mokiniai sekė jo pavyzdžiais. Šv. Petras, pirma atsiprašęs, kad neturi pinigų išmaldai, paralitikui grąžino sveikatą. Šv. Paulius uoliai pasistengė surinkti medžiaginės pagalbos vargstantiems krikščionims Jeruzalėje.

Kai nauja Kristaus religija pasklido toli ir plačiai, buvo daug ginčų, kaip žiūrėti į graikų ir romėnų to laiko kultūrą ir moralę. Kai kurie to meto rašytojai skelbė, kad krikščionims nedera ta kultūra domėtis. Laimėjo „humanistų" nuomonė. Tertulionas gyrė krikščionis, kad jie nepaskęsta pasaulyje, tai praktikoje jo laikais krikščionys vykdė gyvenime aktyvų vaidmenį visose ano laiko gyvenimo srityse. Bažnyčia niekad nesiliovė organizavusi ir skleidusi medžiaginės pagalbos veiklos. Viduramžiais ji nesitenkino tik išmaldas dalinti, o siekė toliau, organizuodama agrikultūros pažangos priemones, ir ėmėsi daugelio kitų darbų žmonių medžiaginės gerovės tikslais. Ji visada globojo meną ir dalyvavo visose intelektualinės veiklos srityse. Ir mūsų laikais, užuot išnaudojusi asmenų ir kitokius rezervus tiesioginio apaštalavimo darbui, ji ir toliau vis skatina ir remia kultūrinius ir mokslinius tyrimus, šioms sritims skirdama ir kunigus, ir vienuolius. Nors Baž-

nyčia ne visais laikais yra rodžiusi vienodo susidomėjimo žmonių žemiškomis problemomis, nors dabartinį jos susirūpinimą didžiosiomis socialinėmis problemomis sukėlė didelėje dalyje religinė krizė, kylanti iš vadinamų visuomenės klasių skirtumų, vedančių į kruvinus konfliktus, vis tiek tai parodo, kad Bažnyčia nesiriboja tik dvasiniais žmonių reikalais.

Savo istorijos eigoje Bažnyčia tuo pačiu metu skatino ir statė pavyzdžiais šventuosius, kurie skelbė ir iki heroiško laipsnio praktikavo atsitraukimą nuo pasaulio, panieką kūnui ir net indiferentiškumą kultūrai. Ar čia nėra Bažnyčios nenuoseklumas?

Galima prileisti, kad visais laikais Bažnyčia turėjo ir savo silpnybių. Joks katalikiškiausias istorikas negalėtų to paneigti. Bažnyčios nariai yra ne angelai ar vien tik nekalti šventieji. Tačiau Bažnyčia parodė praeityje ir rodo tiek būdų suprasti ir praktikuoti Evangelijos idealus, kad žino, jog dieviškas mokymas begaliniai viršija tai, ką gali apimti kuri nors istorinė epocha, žmonės ar sistemos. Ji žino, kad ji niekad nesiliaus ieškoti ir atrasti jai patikėtų turtų naujų gabalėlių, niekad nesiliaus tobulinusi savo supratimo įvairių naujų galimybių. Niekad nebuvo ir nebus vieno galutino nekintančio krikščionybės tipo, kurį ateities amžiai turėtų tik pasisavinti — nukopijuoti ir tik jo laikytis. Krikščionybė yra perdaug turtinga, kad ji galėtų išsisemti kurioje nors epochoje. Krikščionybė

gyvena laike, ir kiekvienu istorijos tarpu ji atranda ir įgyvendina atskiras Dievo planų dalis, daugiau ar mažiau tobulai, pagal laikų idėjinį turtingumą ir jų trūkumus. Kai kalbame apie krikščionybę, tai kalbame apie žmones. Kaip visko, taip ir krikščionybės vis pilnesnis supratimas ir taikymas gyvenime sustotų tik tada, jeigu nedarytų pažangos žmogaus protas ir sustotų vietoje jo veikimas.

Išvados. Amžiams slenkant, vis pilniau ir tiksliau pasireiškia Bažnyčios mokymo vertė ir teisingumas. Sau neprieštaraudama, ji pabrėžia tiesas, kurias žinoti žmonijai dabar reikia labiau negu reikėjo anksčiau. Tikėjimo lobiai buvo aiškinimo objektas hierarchijos, teologų, šventųjų ir eilinių krikščionių, kurie mokė religijos kitus, kad patys ją suprato ja gyvendami. Neklaidingumas mokyme turi savo ribas. Jo objektu yra tik kai kurios tiesos. Jos aiškinamos ne klaidingu mokymu, o krikščionišku mąstymu ir gyvenimu jos integruojamos į pasaulio pažiūras, aiškinant įvairių epochų problemas. Šis krikščioniškas paveldėjimas apima skirtingas pažiūras, kaip pavyzdžiui šv. Augustino ar šv. Tomo Akviniečio, ir skirtingą Bažnyčios organizacijos formą, kuri dabar nėra tokia pat, kokia buvo prieš eilę šimtmečių ir ateityje gali būti vėl kitokia.

Klausimai, kuriuos svarstome, siekia toli už ribų, nubrėžtų Bažnyčios neklaidingu mokymu, ir tie klausimai ne visi būtų priimtini Bažnyčios aprobuotiems atskirų laikų krikščionims moky-

tojams. Pavyzdžiui, šv. Augustinas gal būtų nepritaręs nuomonei, kad krikščionims galima domėtis mokslu dėl paties mokslo — be tiesioginio religinio tikslo, ar kad valstybė yra visiškai nepriklausoma savo srityje. Šv. Augustinas buvo jo laiko krikščionis ir atspindėjo savo laiko kultūros ir mentaliteto būklę. Po jo krikščionių bendruomenė gyveno ir mąstė toliau. Aptardama ir aiškindama savo tikėjimą, ji nuėjo tolimą kelią. Šv. Tomas Akvinietis daugiau įžvelgė į grynai moralinės veiklos sritį ir vertę ir tai veiklai priklausančią reliatyvią autonomiją. Kultūros evoliucija ir santykiai tarp Bažnyčios ir valstybės įkvėpė jo mokinius tęsti jo mintis toliau. Jeigu, bendrai paėmus, kai kurios šiandieninės pozicijos nėra tokios, kurios buvo senovėje ar viduramžiais, tai nėra už ką kaltinti krikščionių minčių, kad jos vystėsi, o nesustingo vietoje. Toks kaltinimas būtų istorinės nuovokos jausmo stoka. Taip pat nėra už ką kaltinti šv. Augustiną, ar viduramžių mokytojus, kad jie nepažino mūsų laiko problemų, nes jų laikais kai kurių iš jų visai nebuvo, į kitas žiūrėta kitaip negu šiandien.

Mūsų laikais Bažnyčios pateikiama doktrina palieka vietos labai skirtingoms nuomonėms krikščionybės praktiškai orientacijai ateities laikams. Kas nors galėtų reikalauti viską aiškinti, pirmenybę skiriant Dievui, jo atpirktiems nusidėjėliams, atsižadėjimui pasaulio. Kiti gal norėtų pabrėžti krikščionių pareigą atsidėti sprendimui

savo laiko problemų, sekant evangelinius principus ir natūralią teisę atitinkančius kelius. Abiejose šiose kryptyse yra šis tas gero bendro, yra ir skirtingo. Būdami mūsų laiko krikščionys, mes privalome mąstyti, veikti, melstis taip, kad su nepajudinama pagarbia ištikimybe tikėjimo turiniui, su sūnišku lojalumu mūsų laiko Bažnyčios direktyvoms, su pagarbia meile visam dvasiniam jos paveldėjimui ir su budriu dėmesiu mūsų laiko problemoms sugebėtume suprasti ir priimti malonės apšvietimus bei įkvėpimus ir krikščionybės istorijon įrašytume tokį puslapį, kokio Dievas laukia iš mūsų **dabar.** Tas puslapis talpins tas pačias dogmas, tą patį dorovės mokslą, dvasinius apaštališkus idealus, kaip ir ankstesni tos istorijos puslapiai, bet jis bus pritaikytas ir praktiškai vykdomas anksčiau nežinotais būdais, nes Dievas Bažnyčiai anksčiau niekad nedavė to paties šimtmečio, kuriame mes gyvename. Dievas reikalauja ir mūsų laiko žmones, kaip reikalavo ir mūsų protėvius, nuolat naujinti harmoniją tarp amžinųjų principų ir besikeičiančio pasaulio. Šios harmonijos siekimas nėra oportunizmas, o yra klusnumas amžiniems principams.

VI
GYVENIMAS IR MIRTIS KRISTUJE

Gyventi kaip prisikėlę žmonės. Krikščionys, vienydamiesi su Kristum mišių aukoje, esame dalyviai Velykinės paslapties. Mūsų krikščioniškieji susitikimai mums padeda pastoviau numirti patiems sau ir tapti Jėzaus Kristaus gyvenimo dalininkais.

Kaip prisikėlusio Kristaus nariai krikščionys turi gyventi prisikėlusiųjų, tai yra antgamtiniu gyvenimu. Jie privalo veikti, tačiau ne vien pagal prigimtį. Jie privalo siekti ne savo valios, o Dievo valios, kas padeda žmogui numirti savo menkavertiškoms užgaidoms ir klaidoms, o gyventi logiškai ir prasmingai. Gyvendami krikščionys turime siekti, kad mumyse vyktų Dievo valia, užuot rinkęsi gyvenime tik savus siekimus ir užuot gyręsi galį jų pasiekti vien savo jėgomis. Krikščioniui reikia tikrai norėti Dievo valios. Gyventi Kristuje ir norėti, kad jis tikrai gyventų mumyse, tai reiškia siekti aktyvaus pasyvumo. Tai reiškia leisti Dievui

veikti mumyse pagal jo valią, o mums būti tai valiai klusniais ir visiškai atsidavusiais jo tarnybai. Tačiau tai nereiškia būti inertiniais-neveikliais. Praktikuoti „šventą indiferentiškumą" nereiškia būti indiferentu. Tai tik reiškia nusikratyti žmogiško susirūpinimo ir vengti kvietizmo, tai reiškia stengtis gyventi dangišku gyvenimu, bet su sveika baime, kad nenupultume į „angelizmą" — į iliuziją, kad neva esame jau pilnai tobuli. Krikščionys turi būti kartu ir idealistai, ir realistai, kartu mistikai ir pragmatikai, kartu maldos ir veiklos žmonės. Reikia pasitikėti antgamtinėmis priemonėmis ir kartu uoliai naudoti visas žemiškas priemones, reikia gyventi maldos dvasioje ir kartu apsižiūrėti, kad malda netaptų pretekstu išsisukinėti nuo darbo. Mes turime siekti Dievo, bet kartu domėtis ir žmonėmis, dirbti iš Dievo meilės, bet kartu ir su malonumu, kad galime dirbti, su meile darbui. Krikščionys turi būti mirę ir tačiau gyventi, įsipareigoję ir tačiau laisvi, viskuo domėdamiesi ir viską imdami širdin, o tačiau prie nieko neprisirišdami. Žmogus stokotų krikščioniško autentiškumo, jeigu tuo pačiu kartu jis nepaisytų ir viršgamtiškumo, ir prozaiškos realybės reikalavimų. Taip reikia skelbti savo laiko krikščionybę ir taip gyventi, jeigu norime tapti skelbėjais tokio pamaldumo ir rūpestingumo moralės, kuris vestų į krikščionišką atsivertimą.

Bet ar tokia programa nėra tik miražas ir beprasmių skambių žodžių grandinėlė? Kaip skir-

tingai atrodo tas pat gyvenimas, vaizduojamasis abstrakčiai ir praktikuojamas realybėje, pažvelkime į vieno mūsų laiko žinomo asmens išgyvenimus, iš kurių yra daug ko pasimokyti kiekvienam besiryžtančiam nuosekliai pilnesniam krikščioniškam gyvenimui.

Tėvo Leonce de Grandmaison, S.J., kova su savim už save. (Tėvas Leonce de Grandmaison yra vienas iš ryškiųjų mūsų laiko Jėzaus Draugijos kunigų, gyvenęs 1868—1927 metais, dvasinis rašytojas, pedagogas, visuomenininkas. Kas čia seks iš jo gyvenimo, yra panašu daugelio asmenų išgyvenimams, kurie ryžtasi religiniam luomui. Tas jų ryžtas pradžioje atrodo daug dramatiškesnis, negu vėliau realiame gyvenime.)

Tėvo Leonce de Grandmaison atsidavimo Dievui malda. Kad šią jo maldą čia minėsime ir panagrinėsime, motyvai yra tie, kad kiekvieno krikščionio gyvenime atsidavimo Dievui problema yra labai panaši.

Vienų savo rekolekcijų užrašuose (lapkričio 1 d.) jis rašo: „Atskirame lapelyje čia prijungiu savęs pasiaukojimą Dievui, padarytą šio mąstymo metu. Jaučiuosi tarsi vynuogė spaustuve. Nuo tada, kai prieš 15 metų, bevaikščiodamas Mans laukuose, pasiryžau stoti į Jėzaus Draugiją, jokia malda man nekainavo tiek kaip ši. Šio mano pasiaukojimo kiekvienas žodis, kuriuos ištarti buvau verčiamas mane užvaldžiusius vidinės jėgos, kurį padariau su karteliu, tačiau

nesuardžiusiu mano ramybės, tiesiog plėšė mano širdį. Atrodė, kad, kiekvieną žodį tariant, mane degino karšta geležis, apvalė mano skonį nuo žemiškų prisirišimų liekanų. Aiškiai mačiau, kad aš pats vienas nesu pajėgus tokiai aukai ir nejaučiau meilės tam, kuris man tai diktavo... Viskas, ką aš galėjau, tai pasiduoti, tarti AMEN, užmerkti akis ir atsiduoti — ne kaip švelniai mylimas vaikas, o kaip tarnas, atgailautojas, tarsi jausdamas kirčius ant nuogos nugaros, palaikomos malonės jėgos, o tačiau nejausdamas jos veikimo, veikdamas grynai tik iš tikėjimo, prieš visokius žmogiškus išskaičiavimus. Tuo įspūdžiu gyvenau visą vakarą — nuolankus, bet širdyje kraujuojąs.

Sekančią dieną, lapkričio 2, sugrįžau į savo kambarį penktą valandą mąstymui, tvirtai pasiryžęs nieko neatsisakyti, ko Dievas reikalautų, o paaukoti jam viską be išimties, ir prisiminiau Generalinio Vyresniojo De Senis žodžius: „Išvykdamas karo tarnybai, aš pats save pasmerkiau mirčiai. Jeigu Dievas norės kitaip, tai mane išsaugos“... Ir aš pramačiau, kad teks pergyventi žiaurią vidaus kovą. Vakar ištarti mano pasiaukojimo žodžiai iš mano pusės buvo be jokio antgamtinio ar natūralaus patraukimo, o priešingai — su didele baime, nes supratau, kad natūraliai kalbant, tai buvo fantastiška ir nelogiška. Štai to mano pasiaukojimo turinys: „Mano Dieve, priimu iš tavo rankų šį tobulumo gyvenimą — visiško savęs atsižadėjimo, kraš-

tutinio tyrumo, kurį velnias rodo man kaip mirtį, kuris tikra prasme ir yra mirtis. Taigi, aš prisiimu gyventi toliau tik Tau, gyvendamas tyrą gyvenimą, atsižadėdamas (kiek tai liečia mane) natūralių malonumų, bet kokio prisirišimo, proto ir draugysčių įtakos, aš prisiimu visišką ar dalinę auką, kada ir kaip Tu parinksi, visokio mano sugebėjimo, talento rašymui, filosofijai, teologijai, istorijai, mokymui ir dvasiniam vadovavimui. Prisiimu taip pat visokią auką mano dabartinių ir būsimų draugysčių, visokio skonio menui ar intelektualiniams dalykams. Kitais žodžiais (jeigu tai bus Tavo malonumui), prisiimu gyventi su vidutiniais žmonėmis ir toli nuo tų, kurie yra man brangūs, apsuptas paprastų ir atstumiančių dalykų, turėdamas tik menkos įtakos į daugelį vulgarių asmenų ir dažnai būti keičiamas vis kitai vietai, kitoms pareigoms. Toliau, sutinku nesiekti poilsio ir jokio malonumo žemiškuose dalykuose, džiaugsmo sutvertame grožyje ir matyti mano gyvenimą padengtą tais pelenais, kurie užgesina visokį žmogišką pasitenkinimą. Todėl sutinku atsižadėti savo gimtos šeimos, malonumo būti arti su jais mintimi ir širdimi, sutinku atsižadėti savo draugų iki to, kad ir artimiausiam iš jų būčiau toks tarsi daugiau neegzistuočiau žemėje ir visuose dalykuose taip elgtis, kas liečia mano jausmus, tarsi jie man daugiau neegzistuotų. Taip aš pasižadu tarnauti Tau tobulu intencijos tyrimu tarp bandymų, nepasisekimų, senatvėje ar ligoje, be

jokios žemiškos pagalbos, išskyrus mano vyresniuosius, atlikdamas menkiausius uždavinius, užmirštas ir apleistas net tų, kurie mane vertino ar buvo mano draugai. Ir tai visa prisiimu, kad galėčiau Tau tarnauti tyra intencija ir didesnei Tavo garbei, ne todėl, kad aš būčiau beširdis, o kad tikiu ir žinau, jog Tu gali atlyginti ir sugrąžinti šimteriopai tiems, kuriuos mylėti yra mano pareiga ir kuriuos myliu, kuriems tačiau aš pats mažai ką padarysiu.

Priimu gyvenimą be paguodos ir be Tavo ypatingos malonės aplankymų, o taip kaip darau šį vakarą, verčiamas ir spaudžiamas, verčiamas ne meilės traukimo, o tik iš grynos pareigos ir tik iš noro pildyti Tavo valią. Prisiimu būti Tavo traktuojamas ne kaip sūnus, o kaip tarnas, ne kaip draugas, o kaip atgailojantis nusidėjėlis, pasiruošęs būti plakamas. Laikau atsukęs savo nugarą kirčiams, kaip skaudūs man jie bebūtų. His ure, his seca... in flagella paratus sum... (Mane degink, mane plaki... esu smūgiams pasiruošęs...)

Aš prisiimu šį aukos gyvenimą, nors man tai atrodytų neįmanoma, visiškai virš mano jėgų, virš ir beveik priešinga prigimčiai. Priimu tai grynu, tyru tikėjimu, pasitikėdamas, kad, ko reikalausi, duosi ir jėgų, atitinkančių Tavo reikalavimus, ir ne paguodų, o drąsos ištverti iki galo. Noriu būti laimingas tokiame gyvenime, laikydamas jį viršijančiu mano nuopelnus. Ir taip aš visiškai atsiduodu Tau, mano Dieve ir Viešpatie

Jėzau, per Tavo Motinos rankas, prašydamas Tavo meilės, Tavo malonės ir ne kitokio atlyginimo, o Tavęs paties". (Iš Père Leonce de Grandmaison, par J. Lebreton, S.J., Paris 1932, psl. 126—128).

Ką Tėvas Leonce de Gradmaison veikė betarpiai po tų jų rekolekcijų ir po tokio padaryto pasiaukojimo? O gi jis vėl, kaip iki tol, pasišventė literatūrai, filosofijai, teologijai, istorijai, mokymui, dvasiniam vadovavimui. Jis nenutraukė ryšių su savo šeima, su draugais, jis neprarado ir nepalaidojo savo intelektualinio ir meniško skonio, džiaugdamasis prisiimdavo paguodas. Ar tai reikštų, kad tas jo padarytas pasiaukojimas buvo tušti žodžiai, kuriems jis būtų buvęs neištikimas? Priešingai, jo gyvenimas išlaikė negintčytinai gražų antgamtinį vieningumą. Norint tuo įsitikinti, užtenka paskaityti jo biografiją ir dvasinio turinio jo raštus. O dar ryškesnis atsakymas yra dvi palygintos jo fotografijos, telpančios minėtoje T. J. Lebreton parašytoje jo biografijoje. Viena iš jų — jauno jėzuito, ryžtingu veidu, sakančiu, kad pažįstąs skonį, ir antroji — ramus veidas subrendusio vienuolio, atsižadėjusio savęs ir atsidavusio Dievui. Kokia tad anos T. Leonce de Grandmaison maldos prasmė?

Klusnumas dvasiai. Pirmiausia verta pastebėti, kad čia pakartotas T. Leonce de Grandmaison pasiryžimas buvo ne tik ir gal ne tiek „rekolekcijų pasiryžimas", padarytas kokio nors stoiško ypatingo momento nuotaikoje. Tai

buvo malda: sielos pokalbis su Dievu ir tos sielos nuotaika Dievo akivaizdoje buvo tikrai tai, kas vadinama „aktyviu pasyvumu“. Pasvarstykime kai kuriuos žodžius atskirai.

„Verčiamas ir spaudžiamas, verčiamas, ne meilės traukiamas, o iš grynos pareigos ir tik iš noro pildyti Tavo valią. Viskas, ką aš galėjau padaryti, tai pasiduoti, tarti AMEN, užmerkti akis ir atsiduoti... veikdamas tik iš gryno tikėjimo. Mano Dieve... aš priimu... atsiduodu Tau“...

Tai nėra tik geros valios įkvėptas pasiryžimas pakeisti kelią, nėra tik eilinis dvasinių pratybų aktas su nusiteikimu sutelkti savo jėgas savęs apvaldymui ir viršyti savo natūralų pajėgumą. Tai yra atsidavimo ir pasidavimo aktas. Tai būdingas epizodas gyvenime pasidavimo Dievui, veikiant Dievo malonei, o ne vien pasiryžimas, pastangos patobulinti save. Šv. Teresės žodžiais tariant, tai pasidavimas „dvasinėje sausroje su karteliu, kuris tačiau neišskiria ramybės“.

Be to, T. Leonce de Grandmaison šį pasidavimo aktą padarė tik po prašymo: „Viešpatie... įkvėpki man antgamtinės išminties, kurios man reikia“. Šio įkvėpimo šviesoje jis suprato, kad yra visiškai neįmanoma tik rinktis — priimti ar atsisakyti. Tą pasiaukojimą jis padarė, „kadangi reikėjo padaryti“. Tai buvo jam „padiktuota“ malonės.

Meilės aktas. Šis atsidavimas Dievui,

nejaučiant į tai jokio patraukimo, buvo tikras meilės aktas. Jo pagrindas buvo supratime, ko reikalauti iš mūsų Dievas turi teisę, o ne vaizduotėje apie kliūtis, kokias reikės nugalėti, norint pasiekti visiško savęs atsidavimo. Šio akto tikslas buvo ne pasiekti savo sielos didybės, stiprybės ar pusiausvyros, o priklausyti Dievui, trokštant vien tik pildyti jo valią. Jis siekė paties Dievo, o ne kokių nors iš jo dovanų, malonių. „Atsiduodu Tau, mano Dieve ir Viešpatie Jėzau, per Tavo Motinos rankas, siekdamas ne kitokio atlyginimo, o tik Tavo malonės".

T. Leonce de Grandmaison siekimas buvo ne tapti „šiuo tuo". Jis buvo įkvėptas ne ambicijos, o tik noro užleisti sieloje vietą meilės ir šventumo Dievui. Jis norėjo „neatsisakyti nieko", ko Dievas pareikalautų. Jo motyvas buvo ne išdidumas. Kad jis ryžosi būti toks kietas sau, tai buvo ne iš malonumo save kankinti. Jis tarsi pasmerkė save mirčiai ne iš malonumo mirti. Nereikia taip pat manyti, kad jis buvo koks liguistas, nenormaliai linkęs į depresiją ar kentėjimus. Krikščioniškumas, kuris T. Leonce de Grandmaison randa sau būdingą išraišką, smerkia visas anas neigiamybes, reikalaudamas tik savęs atsižadėjimo. Mylėti Dievą — tai sutikti numirti sau. Ši tiesa tinka visokiai meilei. Žmonės veda vienas antrą paprastai ne iš pamėgimo ar noro savęs atsižadėti, tačiau kiekvienas, eidamas moterystėn, labai klystų, jeigu nesuprastų, kad tuo įsipareigoja atsižadėti savęs.

Ir moterystė, kaip visokia meilė, yra vienas iš būdų, kuriais Dievas reikalauja numirti sau, ko mes siekiame tuo ne tiesioginiai, o natūraliai tai priimame, apie tai net negalvodami, nes mūsų visas dėmesys yra meilei, kurią jaučiame širdyje. Nesuskaičiuojama daugybė vyrų tapo drąsiai pasišventusiais žmonų vyrais, apie tai net nepagalvoję, o tik didelės meilės vedami. O tų pačių vyrų daugelis būtų tapę savanaudžiais, nuobodžiautojais ir gal net tinginiais, jeigu nebūtų drįsę ir pasiryžę aukotis — jeigu būtų likę nevedę. Panašiai vyksta susitariant gimdyti kūdikius: gimdytojams tai reiškia atsisakyti bent dalies abipusės ramybės. Tačiau, kai vedusiųjų meilė aukojama šiam tikslui, tai ji atgyja nauja ugnimi tėviškos ir motiniškos meilės formoje. Gimdyti daugiau kūdikių — tai atsakyti dalį meilės jau anksčiau pagimdytiems. O tačiau, kai vaikai turi brolių, seserų, jie yra tėvų mylimi ne mažiau, o tik šiek tiek kitokiu būdu. Skirti dėmesio svetimiems vaikams, ar jų net prisiimti prie savo vaikų, tai reiškia apvaldyti ir apmarinti gal per didelę meilę, kokios tėvai galėtų turėti savo vaikams. Tačiau meilė savo šeimai tuo nepanaikinama, o tik tam tikra prasme paįvairinama.

Visokioje meilėje telpa abu: mirtis ir prisikėlimas. Visokia meilė žmogų viena prasme numarina, kita prasme atgaivina. O tai yra nepalyginamai dar teisingiau, kalbant apie Dievo meilę. Tėvas Leonce de Grandmaison parašė aukščiau cituotą pasiaukojimą ne todėl,

kad jo protas būtų buvęs užsidegęs kokia nors ypatinga mintimi, o tik dėl to, kad jo širdis degė meile tam, kuriam jis aukojasi.

Čia kalbama ne apie jausminį prisirišimą, ne apie sentimentų pakilimą ar tik grynos valios veiksmą, o visos asmenybės atsidavimą Dievui. Tėvo Leonce de Grandmaison žodžiais, jo malda sekė iš jo „širdies“, o ne iš jausmų emocijos. Priešingai, emocijos nuo pat pradžios prieštaravo tam aktui. Jis pats sako, kad tai jį „vertė“ ne meilės patraukimas, o tik gryna pareiga ir troškimas vykdyti Dievo valią. Jis pasisako neturįs į tai nei natūralaus, nei viršnatūralaus patraukimo. Aišku, buvo viršnatūralus patraukimas, bet be jokio reiškinio, pagaunamo kūno jausmais. Tai jis nori pasakyti, kai tvirtina, kad jis aukojasi su didele baime. Jis taip pat suprato, kad įsipareigoja kažkam nelogiškam. O tačiau jis negalėjo pasielgti išmintingiau. Taip yra visų žmonių gyvenime. Kai iš mūsų proto eilinės veiklos plotmės mes pereiname į gilesnę plotmę, tai prieiname prie proto sprendimų ir patraukimų, kurie yra verti pavadinti protingais, nors jie ir labai skiriasi nuo paviršutinės išminties ir paviršutinės logikos lygio. Čia troškimas atsiduoti, kilęs iš pačių intymiausių būtybės gelmių ir turįs objektu ne kokį nors abstraktų idealą, o asmeninio Dievo valią, yra meilės gėris dviejų gyvų būtybių, dviejų asmenų ir kartu skirtingas nuo ištikimybės tik kokiam nors principui ar įstatymui.

Tik meilė įgalina mus neliguistam apsimarinimui. Jeigu pats pasiaukojimas būtų tikslas savyje, o ne meilės išraiška, jeigu numirti pačiam sau būtų ne iš meilės, o tik numirti betiksliai, tai visas atsižadėjimas, apsimarinimas būtų beprasmis. Tai būtų, natūraliai kalbant, nelogiškos vaizduotės pasėka. Jeigu tai būtų ne iš meilės, būtų aiškiai egoistinis, o gal net prieš prigimtį. Tačiau T. Leonce de Grandmaison pasiaukojimo motyvo šaltinis yra pats Dievas. Dievo širdis įkvepia žmogaus širdį noru aukotis jam.

T. Leonce de Grandmaison šiam savęs atsižadėjimui ryžosi ne tik iš asmeninės pažiūros į savo santykius su Dievu. Jis mąsto apie Dievo meilę jam pačiam ir kitiems žmonėms. Jis taip pat jautė atsakingumą ir to, ko Dievas gali laukti iš jo apaštalavimo kitų žmonių labui. Jis jautėsi šaukiamas tam pasiaukojimui ne vien tam, kad jis pats galėtų pilniau pasiaukoti Dievui, o kad galėtų tyresne intencija tarnauti kitiems. Tik pasiaukojimas aukštesnei meilei padeda be ypatingo skausmo atsisakyti kitokios meilės. Krikščioniško apsimarinimo tikslas yra ne liautis mylėjus, o įsigyti didesnės meilės Dievui ir tiems, į kurių tarpą jis mus pasiųs. Krikščioniškas pasiaukojimas neveda į izoliaciją. Per pasiaukojimą mes su meile pavedame Dievui tuos, kurie mums yra brangūs, trokšdami jiems gero, kokio gali duoti tik vienas Dievas. Mes tampame priemone tokio gero siekti. Tokiu būdu apvalome savo troškimus veikti į kitus, kurie galėtų būti

žemiški, sumaišyti su savęs ieškojimu, lengvai suteršiami jausmingumu ar bent stoka nusižeminimo ir išminties. „Aš tai prisimu, kad galėčiau tarnauti Tau gryna intencija ir didesnei Tavo garbei ne todėl, kad aš būčiau beširdis, bet kad tikiu ir žinau, jog Tu gali atlyginti, sugrąžinti šimteriopai tiems, kuriuos aš privalau mylėti ir myliu, kuriems aš mažai kuo galėčiau padėti". Šis gilus nusiteikimas, visą žmogišką būtį pavedantis tikėjimo dvasios veikimui, nėra nekentimas savęs ar neturėjimas meilės kitiems. Tai antgamtinė Dievo, artimo ir savęs meilė. Tai dieviškos meilės atgarsis žmogaus sieloje, tai Šventosios Dvasios veikimas, kuris mūsų sieloms duoda žodžių, kurių autoriai esame ne mes.

Santykis tarp Dievo ir vadovaujamos sielos yra meilės paslaptis, bet kartu ir gailestingumo paslaptis. T. Leonce de Grandmaison pasineria aklu pasitikėjimu tame, kas atrodė tamsi naktis — nežinia. Tačiau, panašiai kaip šv. Paulius, jis žinojo, kuo pasitikėjo, ir suprato nesąs vertas tos meilės. Jis atsisakė ko nors prašyti, o vien tik paaukojo save. Jis neužmiršo, kad Dievo meilė negali būti tik paviršutinio prisirišimo parodymas, o nusidėjėliui, kurį jis nori išvaduoti, stato griežtus reikalavimus. Jis išpažįsta, kad iš Atpirkimo jis gavo viską, ko Dievo akyse jis buvo vertas, ir norėjo labiau suartėti su Dievu kaip atpirktas žmogus. Jis iš anksto sutiko su viskuo, ko Dievas tik pareikalautų iš atgailojančio nusidėjėlio, kokiu save jis laikė. Jis nesiartino prie

Aukščiausiojo žmogiškai akiplėšiškai ar suktai. Jis pergerai suprato, kas yra šventumo Dievas ir kas yra jis pats. Tikrai antgamtinėje jo nuotaikoje tilpo ir antgamtinės atgailos dvasia: „Aš sutinku būti traktuojamas ne kaip sūnus, o kaip tarnas, ne kaip draugas, o kaip atgailaujantis nusidėjėlis, pasiruošęs būti plakamas". Tai žodžiai, panašūs į tuos, kuriuos Evangelija deda į sūnaus palaidūno lūpas. Žvilgsnis į save kaip į nusidėjėlį, kai žinome, kad buvome atpirkti, veda ne į nusiminimą, o į viltį. Žmogus, pasiekęs savos menkystės ir Dievo geresnio pažinimo, tampa pajėgus ramiai ir net su džiaugsmu imtis dalykų, atrodančių negalimais. „Aš prisiimu šį aukos gyvenimą, nors tai man atrodo neįmanoma, visiškai virš mano jėgų, virš ir beveik prieš prigimtį... Noriu būti laimingas tokiame gyvenime, nors jį laikau labai toli virš mano nuopelnų".

Atsiliepimas į meilę — pažinti Tėvo širdį. Tik tikėjimo dvasia gali kurį nors paraginti imtis tokių žygių, kurie žmogiškai atrodo negalimi. Tik Dievo meilė — meilė slypinti ir nusidėjėlio širdyje, prisimenant Dievo gailestingumą, padaro ištvermę besąlygine, kuri žmogaus nežalojo, o jį tik papildo. Kadangi tokia meilė žmoguje yra tik Dievo darbas, tai mes privalome, jeigu galime drįsti to siekti, būti tikri Dievo meilės, kuris truputį savo širdies įdeda į žmogaus širdį. T. Leonce de Grandmaison malda visiškai perimta tikėjimu, o ne jausmais, savo

drąsa ir pasitikėjimu buvo stebėtina. Jis suprato darąs nepaprastą auką. Jis sutiko ją daryti, nes į ją tikėjo: „Ją priimu su grynu ir tyru tikėjimu, pasitikėdamas, kad jeigu Tu jos reikalauji, tai duosi ir stiprybės pagal Tavo reikalavimą". Ir užbaigia šiais paprastais žodžiais: „Aš pasivedu Tau".

Tokia nepaprasta drąsa buvo žmogaus, kuris drįso tikėti meile, drįso rimtai priimti Dievo šaukimą ir pasitikėti jo malone. Savimi jis nepasitikėjo, kaip pakartotinai pats sako, ir tai buvo jo tvirtybės šaltinis. Kad nuo to šaukimo jis nesitraukė ar jo neiškreipė, o aklai pasidavė jo reikalavimams, kad jam duoto uždavinio nesuredukavo į mažas aukeles savo pasirinkimu ir savo nuožiūra, pagrindas buvo tas, kad į šaukimą jis reagavo ne kaip dosnus žmogus, o kaip giliai tikintis.

T. Leonce de Grandmaison nežinojo, kur Dievas jį veda, kokių kančių teks patirti naujai pradedamam kely, ar kokių pralaimėjimų teks patirti, vykdant atrodantį neįmanomu savo pasiryžimą. Tačiau jis troško tik vieno: „Pildyti Tavo valią". Šia valia jis pasitikėjo tikroje ramybėje, apvalytoje nuo visokių žmogiškų paguodų. Šio teologinio gyvenimo gelmėse jis atsidavė į Dievo rankas visiškoje ramybėje. Jis drįso ramiai galvoti, kad Dievas pakankamai jį myli, jeigu šaukia savo draugystėn, nors ir per tokį apsivalymą, jeigu Dievas parodė jam tiek savo dėmesio, kad iš jo daug ko tikisi, tai pasėkoje

Dievas savo gailestingumu pagal savo reikalavimus duos ir malonės. Jis drįso ramia viltimi melstis, kad vyktų Dievo valia, nes jis žinojo, kad ta Dievo valia — tai jo atleidžianti meilė. Nepaisant, kas beįvyktų, jis buvo pasiryžęs bendradarbiauti su Dievo meile, kuri ir uždega, ir nuramina. Teveikia Dievo valia nekliudoma. Sukrėstas, bet blaivus, jis buvo tikras, kad nebus apviltas. Jis atsisakė visų savo minčių, ir čia yra jo pasiaukojimo esme. Jis daugiau niekad nesikreips į Viešpatį, ką nors nutylėdamas ar sąlygodamas. Vietoje to jis ištarė besąlyginį AMEN tam meilės darbui, kurį norėjo jo širdyje įvykdyti šventumo Dievas. Jis suprato, kad Dievas pakankamai jį mylėjo, kad patrauktų prie savęs ir užvaldytų jo širdį čia, žemėje, ir amžinybėje.

T. Leonce de Grandmaison suartėjo su transcendentiniu Dievu, su neapimamu, kuris yra Meilė ir Gailestingumas, kuris yra kartu ir baisus, ir guodžiantis, transcendentinis, nes begalinė Meilė ir mūsų visiškai neapimamas, tyra ir visa apimanti Meilė. Atpažinęs savo Dievą ir savo Tėvą, jis turėjo drąsos nevengti jo žvilgsnio ir neuždaryti savo ausų jo balsui. Jo atsakymas buvo pilnas pasitikėjimo, nors ir drebančiu balsu ištartas: „teesie Tavo valia‘. Jo jausmai ir protas sumišo, bet jo teologiškas gyvenimas atvėrė jo sielą Mokytojo veikimui antgamtinės ramybės dvasioje. Kaip jis pats sako, jo dvasinė būklė buvo aukščiausios įtampos, buvo gąsdinanti, tačiau neslegianti, buvo kažkas

neįprasto, nes buvo sukelta visos eilės reikalavimų, kuriuos prisiimti natūraliai būtų reikėję ne visus kartu, o mažiau tragišku būdu — vieną po kito, mažesniais pasiaukojimais. Tai suprasdamas, jo dvasinis vadovas jam patarė „visus šiuos pasiaukojimus, jau padarytus ar kokius dar tektų padaryti vėliau, priimti visus kartu, neinant į jokias smulkmenas“. Ši įtampa negalėjo tesėti ilgai ar pasilikti nuolatiniu jaudinimosi šaltiniu. Jo susijaudinimą ir jo baimę turi užvaldyti ramybė ir pamažu perimti visas jo galias.

Keliai tos ramybės siekiant. T. Leonce de Grandmaison svarstė sėkmingiausias jam prieinamas priemones, kad įgyvendintų praktikoje šį visa apimantį jo pasiaukojimą. Apsiraminęs jis apsisprendė, kaip jis sako, visiškai pasitikėti. Pirmiausia jis apsisprendė stengtis būti Dievo akivaizdoje. „Kadangi Dievo šviesoje, kurioje stengiuosi laikytis, Dievas yra kuo jis yra, o aš esu kuo jis nėra, taigi būdamas tvarinys, visiškai paeinantis iš Dievo, turiu būti visiškai jo: kadangi be mano nuopelnų — veltui pakeltas į dievišką sūnystę ir palaimintas iš to sekančiomis privilegijomis, tai aš jam priklausau ir turiu būti jam lojalus sūnus, rūpestingas savo Tėvo garbe ir besistengiantis tapti jam panašiu; kadangi esu atpirktas mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus, kuris buvo už mane išduotas, tai turiu priklausyti Dievui kaip vienas išgelbėtųjų iš amžinos mirties laisvai pralieto kraujo kaina nekalto mano vyresniojo brolio Jė-

zaus Kristaus; kadangi esu nusidėjėlis, naudojau Dievo malonę prieš jį patį ir dėl to, kad esu neištikimas, tai privalau priklausyti Dievui kaip atgailotojas, kuriam atleista tik iš gryno gailestingumo, ir privalau būti pasiruošęs smūgiams, kokių esu vertas; kadangi, nepaisant mano nedėkingumo, Dievas pašaukė mane jo intymion draugystės ir dalintis jo mylimo Sūnaus gyvybe ir darbu, padarydamas mane vienuoliu, kunigu ir Jėzuitu, tai dėl to aš privalau priklausyti Dievui, kaip mūsų Viešpaties mokinys" (Lebreton. o.c. p. 129).

Gailestingojo Dievo meilės šviesoje T. Leonce de Grandmaison atidžiai pažvelgė į save: pirmiausia į tai, kas yra bendro kiekvieno žmogaus sąlygose, paskui į tai, ko jį pamokė patirtis apie jo paties trūkumus, tada jis priėjo prie praktiškų pasiryžimų.

„Kadangi tyrai tarnauti Dievui iki dabar aš buvau trukdomas tam tikro menkavertiškumo, kuris mane vertė bijoti malonės ir abejoti jos veiksmingumu ir labiausiai mano prisirišimu prie natūralios ir žemiškos laimės, prisirišimu, mane nuvedusiu faktinai ir mano troškimuose siekti ramybės ir malonumų sutvertuose dalykuose, žmogiškose tiesose, grožyje ir prisirišimuose, mažai ką bendro turinčiuose su Dievu; kadangi ši nuotaika pavirto nuolatiniu karteliu, suprantant, kad mano širdis niekad neras žemėje tos pilnos ramybės, kurios ji trokšta; kadangi ši mano nuotaika nuvedė mane į aistringą prisi-

rišimą prie mokslo, literatūros, meno, žmogiškos pagarbos, besimaišančios tarp Dievo ir manęs paties net ir maldos metu, kurstydami mano ambiciją ir norą patikti žmonėms, mano savigarbą ir pasitenkinimą žmogiškomis paguodomis ir keldami perdidelę natūralią baimę, kad galiu tuos malonumus prarasti, ir susirūpinimą, kad neturiu jų pakankamai; kadangi šis prisirišimas prie sutvertų daiktų kelia manyje didžiausią susirūpinimą mano kaip vienuolio ateitimi ir gali būti man kliūtimi siekti šventumo, kurio reikalauja mano pašaukimas ir kuriam, aš tai žinau, Dievas mane pašaukė, kadangi, apytikriai sprendžiant, Dievas pašauks mane gyvenimui, kuriame aš turėsiu atsižadėti šių mano prisirišimų, neatsižadant mokslo, bendravimo ir prisirišimų, mane išvedusių į gyvenimą, kur aš turėsiu siekti sėkmės, prie to neprisirišdamas, visomis savo jėgomis atsidėti mano mėgiamiems darbams, bet netampant jų vergu, labai mylėti, bet mylėti tik tyrai; ir kadangi tai reiškia gyventi apsuptam ugnies ir joje nesudegti, būti pasaulyje ir būti ne pasaulio; kadangi man labai trūksta tvirtybės, kokios visa tai iš manęs reikalauja; kadangi, viso to nepaisant, mano pašaukimas vis tiek reikalauja iš manęs visa tai prisiimti ramiai ir net su džiaugsmu viską, kas, Dievo apvaizdai tvarkant, vyks mano gyvenime (sveikata, užsiėmimai, nepasisekimai, pralaimėjimai, atsiskyrimas, nedėkingumas, klaidos, dvasinė sausra, apleidimas); ir kadangi mano

vieno jėgų nepakanka tyrai tarnauti Dievo garbei:

Tad pasiryžtu nužemintai maldauti Dievą ir pasitikėti ypatingomis malonėmis, kurių esu reikalingas, kad tesėčiau šiame nesavanaudiškame, džiaugsmingame, sūniškame atsidavime. Aišku, ši malonė yra sugebėjime matyti kiekviename Dievo patvarkyme mano atžvilgiu labai išmintingą ir tėvišką jo ranką ant manęs ir visuose mano darbuose bei prisirišimuose matyti garbę ir meilę Tėvo, Mokytojo, Aukščiausio Draugo, vienintelio visiškai patenkinančio Gėrio, kurį myliu. Jis yra tas, kurio aš noriu sau, kurio noriu kiekvienam kitam, ypatingai tiems, kuriuos mylėti labiau už kitus yra mano pareiga. Jeigu to nedaryčiau, mano vargai ir prisirišimai būtų nuostolingi man ir kitiems. Tačiau pasitikint, kad Apvaizda išlaikys mane šiose tyrose intencijose, aš patirsiu neapsakomų malonumų ir sau, ir kitiems, patirsiu niekad nesibaigiančio gėrio.

Visa tai trumpai pakartojant, aš esu reikalingas šio džiaugsmingo atsižadėjimo malonės, mylinčio ir drąsaus nesavanaudiškumo, taip pat intymios draugystės su mano Viešpačiu, su mano Dievu, šių malonių šaltiniu. Tik Jėzus Kristus gali man duoti šiuos dalykus, tik Šventoji Dvasia gali juos man perduoti ir saugoti.

Norėdamas bendradarbiauti su malone, aš ryžtuosi melstis, nes malda yra vienintelė sėkminga priemonė pasiekti šios dieviškos draugystės. Todėl aš bandysiu — ir šis yra konkretus

mano rekolekcijų pasiryžimas — įgyvendinti labiau negu iki šiol šią vienybę su Dievu Tėvu ir Sūnum ir Šventąja Dvasia, ryte mano mąstyme sužadinant didesnį atsipalaidavimą ir visko pavedimą Dievui ir šventose mišiose, kurios mane tikrai sujungia su Dievu: ryžtuosi šį susivienijimą panaujinti dažnai, įsakmiai ir nuolatine intencija, pakeldamas širdį link Dievo, į jį kreipdamasis ar mintimis, ar net ir žodžiu, malda, sutikimo žodžiu, pareiškimais, kad Dievą statau pirm visko, atsipalaiduodamas nuo sutvertų daiktų, aukojant Dievui mylimus asmenis ar daiktus, kad apvalyčiau visas mano pastangas, mano prisirišimus gailesčiu, nusižeminimu, padėka, prašymu". (Lebreton, o.c. p. 129—131).

Šio vienuolio mintys yra vertos dėmesio. Jis pirmiausia žvelgia į savo praeitį ir randa, kad jo dvasiniame gyvenime jam kliudydavo du dalykai. Vienas — tai savotiškas menkavertiškumas, kurio pasėkoje buvo „sausas malonei ir abejingas jo veikimui". O antras — „kartu nederantis mano prisirišimas prie mano natūralios ir vienuoliškos laimės". Žvelgdamas ateitin, jis pramatė, kad ši antgamtinės dvasios stoka gali jį nukreipti nuo šventumo, į kurį Dievas jį šaukia. Jis taip pat pramato, kad realiame gyvenime aplinkybės pareikalaus iš jo dvejopo atsipalaidavimo. Dvasioje jis turės atsisakyti veiklos teikiamo malonumo ir kartu ramia siela ir džiaugsmingai priimti Apvaizdos skiriamas gyvenimo sąlygas, priešingas jo natūralioms

aspiracijoms. Kelias, kuriuo eiti gali jam tekti, bus „drąsus ir su meile priimtas savęs atsižadėjimas". Tai bus virš jo natūralių išgalių, tai reikalaus „ypatingos malonės", kurios reikia prašyti „su nusižeminimu ir pasitikėjimu". O tai, kaip jis sako, gali būti vaisius tiktai „intymios draugystės su mano Viešpačiu". Todėl iš vienos pusės jo pasiryžimas turi būti siekti šios vienybės su Dievu maldoje ypatingais momentais — ypatingai mąstyme ir šv. mišiose, kur jis stengsis pasiekti „didesnio atsipalaidavimo nuo sutvertų dalykų, didesnio pasitikėjimo ir sūniško atsidavimo, atsižadant visų daiktų, juos pavedant Dievui". Iš kitos pusės, kiekvienos dienos eigoje reikia vis pakartoti šią visų sutvertų daiktų atsižadėjimo ir prisirišimo prie Dievo nuotaiką.

Tai yra ne vien gražūs žodžiai. Jie parašyti ne kokio laikino dvasinio pakilimo momentu, kuris rytoj galėtų nepasikartoti. Tai žodžiai tiksliai išnagrinėjusio save. Jis supranta savo užsimojimo turinį ir vertę ir šviesiai, šaltai svarsto konkretų pritaikymą savo pasiryžimo priklausyti Dievui. Iš plačių akiračių jis pereina prie praktiškų sprendimų derinimo su Dievo planu ir stengiasi viską svarstyti realiai. Jis pakyla į antgamtinę sūnystę. Nors nevertas Dievo malonės, kurią daug kartų jis panaudojęs blogai, nukreipdamas prieš Dievą, jis turi būti „kaip Viešpaties mokinys". Kaip turėtų reikštis jo ištikimybė kasdieninio gyvenimo praktikoje?

T. Leonce de Grandmaison nesirenka. Jis ir vėl seks tai, kas bus jam pasakyta. Jis patenkintas, jausdamas Dievo šaukimą ir jį priderindamas prie savo temperamento, prie savo praeities, prie jam tenkančios veiklos. Jo kasdieninė nuotaika visada bus klusnumas. Jis nesikėsina susikurti „savą“ šventumo planą. Jis stengsis būti lankstus pasivesti Dievo planui. To plano smulkmenų jis nežino, bet jaučia, kad jam liepiama priimti jį aklai. Jo pagrindinė nuotaika yra nužemintos maldos nuotaika. Jis pasiduoda, žinodamas, kad šis pasidavimas yra daugiau Dievo veikimas jame negu jo paties ir kad šio dieviško veikimo vaisius turi būti ištvermė.

Iš tolesnių jo žodžių atrodo, kad pradžioje kilęs jo susijaudinimas ir baimė jau nurimo. Jis rodo mažai dėmesio aukos sunkumui, o daugiau Dievo gerumui, kuris į tai jį veda. Jis mato, kad iš vienos pusės jis turi prašyti malonės matyti Dievo tėvišką gerumą, kaip kilmę visko, kas su juo vyksta, gi iš kitos pusės — žiūrėti į Meilės Tėvą kaip į tikslą, į kurį yra nukreiptos visos jo pastangos. Visuose jo dalykuose esminė realybė yra meilė. Kad jis galėtų visiškai atsiduoti Dievui, jis turi atsiliepti į meilę to, kuris teikiasi jį šaukti šventumo gyvenimui, nutildydamas visas jo žemiškas ambicijas ir natūralius troškimus.

Galvoti vien apie Dievą nereiškia, kad reiktų užmiršti artimą. Tai reiškia mylėti artimą, norint, kad ir jis surastų Dievą. „Jis yra, kurio aš

trokštu sau, kurio trokštu kiekvienam, ypatingai tiems, kuriuos mylėti daugiau už kitus yra mano pareiga. Jeigu malonė išlaikys manyje šią tyrą intenciją, aš laimėsiu sau ir jiems neapsakomų nenykstančių gėrybių". Kaip praėjusių dienų maldoje, jo pasirinkimas lieka žmogaus, pasišventusio apaštališkam gyvenimui. Viskas nukreipta į asmeninio šventumo ir apaštališko darbo sėkmingumą. Iš sekančio sakinio mūsų dėmesio verti dar šie žodžiai: „Kadangi teisingai ir tikrai tarnauti ir mylėti, kuriuos mylėti ir kuriems tarnauti yra mano natūrali pareiga ar iš dėkingumo, ar iš savaime kilusios draugystės, tai turiu juos mylėti dvasiniu ir dievišku jausmu, laisvu nuo visokio egoistinio priedo ir skirtu tesėti amžinai". Čia jis parodo aiškesnį ir ramesnį supratimą, ką reiškia antgamtinis natūralus prisirišimas. Jo ankstesnės maldos kai kurie išsireiškimai buvo šiurkštoki. Jis kalbėjo apie šį gyvenimą, apie visišką savęs atsižadėjimą, „kurį velnias laiko prie manęs kaip mirtį ir kuris yra mirtis", „natūraliai fantastiška ir neišmintinga". Jis sakė, kad radikali auka jam buvo „virš ir beveik prieš prigimtį". Jis tada paliko Dievui atlyginti tiems, kuriuos jis paaukojo kartu su savim, kadangi jis pats mažai ką galėtų jiems padaryti. Dabar jis mato jau daug aiškiau, kad šis atpildas nebus priedas už jo dvasinį atsižadėjimą, o kad prisirišimų apvalymas panaikina tik tai, kas galėjo būti žalingo jo artimui ir kad mylėti dvasiniai reiškia **mylėti tikrai.** Jis

jau supranta, kad jo padarytas atsižadėjimas ateityje nebus gyvenimas, nepatiriant nieko, kas atitiktų jo natūralias aspiracijas. Jam aišku, kad norėti tik Dievo tarp jam malonių darbų yra virš jo jėgų. Jis mato, kad būtina tam sąlyga yra „intymus bendravimas su Dievu". Ši vidaus drama galutinai išsiriša, aiškiai supratus, kad gyvenime pirmoji vieta priklauso maldai. Jis nepajėgia nugalėti savo menkystės jausmo, palyginto su Dievo malone, ir savo prisirišimo prie tvarinių kitaip, tik betarpiu kontaktu su Dievu, vis panaujinant „pagarbų pasitikėjimą" ir „sūnišką atsidavimą", taip pat „atsipalaidavimą nuo visų sutvertų daiktų". Jis taip pat supranta, kad ši draugystė su Dievu yra taip pat dovana, „kurią tik Jėzus Kristus gali man išgauti, tik Šventoji Dvasia gali ją suteikti ir išsaugoti". Galutinai jis supranta, kad jo siela turi tą dovaną lojaliai priimti.

Taigi, kaip T. Leonce de Grandmaison supranta, pagrindinė problema yra ta, kad tikra malda ir santykis su Dievu turi tuo pačiu metu apimti kelis dalykus: „intymų bendravimą, pasitikėjimą, sūnišką atsidavimą, atsipalaidavimą nuo sutvertų daiktų, pasiaukojimą, gailestį, dėkingumą ir maldavimą". Tie dalykai turi būti gilūs ir tam tikra prasme nuolatiniai. Susitikimas su Dievu, pradedant dieną, turi būti tiesioginiai ir netiesioginiai dažnai pakartotas dienos bėgyje. Didžioji pareiga ir kartu jėga yra gyventi maldos gyvenimu. Tai susivienijimas su

Dievu Tėvu ir Sūnum ir Šventąja Dvasia, vykdomas drąsiai suprantant, ir kas yra Dievas, ir kas žmogus, kurį Dievas šaukia dieviško sūniškumo gyvenimui. Šis intymumas su Dievu žmogui užtikrina džiaugsmingo atsidavimo ir nesavanaudiškos meilės pastovią nuotaiką, kas yra to intymumo antraeilė pasėka. Tik tokiu būdu gali būti įmanoma pasiekti ko nors virš žmogiškų jėgų, būtent: „labai mylėti ir mylėti tyrai, priimti ramiai ir net su džiaugsmu visokius Apvaizdos patvarkymus". Taip Dievo akivaizdoje bus nugalėtas menkavertiškumo jausmas ir per daug natūralus prisirišimas prie sutvertų daiktų. Taip triumfuos tikėjimo dvasia ir tikrai viršgamtiniai veikimo būdai.

T. Leonce de Grandmaison dabar pasijunta pasiliekąs prie tų pačių uždavinių, kurie buvo prieš tai, tik jiems atsiduodamas dabar jau kitokioje dvasioje. Jis vėl grįš prie „mokslo, draugysčių, meilės", jis vėl dalyvaus auklėjimo darbe, jis vėl mokys, vėl dvasiniai vadovaus, jis veiks viską, kas jam patinka, bet viską matys naujoje šviesoje ir viską atliks su gilesniu atsidavimo jausmu. Jis ne mažiau mylės savo darbą, bet iš darbo patiriamas malonumas bus apvalytas nuo žmogiškų priemaišų. Liks visur ir žmogiškas elementas, tačiau pakeistas. Viskas pereis per mirtį ir prisikėlimą, kurių šaltinis visada bus surastas Dievuje per maldą. Tai bus kartu Dievo darbas jame ir jo paties darbas per prisikėlimą malonei. Tai bus darbas, atliekamas nesuardo-

moje vienybėje, iniciatyva visada bus Dievo, bet siela stengsis visada su tuo sutikti. Tai bus gyvenimas, kuriamas kartu, kuriame žmogus nedarys nieko, jeigu Dievas neveiks kartu su juo, ir kuriame Dievas nedarys nieko be žmogaus aktyvaus lojalumo. T. Leonce de Grandmaison nesikėsina pilnai suprasti šią Dievo ir žmogaus bendradarbiavimo paslaptį. Jam pakanka tą paslaptį tikėti, žinoti, kad jis gali pasitikėti malone; ir jeigu jis tikrai yra priklausomas tos malonės paslapties, tai jis paskęs pasitikėjime ir atsidavusioje maldoje. Dabar jis yra jau ramus, atsileido visa jo įtampa, jis jau drąsiai pasiryžęs antgamtiniams uždaviniams, kaip jis pats sako (lapkričio 5 d. užrašuose):

„Kas liečia tvarinių net naudojimą, tos didelės mintys, tos kilnios Dievo vaikų mintys padės man būti laisvu nuo visokio savęs ieškojimo. Aš noriu matyti visus tvarinius kaip Dievo darbą, jo tvarinius, jo draugus, jo priemones, jo meilės paveikslus ir skelbėjus. Tvarinius mylėti Dievuje reiškia norėti, kad jie visada pasiliktų su nesiliaujančiu Gėriu, su aukščiausia Meile; siekti jų pagalbos ir jiems padėti, siekiant šio Gėrio; suprasti, kad be šios dvasiškos perspektyvos aš kenkiu jiems, jie gali pakenkti man. Aš priimsiu be baimingo tyrinėjimo ir malonumus, ir skausmus, kurie man per juos ateis, mano darbuose, draugystėse, bet džiaugsmus apvalysiu, skausmus pašvęsiu dažnu kreipimusi į Dievą, pareikšdamas, kad esu ir pasilieku atsidavęs į jo tėviš-

kas rankas, ne tik todėl, kad taip privalau, bet ir mano laisvu pasirinkimu ir iš meilės, ir kad taip prisiimu iš anksto visus jo laisvos ir aukščiausios apvaizdos patvarkymus, prašydamas padaryti mane per tuos patvarkymus visada atitinkantį jo vienatinio Sūnaus aukščiausią pavyzdį visokio dieviško sūniškumo šiame pasaulyje ir žmonių teikiamą Dievui visokią garbę. Mano kančia ir darbas padarys mane panašų Jėzui, gyvenusiam žemėje, ir mano siela malonės pagalba vidiniai bus panaši jo sielai; sielai Sūnaus, Apaštalo ir žmogaus Draugo".

O prie šio jo pareiškimo jo biografas T. Lebreton prirašo šį komentarą: „Paskutinę turėtą baimę išblaško galutinis žodis: Dievo malonė. Žmogus negali pasitikėti tik savo jėgomis, gyventi tokiu savęs atsižadančiu gyvenimu ir laisve nuo visokių žemiškų prisirišimų. Tačiau Dievo malonė gali į tai mus nuvesti".

Dabar T. Leonce de Grandmaison aiškiai mato tikslą, kurio jis siekia, Mokytoją, kuris jam vadovauja, ir jėgą, kuri jį ragina. Tolesni jo mąstymai parodo dar daugiau šviesos ir pasitikėjimo.

Dievo vaikai ir Jėzaus mokiniai. Beskaitant, kas iki šiol buvo pasakyta apie T. Leonce de Grandmaison, ne vienam gali kilti mintis, kad tai vieno kito, gal tik reto vienuolio išgyvenimai, o mums, eiliniams krikščionims, tai nei aktualu, nei įdomu, nei praktiška. Tačiau gyvenimo problema, kaip ją pavaizduoja T. Leonce de Grand-

maison, yra tokia pat kiekvieno krikščionio gyvenime. Ją turi atvirai sutikti ir šių dienų kiekvienas krikščionis, kuriam rūpi gyventi savo tikėjimu. Tikinčiųjų ne tik elito dabartis yra reikalaujanti. Ji reikalinga autentiško krikščioniškumo: ne pakrikusio, kuris krikščionį nukreiptų nuo savo kaip žmogaus pareigų, ji nenori pasaldinto krikščioniškumo. Ji reikalauja gyventi krikščioniškumu, priderintu prie laiko reikalų ir aspiracijų, o tačiau ne kompromisais ir derybomis nuvertinta religija. Šis klausimas, kurį krikščionių elitas supranta, liečia visus tikinčiuosius, visų žmonių tikslas yra tas pat, kiekvienam turi rūpėti, kaip to tikslo siekiama.

Krikščioniškas humanizmas nėra kokia nors spiritualizmo forma. Krikščioniška socialinė veikla yra daugiau negu tik asmenybės žemiško pakėlimo forma ar programa. Krikščioniška moterystė yra daug daugiau negu moterystė, tik šiek tiek pakylanti virš vulgaraus pasitenkinimo lygio. Krikščioniškas auklėjimas yra daug daugiau negu tik humaniškumas. Tų visų sričių esminė dalis turi būti įsipareigojimų ir atsižadėjimo derinimas. Krikščioniško humanizmo žymė yra ta, kad jame telpa tikra mirtis žmogiškai pusei ir kartu gyvas interesavimasis kiekvienu žmogumi. Krikščioniška socialinė veikla gali pagerinti dirbančiųjų klasės būvį, tik gilinant neturto dvasią tų, kurie naudojasi pagerėjusiomis darbo ir gyvenimo sąlygomis. Tikintysis gali siekti moterystės krikščioniško idealo

tik tada, jeigu vedusiųjų Dievo meilė viršija jųdviejų meilę vieno kitam. Krikščioniškas auklėjimas tik tada yra vertas tokio vardo, jeigu jaunuoliai yra auklėjami vystyti savyje krikščioniškų reikalavimų supratimą ir vykdymą.

Tokios pusiausvyros siekimas būtų apgaulingas ir neįmanomas, jeigu siektume tik pusiausvyros, o ne ištikimybės gyvajam Dievui. Psichologiškai yra didelis skirtumas save klausti tik, ar kuris konkretus atvejis yra geras ar blogas, ir klausti, ar tai derinasi su Dievo balsu, kuris mus myli ir kuriam mes esame pašvęsti. Tačiau reikia mums žengti pirmyn dar vieną žingsnį. Turime tikėti ne tik į Dievo balsą, o ir į jo malonę.

Per šiuos asmeninius santykius su gailestingumo Dievu mylime save, tiksliau pasakius, būdami artimai susirišę su Jėzum Kristum per maldos nuotaiką, žemiškų uždavinių imamės antgamtiniu būdu ir sveikai atsipalaiduojame nuo tvarinių.

Jeigu pasitenkinsime tik išpažindami abstrakčią moralę ir Dievo įstatymus statysime vieton paties Dievo, mes galėsime surasti krikščionių humanizmo ir socialinės pažangos principų, tačiau nepasieksime krikščioniško humanizmo ir Bažnyčios socialinio mokymo, koki jie yra savyje.

Marksizmas turi daug patrauklių aspektų ar Jehovos liudininkai yra labai dinamiški, tačiau

krikščionybės neprilygstamas elementas yra tas, kad krikščionys išsigelbėjimo ir išganymo siekia meilėje ir meilės skatinami. Krikščionys nesame tik gynėjai kurios nors ideologijos, o esame žmonės, mylį visa savo širdimi. Todėl į viską mes žiūrime skirtingoje šviesoje. Mes esame kartu ir giliai įsipareigoję, ir tačiau atsižadėję, domimės žmogiškomis realybėmis ir kartu išsilaisvinę iš visų praeinančių dalykų.

Mums reikia suprasti, kad Dievas yra vertas būti mylimas ir kad mes turime skleisti Dievo garbę, jo garbinimo ir maldos dvasią, kas suteikia krikščioniškai moralei nesikeičiantį charakterį, ypatingai moterystės ir darbo krikščioniškam supratimui.

Mes esame ne tik aiškintojai žmogaus teorijos, moralės principų, žmogiškos dvasios filosofijos. Pirmoje vietoje ir aukščiau už viską mes esame Tėvo vaikai ir Kristaus mokiniai. Išganytojas gyvena mumyse mūsų gyvenimu, ir mes mūsų gyvenimu gyvename kartu su juo. Mūsų tarpe ir kiekviename iš mūsų yra prisikėlęs Kristus. Mes juo tikime, juo pasitikime. Esame jo pamokyti, kad įstatymo saugojimas ir tiesos gynimas turi eiti iš širdies. Pirmas įstatymas yra mylėti Dievą visa širdimi, visa siela, visomis jėgomis. Mes privalome mylėti Dievą ir būti jo malonės tarpininkai, kad jis būtų plačiau mylimas. Tik tada mes galėsime saugoti kaip reikiant ir kitus įstatymus.

Mūsų Dievas egzistuoja asmeniniai. Tai yra

esminis dalykas. Mes negalime rišti mūsų klausimų tik mūsų proto idėjomis ir tik mūsų valios sprendimais. Mes negalime būti autentiški krikščionys be kompromisų ir be savų prietarų, be savų menkysčių kitaip kaip tik vienybėje su Kristum. Pavyzdžiui, jeigu moterystė yra kokia ji turi būti, tai abu vedusieji mato aiškiau, kiek prisirišimo ir kiek atsižadėjimo juodu privalo turėti materialiniams dalykams. Vienybė tarp vyro ir moters didelėje dalyje susideda iš dosnaus ir gerai išbalansuoto neturto dvasios. Iš kitos pusės, jeigu šioje srityje juodviejų tarpe nėra sutarimo, tuo atveju juodu bus dar mažiau pasilaisvinę nuo prisirišimo prie medžiaginių dalykų. Pasėkoje atsižadėjimo pasėkos bus sunkesnės ir stokos moralinės jėgos.

Tai yra tiesa, kalbant apie visokį krikščionišką gyvenimą. Tik mūsų asmeninė vienybė su Dievu, esančiu mūsų gyvenime, padės mums, gyvenantiems pasaulyje, nebūti pasaulio. Mes turime gyventi su Kristum, kuris mirė ir vėl prisikėlė, džiaugdamiesi mums parodytu Dievo gailestingumu ir atsiduodami malonei, neužmiršdami jo reikalavimų ir neabejodami, kad jis mums padės.

Yra neįmanoma turėti sveiką nuovoką, kiek mes turime nusileisti prigimčiai ir ko turime jai atsakyti, jeigu nepasiliksime per malonę atmosferoje vienybės su Dievu. Kadangi be šios vienybės mūsų abstraktūs, metafiziški ar psichologiški svarstymai gali būti apgaulūs, tai reikia

pakilti į aukštesnę plotmę, kad suprastum teisingus ir konkrečius malonės kelius, kurie, nepanaikindami prigimties, reikalauja numirti ir tapti prisikėlimo dalininkais.

Kaip mums pasekti keliu, panašiu į T. Leonce de Grandmaison? Būsime ant gero kelio, priimdami krikščionišką tikėjimą, laikydamiesi Kristaus atneštos vilties ir laikydamiesi įstatymų, kurių pirmasis ir svarbiausias yra meilė. Tai yra teologinio gyvenimo eiga, kokio reikalauja antgamtinė meilė ir net paprasčiausias teisingas tikėjimas, kuris yra tos pačios prigimties kaip ir mistikų patiriamas santykiaujant su Dievu. Taigi ir mažiausias tikrai gyvos meilės laipsnis yra ta pati Dievo meilė, kurią išpažino ir kuria gyveno ir patys didžiausieji šventieji. Dievas nereikalauja, kad visi tikintieji pasiektų vienodo aukšto tobulumo laipsnio, tačiau jis reikalauja visus eiti tuo pačiu keliu, ta pačia kryptim. Yra kiekvieno žmogaus asmeninis interesas pasiekti kiek įmanoma aukštesnio tobulumo.

Visų tikinčiųjų pašaukimas yra Dievą pažinti ir jį mylėti, būti lojaliais šventumo Dvasiai Jėzaus Kristaus asmenyje ir Jėzaus paliktu keliu. Visi esame ar būsime gundomi priimti Jėzaus pamokymus, nepasiduodant pačiam Jėzui, būti tik principų žmonėmis, užuot mylėjus Jėzų ir buvus jo mylimais. Jeigu pašvenčiame mūsų gyvenimą kokiam nors reikalui, bet nepasiduodame Dievui, tai mes išpažįstame žmogaus sąvo-

ką ir idealą individualinio ar kolektyvinio progreso, kuris esminiai nesiskiria nuo metafiziniais dėsniais pagrįstų filosofinių sistemų. Tuo atveju mes jau nebūtume vadovaujami antgamtinės srities principų ir aiškiai nesuprastume, kaip suderinti įsipareigojimą ir neprisirišimą. Iš kitos pusės, jeigu mes duodamės savo sielą pripildyti tikėjimu, viltimi ir meile ir būti valdomi Dievo, kuris leido mums gyventi ir numirti, tai suprastume, kad T. Leonce de Grandmaison problemos buvo tokios pat, kokios yra ir mūsų, ir kiekvieno krikščionio problemos. Ir paprasčiausio krikščionio, vargingai tęsiančio savo egzistenciją pasaulyje, ir tobuliausio vienuolio, priklausančio griežčiausiam ordinui, pašaukimas pagrindiniai yra vienodas. Dievas gali pareikalauti iš kiekvieno, panašiai kaip iš T. Leonce de Grandmaison, mylėjusio mokslą literatūrą, mokymą, dvasinį vadovavimą to viso atsižadėti ir palaidoti savo vienuolyno ar kitokio gyvenimo tyloje. Kito jis gali reikalauti pasilikti pasaulyje. Yra žmonių, kurie visame savo gyvenime niekad nė nebandė ar bandydami nepajėgė taip atsistoti Dievo akivaizdoje, ką viena proga padarė T. Leonce de Grandmaison. Dievas tačiau reikalauja kiekvieną pagal kiekvienam duotą šviesą ir pagal ypatingus Apvaizdos veikimus spręsti ir veikti tuo pačiu pagrindiniu klusnumu malonei. Iš visų krikščionių reikalaujama gyventi antgamtiniu gyvenimu ir atsiduoti Kristui, jį sekti Kristaus pirmiesiems

mokiniams duotu įkvėpimu, per kurį jie pažino Jėzų kaip tikro gyvenimo davėją net pat pradžioje jo viešo pasirodymo. Iš visų yra reikalaujama tęsti savojo gyvenimo atsivertimą, kurie po Sekminių įtikėjo į Kristaus prisikėlimą ir jo buvimą krikščionių bendruomenėje, bekeliaujančioje amžinosios bendruomenės link danguje. Gyventi prisikėlusio Kristus antgamtiniu gyvenimu tai gyventi malonėje antgamtinės meilės nuotaikoje. Iš kiekvieno krikščionio labiau už visa kita reikalaujama meilės, pagrįstos tikėjimu ir tveriančios viltyje. Tačiau šis palaimingas nusiteikimas yra vaisius malonės, kurią priimti mes turime rimtai ir su kuria bendrauti reikia maldos keliu, nusižeminusio dvasios beturčio maldos keliu, kuris žino savo Tėvo širdį ir supranta savo reikalus. Kiekvieno krikščionio sielos nuotaika turėtų būti Marijos „teesie pagal Tavo žodį“.

KETVIRTA DALIS

PRALAIMĖJIMUS PAVERSTI LAIMĖJIMAIS

VII
KANČIOS PROBLEMA

Kentėjimų religinė problema. Problema, kurią žmogui tenka nuolat ir jautriai sutikti, yra kaip žiūrėti į kentėjimus. Savaime pasisiūlo du atsakymai: vienas yra grynai biologinės prigimties, kitas yra vidinio gyvenimo.

Pirmas atsakymas yra: naikinti tą blogį kaip tik įmanoma. Dalinai mums atsako ar nors padeda mokslas, padėdamas mums geriau suprasti, kaip elgtis su medžiaginiais dalykais ir savo kūnu. Tačiau tai duoda tik dalinius atsakymus. Medicinos mokslo pažanga niekad nepasieks to, kad taptų nereikalingi savęs valdymas ir nuotaika kilniai kentėti. Net ir pasaulyje, kuris, moksliniai kalbant, yra tobulai sutvarkytas, visada bus įvairių įvykių, kokius žmonės laiko ir vadina nelaimėmis, visada bus ligų, visada bus mirtis, t.y. kūniškos gyvybės užbaiga. Žmogus visada klaus ir visada lauks atsakymo, kokia yra žmogaus kentėjimų ir nelaimių vertė.

Kentėjimas mokslo žmoguje mūsų neatpalaiduoja nuo siekimo tokio aiškumo, kuris paten-

kintų mūsų širdį ir sielą. Filosofų uždavinys nagrinėti blogio problemą, ir kiekviena filosofinė sistema skiria svarbią vietą kentėjimų kilmės ir jų reikšmės klausimui. Tų, kurie priima buvimą vieno ar kelių dievų, valdančių pasaulį, klausimas, kaip reaguoti į įvairias nelaimes, priklauso kito klausimo: kokiu tikslu Aukščiausia Būtis, kurios žmogus priklauso, siunčia ar nors leidžia bandymus-kentėjimus, nelaimes?

Taigi, kentėjimų problemą turi svarstyti ir visokia religija. Tikrumoje, daugelis religijų tik tuo klausimu yra pagrįstos, o primityvios religijos ir yra tik priemonė, kaip panaudoti nematomas jėgas kentėjimams nugalėti.

Kentėjimų problema domina ypatingai tuos, kurie turi gero visagalio Dievo sąvoką. Šiuo keliu ir krikščionys privalo spręsti šį klausimą. Krikščionybės steigėjas pats yra Kentėjimų vyras, prikryžiuotas, miręs, prisikėlęs iš mirties, didelis kentėtojas, kurio kančia nuvedė jį Tėvo dešinėn. Jo mokslas sujungia palaiminimus su mirtimi sau, jo gyvenimas pateikia programą veiklai, jis nori, kad mes sektume juo per bandymus į garbę. Jo išganingas darbas yra atidaryti kelius, kuriais mes galime juo sekti. Krikščionybė mums pasako, kad kentėjimai yra nuodėmės pasėka. Angelų ir žmogaus nuodėmė tiek palietė ne vien žmogų, o visą pasaulį, kad žmogaus protui persunku tai suprasti, net pažinti. Žmogaus nuodėmė ne tik jį atskyrė nuo Dievo, o sužalojo ir kūninę jo prigimtį. Žmogus tai laisvai prisiėmė,

nes Dievas buvo jį įspėjęs, kad nuodėmę-neklusnumą seks pasėkos, kurias savo kalboje mes vadiname bausmėmis. Atpirkimu Kristus grąžino žmogui galimybę grįžti ir būti su Dievu, tačiau Atpirkimas nepanaikino fizinių-medžiaginių nuodėmės pasėkų. Mes kiekvienas patiriame tų pasėkų ne kaip bausmę už mūsų asmenines nuodėmes, o kaip pasėką angelų, pirmųjų žmonių ir daugybės nuodėmių daugelio žmonių. Mes nesame linkę svarstyti nuodėmes pasėkų nei mums patiems asmeniniai, nei žmonijai bendrai. Krikščionybė moko, kaip nekaltas asmuo turi prisiimti pirmųjų žmonių nuodėmės pasėkas ir kaip iš jų pelnyti sau gero. Kentėjimų prisiėmimą krikščionybė laiko priemone nugalėti nuodėmę Kristaus aukos dėka ir net nugalėti pačius kentėjimus, kurie nuodėmingam žmogui tampa moralinio pakilimo priemone.

Prieš nagrinėdami krikščionišką atsakymą, trumpai pažvelkime, ko mes galime laukti iš mūsų proto iš vienos pusės ir tikėjimo iš kitos pusės.

Protas ir tikėjimas. Mūsų kentėjimai būtų didelis priekaištas krikščionių suprantamam Dievui, jeigu dieviškas gerumas ir žmogui tenką ištyrimai būtų aiškiai nesuderinami. Reikia sutikti, kad šis klausimas nėra tiek aiškus, kad jį kiekvienas lengvai suprastų. Mums skersai kelio stovi klausimas „kodėl“. Šis klausimas mus persekioja ir tik žmogiško atsakymo į jį neturime.

Neišrišamas? Taip žmogaus protui šis klau-

simas dažnai atrodo, ir jeigu mūsų tikėjimas mūsų neapgauna, tai, bendrai imant, turėtų atrodyti taip: atsakymas į klausimus, sekančius iš Dievo veikimo ar jo kelių santykiuose su mūsų pasauliu, turinčiu amžiną paskyrimą, negali paaiškėti svarstomas be ryšio su Atpirkimo paslaptim.

Taip, filosofija gali mus apšviesti, bet jos nepakanka mūsų tikėjimui. Tikrumoje filosofija negali mūsų patenkinti, nes žmogaus gyvenimas vyksta sąryšyje su dieviška iniciatyva, sekančia iš mūsų neužtarnautos jo meilės mums, kuri filosofijai yra nepasiekiama. Netikinčiam kentėjimai ir iš jų sekąs papiktinimas negali baigtis tik pasaulio supratimu be ryšio su religiniu įsitikinimu. Priešingai, kai netikintis piktinasi kentėjimais, jam reikia parodyti krikščioniško tikėjimo aspektą, kurio jis gal niekad nepažino ar užmiršo. Jeigu netikintis nori suvokti gyvenimo prasmę, visų pirma jam turi būti parodytas tikėjimo Dievas, o ne tik Pirmoji Būtis, kurią jis gali surasti ir savo protu. Jeigu paliktas vienas sau žmogaus protas nepajėgia suderinti Dievo ir sutverto pasaulio trūkumų, jeigu tik tikėjimas gali nuraminti sielą, jaudinamą kentėjimų, tai šis faktas tvirčiau kalba už tikėjimą negu už priekaištus tikėjimui.

Krikščioniui būtų keista procedūra aiškinti kentėjimus be ryšio su Kristum ar bandyti teisinti Dievą, aplenkiant žmogaus nuodėmę ir Atpirkimą. Ar nesame gundomi lengvai taip

pasielgti? Prarandame iš akių ir minties faktą, kad konkreti santvarka, kurioje mes gyvename, mus šaukia į antgamtinį gyvenimą. Mes protaujame, užsimiršdami, kad turime tikėjimą, sakantį, ne tik kad Dievas yra, o primenantį ir Atpirkimą. Tikėjimas gali mums padėti priimti atsakymą į kentėjimus, kurie šaukiasi krikščioniškos aukščiausios paslapties — nuodėmės ir atpirkimo paslapties. Krikščionybės duodamo atsakymo į kentėjimų problemos klausimą priėmimas užbaigia maištavimą, kylantį iš kentėjimų paslapties. Tikėjimas neturi tikslo pateikti tokios doktrinos, kuri paaiškinta padarytų nereikalingu tikėjimo aktą.

Tačiau net ir neieškant paslapties, telpančios kentėjimų būtinume, krikščioniška doktrina mums padeda geriau suprasti ir priimti Dievo mintis. Žinoti matematikos teoremą ir žinoti ar pažinti kurį nors asmenį nėra tas pat. Supratimas derinasi su paslaptim ir gali daug padėti, jeigu paslaptim daugiau domimės. Savo artimą geriau pažįstame, matydami jį kaip asmenį, labai skirtingą nuo daiktų, turintį įgimtų talentų, kuriuos žmogui gali duoti vien tik Dievas. Taip yra ir kalbant apie Dievą. Juo geriau jį suprantame ne tik kaip pirmąją priežastį pasaulio išaiškinimui, o kaip tą, kuris mus myli stebėtinu ir paslaptingu būdu, tuo geriau suprantame ir jo veikimą. Ir tai ne tiek dėl to, kad giliau įžvelgėme jo veikimo motyvus, kiek dėl to, kad tobuliau derinasi su juo mūsų siela.

Protas gali mums padėti atspėti, kas yra Dievo širdyje, t.y. Dievo mintis ir valią. Protas gali paruošti kelią priimti Dievą, kuris yra Meilė ir kuris nepanaikino kentėjimų, duodamas tačiau mums galimybės iš kentėjimų susirinkti dvasinių turtų. Vis tiek tačiau tai suprasti vien protas gali tik nepalyginamai silpniau negu tai pasako Dievo apreiškimas.

Gera yra būti išmintingu, kad geriau suprastume „gyvąjį Dievą", bet nepalyginamai yra geriau būti panašiu Dievui. Krikščioniškas atsakymas į kentėjimų problemą nėra mokslinis atsakymas, bet nėra ir sentimentalus. Norint jį suprasti, reikia ne vien aštraus proto ar paviršutiniškos emocijos, o reikia visos asmenybės bendradarbiavimo. Priimti kentėjimų faktą reikia daugiau negu tik protauti ir jausti. Reikia deramu būdu būti ir gyventi. Šis yra kelias, kuriuo ne tiek įrodymais, kiek dvasiniu bendravimu išmokstame priimti kentėjimus. Kad galėtume kitiems padėti suprasti Viešpatį, reikia būti su juo. Kitiems padėdami priimti meilės Dievą, kuris nepanaikino kentėjimų, mylėdami Dievą, turime suprasti ir mylėti kenčiančius. Mes negalime ką nors įtikinti krikščionių suprantamo Dievo buvimu kitaip, tik išmokydami Dievą mylėti. O išmokyti kitus mes galime tiek, kiek patys mylime tuos, kuriuos norime mokyti, ir tą, kurį siūlome mylėti.

Tiesa, kad kentėjimai nėra visa Dievo problema. Krikščioniško atsakymo į kentėjimų prob-

lemą teisingumas nėra vienintelis klausimas, kurį reikia svarstyti, vertinant mūsų tikėjimo pagrindus. Tačiau kitų bendresnių klausimų čia neliesime. Užteks pastebėti, kad nei netikintis, kuris nori suprasti krikščionišką pasaulio aiškinimą, nei tikintis, varginamas kentėjimų problemos, nesugebės priimti Kristaus dvasios kitaip, kaip visiškai pasivesdamas Kristui. Toliau pasvarstykime kai kuriuos žmogaus proto keliamus klausimus.

Kentėti su kuo nors ir už ką nors. Visi sprendimai apie pasitaikančius šiame pasaulyje įvykius turi savo vertybės laipsnius. Todėl, jeigu norime suprasti ką nors iš Dievo darbų, yra svarbu suprasti, kas Dievo akyse yra esminio, t.y. kas yra esminio savyje, o ne pagal momento mūsų įspūdį. Vertybės, kurių siekia Dievas tvarinijoje, yra moralinės vertybės. Palygintos su šiomis, visokios kitos vertybės Dievui yra tik priemonės ir tik tokiomis turėtų būti ir mums. Net filosofija negali mums pasakyti, kaip konkrečiai pasako patirtis, kad išbandymai-kentėjimai dažnai būna turtų šaltinis. Dvasios triumfai mums yra tik tiek verti, kiek jie mums kainavo. Kančia reikalauja iš mūsų pusės pastangų, kurių mes nebūtume parodę ir iš savęs nebūtume reikalavę, jeigu nebūtų tekę kentėti. Daug sielų savo dvasinį pakilimą yra skolingos kentėjimams. Galima net pasakyti, kad kančia yra nepakeičiama nieku kitur ir kilnų tikslą asmuo laisvai pasirenka kančią, net mirtį ir jau-

čiasi tuo laimingesnis ar moraliai nors pasitenkinęs, juo daugiau teko pakentėti dėl pasirinkto tikslo.

Evangelija patvirtina ir praplečia proto išvadas. Kristus mums primena, kad negali būti didesnės nelaimės, kaip prarasti savo sielą, t.y. išganymą ir kad ją išgelbėti galima tik visa kita naudojant jos išganymui. Kristus davė mums pavyzdį pats savo asmeniu. Jis paliko mums priemones jo klausyti ir juo pasekti. Jis kentėjo, kad ir mes galėtume pakelti panašius kentėjimus, kad mes mokėtume iš savo kentėjimų patirti naudos.

Krikščionybė padeda kentėjimus įprasminti ir tokiu būdu duoda mums tai, ko kenčiant labiausiai reikia. Ji atpalaiduoja mus nuo mūsų pačių, grąžindama mums motyvus gyventi ir veikti, t.y. atsiduoti. Neviltis yra nesugebėjimas pasistengti. Mes esame nuo to apsaugoti, jeigu surandame ar turime raciją norėti mūsų nelaimę pergyventi. Net ir nelaimė gali įgyti savo vertę, kai ji padaroma atsižadėjimo objektu. Krikščionys turi tą privilegiją visada turėti ką paaukoti, ką mylėti. Kraštutinė nelaimė yra mirtis. O tačiau ir jos nelaikome nelaime, kai žmogus savo gyvybę atiduoda už laisvai pasirinktą kokį nors kilnų tikslą, pvz., už ištikimybę Dievui, už savo tautą, tėvynę, net už vieną asmenį, kaip mūsų laikais yra padaręs kapucinas vienuolis Maksimilijonas Kolbe, prisiimdamas mirties bausmę vietoje pasmerkto nekalto darbininko belaisvio.

Krikščionybė, pateikdama mums užsimojimų ir išbandymų prasmę, pakelia mūsų dvasią, gaivina mūsų pasitikėjimą. Kristus kentėjo, kad mes galėtume suprasti mums tenkančius kentėjimus. Mes galime ir turime būti jo pergalės dailininkais prieš kančią ir mirtį.

Bet kam tokia aukšta kaina ir tiek daug nuostolių? Jeigu kančia suprasta, kaip ką tik kalbėta, įgyja prasmę, tai ta prasmė pateisina Tą, kuris paties žmogaus užtrauktus kentėjimus paliko, jų nepanaikino žmogų atpirkdamas. Tačiau ar nėra ko stebėtis tuo, kad Dievas mums leidžia, kad mūsų moraliniai laimėjimai tiek daug kainuotų? Be to, žmogų iškelia, išaukština ne patys kentėjimai, mūsų išbandymai, o tai kaip mes juos priimame. Be to, savo prigimtimi kentėjimai gali mus gaivinti, bet gali ir nužudyti. Faktas, kad nors kentėjimai daug sielų apvalo, tai daug ir tokių, kurias kentėjimai palaužia. Kodėl Dievas toleruoja mažų vaikų kančias, kurie dar nesugeba savo kančioms suteikti jokios vertės? Kodėl leidžiama kentėti tokiai daugybei suaugusių, kokiose sąlygose jie kenčia dėl paveldėtų trūkumų, dėl stokos išauklėjimo, nesugebančių išnaudoti savo kentėjimų ar net išvengti iš to sekančios žmogaus degradacijos? Kam tiek daug veltui kančių, skaudžių kančių? Palyginus su visokiais iš kančių sekančiais pralaimėjimais, moralinių triumfų, atrodo, yra tiek mažai. Kas gali išaiškinti, kodėl Dievas žmogaus išaukštinimui turi panaudoti tokias priemones, iš

kurių seka tiek daug nuostolių?

Taip, mes esame menki teisėjai tokių nuostolių. Mes mažai žinome apie žmogaus sąžinę, kad negalime spėlioti apie Dievo sprendimą tuo momentu, kai yra sprendžiama žmogaus amžinybė. Ir vis tiek yra tikėjimo tiesa, kad kieno nors gyvenimas gali baigtis nepataisoma, nepakeičiama nelaime, nes pragaro esimas yra dogma. Kaip mes galime sutikti, kad Dievas, būdamas meilė ir visa žinantis, galėtų būti autorius pasaulio, kuriame blogis ir dar toks piktybinis blogis, taip labai sumišęs su geru?

Protas gali atsakyti tik tiek, kad begaliniai geras Dievas gali būti visokio sutverto gėrio pradžia ir kad ši tiesa turi viršyti visokį abejojimą, kylantį iš mūsų susitikimo su blogiu. Tai teisingas atsakymas. Bet jeigu apsiribotume tik proto išvadomis, liktume tik filosofinių ginčų painiavoje. Šaltakraujiškas žiaurių faktų stebėjimas ir svarstymas tik žmogaus protu visada paliks abejojimų.

Čia pravartu pastebėti, kad Dievo darbų vertės nereikia spręsti iš žmogiškų statistikų. Dievas neduoda mums paruošto dangaus be mūsų pastangų, nes mes turime laisvos valios dovaną. Jis laukia, kad mes patys jį tarsi susikurtume — užsitarnautume. Dievą pasirinkusių laimėjimas tarp kovų, pavojų yra pakankama racija sutverti pasaulį, nors ir atrodytų, kad jame yra daugiau pralaimėjimų, negu laimėjimų. Kas nors galėtų daryti priekaištą, kad Dievui nedera

reikalauti tokios kainos, kokią žmogus turi užmokėti už Dievo pramatomą gerą. Žmogaus protui gali tai atrodyti tiesa, tačiau nėra jokio prieštaravimo leisti visiškai laisviem tvariniam pralaimėti, jeigu jie patys tai pasirenka ir taip apsisprendžia.

Tačiau ar šie svarstymai gali pašalinti visokią baimę iš mūsų protų ir širdžių? Kad šios mintys galėtų turėti mums reikiamos įtakos, mes turime jas svarstyti nužemintai, su pagarba paslapčiai, kaip dera kiekvienam stojančiam Dievo akivaizdon. Mes negalime kėsintis taip suprasti Dievo kelius, kaip daroma su fizinėmis medžiaginėmis problemomis. Žmogus negali artintis Dievo link tokioje nuotaikoje, kokia yra bendraujant žmogui su žmogum. Tai ne tik moralinės srities reikalavimas, o ir proto išvada.

Kristaus kryžius. Dievą surasti, pažinti žmogus gali ir savo protu, bet be Apreiškimo pagalbos žmogui yra persunku Dievą suprasti. Ką Dievas pats pasako apie savo transcendenciją ir apie kelius jį mylėti, geros valios žmogui padaro galimu tai, kas neįmanoma filosofui, pasikliaujančiam tik savo protu. Paprastas tikintysis gali tam tikra prasme atspėti Dievo apvaizdą ir, susipažindamas su Dievo keliais, konkrečiai įsitikinti visišku pasitikėjimu, kokio yra vertas žmogaus dangiškasis Tėvas.

Apreiškimas mums parodo veikiantį Dievą. Apreiškimas pasako, kur Dievas nori mus vesti, kaip jis atsiliepia į mūsų reikalus ir baudžia

mūsų priešinimąsi. Apreiškimas pasako, kad blogo šaknis yra nuodėmė. Aišku, kad mūsų natūralus ryšys su pirmuoju žmogumi, su gimtąja ar paveldėtąja nuodėme ir jos pasėkomis mus giliai paskandina paslaptyje, bet ta paslaptis mums baigiasi mūsų dalyvavimu Kristaus pergalėje prieš nuodėmę, prieš jos pasėkas, kančias ir mirtį. Dievas, kuris mums paliko krikščionybę, yra Dievas, kurio kiekvienas veiksmas mus pripildo užtikrinimu. Tai tiesa, kalbant apie visus kelius, kuriais mūsų ištyrimus jis padarė savais savo sūnaus asmenyje.

Mes galime pasikliauti Dievu, kuris pats taip pilnai įsijungė į žmogiškų kančių dramą. Mes galime būti tikri, kad Dievas myli tais pačiais būdais, kuriais Kristus mus mylėjo, myli dabar. Mes galime suprasti nekalto žmogaus kančių problemą, žiūrėdami į nekaltą Kristų ant kryžiaus. Mes galime pilnai pasitikėti tuo, kuris laisvai pasirinko mirtį ant kryžiaus, norėdamas išgelbėti žmones jų sunkioje kovoje prieš save pačius ir prieš juos slegiančias jėgas. Ar galėtų kas nors nekęsti žmogaus, prikryžiuoto už gryną atsidavimą kitiems? Ar galime abejoti gailestingumu to, kuris už mus leidosi nuvedamas į Golgotą? Kryžiaus akivaizdoje krikščionis randa ramybę, čia jis randa atsakymus į savo visokius „kodėl“. Tie atsakymai į jo klausimus nėra toki, kaip mokykloje egzaminų metu; tai atsakymai, panašūs į tuos, kokių vaikas laukia iš tėvo į savo

galvosūkius: daugiau suraminimo negu pateisinimo ar įtikinimo.

Kančia gali būti nenugalima sunkenybė neturinčiam tikėjimo. Priešingai, krikščionis žino pakankamai apie Dievą, kad pateisintų savo juo pasitikėjimą. Tai krikščioniškai suprastas Dievas, kurį mes turime ginti, kai mums daromi pikti užmetimai, o ne atsakinėti tik filosofinėmis išvadomis. Mes galime parodyti, kad protas nepateikia tokių užtikrinimų, kurie leistų padaryti Dievui priešingas išvadas, o vienas protas parodo tik tiek, kad jis vienas nepajėgia rasti pilnai patenkinančių atsakymų. Tada mes galime parodyti, kad krikščionybė duoda atsakymus ir parodo, kad tie atsakymai turi savo svorį šalia proto racijų, kurios pajėgia kalbėti tik pačios už save, už savo vertę.

Tačiau, kad krikščionių atsakymas į kančių problemas būtų priimtas, kad tas atsakymas būtų suprastas, siela turi būti priimli, kad ji galėtų pažadinti pasitikėjimą kituose, ji pati turi būti sugebanti pasitikėti.

Kristus nugalėjo kentėjimus. Kristaus mokslas ir gyvenimas sako, kad kentėjimai yra neišvengiami, bet kartu moko surasti juose džiaugsmo. Ankstyvų krikščionių raštai buvo pergalės šauksmas tarp pagonių nevilties ir klaikios rezignacijos. Kristus nugalėjo ir nuodėmę, ir iš jos sekančius kentėjimus, jis nori, kad ir mes būtume jo pergalės dalininkais. Netrukus ir mes

būsime kentėjusio Kristaus garbingumo dalininkais. Dabar apšviesti ir stiprinami tikėjimu, viltimi ir meile, kaip Dievo vaikai, per jo mirtį jungiamės su juo priimti Tėvo valią.

VIII
DIEVIŠKASIS TĖVIŠKUMAS IR ATPERKAMIEJI KENTĖJIMAI

Teisingumo ir meilės paslaptis. Dievas galėtų apsaugoti mus nuo kentėjimų. Tačiau, kadangi nuodėmės sužalotai prigimčiai jie yra neišvengiami, tai jis norėjo jais pasidalinti su mumis. Mūsų tikėjimo centrinė paslaptis yra paslaptis Dievo, tapusio žmogumi, Amžinojo Tėvo Sūnaus, tapusio Adomo vaiku ir kartu su mumis patyrusio nuodėmės pasėkas, kad mes galėtume pereiti iš nuodėmės psaulio į šventumo pasaulį.

Kai mąstome apie nuodėmę ir Atpirkimą, ar turėtume vaizduotis nepermaldaujamą Dievą, kuris savo kerštą ar pyktį išlieja ant To, kuris sutiko būti mūsų vietoje? Kai kalbame apie Kristaus kančią, ar turėtume joje matyti konfliktą tarp dieviškos meilės ir dieviško teisingumo, kuris pirmavo prieš visokias kitas racijas? Šventas Raštas arba Apreiškimas neleidžia taip galvoti. Tai buvo meilės Dievas, kuris sutiko leisti Kalvarijos auką todėl, kad Kristus pats

pasirinko laisvai. Šv. Paulius vartoja labai stiprius žodžius, kalbėdamas apie Dievo reikalavimą už mūsų nuodėmes. Dievo mintis randame ir pas Izaią pranašą, kalbantį apie persekiojamą Teisingąjį. Tas pačias mintis randame Naujame Testamente, kur kalbama apie Kristaus auką. Norint į šias mintis įžvelgti, reikia pakilti virš mūsų įprasto ir beveik instinktyvaus būdo mąstyti. Reikia giliau žvelgti į tą mūsų žmogiško patyrimo dalį, kuri daugiau priklauso sielos gyvenimui.

Ar Dievas gali kentėti? Pirmiausia, kaip mes galime kalbėti apie galintį kentėti Dievą ir apie tai, kad jį liečia mūsų nuodėmės ir mūsų nesėkmės? Yra dvejopas laisvumas nuo kančių. Vienas seka iš vidinio neturto, antras iš dvasios turtingumo. Pirmasis yra inertinės medžiagos ir gyvybių artimų inertinei medžiagai. Antrąjį mums parodo šventieji. Šventų žmonių asmenybė neturi nieko bendro su nepaisymu ar indiferentiškumu, tai nėra jautrumo stoka. Savo draugų menkystę šventasis jaučia geriau ir giliau už kitus. Jis juos supranta, jaučia, visa tai priima. Jis išgyvena tai kartu su anais nelaimingaisiais. Žmonių kentėjimai sukelia jame ne tik begalinę gerą valią, o jį jaudina iki sielos gelmių. O tačiau dėl to jis nepraranda savo giedrios nuotaikos. Dalinimasis kitų silpnybėmis jo sielos nekeičia. Jį tai kartu ir giliau paliečia ir mažiau sukrečia negu kitus.

Eikime iki kraštutinumo ribos, pakalbėkime

apie šventųjų nuotaikas danguje. Jie yra vieningi su mumis ne tik kaip mūsų vargų stebėtojai, o daug giliau negu mūsų artimiausi ir tobulume daugiausia pažengusieji mūsų draugai čia, žemėje. O tačiau jie nesiliauja buvę palaimintieji. Panašiai galima sukurti nors silpną idėją Dievo nuotaikos mūsų atžvilgiu. Jis laimingas, ir niekas negali jo laimės paliesti, jai kaip nors pakenkti, o tačiau visi jo veiksmai išganymo istorijoje rodo, kaip giliai mūsų likimas liečia jo būties gelmes. Prisiminkime Šventame Rašte išsireiškimus, aprašančius jo nesiliaujančią meilę, jo jausmingą sekimą žmogaus, bėgančio nuo jo malonės. Šv. Jono Apreiškimo knygoje ir kitur galima pasiskaityti apie Dievo „raides" ir skausmingus šauksmus.

Dievas yra neapsakomai jautrus viskam, kas liečia mus. Įvykiais, kuriuose mums tenka dalyvauti, Dievas jaudinasi giliau ir daugiau už tuos visus danguje ir čia, žemėje, kurie mus myli. Ir tuo pačiu metu jis yra džiaugsmas, kurio niekas ir jokia būtis negali užtemdyti. Jis mums padarė daug daugiau už tuos, kurie buvo ar yra prie mūsų prisirišę. Jis ėjo nesuabejodamas ir to nesigailėdamas iki pat pabaigos Kalvarijos kalno aukos. Ir jis nevaidino „tarsi taip būtų". Jis viską prisiėmė taip, kaip būtų prisiėmęs, jeigu mūsų nelaimės tikrai būtų buvę jo nelaimės. Jo veiksmai parodė, kad į mūsų kančias jis nežiūrėjo kaip koks pašalietis. Negalima taip pat manyti, kad jo nuotaikos buvo tik paviršu-

tiniškos, o giliau vidiniai jis būtų buvęs mūsų likimo nepaliestas. Ir tačiau tuo pačiu metu, kai Dievo Sūnus mirė ant kryžiaus, Dievas nesiliovė buvęs amžinosios laimės Dievu. Jis buvo, yra ir visada bus tas, kuriam nieko netrūksta, o kuris tačiau žmogaus nebuvimą su juo jautė taip, kad jam atgauti jis atidavė kentėjimams savo Sūnų. Dievas amžinai yra pilnybė, kuriame nėra nei pasikeitimo, nei sumažėjimo, nei padidėjimo, o tačiau jis taip labai mūsų pasigenda, kad mūsų susigrąžinimui jis nusprendė mums nesuprantamą kraštutinį kelią.

Atpirkime dieviškas savęs nepaisymas. Su Dievo laisvumo nuo kančių klausimu rišasi kitas klausimas — Dievo veikime savęs nepaisymas. Pažvelkime į šį klausimą iš to paties taško, iš kurio žvelgėme į Dievo laisvumą nuo kentėjimų. Kai mes norime ką nors išgelbėti, mūsų troškimas padėti nejučiomis tampa persunktas noru ko nors pasiekti. Kai kitam padėjome, jaučiamės laimingi ne tik dėl to, kad kitam padėjome jo reikale, o ir dėl to, kad kažko pasiekėme, esame patenkinti patys savimi, tam tikru būdu pasipildėme, atlikdami tokį darbą. Ką nors veikiant artimo labui, tai patarnauja ir mums, ir tokiu būdu mūsų savęs nepaisymas gali lengvai išsigimti į pasitenkinimą. Net į gražiausias labdaros iniciatyvas lengvai įsiskverbia savas pasitenkinimas.

Šventam asmeniui yra lengviau negu mums rūpintis kitais tik dėl jų, savęs tikrai nepaisant.

Tai ypatingai pasireiškia, kad šventas asmuo šioje savo veikloje sutinka nedėkingumo ar nesėkmės. Tokiais atvejais mes gal netektume drąsos,noro aukotis. Daugiau išsilavinusiam asmeniui mažiau rūpi iš egoizmo ar jaustis nepatenkintam, jeigu tie, kuriems jis padėjo, užmiršta, ką yra jam skolingi, kai jie yra jau nereikalingi pagalbos.

Šiais palyginimais vėl grįžkime prie Dievo. Atpirkimu jis padarė mums neįtikėtinus dalykus, kad mus išgelbėtų, ir vis tiek jis yra mūsų nereikalingas būti tuo, kuo jis yra. Mus išgelbėdamas, jis neturėjo ką sau laimėti. Į Atpirkimą nereikia žiūrėti taip, tarsi būtų įvykusi pergalė Dievo, laimėta prieš jam padarytą blogį. Reikia labai pabrėžti paslaptingą Dievo nesavanaudiškumą ir parodyti, kad iš Atpirkimo tik mes vieni esame laimėję, o ne Dievas, kad tai yra didesnė labdara už visokią žmogaus vaizduotei įmanomą filantropijos idėją. Savo laime Dievas visiškai nepriklauso savo tvarinijos. Jokiu atžvilgiu negalima jo lyginti su mumis, ką mes bejaustume ar ką apie jį begalvotume. Jis visiškai veltui padarė nepalyginamai daugiau gero, negu švenčiausias žmogus. Mūsų nelaimėse mus užjausdamas labiau negu bet kokis žmogus, jis yra absoliučiai nuo žmogaus nepriklausomas. Iš mūsų išganymo jis nelaukia praturtėjimo savo laimėje, jis mus myli kaip niekas kitas ne dėl savęs, o tik dėl mūsų pačių.

Kaip Dievas supranta nuodėmę. Iki šiol

kalbėjome apie kentėjimus, pirmiausia atžvilgiu to skirtumo, koks yra tarp Dievo transcendencijos ir nupuolusio žmogaus. Žmogui įmanomu būdu pamąstykime apie nuodėmę, svarstydami skirtumą tarp instinktyvių žmogui ir šventų asmenų nuotaikų. Tai šiek tiek padės geriau suprasti tą, kuris vienas yra Šventas — Dievą.

Bandykime įsivaizduoti minios nuotaiką žmogžudystės scenoje. Ką pergyvena tai matę ir ten esą žmonės, kai pro juos yra vedamas kaltininkas. Pasibiaurėdami to žmogaus nusikaltimu, jie kartais šaukia jam mirties ar reikalauja kitaip žiauriai jį nubausti. O tačiau šiame nusikaltime jie įžiūri ne ką daugiau kaip pasikėsinimą prieš biologinę gyvybę. Jie galvoja mažai, o gal ir visai negalvoja apie nužudyto asmens nekaltumą. Jie ne vienas net nenuvokia, kaip tas veiksmas yra priešingas esminiam dorovės dėsniui, ar kaip tas veiksmas pažemina tą asmenį, kuris tai padarė. Kad taip yra, kaip čia sakoma, įrodo faktas, kad ta pati minia nereaguoja, bent panašiai, į nekaltų kūdikių žudymą — abortus. Anuo pavaizduotu minios elgesiu žmogžudžio atžvilgiu minia jaučia savisaugos reikalą, kaltininką nubaudžiant patiems apsisaugoti nuo panašaus likimo. Minios reakcija seka ne tiek iš noro ginti teisę ir tvarką, kiek iš baimės sau patiems panašaus likimo. Tai giliai savanaudiška reakcija. Tuo pačiu metu ten pro šalį eina šventas asmuo. Jis į žmogžudystės piktybę įžvelgia giliau, jis aiškiau įsigilina į šios

žmogžudytės moralinės netvarkos reikšmę. Tuo jis labiau jaudinasi negu kiti, bet yra ramus. Jis pasipiktinęs daug labiau, bet kitokiu būdu. Jo pasibiaurėjimas neragina jo į smurtą. Jis taip pat nori, kad kaltininkas būtų nubaustas, tačiau jo noro pagrindas yra skirtingas. Jis galvoja ne apie savo savisaugą, o apie artimą ir apie patį nusikaltėlį kaip apie jo paties piktadarybės auką, apie nusikaltėlio nuodėmę, apie nusikaltimą Dievui.

Bandykime pakilti mintimi prie visokio šventumo Autoriaus — Dievo. Tik jis vienas pilnai supranta nuodėmės blogybę, tik jis vienas gali suprasti netvarkos pražūtingą žalą žmogui. Šventas žmogus supranta geriau už kitus ir aiškiai daug geriau negu pats žmogžudys nusikaltimo veiksmo visą baisią žmogišką reikšmę. Nuodėmės piktybę Dievas supranta nepalyginamai geriau negu mes patys. Joks žmogus negali pilnai to suprasti. O Dievas, kurio įkvėptas žodis mums pasako jo pasibiaurėjimą nuodėme, vis tiek į šią baisią nuodėmės realybę atsiliepia daug gailestingiau, negu sugebėtų atsiliepti bet kokia nors ir švenčiausia mirtinga būtybė. Kaip sako Dievo vardu pranašas Ozeas: Jis yra Dievas, o ne žmogus, Jis yra šventas (11, 9).

Kaip Dievas supranta nusidėjėlį? Kaip tik vienas Dievas gali suprasti, kas yra nuodėmė, taip tik jis vienas gali suprasti nusidėjėlį. Dar prisiminkime aną minios reakciją, sukeltą

matytos žmogžudystės. Minios pyktis gali lengvai virsti užuojauta. Pvz. viešoji nuomonė dažnai yra linkusi pateisinti moterį, nužudžiusią savo vyrą, kuris ją kankindavęs. Advokatai yra labai patyrę kriminalinėse bylose apeliuoti į prisiekusiųjų teisėjų — jury jausmus. Jie dažnai apeliuoja į jų ginamojo nelaimingą jaunystę ar į tragediją, kokia būtų jo šeimai kaltojo pasmerkimas. Dalyvių jausmai tokiu būdu pasidalina į troškimą keršto — bausmės ir užuojautą kaltojo asmeniui ir jo likimui. Jeigu jų tarpe būtų šventasis, kuris kaltininką gerai pažįsta, jis į reikalą pažvelgtų teisingoje šviesoje ir nusiteiktų gal labai skirtingai negu kiti.

Kitas atvejis. Yra skirtumas tarp vaikų meilės ir jų gadinimo. Savo vaikus gadinantieji yra linkę į perdėtą, beprasmį jausmingumą, kurį jie laiko meile, kartais pertraukiamą, paįvairinamą netvarkingu pykčio pasireiškimu. Priežastis ta, kad šie vaikus gadinantieji jausmai ir veiksmai kyla daugiau iš instinkto negu iš dvasingumo. Tikra meilė padaro asmenį ir švelnesniu, ir kartu daugiau reikalaujančiu. Tikra meilė mylintį įkvepia mylimąjį auklėti. Vaikus gadinantieji vadovaujasi ne vaiko meile, o egoizmu. Tikrumoje jie siekia savo malonumo, kai vaikus čia glamonėja ir čia vėl kitokiu veiksmu jie elgiasi visai priešingai, negu reikalauja tikra meilė ir iš jos sekantis teisingas auklėjimas. Kas tikrai myli savo kūdikį, tas giliau įžvelgia ir į

kūdikio klaidą, ir imasi tinkamų priemonių su meile jį pataisyti.

Mes esame pusiau nuolaidūs, pusiau griežti, ir todėl be sveikos pusiausvyros paprastai nukrypstame per toli tai į vieną, tai į kitą pusę. Kartais mes nesame reikiamai griežti tik todėl, kad per mažai mylime. Jeigu sveikai mylėtume, rastume būdų daugiau reikalauti, nebūdami šiurkštūs. Kai asmuo pažengia šventume, jis padaro pažangos ir artimo meilėje, ir teisingume.

Vėl bandykime šį mūsų palyginimą taikyti Dievui. Dievas yra begaliniai gailestingas. Jo supratimas nusidėjėlio nėra nė truputį užtemdytas egoizmu. Jis vienintelis yra geras ir vienintelis teisingas. Iš tikro jis yra teisingumas ir gerumas. Kadangi jis yra absoliučiai laisvas nuo egoizmo, tai gali nesvyruodamas reikalauti teisingumo. Jis yra vienintelis tobulas auklėtojas ir vienintelis neturįs silpnybių teisėjas. Jo reagavimas į nuodėmę paslaptingai sujungia gailestingumą ir teisingą bausmę. Jo meilė nusidėjėliui yra tokia galinga, kad joje nėra jokio polinkio į klaidingą gailestingumą, o vis tiek švelnesnė už visokią žmogišką meilę. Šventas Raštas mums pavaizduoja paradoksišką Dievą. Jis negali būti matuojamas mūsų žmogiškais mastais. Jo valia mus išgelbėti yra ir absoliuti, ir nepalyginamai nuoširdesnė už mūsų visokį troškimą, kokiu mes galėtume gelbėti savo brolį.

Taip kartu jis yra ir baisus Dievas, ir gailestingumo Dievas.

Pamąstykime vieną palyginimą. Pažvelkime į Kristaus įvykdytą Atpirkimą kiek konkretesniu būdu, pradėdami pavyzdžiu iš žmogaus patirties. Jeigu kas išeikvotų mūsų jam paskolintus pinigus ir dėl savo netikusio elgesio negalėtų skolos grąžinti, mes galėtume būti tiek dosnūs ir skolą jam dovanoti. Tačiau galėtume būti dar dosnesni. Galėtume jam dar paskolinti, jį padrąsinti, jam patarti, kad jis gyventų santūriai, kiek reikalinga jo pareigos atlikimui — atsilyginimui, kol jis atsigaus ir grąžins abi skolas. Tada mes pareikalautume teisingai atsiteisti. Panašiai Dievas pasielgė su mumis. Jis davė savo Sūnu, kad per jį būtų atlygintos mūsų skolos. Tiktai Kristus — Dievas žmogus gali suprasti ir įvertinti kiekvieno nusidėjėlio sąlygas, tik jis vienas žino, kad yra nuodėmė, ir gali Dievui atlyginti, kiek nuodėmė reikalauja.

Nelieskime ginčų, kuriais savo tarpe skiriasi teologai, svarstydami Kristaus nuopelnų prigimtį. Kiekviena tų teorijų turi savo teigiamų ir silpnų pusių. Dievo teisingumas lieka žmogaus protui peraukšta tema — paslaptis. Jo ir teisingumas skiriasi nuo žmonių teisingumo. Turime tiek suprasti, kad Atpirkimas jokia prasme nėra keršto apmaldymas ar kieno nors užsitarnautos bausmės pakeitimas kuo nors, kas apmalšintų Dievo rūstybę visai žmonių giminei. Dievo gailestingumas nėra nesuderinamas nė su

griežtumu ar teisingumu, o vienas kito reikalauja. Dievas neveikia instinkto impulsų įtakoje, jis yra nuo to laisvas, jis yra gryna dvasia.

Dievas Tėvas ir žmogumi tapusio Sūnaus mirtis. Kalbėjome bendrai apie Dievą, apie žmogaus nuodėmę. Pažvelkime į Atpirkimo paslaptį giliau santykyje tarp Tėvo ir žmogumi tapusio Sūnaus. Nėra nauja nuomonė, kad Dievas nenorėjo Kristaus mirties, o tai tik toleravo. Ankstyvų laikų krikščionys šią mintį įsakmiai pabrėždavo. Kalbant tiksliai, tą patį galima pasakyti ir apie visus skausmus ir mirtį. Pats žmogus yra tas, kuris savo veiksmu-nuodėme pasirinko ir nuodėmės pasėkas. Dar daugiau — Dievas sutiko tokiu būdu nubausti žmoniją už Adomo nuodėmę, tik žinodamas, ko per savo mirtį pasieks įsikūnijęs Žodis — Išganytojas. Taigi, skirdamas bausmę už Adomo nuodėmę, Dievas žinojo, kokiu būdu įvyks Atpirkimas. Dievas pažadėjo reabilituoti žmogų tuo pačiu metu, kada žmogus nusidėjo ir užsitraukė už tai skirtą bausmę.

Žmogaus kentėjimai ir mirtis yra daugiau pirmųjų žmonių veiksmo pasėka negu Dievo. Dar daugiau žmogaus veiksmo negu Dievo yra Kristaus mirtis ant kryžiaus. Ano meto kruvina žmonių civilizacija nuėjo iki tokio kraštutinio žiaurumo su Kristum. Su jais kartu tame veiksme dalyvavo visi ir visų laikų žmonės, kurie per nuodėmę tapo ir tampa šėtono aukomis ir bendradarbiais. Kai Kristus sutiko tapti mūsų nuodė-

mingos šeimos nariu, kad mus išgelbėtų, jis prisiėmė viską, kas galėjo sekti iš tokio pasirinkimo. Jis žinojo, kur tai jį nuves, ir kryžiaus link jis ėjo nuo pat įsikūnijimo. Tai buvo jo paties pasirinkta — tai žinodamas, jis su tuo sutiko. Kad Tėvas tiesioginiai nenorėjo įsikūnijusio Sūnaus mirties, tai su jo pasirinkimu sutiko, atsižvelgdamas į tai, kas buvo žmogus, ir žinodamas, kokios būtų pasėkos žmonijai be Mesijo.

Žinoma, čia išsireiškiame žmogiškai — nevykusiai. Dievui nėra laiko, todėl sakyti, kad jis „žinojo iš anksto", kas „turės" įvykti, yra žmogiški pasakymai. Iš kitos pusės, Dievas nėra tik stebėtojas nors ir imliausias, kuris pramatytų įvykius iš anksto. Tai, kas vadinama predestinacija, žmogaus protui yra paslaptis daugiau negu Dievo visažinojimas. Kas čia norima pabrėžti, tai kad Tėvas nepasmerkė mirčiai savo Sūnaus — Išganytojo. Tai padarė žmonės. Ir vis tiek, kai Sūnus prisiėmė mirtį, tai jis prisiėmė ne vien žmonių sprendimą, o prisiėmė ir Tėvo sutikimą — valią.

Savo pasirinkimui ir Tėvo sutikimui klusnus iki mirties Kristus atpirko pasaulį — žmoniją per mirtį ant kryžiaus. Šiuo keliu jis laimėjo žmogui galimybę pasinaudoti jo Atpirkimu — laimėti išganymą. Jis mus išlaisvino kruvina auka, tuo išpirkdamas žmogaus padarytą nuodėmę. Tai neprieštarauja Tėvo meilei savo Sūnui ar dieviškam gailestingumui žmonių giminei, už kurių Sūnus šį permaldavimą — atpirkimą pasirinko ir

įvykdė. Čia nėra jokio keršto klausimo, o yra tik meilė tiek didesnė už visokią žmonių meilę, kad mes negalime, to palyginti su jokiu žmonių darbu ir vienu kartu tai suprasti visokiais atžvilgiais.

Mūsų kaip pasigailėtų nusidėjėlių laikysena. Svarstant Atpirkimo paslaptį, reikia pabrėžti sekančius dalykus. Neieškokime išimtinai teisinio žmonių žodyno, kurio žodžiai nekeltų mumyse paslapties sąvokos, o siektume tik paprastu mūsų žodynu ir mūsų įprastu keliu išaiškinti mūsų skolos Dievui klausimą. Venkime taip pat išsireiškimų, kurie keltų mintį, kad Atpirkime Dievas užvedė sąskaitų knygą, kur vienoje pusėje būtų surašyti Kristaus kančios nuopelnai, o kitoje kurio nors asmens nuodėmės, kurias tas asmuo turi išpirkti. Taip pat reikia vengti, kad nenukryptume į kokį nors Tėvo ir Sūnaus kruviną dekretą, kuris temdytų Tėvo meilę ir nežadintų sūniško atsidavimo. Vienu žodžiu, besvarstydami antgamtines tiesas, nedarykime to tik žmogišku būdu.

Nereikia niekad užmiršti, kad iš Kristaus mirties Tėvas neturėjo jokios naudos. Iš to viską laimime tik mes. Mes, žmonės, neturime tokio saiko, kuriuo galėtume palyginti abiejų — Tėvo ir Sūnaus — nesavanaudiškumą, dosnumą ir norą mus išgelbėti — išganyti. To nėra kaip palyginti ir su didžiausiu, tyriausiu žmonių pasiaukojimu. Reikia viską privesti iki kraštutiniškos ribos, kiek čia žemėje galime sugebėti suprasti absoliutų pasibiaurėjimą nuodėme ir absoliučią meilę

nusidėjėliui. Turime suprasti mūsų pačių menkystę ir mūsų menką nuovoką šios išganingos meilės paslapties. Prie mūsų Atpirkimo Dievo eikime su nusižeminimu, kuris padėtų mums suprasti mūsų reikalus ir mums derančią vietą. Dievą garbinkime kaip pasigailėti nusidėjėliui.

PABAIGA

IX.
KAIP ATPIRKIMAS PAKEITĖ PASAULĮ

Mes gyvename tarp pilnos gailestingumo praeities ir ta praeitimi užtikrintos ateities. Kiekvienas žmogaus dieviškas pasipildymas yra žingsnis pirmyn kelionėje, kurios niekas negali sustabdyti. Seno Testamento įvykiai buvo pranašystės to, ką duos Naujas Testamentas. Naujasis Testamentas yra tik pradžia. Juo pradėta Išganymo era, kuri baigsis tik danguje. Prieš mus buvo stebėtinų įvykių, tačiau stebėtiniausi dar tik ateina. Mes esame palaikomi kartu ir dėkingumo, ir laukimo. Gyvename kaip Tėvo vaikai, mūsų maldose jungdami dėkingumą, prašymus ir vieni kitus įvkėpdami.

Kai Kristus vaikščiojo žemėje, tuo metu pasaulis ėjo per lemtingą laikotarpį. Dabar mes gyvename laikus, kuriais buvo įsteigta karalystė. Mes esame nariai naujos šventos tautos. Kaip Atpirkimas pakeitė pasaulį? Pasaulis išviršiniai yra tas pat kaip ir prieš mus. Kada nors viskas ir išviršiniai pasikeis. Net medžiaga

savu būdu dalyvaus naujame dvasiniame gyvenime. Įvyks Atpirkimo išsipildymas, visuotinis prisikėlimas, Kristaus visiškas viešpatavimas ir dvasioms, ir kūnams.

Iki šiol šis pasikeitimas yra tik vidinis. Kristus valdo sielos gelmes, ko nei mes patys savyje, nei kiti, gyveną kartu su mumis, kaip atrodo, pilnai nesuprantame. Mūsų tikrasis „aš" mums yra dar paslėptas. Mes negalime matyti tikro savęs nė tiek, kiek matome savo veidą, o kiti, iš šalies mus stebėdami, gali tik labai bendrai numanyti, kas mes esame mūsų viduje. Tikrosios realybės yra nematomos. Jas šiek tiek įžvelgti vienintelis kelias yra tikėjimas.

Mes tapome Tėvo vaikais kartu su Jėzumi Kristumi. Tačiau būdami ir žmonių vaikai, kuriais natūraliai esame, mes ir toliau daug ko nepajėgiame, kenčiame ar kentėjimų vengiame pagal mūsų žemiškas išgales. Išskyrus kai kurias pasėkas, Atpirkimas nepakeitė mūsų žmogiškų galių. Kristaus darbas nepakeitė darbo įstatymų, nepanaikino kančių, šiek tiek pakeitė žmogų ir tokiu būdu jo darbo ir pastangų gyventi tikslą. Kristus nepakeitė mūsų galių inertinės medžiagos ir aplinkybių atžvilgiu, žmonių realybių atžvilgiu, nuo kurių mes kasdien priklausome. Bet Kristus pamokė, kaip mes turime į visa tai žiūrėti, ir krikščioniška moralė aiškiai turi įtakos į civilizacijos vystymąsi nuo tada, kai Jėzus Kristus pasirodė žemėje. Įvykių eiga šiek tiek, tačiau iki šiol dar tik šiek tiek atspindi tą pasikeitimą,

kuris malonės įtakoje vyksta žmogaus sieloje.

Yra šis tas gilesnio ir labiau paslėpto. Atpirkimo pasėkos vyksta giliai, ko niekas negali išmatuoti, ir tai pilnai suprasime tik danguje. Laimėjimai ir pralaimėjimai, kentėjimai ir laimė įgavo naują reikšmę, kurios dabar negalime pilnai suprasti ir žinoti, išskyrus tiek, kiek suprantame antgamtiniu būdu, teologinių dorybių — tikėjimo, vilties ir meilės keliu. Atpirkimu įvykdytą pasikeitimą daugiausia suprasti gali tik gyvenantieji tikėjimu, viltimis ir meile.

Pakeitimai, kurie žmogiškai atrodo beprasmiai. Pirmiausia, kentėjimų pakeitimas. Kristaus šviesa ir galia kentėjimus gali labai apriboti. Mūsų gyvenimas yra mažiau nuodijamas neišvengiamais ištyrimais kaip ligos ir kiti, negu savimeile, jausmingumu, nesusipratimais, nesantaikomis. Stebėkime patys save ir kitus aplink mus. Mūsų gyvenime skaudžiausias dalykas yra ne ligos, o vienų kitiems nepriešiškumas tokia daugybe būdų, nustatančių vienus žmones prieš kitus: politinės, rietenos, komercinės varžybos, socialiniai konfliktai, ideologiniai skirtumai, nesuderinami temperamentai. Pasaulis jau dabar būtų žymiai mažiau žiaurus, jeigu žmonės liautųsi pažeidinėję vieni kitus, taip daugeliu būdu klaidingai vieni kitus teisdami. Jeigu mes tikrai atsiverstume, tai išvengtume daugybės bausmių, sekančių iš gimtosios nuodėmės, kurios kasdien dar vis padi-

dinamos daugybe asmeninių nuodėmių. Visi esame ir kankiniai, ir aukos visos tos nesantaikos, kuri žalojo mūsų kaip žmonių gyvenimą.

Atpirkimas skirtas stiprinti žmogų, pakeičiant jo elgesį, tačiau Atpirkimo veikimas yra galingesnis ir siekia giliau. Kristus ne tik prisiėmė žmogaus prigimtį, jis tapo žmonių giminės nariu ir Adomo vaiku kaip ir mes. Jis patyrė mūsų likimą, buvo nesuprastas, patyrė neprieteliškumo, net skaudžią nenatūralią mirtį, o žmonių rankų prikaltas prie kryžiaus. Jis patyrė ir pralaimėjimą net iki to, kad tapo žmogiškai nenaudingas, prikaltas prie medžio, nuo kurio kiek ir ką kalbėjo, tuo gal nieko nelaimėjo, išskyrus šalia jo prikaltą piktadarį. Kurie kadaise prielankiai jo klausėsi, iš tolo stovėdami, kraipė galvas, mąstydami ir net kalbėdami, kad turbūt bus apsigavę jį sekę. Net apaštalai buvo sumišę. Triumfavo tik jo priešai. Buvę jo laimėjimai jam pačiam, kaip žmogui, pavirto niekais, kaip žmogus jis neturėjo jokios ateities. Atrodė, kad laikinieji jo laimėjimai tapo visiškai ir galutinai sunaikinti. Jis pats, kaip galėjo žmonėms atrodyti, tapo jau niekam tikęs. Iš žmonių rankų Kristus patyrė visišką sunaikinimą. Pergyveno ir galutinį sunaikinimą — žmogiškos gyvybės pabaigą, nors tame sunaikinime būtų buvę ir daug laimėjimų. Jis išgyveno agoniją ir mirtį.

Bet jis pakeitė nuodėmių pasėkų gilią ir nematomą reikšmę. Jis suteikę prasmę tiems dalykams, kurie žmonių akims neturi jokios

vertės. Jis nugalėjo šėtoną jo paties ginklais. Jis nugalėjo nuodėmę ir jos pasėkas. Pačiu pralaimėjimo momentu jis tampa nugalėtoju, pralaimėjimą paversdamas pergale. Jo kelionė į Kalvariją buvo kartu paskutinis žingsnis ir į pralaimėjimą, ir į triumfą.

Ką Kristus padarė sau pačiam, tai vyksta mumyse. Krikščioniškame gyvenime nieko nėra be prasmės. Jeigu mūsų veiksmai perimti tikėjimu, jie visi tampa naudingi. Mūsų kentėjimai kuria mūsų galutinę laimę, mūsų mirtis yra mirties pergalė ir mus įveda į amžiną gyvenimą. Visi dalykai, atrodą neigiamais, tampa pozityvūs. Atpirkimas pakeitė mūsų kentėjimus. Kas pirmiau žmogų slėgė, dabar yra mūsų naudai. Užuot mus sunaikinę, jie tampa turtas mūsų rankose. Jeigu būtume tikrai logiški, jeigu mūsų mintys būtų pilnai įkvėptos tikėjimo dvasia, nebūtų vietos mūsų nusiminimui ir baimei.

Kristus nuėjo tą patį kelią, kurį mes einame. Jis nešė mūsų nuodėmingų sąlygų naštą ir viską atnaujino. Jis neša su mumis ir mumyse mūsų nelaimes. Jo malonės dėka, kas atrodė vykstą mūsų nelaimei, iš tikro veikia mūsų naudai. Kas pasaulio akims atrodo beprasmiu, tampa vertingu dalyku Dievo akyse. Žvelgiant į realybės gelmes, nėra nieko beprasmio mokiniams to Žmogaus, kuris mirties keliu nuėjo į Prisikėlimą.

Pasėkos žmogiškoms vertybėms. Per Atpirkimą įgauna naują prasmę ir žmogiškos vertybės. Malonės įtaka privalo turėti ir turi savo

pasėkas žmogaus sielai. Atpirkimas skatina pažangą natūraliose dorybėse, krikščioniška civilizacija grindžiama teisingumu ir taika. Kristaus pergalė turi savo įtaką ir medžiaginės pažangos srityje. Pareiga ir meilė įkvepia žmones imti į širdį laikinuosius uždavinius ir tikinčiųjų praktiškos pastangos veda kurti geresnį pasaulį.

Tačiau Atpirkimas kaip nematomai pakeičia dalykus, kurie yra beprasmiai ir tik žemiško lygio, taip pakeičia ir tuos, kurie turi žmogišką prasmę savyje nepriklausomai nuo antgamtiškumo. Išganytojo darbas, kuris pakeičia mūsų pralaimėjimus, pakeičia ir mūsų laimėjimų aspektą. Šis pakeitimas, matomas tik tikėjimo akimis, yra tikrai reikšmingas.

Žmogiškoji pažanga, net moralinėje srityje, daugiau nėra tai, ką pasaulyje mes labiausiai vertiname. Nors yra realios vertybės kūno ir sielos sveikata, kultūra, dosnumas, talentingos pajėgios asmenybės, sugebančios apvaldyti ir pačios save, įgyvendinti kokį nors didesnį darbą, visi šie dalykai tikrumoje yra labai antraeiliai. Pirmas dalykas yra būti Tėvo vaikais, o visa kita turi būti valdoma troškimo gyventi kaip reikia Tėvo vaikams. Bažnyčia nuoširdžiai mus ragina būti vaikais, turėti vaikų sielą. To ji reikalauja ir iš inteligento, iš energingo, aukštai išlavinto, sugebančio milžiniškus užsimojimus, suradusį elektrą, radarą, televiziją, sprausminį motorą, suskaldžiusį atomą. Bažnyčia ramiai skelbia, kad

visokia iniciatyva, veikla yra niekas be vaiko dvasios. Ji primena, kad Dievo akyse nesvarbūs skirtumai tarp šių viršžmogių iš vienos pusės ir laukinių, stokojančių išminties ir medžiaginių gėrybių iš kitos pusės, jeigu puikybė uždaro širdį malonei. Svarbiau, kurio siela yra atviresnė.

Aiškiai pasakius, Kristus viskam parodė kitokią prasmę ir davė kitokį mastą, kuris nesiderino su žemiška išmintimi, kurioje mes gyvename, kuri mus supa. Kai į pasaulį, į realybės gelmes žiūrime tikėjimo akimis, tai pasaulio dimensijos tampa visai kitokios. Gyventi pagal Kristų, pagal tiesą, pagal realybę reikia visiškai pakeisti perspektyvas. Mes turime būti liudininkais tos nematomos realybės, tarp žmonių pasirodyti tokiais, kurių akys mato šį tą daugiau, negu tik viršinį daiktų kevalą, šiaip taip apčiuoptą jausmais ir protu. Mes turime elgtis atitinkančiai mūsų tikėjimo dvasiai.

Taigi mes turime gyventi tikrai mirę sau, gyventi nauju gyvenimu. Mūsų būklė yra tų, kurie prisikėlė iš mirties. Mišių auka — Kristaus perėjimo per mirtį ir Prisikėlimo atminimas, „tikėjimo paslaptis“ — turi mus kasdien grąžinti į tą pačią Prisikėlimo gyvenimo perspektyvą.

X
KLUSNUMAS MŪSŲ PAŠAUKIMUI

Dievas yra iniciatyva. Gyventi krikščionio gyvenimu — tai gyventi, žinant, kad esame mylimi. Dievas ne tik myli, jis yra Meilė, veikli Meilė. Būdamas Meilė, Dievas yra iniciatyva. Kiekviena mūsų pastanga su juo suartėti paeina iš jo. Viskas, kas yra mumyse vertingo, yra jo patrauklumo vaisius. Per visą pasaulio istoriją ir mūsų gyvenime ta Dievo iniciatyva nesiliauja. Dievas visada buvo pirmasis mylėti. Jis pasirenka laisvai neįtakojamas jokios kitos jėgos. Krikščioniška pažanga turi būti nuolatiniame bendradarbiavime su Dievo dovanomis kaip pasitikintis atsiliepimas į jo kvietimą, prisirišęs atsidavimas jo malonei.

Dievo dvasia yra mumyse. Jos atnaujinami, mes esame Trejybės esimo dalininkai. Klusnūs Dievo įkvėpimams mes drįstame kartu su Jėzumi kreiptis „Tėve mūsų".

Šventoji Dvasia žmonėms nediktuoja. Ji mūsų klausia, mus šaukia, sukelia mūsų atsakymus, nekalbėdama pati mūsų vietoje.

Krikščioniškas gyvenimas nėra vykdymas plano, kurį Dievas būtų nubrėžęs be mūsų, o yra išvystymas siekimų, kuriuose jis nori mūsų išradingo bendradarbiavimo.

Apvaizda mūsų neatpalaiduoja nuo rūpinimosi ateitimi, dieviškoji iniciatyva neveda mūsų į pasyvumą, dieviškas veikimas nepadaro nereikalingu mūsų veikimo.

Mūsų kaip žmonių žymė, imant tikėjimo šviesoje, nėra tokia, kad mūsų visokia pažanga būtų vadovaujama kieno kito ta prasme, kad tai atleistų mus nuo kuriamosios iniciatyvos. Mūsų visi uždaviniai tačiau turi būti atliekami vienybėje su Dievu ir su žmonija jos gyvenimo kelyje kaip meilės darbas, kuriam mes esame pakviesti, neturėdami į tai jokios teisės, to neužsitarnavę.

Asmeninė misija. Prisiminkime, kaip tikisi tėvas, kad jo vaikui gerai pavyks kokia nors karjera. Jeigu sūnus yra pranašus ir intelektualiniai ar veiklos gabumais, tai jis prasiveržia iš vidutiniųjų tarpo ir pasiekia gražaus visuomeninio prestižo. Bet jeigu savo sėkmę jis panaudoja išdidumui ir savanaudiškumui, tada jo tėvas apsivylęs sako: „Tikrai turiu kuo juo didžiuotis, o tačiau tikėjausi ko nors geresnio. Jo gabumai, energija yra vertingi, bet jis nėra tikrai tas, kokio aš iš jo laukiau".

Profesorius gali būti patenkintas perdavimu kitiems savo žinojimo, vadovaująs gali būti patenkintas perdavimu vaisingų veiklos metodų,

tačiau tėvas nori šio to daugiau. Tėvas džiaugsis ne mažiau savo sūnumi, negu profesorius ar kokio nors dalyko vadovas savo mokinių imlumu ir sugebėjimais. Savo sūnaus sėkmingumo tėvas nori skirtingu būdu negu kiti svetimi asmenys.

Dabar pažvelkime į sūnui tenkančią misiją. Jis gali pasišvęsti karjerai, patartai jo tėvo, ir imtis jos atsakomybės kartu su tėvu. Tėvo jausmai sūnaus pasirinkimui šiuo atveju bus skirtingi nuo tokio atvejo, jeigu jo sūnus tokį pat darbą pasirinktų be ryšio su tėvu, ar vykdytų tik direktyvas tėvui svetimo instruktoriaus.

Taip mūsų krikščioniškas tikėjimas moko kalbėti „Tėve mūsų“ ir per tai viską matyti kitokioje šviesoje.

Dievo norai mūsų atžvilgiu. Mūsų gyvenimo problemos mums patiems yra asmeninės. Mes net perdažnai taip galvojame, tarsi pasaulyje būčiau tik aš vienas, kai klausiu, ar kuri nors mano nuotaika yra išmintinga ar ne, teisinga ar ne. Tačiau taip žiūrėti į dalykus yra perdaug pagoniška. Tikras krikščioniškas būdas klausti save yra: Ar ši mano nuotaika sutinka su Viešpaties dvasia, ar derinasi su Tėvo šaukimu. Mūsų gyvenime yra šis tas daugiau negu tik principai. Yra Tas, kuris mus myli gilia ir reikalaujančia meile. Kokios reikšmės ta meilė turi mums? Ji mums liepia peržvelgti savo sielą šioje šviesoje, kai ryžtamės ar bendrai veiklai, ar pavieniam smulkiam darbui. Taip save klausiant, šviesa perims viską, kas tik turi ryšio su mūsų

ryžtu. Aišku, kad, norint atspėti Dievo valią mūsų atžvilgiu, reikia svarstyti, kas yra išmintinga ir kas yra neišmintinga, naudinga ar tuščia, ar derinasi su mūsų tinkamumu, ar gal yra priešinga mūsų savybėms. Tačiau mūsų mąstymo kryptis ir išvada, kokią pasidarysime, bus žymiai pakeisti, jeigu mąstysime vienybėje su Dievu, užuot mąstę tik vieni sau: su dėkingumu mūsų neužsitarnautai Dievo meilei, užuot tik svarstę, kaip pasiekti laimėjimų; maldos dvasioje, užuot pasilikę vieniši tik patys su savim.

Kitų akivaizdoje. Kiekvieno mūsų pašaukimas yra dalis šaukimo visai Dievo tautai, visai žmonijai. Mūsų paskirtis kaip žmonių ir misija kaip krikščionių gali būti įvykdyta tik bendromis pastangomis. Mes esame pašaukti dalyvauti visiems bendrame uždavinyje. Norint suprasti tą šaukimą, kurį Dvasia nori, kad kiekvienas asmeniniai išgirstume, reikia kreipti dėmesio ir į kitų reikalus, jų galimybes, reikia skaitytis su mūsų aplinkos reikalavimais ir aspiracijomis, su kuriomis esame neišvengiamai surišti. Nė vienas žmogus nekuria gyvenimo tik vienas sau ir nė vienas nepasiruošia dideliam darbui, jeigu nuoširdžiai nenori kurti kartu su kitais ir kitiems.

Priimant savąjį pašaukimą. Kai krikščionis svarsto, kokį jis turėtų pasirinkti kelią, tai galvoja apie savo pašaukimą. Savo sprendimus jis turi daryti maldos dvasioje, pradėdamas mintimis apie Dievą, jo tėvišką meilę ir pratęs-

damas savo svarstymus iki artimo — dabar jam artimų ir tolimų žmonių, su kuriais jį riša ir riš žmoniškumo ir krikščioniški ryšiai. Tokioje atmosferoje reikia klausti save apie savo gabumus, troškimus ir reikalus. Esminis dalykas yra ne tapti kuo norėtum ar kuo norėtų tave matyti žmonės aplink tave, o ko laukia iš tavęs Dievas. Esminė sąlyga, kurios turime paisyti, yra pasakyta Viešpaties maldoje: „Teesie Tavo valia“. Kad su Dievo valia bendradarbiautum, reikia tą valią žinoti, o tuo tikslu reikia pažinti mūsų Tėvo širdį. Su šiuo troškimu reikia siekti suprasti save ir pasaulį, kuriame gyvename.

Tikėti didelę meilę. Realistinis jausmas reikalauja, kad dėmesio teiktum ir matomam, ir nematomam, kad turėtume ne tik širdį, o ir protą. Vizijos aiškumas reikalauja ne tik didelio dėmesio, o ir paslapties jausmo. Sveikas protas sako, kad galime pasitikėti ne tik savimi, o ir kitais. Matyti dalykus kaip jie yra, reikia turėti ne tik savo proto, o ir tikėjimo akis. Kad suprastume save ir kitus, reikia būti maloniu savo artimui, kuris yra tos pačios Dievo meilės objektas kaip ir mes patys.

Mistikai nėra svajotojai, o yra regėtojai. Žmogus, mintimi ir širdimi kalbąs su Dievu kaip asmuo su asmeniu, yra toks pat realistas, kaip kiekvienas realiai esame pasaulio dalelė. Kad išvengtume aklumo, reikia naudotis ta pačia šviesa, kurioje save, pasaulį ir Dievą mato mistikai.